

HORIZONTOK ÉS DIALÓGUSOK III.

konferencianapok

ABSZTRAKTKÖTET

Pécs, 2017. május 10-12.

Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar,
Neveléstudományi Intézet
Pécs, 2017

SZÉCHENYI 2020

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
• JUBILEUM 650 •
UNIVERSITY OF PÉCS JUBILEE

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

HORIZONTOK ÉS DIALÓGUSOK III.

konferencianapok

ABSZTRAKTKÖTET

Pécs, 2017. május 10-12.

Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar,
Neveléstudományi Intézet
Pécs, 2017

Szerkesztette: Maisch Patrícia, Márhoffer Nikolett, Szücs-Rusznak Karolina

A kiadás helye: Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar,
Neveléstudományi Intézet, Pécs

Felelős kiadó: Ambrusné Kéri Katalin

A kiadványban megjelenő írások tartalmáért a szerzők felelnek.

ISBN: 978-963-429-141-1

TARTALOMJEGYZÉK

VIII. Iskola a társadalmi térben és időben.....	4
Szimpóziumok.....	5
Szekció előadások.....	15
Poszter előadások	76
V. Autonómia és Felelősség konferencia – Tanulásközpontú pedagógia konferencia	80
Szimpóziumok.....	81
Szekció előadások.....	88
VI. Romológus konferencia	116
Szimpóziumok.....	117
Szekció előadások.....	129

VIII. ISKOLA A TÁRSADALMI TÉRBEN ÉS IDŐBEN

A kvalitatív kutatómódszertan tartalmi csomópontjai a 2011-2015 közötti hazai neveléstudományi szaksajtóban

Szimpóziumvezető: Sántha Kálmán

A nemzetközi és a hazai kvalitatív módszertani trendek összehasonlító elemzése

Sántha Kálmán

Kulcsszavak: sztenderdizálás, technológiai determinizmus, kvalitatív módszertani irányzatok

A magyar neveléstudomány kutatómódszertani szemléletét az elmúlt 15 évben intenzív átalakulás jellemezte, a kvalitatív módszertan egyre gyakoribb alkalmazása hozzájárult a pedagógiai problémák sokoldalú vizsgálatához.

Az előadás célja kettős: amerikai és német példák alapján feltárja a nemzetközi kvalitatív módszertani irányzatokat és kísérletet tesz a jövő módszertani trendjeinek megfogalmazására, majd mindezt a hazai neveléstudományi kvalitatív módszertani repertoár helyzetére vonatkoztatva is tárgyalja. Kezdeti kérdés- és problémakör: milyen a hazai kvalitatív pedagógiai kutatómódszertan helyzete, hogyan illeszkedik a módszertani kultúra az aktuális nemzetközi irányzatokhoz?

Az elméleti összehasonlító elemzés módszertanát alkalmazva Sántha (2009) munkájában használt kvalitatív módszertanra vonatkozó fejlődéstörténeti fázisokból indulunk ki. Az amerikai és a német kvalitatív módszertani trendek párhuzamba állítása mellett az előadás figyel a hazai aktualitásokra is. Kitér a módszertani háttér erősödésével, a különböző kvalitatív technikák empirikus vizsgálatokban való elterjedésével kapcsolatos problémák tárgyalására, a számítógéppel támogatott kvalitatív adatelemzésre, valamint a kombinált módszertan hazai neveléstudományi módszertani kultúrában való megjelenésére is fókuszál.

Az eredmények alapján megállapítható, hogy nemzetközi téren Corbin „kvalitatív forradalmat” vél felfedezni napjainkban, amely belső forradalomként értelmezhető, fókuszba helyezi a kvalitatív módszertan változásait (pl. kódolási mechanizmusok, induktivitás, metodológiai elvek, szoftverek, sztenderdizálás), a korábbi kvalitatív elemzésekkel kapcsolatos nézetek átgondolására sarkallja a kutatót (Corbin és Strauss, 2015; Keller, 2011). A technológiai determinizmus a számítógéppel támogatott kvalitatív adatelemzés és a „klasszikus” kvalitatív vizsgálat közötti problematikát helyezi előtérbe azt hangoztatva, hogy a szoftverekkel a kvalitatív elemzés gépiessé válhat, háttérbe szorul a kutatói kreativitás (lásd a szabad kvalitatív irányzat és a szisztematizálás igényét hangsúlyozó nézetek szembenállását) (Agar, 1991). A technikai fejlődésnek köszönhetően megjelennek olyan új módszertani törekvések, amelyek a klasszikus terminusok módosítását szorgalmazzák (Evers, 2016).

Az előadás a felvetett problémakörök alapján a hazai kvalitatív vizsgálatok szisztematizálása mellett foglal állást, valamint olyan tartalmi csomópontokat tár fel, amelyek hozzájárulnak a kvalitatív módszertan teoretikus és gyakorlati bázisának bővítéséhez. Az előadást az EFOP – 3.6.1. – 16 – 2016 – 00001 „Kutatási kapacitások és szolgáltatások komplex fejlesztése az Eszterházy Károly Egyetemen” pályázat támogatta.

A kvalitatív kutatómódszertan elméleti háttérét elemző tanulmányok négy hazai pedagógiai folyóirat 2011 és 2015 között megjelenő számai alapján

Katona Istvánné

Kulcsszavak: a kvalitatív kutatómódszertan fejlődési trendjei, hazai pedagógiai folyóiratok, elméleti háttér

A kvalitatív módszertan az utóbbi években hazánkban is egyre nagyobb teret kapott a pedagógiai problémák sokoldalú vizsgálatában. Előadásunk célja a kvalitatív kutatómódszertan elméleti háttérével foglalkozó, 2011-2015 között megjelenő tanulmányok sokszínűségének bemutatása, a nemzetközi trendek és a jövőbeni lehetőségek vázolása.

Vizsgálatunkban a jelzett időszakban négy pedagógiai folyóirat (Iskolakultúra, Magyar Pedagógia, Új Pedagógiai Szemle, Pedagógusképzés) számait elemeztük. Az adatfeldolgozás kvalitatív tartalomelemzéssel, a tartalmilag strukturáló elv alapján (Kuckartz, 2012) történt. A tanulmányokat a kombinált (deduktív és induktív) logika szerinti kvalitatív tartalomelemzési technikával elemeztük, hozzájárulva így az adatvesztés minimalizálásához. Vizsgálatunkban a személyi trianguláció elvei szerint dolgoztunk.

Az eredményeket a következő tartalmi csomópontok szerint jelenítettük meg: a kutatás érvényessége és megbízhatósága, a metodológiai elvek szisztematizálása, a módszertan sokszínűsége. Az eredmények alapján megállapítható, hogy a tanulmányok a nemzetközi törekvések követik azáltal, hogy figyelembe veszik a szisztematizációs törekvéseket. A leghangsúlyosabb téma a kutatás érvényességének és megbízhatóságának biztosítása, mely a különböző trianguláció - tipológiákkal kivetelezhető. A megjelenő új kvalitatív módszertani technikák (pl. a fotóinterjú) teljesítik a módszertani trianguláció követelményeit, így alkalmazhatóak az egyre inkább elterjedő kombinált paradigma (Mixed Methods) szerinti vizsgálatokban is. Ez a tendencia jelzi, hogy a kevert módszertan fontosságát hangsúlyozó irányzat a hazai kutatásokban is erősödik. Az adatok triangulációja biztosítható a multikódolt adatok (pl. geo-információk) alkalmazásával. A kvalitatív adatelemzés kérdéskörénél megjelenik a szoftverek (ATLAS.ti, MAXQDA, NVivo) alkalmazásának lehetősége, igazodva a nemzetközi trendekhez. Tájékozódhatunk az inter- és intrakódolás lépéseiről, melyek a kvalitatív kutatás megbízhatóságát biztosítják a személyi trianguláció által. A módszertan sokszínűségét erősíti a Kvalitatív Komparatív Analízis (QCA), mely releváns a neveléstudományi vizsgálatok számára is.

A vizsgált időszakban keletkezett elméleti tanulmányok bemutatják az egyre komplexebbé váló kvalitatív kutatómódszertani háttér. Ennek összegzésére vállalkozunk előadásunkban, miközben szándékaink szerint hozzájárulunk a hazai kvalitatív kutatómódszertani repertoár bővüléséhez.

A kvalitatív módszertan alkalmazhatóságát elemző tanulmányok négy hazai pedagógiai folyóirat 2011 és 2015 között megjelenő számai alapján

Subrt Péter

Kulcsszavak: a kvalitatív kutatómódszertan fejlődési trendjei, hazai pedagógiai folyóiratok, empirikus tanulmányok

A kvalitatív kutatómódszertan alkalmazhatóságát elemző empirikus tanulmányok egyre nagyobb teret kapnak a hazai szakfolyóiratokban. Célunk, hogy vázoljuk a kvalitatív kutatómódszertan helyzetét a hazai pedagógiai folyóiratokban a 2011 - 2015 között megjelenő empirikus vizsgálatok tükrében, valamint kimutassuk a nemzetközi trendek és a hazai módszertani fejlődés közötti kapcsolódási pontokat. Kutatásunk négy pedagógiai folyóirat (Iskolakultúra, Magyar Pedagógia, Új Pedagógiai Szemle, Pedagógusképzés) jelzett időszakban közölt számainak elemzésére irányult. Az adatokat kvalitatív tartalomelemzéssel dolgoztuk fel a tartalmilag strukturáló elv alapján (Kuckartz, 2012). Az elemzéshez a kombinált (deduktív és induktív) logika szerinti tartalomelemzési technikát alkalmaztuk. Munkánk során a személyi triangulációt használtuk.

Az eredményeket a következő nagyobb tartalmi csomópontok szerint elemeztünk: kvalitatív mintavételi stratégia, módszertani háttér, a kvalitatív kutatás érvényessége és megbízhatósága, recenziók és nemzetközi konferencia-ismertetők. Az eredmények alapján megállapítható, hogy a tanulmányokban kevés figyelmet fordítanak a kvalitatív mintavételi stratégiára, ezért ez a terület fejlesztésre szorul. A kvalitatív kutatások módszertani háttere sokszínű, de számos területen átgondolandó. A szerzők jellemzően egy kvalitatív módszert alkalmaztak, mellyel általában nem biztosíthatóak a speciális metodológiai követelmények. Mindezek teljesítése érdekében javasolt több kvalitatív módszer, vagy a kombinált paradigma használata, amely valószínűleg a hazai kutatásokban is egyre hangsúlyosabb szerepet kap. Az eredmények rámutatnak arra, hogy kiegészítésre szorul a kvalitatív tartalomelemzés fogalma, továbbá a számítógéppel támogatott kvalitatív adatelemzés elterjedése is várat még magára. A kutatók a kvalitatív kutatás érvényességének növelésével és a megbízhatósággal kapcsolatos problémákat fogalmazzák meg, ez a gondolati struktúra elvezethet a kvalitatív elemzések szisztematizálásához, amely összhangban áll a nemzetközi törekvésekkel.

Pozitív példaként említjük az iskolafejlesztés, hatékonyságnövelés témakörében megjelent kvalitatív módszereket alkalmazó tanulmányokat, valamint azokat a recenziókat és konferencia-ismertetőket, amelyek kvalitatív módszertant alkalmazó kutatásokról szólnak.

A vizsgált időszak empirikus tanulmányai hozzájárulnak ahhoz, hogy a hazai kvalitatív kutatások módszertani háttere kidolgozottabbá váljon, ezért szükség van olyan további elemzésekre, amelyek szorgalmazzák a nemzetközi trendek hazai kvalitatív módszertanban történő stabilizálását.

Kvalitatív pedagógiai kutatások feltárása a Hungarian Educational Research Journal (HERJ) 2011 – 2015 közötti teljes vertikumában.

Pribék László

Kulcsszavak: kvalitatív kutatómódszertan fejlődési trendjei, elmélet és módszertan, HERJ

A kvalitatív pedagógiai kutatások elméleti és módszertani megalapozása az utóbbi évtizedben jelentős fejlődésen ment keresztül hazánkban. Releváns és érdekes kérdésnek tekinthető a hazai pedagógiai szaksajtóban mindeközben megjelent kvalitatív vonatkozású publikációk tartalmi elemeinek áttekintése, a módszertani elemek nemzetközi trendekhez való kapcsolatának elemzése.

Jelen kutatás a Hungarian Educational Research Journal (HERJ) 2011 – 2015 közötti teljes vertikumát magában foglalja. Célja kvalitatív vonatkozású tanulmányok feltárása és analízise, valamint meghatározott keretrendszerben (Sántha, 2009) történő szisztematizálása. A szöveggörgetőket a kvalitatív tartalomelemzés tartalmilag strukturáló elve (Kuckartz, 2012) alapján, deduktív és induktív logika szerinti technikákkal, szövegegységek fő-és alkód hierarchiájának vizsgálatával dolgoztuk fel.

Az eredmények alapján megállapítható, hogy a teoretikus publikációk kontextusában a társadalmi valóság feltárására irányuló kvalitatív és kvantitatív megközelítések értelmezése, majd téma szempontjából releváns elhelyezése érdemel figyelmet. A kvalitatív és a kvantitatív paradigmák komplementer létjogosultságát elismerő habermas-i empirikus és hermeneutikai gondolatvilágból egyre erőteljesebben átszűrődik az a természetes kutatói igény, hogy a módszertanban is minél egzaktabb módon jelenjen meg a két paradigma egyenrangúsága, illetve egymást erősítő jellege egy ugyanazon kutatásban. Ez a fajta szerzői törekvés komoly eredménynek tekinthető mind a filozófiai háttérű, mind a módszerek elméleti leírhatóságát, sokoldalú alkalmazhatóságát taglaló, mind pedig a kvalitatív elemzések elvi megközelítésével kapcsolatos teoretikus írásokban.

A kvalitatív módszerek alkalmazását elemző tanulmányokat (egyféle kvalitatív, minimum két kvalitatív, kvalitatív-kvantitatív módszerkombináció) gondolati gazdagság és ötletesség jellemzi elméleti oldalról. Többnyire problémát jelent az ezekhez megfelelő kutatási stratégiák kiválasztása, a kutatás átgondolt tervezése és végrehajtása, az egyes trianguláció tipológiák alkalmazása, a kutatási folyamatok, adatok kezelésének és kiértékelésének transzparenciája. A tanulmányok ritkán élnek a korszerű szoftverinnovációk (MAXQDA, Atlas, stb.) nyújtotta lehetőségekkel.

A vizsgálat jelentőségét egyfajta „kutatói kettősség” hordozza: jól körvonalazható kutatói szándékok jelennek meg a kvalitatív pedagógiai kutatások háttérelméleti diskurzusainak felhasználására, kibontására. A kvalitatív kutatómódszertan gyakorlata ettől az elméleti fejlettségtől azonban egyelőre elmarad. E távolság csökkentése érdekében újabb szakmai párbeszédre, fórumok létrehozására van szükség.

Neveléstudományi Akciókutatás Pilot Projekt

Szimpóziumvezető: Mrázik Julianna

Kulcsszavak: *akciókutatás, oktatói/tanári módszertani kultúra, kompetenciafejlesztés, tankönyv és taneszköz, történeti aspektus*

Illeszkedés a konferencia témáihoz	Kompetencia alapú megközelítés, intézményi vagy rendszerszintű kontextus.
Az elméleti keret kidolgozottsága	A Neveléstudományi Akciókutatás Pilot Program (NAPP) egy, a tanári felkészítésben történő kísérlet. Ennek lényege egy akció alapú elmélet, amely a tanári felkészítést nem a pedagógia tudással azonosítja, hanem képességgel, készséggel és az attitűddel. Ebből kiindulva – egy tanárképzési kurzus keretében, a diszciplináris tudástartalmak mentén (mint például a nevelés elmélete, a tanítás tanulása) haladva olyan idegennyelvi, kommunikációs, gyógypedagógiai megoldások szövődnek a kurzus tematikájába, amely a leendő tanárokat segítheti saját tanári kompetenciák fejlesztésében. Ez különféle akció-k, beavatkozások során valósulnának meg (tartalmi/cselekvési változtatások során a kurzuson), amelyet folyamatos mérés, értékelés, reflexió és mindezek naplózása (jegyzőkönyvezése) követ.
A vizsgálni kívánt kérdések és célok megfogalmazása	A cél – a tantárgyi/diszciplináris tudástartalmak átadása mellett, ezekkel egyidejűleg, a pedagógiai jártasság, pozitív attitűd és végül kompetencia kialakítása a leendő tanárok számára, szituatívan kéttanáros modellben, kooperatív tanulásszervezésbe ágyazottan, tankönyvelemzést és esettanulmányt is magában foglalva. A módszer lényege, hogy a kurzuson (egyetemi órán) egyszerre, egyidejűleg van(nak) jelen oktatók: így a tanári felkészítésben valamely neveléstudományi tárgyat oktató tanár és az egyéb (pl. gyógypedagógiai, nyelvészeti) szakterületen oktató kolléga. A co-teaching (collaboratív tanítás vagy együttműködő/team teaching illetve kéttanáros modellben) során az egyes diszciplináris tartalmakat mindvégig követi a gyógypedagógiai, tantárgypedagógiai, inter,- és multikulturális háttér felvillantása, A mintakurzus(okat) a tantárgypedagógus kollégák hospitálják, feljegyzéseket készítenek, reflektálnak - amely javaslatok a pilotba teljes értékű elemként beépülnek. Az akciókutatás célja első lépésben a képzők képzése, azaz a modellóra aktív, alkotó, résztvevő megfigyelése során a tanárok, oktatók bevonása a közös munkába, kezdetben a projektagokkal. Ezt

	követően a gyakorlat át,- és kivihető gyakorlóiskolákba, karokra és küldő helyszínekre (ez a kutatás további, II. fázisa).
Alkalmazott módszerek	Team-teaching, projekt-módszert, differenciálás és kompetenciafejlesztés, kooperatív tanulásszervezés, akciókutatásba ágyazott tankönyvelemzés, kölcsönös reflexió, esettanulmány – nemzetközi kitekintésben.
Az eredmények bemutatása	A órák folyamatos reflexiója (kollegiális, hallgatói), pedagógiai hozzáadottérték-mérés és értékelés; két doktori értekezés tervezett elkészítése a témában valamint egy tanári szakdolgozati portfólió létrejötte.
Az eredmények értelmezése	Az eredmények kompetenciafejlesztő modellek kidolgozására, a felsőoktatáspedagógiai módszertan megújítására alkalmas.
Elméleti, gyakorlati jelentőség	Elsősorban gyakorlati jelentőséggel bír.

A nyelvi tankönyv szerepe, lehetőségei az interkulturális kommunikáció hatékony oktatását szolgáló modell kidolgozásában

Nagy Péter

Kulcsszavak: *nyelvi tankönyv, neveléstudományi modell, interkulturális kommunikáció*

Az 1970-es években az élő idegen nyelvek oktatásban bekövetkezett paradigmaváltás Hymes (1974) nyomán a hatékony kommunikációra való felkészítést jelölte ki célul. Az új paradigmában kulcsszerepet játszik a nyelvtan és a szókészlet szabályait újrarendező kultúra, mint fölöttes szemiotikai rendszer. „A kultúrák specifikus jelrendszerei nem szerepelnek kielégítő módon a nyelvoktatásban, nélkülük azonban csak kvázi-kommunikációról beszélhetünk.” (Lendvai, 2009:5) Eltérő anyanyelvű személyek interaktív kommunikációját interkulturális kommunikációnak nevezzük (Falkné, 2006). Az előadás orosz nyelvi tankönyvek kvalitatív elemzésén keresztül mutatja be a tankönyv szerepét és lehetőségeit az interkulturális kommunikatív kompetencia fejlesztésében. Az elemzés neveléstudományi szempontokra épül, hiszen „olyan segédeszköz, amelyből és amellyel az egyéni érdeklődést szem előtt tartó, a tevékenységen, aktív ismeretszerzésen alapuló önálló tanulás valósítható meg.” (Dárdai, 1997) „A tankönyvkutatás a hatékonyságot (effectiveness) vizsgálja. Annak feltárására törekszik, hogy a tankönyv milyen módon hat, milyen mértékben és milyen irányban befolyásolja a tanulók tanulási folyamatát, teljesítményét és tudását.” (Kojanitz, 2005:139). A vizsgált tankönyvek közül a jelenleg is forgalmazottak esetében az interkulturális kommunikációra való felkészítés hiányosságai az alábbiak szerint foglalható össze: (1) az interkulturalitást országismereti tényanyag közléseként értelmezik (2) a célnyelvi kommunikáció kultúrspecifikus jellegzetességei, a tanuló és a célnyelvi anyanyelvi beszélő interakciójának pragmatikai vetülete, a kommunikáció paralingvisztikai aspektusai elhanyagolható mértékben szerepelnek (3) a két kultúra (anyanyelvi és célnyelvi) kommunikációs szabályainak komparatív megfigyeltetésére nem kerül sor (4) a kultúra

általában a „magas” kultúrát és nem a hétköznapi kultúrát jelenti (5) a kultúrának kizárólag pozitív vonásai kerülnek bemutatásra (6) a tankönyvi témák túl általánosak, a tanulói (és tanári) célcsoport számára megkérdőjelezhető relevanciájúak, bemutatásuk nem élményszerű (7) a tankönyvi szereplők nem hiteles reprezentánsai a célnyelvi kultúrának, megnyilatkozásaik nem életszerűek, a velük való azonosulás szinte lehetetlen és (8) a vizsgált tankönyvek nem tartalmazzak az interkulturális tanulásra vonatkozó tanulásmódszertani javaslatokat. Fontos kitétel, hogy a hatékonyság-alapú vizsgálat adott csoportban és adott környezetben történt, egybevetve a tudomány definícióit a tényleges (explicit) tankönyvi tartalmakkal, tehát nem alkalmas (az előadásnak ez nem is célja) a tankönyv általános megfelelőségének megítélésére.

Akció-alapú, reflektív, kooperatív tanulásszervezésbe ágyazott felsőoktatási kompetenciafejlesztés – különös tekintettel az idegennyelvi készségekre

Zank Ildikó

Kulcsszavak: *kompetenciafejlesztés, akciókutatás, idegen nyelvi készségfejlesztés, reflektivitás, kooperativitás*

A Neveléstudományi Akciókutatás Pilot Program keretében, a *Tanítás - tanulás* tantárgyba ágyazva, annak tematikájához illeszkedve oktatjuk a *'Developing Speaking and Discussion Skills'* angol (szaknyelvi) készségfejlesztő kurzust a PTE BTK Neveléstudományi Intézet Nevelés- és Oktatásméleti Tanszékén. A felsőoktatási kompetenciafejlesztés és a szaknyelvi készségfejlesztés ilyen formában való ötvözése a 2016/17-es tanév tavaszi szemeszterében valósult meg először. Kiindulópontunk az volt, hogy a készségfejlesztésre fókuszáló szaknyelvi órákon végzett tevékenységek egyben a jövőben szükséges munkahelyi – szűkebb értelemben tanári – kompetenciákat is fejlesztik. Ezek közé tartozik többek között, a csapatmunkára való alkalmasság, a problémamegoldó készség, érvelés, irányítási képesség, a hatékony kommunikáció, a rugalmasság, a kreativitás és a motiváltság.

Az órai tevékenységekbe való bekapcsolódás, a feladatok elvégzése kooperatív technikákat igényel: a különböző szintű nyelvtudással, eltérő tapasztalatokkal és résztudásokkal rendelkező hallgatóktól hatékony együttműködést, nyitottságot és jó kommunikációt követel meg. A két kurzus kapcsolódási pontjai - mint pl. az interdiszciplinaritás, a hallgatók eltérő képességei, habitusa, és idegen nyelvtudása - mentén tervezhetők a beavatkozások, vagy akciók.

Míg az akciókutatás maga is tekinthető önreflektálások sorozatának, a kurzus során ezek a reflexiók több szinten is megjelennek: a hallgatók a tanárképpel összefüggő önreflexiók mellett reflektálnak a tananyagra, a nyelvtudásukra, az órákon szerzett élményeikre és egymásra, ami kiegészül az oktatók saját magukra és egymásra irányuló reflexióival.

Célunk, hogy a leendő tanárok komfortzónájukból kilépve, a kurzus során tapasztalatokat és élményt szerezzenek saját idegennyelvi és transzverzális kompetenciáikról, azok határaitól és fejlődéséről. A pozitív és reflektív attitűd kialakítása és megerősítése mellett a kooperativitás, kreativitás, tudatosság, nyitottság, kritikus gondolkodás fejlesztése, a hallgatói önbizalom növelése is célja a kooperatív tanulásszervezésbe ágyazott kollaboratív tanítási modellnek.

Az akciókutatás lényege, a konkrét tapasztalatokból való tanulás, így hallgatói/oktatói/kollegiális reflexiókat a tartalmakra és tevékenységekre egyrészt dokumentáljuk, másrészt a visszacsatolások alapján a tananyag ill., a tevékenységek megerősítése vagy korrekciója történik.

Az akciókutatás eredményei alkalmasak lehetnek a tanárképzés gyakorlatában hasznosítható reflektív-kooperatív, akció alapú modell kidolgozására valamint a tanárjelöltek kompetenciafejlesztését célzó új módszertan kialakítására. Célunk, hogy a modell az osztálytermi munka során a tanulók személyiségfejlesztésére is alkalmas legyen. A kutatás elsősorban gyakorlati jelentőséggel bír, valamint várható kimenet egy doktori értekezés elkészítése a témában.

Az interaktív és reflektív tanulási technikák alkalmazásának akciókutatása a kritikai gondolkodás fejlesztésére az Erkölcstan tárgy 5. tanításában

Horváthné Vertike Andrea

Kulcsszavak: interdiszciplináris tudások; kiemelt figyelem; különleges bánásmód/sajátos nevelési igény; beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézség; kiemelten tehetséges gyermek/; kompetenciafejlesztés; a verbális úton történő információk vizuális rögzítése a tanulási – tanítási folyamatban; a kritikai gondolkodás fejlesztése

Kompetencia alapú megközelítésű tantárgyfejlesztést végeztünk a kiemelt figyelmet igénylő tanulók tanulási folyamatának támogatására. Vizuális megjelenítők, az interaktív és reflektív tanulási technikák alkalmazásának első próbálkozásai az Erkölcstan tárgy tanításában 5. osztályban a minél méltányosabb, hatékonyabb és eredményesebb tanulási folyamat támogatásáért. A kritikai gondolkodás fejlesztése, az egyéni metakogníció támogatása az Erkölcstan tárgy ismereteinek piktogramokkal, szimbólumokkal és reflektív tanulási technikákkal történő elsajátítása. Az egyéni gondolkodási folyamatok és az egyéni metakogníció támogatása önálló, szintetizáló rajzok megalkotásával.

A kompetenciák fejlesztéséhez kapcsolódó gyógypedagógiai háttértudásokkal vizuális emléknymok képzése. A megismerő folyamatok támogatása több érzékleti csatorna bevonásával – kiemelten a vizualitás területét érintően. A szaktudományos elméleti forrásokra támaszkodva az Erkölcstan tantárgy lefordított tantervként való tanári gyakorlati innovációja. Az elsajátított curriculumok konkrét megnyilvánulásai vizuális rendezők és szimbólumok formájában. Az interdiszciplináris tudások (pedagógia, gyógypedagógia, neveléslélektan, tanuláslélektan) szintézisével létrehozott tantárgyi fejlesztés a kiemelt figyelmet igénylő tanulók egyéni igényeihez is igazodva.

A felső tagozatba lépő gyermek tanulási folyamatának, a megismerő funkcióknak a fejlesztése és támogatása hogyan valósítható meg egy köztes gondolkodási segédletként értelmezett - egyéni vizuális emléknymok – szimbólumrendszer létrehozásával? A tanulási folyamatba bevont több érzékleti csatorna mennyire segíti a tudástartalmak elmélyülését, a fogalomalkotást? Az innováció célja felső tagozatba éppen belépők kritikai gondolkodásának fejlesztése, a reflektív és interaktív technikákhoz kapcsolódó első próbálkozásaik segítése.

Interaktív és reflektív tanulási technikák első próbálkozásai a kritikai gondolkodás fejlesztésére 5. osztályban az Erkölcstan tárgy tanulásában. Saját élményű tanulás, egyéni szimbólumok alkotása az egyéni gondolkodási utak verbális kifejezése mellett vizuális emlékezeti segítőkkal (jelentésháló, kilépő kártya, gondolkodástérkép, inzertek, szimbólumok, táblázatok, jelek, kettéosztott napló, esszé írása)

A 2013/2014. tanévben bevezetett Erkölcstan tantárgy elméleti háttérének megértéséhez készített ppt.; a curriculum fejlesztésének gyakorlati tapasztalatait összegző ppt.; vizuális megerősítők; az egyéntől a transzcendentális fogalmáig vezető gondolkodási spirál vizuális megjelenítése; a tárgy 36 órányi ismeretanyaga egységes szimbólumrendszerként vizualizálva

faformában; a tanulók által megalkotott munkák az egyes órák tudástartalmának szintetizálására.

A tanulás és tanítás interakció, olyan több úton, egyéni értelmezési módokon és eszközökkel zajló folyamat, amelynek hátterében a megismerő funkciók (pl.: figyelem, emlékezet, gondolkodás) aktív alkalmazása áll. A csak verbális úton történő információk felvétele vizuális, grafikai rendezőkkel támogatva mélyebb emléknymot és könnyebb felidézést tesz lehetővé. Az alacsonyabb nivójú nyelvi kompetenciával rendelkező tanulók a vizualitás eszközével jobban képesek saját érzéseik és általában az érzelmek megjelenítésére, kifejezésére. A tanulói szociális kompetencia, a társakkal való együttműködés, az egyéni önbecsülés pozitív irányú változása az osztályközösségre is pozitívan kihat.

Az alsó és felső tagozat közötti átmenet megsegítésének fontos módja, hogy az alsó tagozatban megszokott több érzékleti csatornán történő, komplex ismeretátadás továbbra is gyakorlat maradjon az 5. osztály átmeneti évében. Ezzel segítve a gondolkodási folyamatok érését. Az elvont gondolkodás kialakulását és belsővé válását segítő módszerek és technikák az önfejlesztő és önirányított tanulás forrásai. A cselekvésbe ágyazott tanulás az elvont gondolkodási folyamatokra való képességet alapozza. A két gondolkodási stratégia nem mereven határolódó, hanem egymásba olvadó folyamat. Ezt támogatja a vizuális megerősítési rendszerként kidolgozott tantárgyi fejlesztés. A képekkel és képekben való gondolkodás elmosza a verbális-kommunikációs képességek közötti különbségeket a tanulási folyamatban. Bármely tárgy tanításának módszertanába beilleszthető a képekkel való emléknymok rögzítése. A rész-egész, az oksági viszonyok, az érvelés, a következtetések, a nézőpontváltás, a több szempont figyelembevétele könnyebben tanítható a megértést támogató vizuális rendszerekkel.

Education in Vietnam during the feudal era

Le Quynh Anh

Kulcsszavak: education, history, Confucianism

Vietnam War is an inspiration for many researchers and effective materials for media. People often wonder that small and rebellious communist country in East Asia, what they have in their long history, other than the war? The history of Vietnam can stretch back from 4,000 years ago when the first kingdom of Van Lang established in 2789 B.C. Because of the wet rice cultivation culture along the Red River Delta, the lifestyle of Vietnamese is closely related to the native village and the bond between people within the community is tight. Some researcher pointed out that because of the tight bonding of people, Vietnamese do not lose their own languages although they experience more than 1,000 years under China's domination more than 100 years under French's colonial.

In 111 B.C, the Han Dynasty of China conquered the whole Vietnam's land, began 1,000 years of colonization and disseminated the Confucianism to Vietnamese. Confucian thought was strengthened further in Vietnamese society when Vietnam achieved independence in 938. To build up the monarchical system and rule over people, the feudal government realized that Confucianism was an effective tool. Classical Chinese (Han script) was the official language at the school and in every official document for the entire feudal era. The main objective of education was to train local candidates to attend the national Confucian exam. From Ly Dynasty in the 10th century, the dynasties use formal examination and a Chinese-inspired mechanism to recruit mandarins and regulate the bureaucracies. Hence, education has figured prominently in Vietnam social history. Education has been viewed as a pathway to a better

life, an avenue to social mobility. During feudal era and colonial period, authorities often have a fear that their rules could weaken if a civilian could access education easily. After being organized for nearly ten decades, the Confucian examination came to an end in 1918 when French administration banned it officially. Vietnam's education is complex and received many influences from foreign countries four thousands of years. The education development process is linked with the history of national development. The education in Vietnam experienced four major influences: the Chinese, the French, the American and the former Soviet Union, reflecting the change in political of the country.

In this paper, the author explores the development of education in Vietnam during feudal era, since the dawn of the nation until 19th century. The author shows the varied picture of Vietnamese education and presents its complex and struggle under Chinese influence. The development of Confucianism and the role of education during feudal era will be demonstrated clearly.

*Oktatástörténet I. szekció***A szülői ház és az óvoda kapcsolatrendszerének változása az Óvodai Nevelés folyóirat tükrében (1951-2000 között)**

Kóger Yvetta

Kulcsszavak: *óvodai nevelés, szülői igények, kapcsolattartás*

A forráskutatás, mint feltáró módszer segítségével átfogó képet kaphatunk a magyar óvodai nevelés öt évtizedet felölelő fejlődéstörténetéről, kiemelve az óvoda és szülők kapcsolatát.

A XX. század gazdag forrásanyagot hagyott ránk a hagyományos információhordozók terén, így kutathatóak a korszak periodikái, köztük a kisgyermekneveléssel foglalkozó szakemberek megbecsült orgánuma, az Óvodai Nevelés. Az óvodapedagógusok rangos szaklapjaként számon tartott folyóiratban a gyakorló óvónők és az óvodapedagógiában elismert szakemberek által publikált írások elsődleges forrásként szolgáltak.

Az elméleti alapkutatás meghatározója a forráskritika. A rendszerezésre és elemzésre került cikkekben és közleményekben megjelentek a szülők és az óvoda közötti kapcsolattartás formái, a nők helyzetének alakulása a társadalmi változások nyomán, a szülői szervezetek, óvodahálózat fejlesztés – társadalmi munka, a szülők nevelését befolyásoló egyéb tényezők.

A tartalomelemzés megállapításait a statisztikai módszerrel feldolgozott, számszerű adatok megjelenítése erősítette, bizonyos esetekben látens információkat közvetített. A vizsgált időszak történetéről a periodika képi forrásainak ikonográfiai elemzése további információkat szolgáltatott.

A kutatott korszak kezdeti politikai iránymutatásai után az óvodák főként a társadalmi elvárásokhoz alkalmazkodtak. A megjelent közlemények az aktuális állami vezetés elvárásait, az óvónők beszámolóit pedig inkább a mindennapi gyakorlatot közvetítették. Nem kizárólag neveléstörténeti szempontból jelentős, hogy a korszakra jellemző egységes irányítás mellett színes képet festettek az óvoda és család kapcsolatáról.

A téma aktualitását jelzi, hogy alapvetően a mai óvodapedagógusokat is hasonló kérdések foglalkoztatják az óvoda és a szülői ház kapcsolatát illetően, mint amelyek a XX. század második felében is megfogalmazódtak. Ahhoz, hogy a nevelési-oktatási intézményekben, így az óvodákban is hatékony legyen a pedagógusok nevelő munkája, meg kell nyerni a szülőknek, mint érdekelteknek az együttműködését. A szülői igényeket, elvárásokat pedagógiai szempontból mérlegelve nyújthatunk további segítő támpontokat a nevelés terén. Az együttműködés elérendő cél vagy működő valóság?

E kutatás a felvázolt kérdéskör mentén nyújthat az adott történeti korszakra vonatkozó átfogóbb ismereteket.

"Iskolareformok" recepciója a magyar pedagógiában (1958-1965)

Somogyvári Lajos

Kulcsszavak: *oktatástörténet, szocialista pedagógia, politechnika, oktatási reform*

A szovjet közoktatási rendszer átalakítási kísérlete, a korban iskolareformnak nevezett folyamat 1958-ban kezdődött, időben elhúzódva, különböző mértékben az egész szocialista

blokkot érintette. A szovjet mintát öt ország követte – Bulgária, az NDK, Csehszlovákia, Lengyelország és Magyarország –, Jugoszlávia és Kína különutas politikát folytatott, de hasonló kezdeményezéseket figyelhetünk meg a két országban, Románia csak a hatvanas évek végén jutott el a politechnizációig. A blokk periférikus országaiban (Kuba, Mongólia) a minimális anyagi-infrastrukturális feltételek is hiányoztak egy hasonló méretű változtatáshoz, illetve ők még egy korábbi fejlődési szakaszban voltak, ahol az alfabetizáció és a modern tömegoktatás megteremtése volt napirenden lévő feladat.

A már említett hat szocialista ország (Szovjetunió, Bulgária, Csehszlovákia, NDK, Lengyelország és Magyarország) iskolareformhoz vezető döntéshozatali folyamata rendkívül hasonló volt, csakúgy, mint a változtatás alapjául szolgáló legitimációs diskurzusok. Előadásom ezt az 1958 és 1965 között lezajlott eseménysort elemzi összehasonlító szemlélettel, döntő részben kortárs magyar szakirodalmi, publicisztikai és levéltári források alapján, kiegészítve az elérhető külföldi anyagokkal. Valamennyi ország esetében több kötelező elem is előfordul a változások előkészítésében és bevezetésében: a pártkongresszus elvi jóváhagyása; tézisek/alapelvek megjelentetése a sajtóban pártfőtitkár vagy a Központi Bizottság által, mely az átalakítás perspektíváit írja le; szimulált nyilvánosság és vita a közvélemény manipulált bevonásával; a jogalkotási munka (törvény, rendelet vagy határozat) pedig szentesíti a politikai akaratot. A kezdeményezés a párt ideológiai területeiről indult, de a későbbi munkálatokba (bizottsági munka és társadalmi vita formájában) bevonták az akadémiai-pedagógiai szféra képviselőit, illetve a gazdaság és munkaerőpiac szereplőit.

További érdekes kérdés a kelet-nyugati kapcsolatok megélénkülése, az „oktatási verseny” megjelenése, mely egyszerre jelentette a „tőkés” országok hasonló kezdeményezéseinek bemutatását, illetve amerikai beszámolókat a szovjet kísérletekről. A változtatások definiálása nem egyértelmű: bár a korban „iskolareformnak” nevezték a folyamatot, a későbbi szemlélet megkérdőjelezheti ezt a szemléletet, korrekciónak, felzárkózási kísérletnek vagy akár „pszeudo-reformnak” (Kelemen Elemér szavaival) nevezve az oktatáspolitikai irányváltást. A hruscsovi politika bukásával (1964) végül az átalakítás terve is kudarcba fulladt, felszínre kerültek az amúgy is meglévő problémák és a hiányzó feltételek.

A tanulásfelfogás kialakulása Platón tükrében

Makk Gábor

Kulcsszavak: tanulásfelfogás, mediatizáció, írásbeliség

Ahhoz, hogy az emberiség egy része elszakadhasson a közvetlen tapasztalatokra épülő teremtet világtól és elindulhasson a közvetítésre hagyatkozó civilizáció útján, egy mediatizációs eszköznek a korábbiaktól eltérő igénybe vételére volt szükség. Ezt a szerepet töltötte be az írásbeliség, amelyhez a birodalmak erőszakos terjeszkedésével párhuzamosan adaptálódott az emberiség. A Harold Innis és Marshall McLuhan nevével fémjelzett torontói iskola megállapításai alapján a társadalmi fejlődést a különböző információközvetítési technológiai innovációkhoz történő adaptálódás okozhatta. Kommunikációs elfoglaltságukat a pedagógiára vetítve a kutatás arra a kérdésre keresi a választ, hogy az írásbeliség megjelenése milyen hatást gyakorolt az ábécét tökéletesítő ógörög világban a tanulásfelfogásra.

Ez a módszerét tekintve történeti kutatás a Ritoók Zsigmond által magyar nyelvre fordított Platón összes műveire támaszkodik. Ennek az egész nyugati filozófiát és közvetetten a pedagógia tudományát megalapozó háromezer oldalas forrásnak a kritikus feldolgozása során a tanulásról alkotott felfogások történetének és értelmezésének vonatkozásában olyan kapcsolódási pontokra lelhetünk, amelyek a huszonegyedik században is aktuálisak.

A platóni dialógusokon keresztül eljuthatunk az információfeldolgozáson alapuló és napjainkban egyeduralkodó konstruktivista tanulásfelfogáshoz vezető út első ismert mérföldkövéhez, melynek letételére nem kerülhetett volna sor az írásbeliség megjelenése nélkül. A kutatás eredményeinek vonatkozásában előreláthatóan Platón tükrében olyan következmények vonhatók le, melyek szerint a szóbeliségről az írásbeliségre történő paradigmaváltás során az isteni ihletettségből táplálkozó szóbeli alkotás háttérbe szorítása maga után vonta a rögzítés által megmerevedett formulák elsajátításához szükséges tanulásfelfogás előtérbe kerülését.

Az agrárvidékek egyesületi könyvtárainak szerepe az iskolai oktatásban, az 1940-es években

Szóró Ilona

Kulcsszavak: *olvasókör, gazdakör, egyesületi könyvtár, iskola, felnőttképzés*

A 20. század első felében, a nagykiterjedésű agrárvidékeken, a falvakban vagy a külterületen működő kisiskolák, a tankönyveken kívül általában nem rendelkeztek jelentősebb könyvtári állománnyal. Az iskolai oktatáshoz, illetve az intézmények által folytatott felnőttképzéshez szükséges kiadványokat, kézikönyveket, gyermek- és ifjúsági irodalmat, ismeretterjesztő, tudományos és szépirodalmi műveket gyakran a helyi társadalmi egyesületek, olvasókörök, gazdakörök könyvtárai biztosították az iskolák számára. Az egyesületi könyvtárak sok esetben nagyobb választékot nyújtottak, mint a kisfalvak, tanyaközpontok szerény könyvkészlete. A magyar- és világirodalom számos fontos alkotása mellett rendelkeztek kiadványokkal a népművelés, a pedagógia, az életmód- és egészségnevelés területéről, megtalálhatók voltak az állományukban a legkülönbözőbb természetismereti és földrajzi könyvek, valamint útleírások, történelmi, irodalmi és tudományos életrajzok. Nagy számban fordultak elő verseskötetek, mese-, monda- és népdalgyűjtemények, az állampolgári és a gazdasági szemléletformálást, illetve a gyakorlati készségfejlesztést szolgáló munkák, vagy kulturális rendezvényekhez kínált műsorfüzetek. Az olvasókörök, gazdakörök rendszerint szoros kapcsolatban álltak az iskolákkal, különféle formákban patronálták azokat. Bár az egyesületi könyvtárak használatát általában szigorúan szabályozták, hiszen a könyvek a közösség vagyonának fontos részét képezték, a helyi iskola számára minden esetben hozzáférést biztosítottak. A kor általános szokásaitól eltérően, még a gyerekek is kölcsönözhettek, természetesen a szülők felelősségére. A szerény lehetőségekkel rendelkező iskolák számára nagy segítséget jelentett a közelben lévő, könnyen hozzáférhető egyesületi könyvkészlet, az elemi oktatás, a felnőttképzés és az iskolákban folyó kulturális tevékenység terén egyaránt. Az olvasókörök, gazdakörök könyvtárai, az iskolákkal szoros együttműködésben nagy szerepet játszottak a vidéki társadalomban az olvasás iránti igény felkeltésében és fenntartásában.

Az egyesületi könyvtáraknak az iskolai oktatásban betöltött szerepe egyelőre kevésbé publikált terület. Jelen előadás az agrártársadalom egyesületeinek társadalmi és kulturális tevékenységét vizsgáló, több éve folyó kutatás részeredményeit adja közre. A korabeli dokumentumok feldolgozása és a vonatkozó szakirodalom ilyen irányú áttekintése hasznos társadalomtörténeti és egyben oktatástörténeti adalékokkal szolgál.

A könyvtáros szak elindulása a hazai felsőoktatásban a 20. század közepén, és további fejlődése az egyetemek képzési rendszerében

Fülep Ádám

Kulcsszavak: könyvtársképzés, felsőoktatás, neveléstörténet

Az Eszterházy Károly Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskolájában 2015 őszén elkezdett kutatásom célja a magyarországi könyvtársképzés történetének a vizsgálata a képzésben bekövetkező szemlélet- és technológiaváltások lépcsőfokain keresztül. A folyamatban lévő kutatásomnak az eddigi eredményeiből tervezett előadásomban a hazai felsőoktatási könyvtáros szak kialakulásának, 1949-ben való elindulásának, és országszerte folytatódó intézményesülésének a körülményeit szeretném vizsgálni nevelés- és társadalomtörténeti kontextusból. Be kívánom mutatni a magyarországi könyvtársképzés első tanterveit, programjait, könyvtárpolitikai körülményeit, és megemlékezni a szakma azon nagyjairól, neves személyeiről, akik a felsőfokú könyvtáros szakképzés hajnalán, a könyvtáros szaknak az egyetemi képzési rendszerekbe történő létrehozásával és kifejlesztésével a mindezekkel járó nehézségek éveiben meghatározó szerepet játszottak.

Kutatásaimat legfőképp elsődleges, kéziratári források feltárásával és elemzésével végzem, amelyek mellett a témában már megjelent alapvető, könyvtár- és képzéstörténeti szakirodalmak felhasználásával is dolgozom.

A primer dokumentumok feltárását az Országos Széchényi Könyvtár és a Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Kézirattárában kezdtem, amelynek során különösképpen is a hazai könyvtársképzés elindításában kiemelt szerepet játszó dr. Kovács Máté könyvtárosnak, Debrecenben egyetemi, később akadémiai könyvtárigazgatónak, középiskolai és könyvtáros tanszékvezető egyetemi tanárnak a munkásságán keresztül folytattam vizsgálódásaimat.

A magyarországi felsőfokú könyvtáros szakképzés kezdeti és későbbi fejlődési, intézményesülési történetének a feltárásával, az ennek során megfogalmazott újabb ismeretek hozzájárulnak majd a hazai felsőoktatási könyvtáros szak múltjának még mélyebb ismeretéhez, és a képzésen folyó oktatás további fejlesztéséhez. A kutatás várható és célként kitűzött további eredményei között szerepel Kovács Máté könyvtársképzésért végzett fejlesztési tevékenységének az újabb összefüggésekben való feltárása is.

A két világháború között érvényes tantervek családi életre nevelési tartamai

Uherkovich Orsolya Réka

Kulcsszavak: tantervkutatás, oktatástörténet, családi életre nevelés

Készülő PhD dolgozatom részeként vizsgáltam a két Világháború között kiadott Népiskolai, Továbbképző Iskolai, Tanítóképezdei és Polgári Iskolai tantervekben fellelhető családi életre nevelést segítő tartalmakat. A források és a tantervek feldolgozásához a dokumentumelemzés, másodelemzés módszerét választottam. Kutatásom feltárja, hogy milyen tartalmakon keresztül közvetítették az iskolákban a családi életre nevelést, és milyen tartalmakon keresztül készültek fel a jövőbeni tanítói a családi életre nevelni a majdani tanulóikat. Kutatási témám szempontjából a Polgári Iskolák tantervét indokolt szintén bevonnom a kutatásba, mert viszonylag széles néprétegekhez eljutó, gyakorlatias jellegű oktatás valósult meg a szakirodalom alapján ebben az iskolatípusban

Kérdéseimre a következő változók alapján keresem a választ:

a) Gazdasági és háztartástani ismeretek.

b) Nemi, társadalmi szerepek a családban, női és férfi feladatmegosztás a családban, családi hierarchia, férj és feleség érzelmi viszonya, gyermeknevelés

c) Család szerepe a társadalomban, családnak, mint a társadalom alapegységének hatása a társadalom jövőjére.

A természeti és gazdasági ismeretek tantárgy követelményei között szerepelt a legtöbb olyan tartalom, amely az általam vizsgált változók valamelyikébe besorolható. Magyar nyelv, kézimunka és vegytan tantárgyak több eleme is megfeleltethető valamelyik változónak.

Kutatásom feltárja, hogy milyen tartalmakon keresztül közvetítették az iskolákban a családi életre nevelést.

Kutatásomat a szakajtó és a tankönyvek elemzésével folytatom tovább.

Felhasznált irodalom:

Ballér Endre, Horánszky Nándor (szerk. 1999): Művelődéspolitikai és pedagógiai szempontok a hazai iskolatípusok tanterveiben, 1868-1945: tanulmányok Budapest, OKI

Horánszky Nándor (szerk. 1983): A tantervelmélet forrásai, Budapest, OPI

Simon Gyula (1979): A polgári iskola és a polgári iskolai tanárképzés története, Budapest, Tankönyvkiadó

Tanterv és tantervi utasítások az állami elemi iskolai tanító- és tanítóképző-intézetek számára, Budapest, Egyet Ny., 1915.

Tanterv és utasítás a katolikus tanító- és tanítónőképzőintézetek számára. Budapest : Szt. István-Társ., 1928.

Tanterv és utasítás a m. kir. állami tanító- és tanítónőképző-intézetek számára : szakbizottsági javaslat, Országos Közoktatási Tanács. – Budapest, 1924.

Tanterv és utasítás a polgári fiúiskolák számára / kiad. a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter 1918.

1927 évi a polgári iskolákról szóló XII. törvénycikk 2. §-a közli a polgári iskola művelődési anyagát, tantárgyait In: 1927 évi Országos törvénytár (Coprpus Juris) M. Kir. Belügyminisztérium, Budapest, 1927

*Nevelésszociológia I. szekció***A Sugovica Sportiskolai Általános Iskola hátránykompenzációs tevékenysége**

Markos Gabriella

Kulcsszavak: *hátrányos helyzet, oktatás, nevelés*

Hazai és nemzetközi vizsgálatok eredményeképpen kimutatták, hogy a magyar oktatási rendszer felerősíti a társadalmi-gazdasági helyzetből fakadó esélykülönbségeket. A politikai rendszerváltás idején az oktatási-nevelési intézmények az önkormányzatok tulajdonába kerültek és a fenntartói feladatokat is rájuk bízta. A helyi oktatási-nevelési intézmények vonatkozásában a képviselő testület tagjai dönthettek arról, hogy az adott gazdasági évben mennyit költhet fejlesztésre, eszközökre, helyettesítésekre, továbbképzésekre. Valamint, ami az egyik legfontosabb hátrányt okozó tényező: döntött az adható óraszámkeretről, a település anyagi helyzetének függvényében. A Nemzeti köznevelési törvény bevezetésével az egyik fő célkitűzés volt, hogy az iskolák közötti egyenlőtlenségek megszűnjenek. Minden oktatási-nevelési intézmény számszakilag egyforma óraszám kerettel, s egyformán képzett pedagógusokkal működjön.

A hátrányos helyzetből származó iskolai kudarcok régóta ismeretesek a pedagógiában. A kudarcok oka, hogy ezek a tanulók a hátrányos családi helyzetből adódóan nem kapnak megerősítést a tanulási motivációval kapcsolatban, ingerszegény a családi környezetük, hiányoznak a zavartalan tanulást megteremtő feltételek. Az utóbbi években rengeteg szakirodalom tárgyalja a hátrányos helyzet kialakulásának lehetséges okait, valamint megelőzését, enyhítését. Meg is születtek azok a programok, amelyek bevezetésével és megvalósításával a hátrányok enyhíthetők lennének. Mikro kutatásom során képet szeretnék kapni a Sugovica Sportiskolai Általános Iskola hátránykompenzációs tevékenységéről. A székhelyintézményhez két telephely, a Vöröskereszt téri telephely és a Malom utcai telephely, valamint egy tagintézmény a Becsei Töttös Tagintézmény tartozik. A mikro kutatás előtt hipotéziseket fogalmaztam meg.

1. Véleményem szerint a Sugovica Sportiskolai Általános Iskola telephelyei és tagintézménye között nem egyenlő arányban járnak hátrányos helyzetű tanulók.
2. Véleményem szerint ahova a legnagyobb arányszámban járnak hátrányos helyzetű tanulók, ott a legmagasabb a bukások aránya, ott a legmagasabb a hiányzások miatt évismétlésre kényszerült diákok száma.
3. Véleményem szerint az intézményben tanító pedagógusoknak nevelési-oktatási problémái vannak a szegény szubkultúrában szocializálódott tanulókkal.
4. Véleményem szerint a Sugovica Sportiskolai Általános Iskolában tanító pedagógusok nem ismerik az iskolai sikertelenség okait.

Jelen kutatás a disszertáció részkutatása, mely az iskolai hátránykompenzációs tevékenységhez nyújt segítséget. A kutatáshoz kérdőíves vizsgálatot alkalmaztam, mely az intézményben tanító 70 pedagógus véleményét tartalmazza. Az érintett intézményben nem történt ilyen jellegű feltáró kutatás, ezért szervezet működési szempontból jelentős.

„Ma jó voltam?”

Oláh Katalin

Kulcsszavak: *inkluzivitás, integráció, önálló életvezetés*

Kutatásunkban egy ma 23 éves fiatal felnőtt férfi életét mutatjuk be, neveléstudományi szempontból, óvodás korától, iskolai hétköznapijain és középiskolás évein keresztül, a társadalomba, a munka világába történő belépéséig.

A feljegyzések, naplók és primer dokumentumok alapján megidézzük a vele foglalkozó pedagógusok, szakértők állásfoglalását, nevelésének–oktatásának sajátosságait, szakaszait és módszereit, fejlődésének állomásait, sikereit és kudarcait - különös tekintettel az általános iskola első éveire.

Az interjúkon keresztül megismerhetjük óvónői, tanítói, tanárai és szülei emlékeit, érzéseit, véleményét az elmúlt évtizedekkel, gyermekük életének és helyzetének megítélésével kapcsolatban. Főszereplőnk is beszámol arról, hogyan emlékszik vissza az intézményesített nevelésben eltöltött évekre, melyek a legmeghatározóbb emlékei, ill. milyen tervei vannak a jövőre nézve.

Sem pedagógusnak, sem szülőnek, sem tanítványnak nem lehet erősebb motiváció annál, mint az a pozitív visszaigazolás, hogy tevékenységében sikeres és eredményes. De mi az eredményesség értékmérője? Mit nevezhetünk a sikernek?

Mátét nem kimagasló tehetsége vagy jó képessége, hanem számos problémája különböztette meg kortársaitól. A kezdeti szegregációtól az osztályközösségbe történő beilleszkedésig, befogadásig és tanuláshoz, a nagybetűs életbe való kilépésig és boldogulásig vezető út olyan eredmény, amely szakemberek, családtagok, diáktársak és a felnőtt környezet közös és kölcsönös példaértékű összefogásán alapszik.

A kutatás célja, feltárni az egykor alkalmazott pedagógiai módszerek eredményességét, megbecsülni a hozzáadott érték mértékét, mely egy optimális életvezetéshez segítette a kutatás alanyát. Szakmai szempontból hangsúlyozni szeretnénk, hogy nem kizárólag a kimagaslóan jó teljesítmény, hanem a hétköznapi is lehet elérendő cél és vágyott életminőség, melyhez pedagógusként mi is hozzásegíthetjük neveltjeinket, tanítványainkat.

Ez a mintegy két évtizedet felölelő esettanulmány, egy többszörös hendikeppel induló kisfiú, küzdelmes gyermekkoráról és átlagos felnőtt életének kezdeteiről szóló sikertörténet.

Hátrányos helyzetű tanulók és az Arany János Programok területi elemzése

Híves Tamás

Kulcsszavak: *hátrányos helyzet, Arany János Programok, területi elemzés*

Az Arany János Programok – azon belül is kiemelten a Kollégiumi, illetve Kollégiumi-Szakiskolai alprogramok – merítési bázisa az általános iskolákban tanuló hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók. Vizsgálat egyik célja annak elemzése, hogy hogyan oszlanak meg az ország különböző térségeiben a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók és ez hogyan viszonyul az Arany János Program intézményrendszeréhez, területi sajátosságaihoz. Mivel az Arany János Program egyik célja a végzetek felsőfokú továbbtanulásának elősegítése, így az elemzés másik fókusza annak vizsgálata volt, hogy a felsőoktatásba bekerülő hallgatók milyen területi jellegzetességeket mutatnak hátrányos helyzet szerint. A kutatás összeveti a hátrányos helyzetű tanulók arányát az oktatás különböző

szintjein, alapfoktól a felsőoktatásig és járási/megyei szinten elemzi az eltéréseket, összevetve az AJ Programok hálózatával. A középfokon működő Arany János Program mellett célszerű megvizsgálni a felsőoktatásba bejutó hátrányos helyzetű, elsősorban cigány/roma hallgatókat támogató Roma Szakkollégiumok hálózatát. Térképen ábrázolva az intézményhálózatokat látványosan bemutatható a szakkollégiumi és Arany János Programok egyenetlenségei.

Az elemzések alapját országos reguláris adatbázisok adják, melyek előnye, hogy teljes körű adatok állnak rendelkezésünkre, hátránya, hogy csak közvetetten alkalmas kutatási célok elemzésére. A közoktatási adatokat a KIR KIR-STAT modulja szolgáltatja, míg a felsőoktatási adatok a FELVI adatrendszeréből származnak. Mindkét adatbázis 2015-ös adatait vizsgáltam. A területi elemzés térképek és a fent említett statisztikai adatok feldolgozásával készült.

Az elemzés legfontosabb eredménye, hogy felrajzolja a hátrányos helyzetű tanulók területi megoszlását, továbbhaladásuk arányait járási/megyei szinten. Kimutatja a jelentős területi eltéréseket ennek lehetséges okait is megemlíti.

A komplex szakmai gondolkodás nevelésszociológiai alapjai

Csepcsényi Lajos Lászlóné Balogh Melinda

Kulcsszavak: komplex szakmai gondolkodás, nyelvi kód, tőkeelméletek

A gyermekek társadalmilag differenciált családokban nőnek fel, ami meghatározza későbbi életútjukat. A szakképzést választó tanulók egy speciális tanulási környezet részesei lesznek, nevelésszociológiai jellemzőik jelentős hatással vannak az iskolai sikerességére. A komplex szakmai gondolkodásmód és a tudástranszfer képességének vizsgálatánál a tanulók bemeneti jellemzőit e szempontból is meg kell ismerni. Ezzel a komplex szakmai gondolkodásmód fejlődésének kutatásához az adott mintára vonatkozóan felállítható a kiindulási alap és a kutatás végére várható fejlődési tendencia. A gondolkodásmód fejlődésének vizsgálata építőipar és földmérés ágazatban tanuló szakgimnáziumi tanulók bevonásával történik.

A gondolkodásmód szorosan összefügg az egyén nevelésszociológiai jellemzőinek rendszerével. A nevelésszociológiai tényezők egymással összetett rendszert alkotnak, közöttük szoros és bonyolult függőségi viszonyok fedezhetők fel. A komplex szakmai gondolkodással való kapcsolatuk feltárására strukturált szakirodalom elemzéssel került sor. A szakirodalom áttekintésekor a nevelésszociológia témaköréhez tartozó írásokra történt keresés, majd azok rendszerezése után illetve korábbi kutatási eredményekre támaszkodva a gondolkodásmódra legnagyobb hatással lévő nevelésszociológiai elméletekkel foglalkozók kerültek kiválasztásra. Az adatszűkítés után a kulturális tőke, nyelvi kód, társadalmi tőke, gazdasági tőke szakmai gondolkodásra gyakorolt hatása került elemzésre valamint a társadalmi mobilitás lehetőségének vizsgálata történt meg feltételezve a gondolkodás és tudástranszfer képességének fejlődését. Végül a kiválasztott elméletekhez célirányosan a gondolkodásmód hátterének áttekintéséhez felhasznált kutatások kerültek kiválasztásra.

A szakirodalom elemzésével és a komplex szakmai gondolkodásmód összevetésével az alábbi megállapítások tehetők: Néhány nevelésszociológiai tényező (társadalmi tőke, család időszemlélete) csak közvetett hatással van a gondolkodásmódra, annak mértékét csak a tanuló iskolai teljesítményén keresztül valószínűsíthetjük. A kulturális tőke, azon belül is a nyelvhasználat befolyásolja leginkább a gondolkodás típusát és minőségét. A család demokratikus szerkezete, és az abból adódó nyelvhasználat a legmeghatározóbb a tanuló iskolai sikerességében. A komplex szakmai gondolkodás és a tudástranszfer képességének minősége jelentős hatással lehet az egyén társadalmi mobilitására.

A kutatás további lépéseként ezen elemzés és a vizsgált minta nevelésszociológiai jellemzőinek összevetésével kijelölhető a tanulók fejlesztésének iránya, elsődleges feladatként a tanulók szakmai nyelvi kódjának kimunkálása.

A hátránykompenzáció lehetőségei: mit tehetnek az iskolák és pedagógusai?

Széll Krisztián

Kulcsszavak: *hátránykompenzáció, pedagógusattitűdök, iskola*

A szelektív hazai iskolarendszerből adódóan az iskolák nagy része ahelyett, hogy mérsékelné, inkább közvetíti, újratermeli, sőt sok esetben erősíti is a társadalmi egyenlőtlenségeket, a kedvezőtlen szociális helyzetből eredő hátrányok hatásait. Többek között ezért is nagyon fontos a különböző képességű, szociális és etnikai háttérű gyermekek együttneveléséről alkotott pedagógusvélemények és attitűdök feltárása, s annak vizsgálata, hogy az iskolák és pedagógusai miként viszonyulnak a szegregációhoz, hátránykompenzációhoz, miként vélekednek a hátránykompenzáció lehetőségeiről és az arra ható tényezőkről.

Kutatásom alapvető célja, hogy elemezze az általános iskolák pedagógusainak hátránykompenzációval kapcsolatos beállítódásait, attitűdjeit, valamint a véleményekben tapasztalható esetleges eltéréseket és azok jellemzőit. Ennek kapcsán vizsgálom az iskolák pedagógiai, illetve szocializációs szerepéről alkotott, valamint a szocializációs hátrányok iskolai kompenzációjának mértékét befolyásoló tényezőkkel kapcsolatos pedagógusvéleményeket. A kutatás alapját a pedagógiai munka minőségét befolyásoló tényezőket vizsgáló online kérdőíves pedagógus-panelkutatás 2013. évi első hullámának pedagógus adatbázisa adja (N=3 951), mely adatfelvételre a „XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció) II. szakasz” kiemelt projekt (TÁMOP-3.1.1-11/1–2012-0001) keretei között került sor. Az elemzés kizárólag a 8 évfolyamos általános iskolák pedagógusaira fókuszál.

Elemzésem során több elemzési módszert is alkalmaztam. Főkomponens-elemzés segítségével vizsgáltam az iskola és pedagógusai roma/cigány és/vagy hátrányos helyzetű gyerekek életében betöltött szocializációs és pedagógiai szerepét. Továbbá nem hierarchikus k-közép klaszterezés segítségével arra is kísérletet tettem, hogy az általános iskolai pedagógusok jól elkülönülő csoportjait hozzam létre a hátránykompenzáció megítélése kapcsán. A teljes pedagógusmintában így négy klasztert különítettem el: (1) fatalisták, (2) hurráoptimisták, (3) kiábrándultak és (4) reflektívek.

Eredményeim szerint a mintába került összes pedagógus általános véleménye szerint az iskola sokat tehet azért, hogy segítse a roma/cigány gyerekek fejlődését, valamint azért is, hogy az eltérő szociális és etnikai háttérű gyermekek jobban elfogadják egymást. Ugyanakkor véleményük szerint a szocializációs hátrányok leküzdése már kevésbé várható el az iskolától, ehhez a szülők és az iskola közötti szorosabb együttműködésre lenne szükség. A szocializációs hátrányok iskolai kompenzációjának mértékét befolyásoló tényezőiként elsősorban a gyerekekhez, szülőkhöz, családhoz kapcsolódó tényezők jelennek meg, míg az iskolai, szakmai/pedagógiai tényezőkről már kevésbé vélik úgy a pedagógusok, hogy befolyásolhatják a hátránykompenzáció mértékét. Ugyanakkor ezzel kapcsolatban alapvető különbségek fedezhetők fel a kialakított klaszterek között, mely klaszterek alapvető jellemzői is nagymértékben eltérnek egymástól.

Gyermekvédelem és iskolázottság

Dobokai Róbertné Simon Dóra

Kulcsszavak: *gyermekvédelem, iskolázottság, pedagógusképzés*

A kutatás/fejlesztés célja: A gyermekvédelmi és az oktatási szektor munkájának hatékonyabb összehangolása. A pedagógusképzés érzékenyítése a gyermekvédelmi szakellátásban felnövekvő tanulók problémái iránt.

A kutatás/fejlesztés módszerei: nemzetközi és hazai szakirodalom feldolgozása, főiskolai mintatervek vizsgálata

Rövid tartalmi összefoglaló: Kutatásomban a gyermekvédelem és az iskola jó kapcsolatának fontosságát igyekeztem bizonyítani a szakirodalmi feltárás során, valamint készülő disszertációm előkutatásának vonatkozó eredményeivel. Az oktatási-nevelési folyamat során a megváltozott iskolai szemlélet mellett igen hangsúlyos a különböző szektorok – oktatás, egészségügy, gyermekvédelem – szakmai munkájának összehangolása. A gyermekvédelemben felnövők iskolai eredményességére is fókuszálok, valamint a professzionális pedagógus vonatkozó jellemzőit is vizsgálom. Végül kitérek a pedagógusképzésre, mely során a gyermekvédelmi képzés, kurzusok megléte után kutattam a hazai tanítóképzésben.

A kutatás/fejlesztés főbb eredményei: Kutatásom során a két szektor – gyermekvédelem és oktatás – együttműködését vizsgáltam szakirodalom és egy mikro kutatás alapján. Bizonyítást nyert számomra, hogy a gyermekvédelemben élő tanulók érdekében rendkívül fontos a két szektor együttműködése, összefogása. Előkutatásom bizonyította, hogy ugyan létezik kapcsolat a két szektor szakdolgozói között – együttműködési kötelezettséget is előír a törvény –, ugyanakkor e kapcsolat minősége nem kielégítő. Kutatások bizonyították, hogy a gyermekvédelemben élő tanulók iskolai eredményessége – továbbtanulási helyzetét tekintve – sem számottevő. E tanulók jelentős része tanul tovább szakiskolában, így a felsőoktatásba való bekerülésük nem biztosított. E téren az általános iskolai felelősség növelését a megoldási alternatívák közé emelném.

Összegyűjtöttem azokat a releváns pedagógiai jellemzőket, amelyek különösen fontosak e tanulók esetében.

Készülő disszertációm előkutatása azt is bizonyította, hogy a pedagógusképzés során az általános iskolai tanítók, tanárok többsége nem kapott célirányos gyermekvédelmi képzést, valamint továbbképzésre sem igen volt módjuk e téren, pedig szükségét éreznék. Ezért 15 tanítóképző intézmény honlapján fellelhető tanrendet tekintettem át, hogy megtudjam, a jelenlegi tanítóképzés vajon kötelező, választható jelleggel vagy egyáltalán nem tartalmaz gyermekvédelmi képzést. „Árulkodó” kurzusnevek után kutatva megállapítottam, hogy kevés olyan intézmény van, ahol a törzsanyagba emelték e képzést. A legtöbb főiskola esetében e kurzusok kötelezően vagy szabadon választhatóak, valamint találtam olyan tanrendet is, amely nem tartalmazott gyermekvédelmi képzésre utaló kurzus megnevezést.

Úgy vélem, kiaknázatlan lehetőség a minden pedagógusra kiterjedő célirányos gyermekvédelmi képzés.

A kutatás/fejlesztés forrásai: A hazai tanítóképző intézmények honlapjai, a főiskolákkal váltott e-mail-ek. Valamint:

Dakóné Maros Katalin- Simonyi István-Petrits Andrea, Fáyné dr. Dombi Alíz, Fejes József Balázs-Szűcs Norbert, Gönczi Kinga, Hegedűs Judit, Homoki Andrea, Hunya Márta, Kállai Gabriella Kende Anna, Rácz Andrea, Szebedy, Tóth Mária, Varga Aranka munkái.

*Sajátos Nevelési Igényű tanulók szekció***Iskolás gyermekek sérüléssel kapcsolatos attitűdje**

Krausz Anita

Kulcsszavak: *integráció, inklúzió, attitűd*

Érzelmeink fontos szerepet játszanak a társas érintkezésben, környezetünk értelmezésében, illetve hatással lehetnek az információ feldolgozására.

Vizsgálatunkban alsó tagozaton tanuló tipikusan fejlődő iskolások érzelem-felismerésére és a fogyatékosághoz kapcsolódó attitűdjeire voltunk kíváncsiak. Mivel hazánkban a mai napig nagy arányban tanulnak szegregált keretek között, elkülönítve fogyatékosággal élő gyermekek, ezért annak elemzése, hogy a tipikusan fejlődő gyermekekben milyen érzést váltanak ki a fogyatékosággal élők, feltáró jellegű. A kutatás hipotézise szerint a magyar gyermekek érzelem-felismerése fejlett, azonban saját érzéseik kinyilvánítása során nehézségekbe ütköznek, amelyben befolyásoló tényező lehet a társadalmi kíváncsiság. Kutatásunk során kíváncsiak voltunk arra is, hogy tesznek-e különbséget a tanulók a kisgyermek és felnőtt fogyatékosággal élők között, illetve a fogyatékosági kategóriák között.

Kutatásunkban egy vidéki általános iskola három évfolyama (3., 4., 5.) vett részt (N=80). Vizsgálatunk során egy 36 itemes tesztet alkalmaztunk, amely kisiskolás gyermekek számára is könnyen használható. Az első 24 item az érzelmek felismerésére fókuszál (Baron-Cohen, Jolliffe, Mortimore és Robertson, 1997). A papír-ceruza alapú teszt ezen részében a diákoknak különböző arcképek melletti ellentétpárból (érdeklődő vagy érdektelen; biztos a dolgában vagy bizonytalan) kellett kiválasztaniuk a képre jellemzőt. A teszt fennmaradó 12 iteme pedig a saját érzéseik kinyilvánítására szolgált. Ennél a feladatnál a tanulók fogyatékkal élő személyekről kaptak képeket és Ekman (1992) megközelítése alapján a hat alapérzelemből választhattak: düh, undor, félelem, öröm, szomorúság és meglepődés. A tesztet egy rövid háttérkérdőív előzte meg, amelyben a tanulók személyes érintettségüket is jelezheték fogyatékosággal élő személyekkel kapcsolatban. Erre azért volt szükség, mert az előzetes tapasztalatok befolyásolják a diákok attitűdjét, továbbá hatással lehet a környezetük hozzáállására is (Staub, 2005).

A vizsgálat eredménye elsősorban a pedagógusok számára nyújthat visszajelzést, a gyermekek érzelem-felismerésének fejlettségéről, illetve visszacsatolást ad fogyatékosággal kapcsolatos attitűdjükről, annak kifejezéséről.

A győri gyógypedagógus hallgatók jövőképe

Szabóné Pongrácz Petra

Kulcsszavak: *gyógypedagógus, jövőkép, motiváció, értékek*

A felnőtté válás időszaka egy rendkívül változatos, érzelmi fordulatokkal teli, sok konfliktust magában rejtő időszak. Ezen konfliktusok nem öncélúak, hiszen fontos részét képezik a személyiség fejlődésének. Kimenetelük, megoldásmódjuk nem csak a jelenbeli viselkedés alakításában, hanem a jövőbeli célok alakulásában is meghatározó. Célok, melyek

motiválnak, előre visznek. Célok, melyek folyamatosan változnak, konkretizálódnak. Célok, melyek alakulásában a szocializációs színterek hatása meghatározó. Célok, melyek befolyásolják az egyéni jólétet. Célok, melyek elérése boldogsággal, elégedettséggel jár, és további motivációs erővel bír.

A mai társadalmakban a fiatalkor folyamatosan kitolódik. Későbbre halasztódik a pályaválasztás, a tanulmányi idő meghosszabbodik, ezzel együtt a családalapítás, a gyermekvállalás kérdése is egy távolabbi időpontban válik aktuálissá.

A felsőoktatásban részt vevő fiatalok jövőorientációjának megismerésére már több hazai kutatás is fókuszált. A hallgatók a pályaválasztás első nagy lépésén már túl vannak. E döntés bár nem visszavonhatatlan, életükben hosszú időre meghatározó. Meghatározza az őket érő hatásokat, alakítja személyiségüket. Hatások, melyek a jövőről alkotott képüket, annak tartalmi elemeit is formálják, változtatják.

Jelen kutatás célját a győri gyógypedagógus képzésben részt vevő hallgatók jövőképeinek megismerése, elemzése adta. A fiatalok „időutazásban” vettek részt, melyben elképzelték és szabad fogalmazás keretében megfogalmazták, hogy milyennek gondolják a jövőbeli életüket. A fogalmazás címe: Életem tíz év múlva. A feldolgozás a tartalomelemzés módszerével történt, mely elsősorban a manifeszt tartalmak feltárására, kódolására fókuszált. Ezáltal lehetőség nyílt a gyógypedagógus képzéssel kapcsolatos komparatív elemzésre.

A látens, mögöttes tartalmak megragadása további vizsgálódás forrásává válhat. Érdekes kérdés lehet- az egyes évfolyamok fogalmazásait külön elemezve- hogy a tanulmányi évek előrehaladtával változik-e bennük a kép, melyet a még oly távolinak tűnő jövőjükéről festenek.

A gyógypedagógus szakma évek óta szakemberhiánnyal küzd. Mindez eltérő intenzitással jelentkezik a különböző szakterületeken. Ezáltal nagyobb figyelem irányul az utánpótlás képzésére. Fontos, hogy a hallgatók tisztában legyenek saját képességeikkel, melyek a szakmában való elhelyezkedésnél is irányt kell, hogy mutassanak. A diploma megszerzésén túl milyen karrierbeli célokat tűznek ki maguk elé? Ténylegesen gyógypedagógusként kívánnak-e elhelyezkedni?

A gyógypedagógus hallgatók szakmával kapcsolatos céljainak, motivációinak megismerése hozzájárulhat a felmerülő probléma orvoslására kidolgozandó cselekvési programok hatékonyságának növeléséhez.

Autizmus spektrumzavarral élő gyermeket nevelő szülők gyermekük közoktatási intézményben megvalósuló oktatásával kapcsolatos tapasztalatai

Lőrinczy Barbara Eszter

Kulcsszavak: *autizmus spektrumzavar, interjú, közoktatás*

A kutatás célja:

Fogyatékossgal élő embertársaink száma az elmúlt évtizedek során világszerte nőtt. Az autizmus spektrumzavarral diagnosztizált személyek arányának növekedése is a témakörrel való foglalkozás fontosságára hívja fel a figyelmet. Egyes epidemiológusok az autizmussal élők arányát az összpopuláción belül jelenleg mintegy 1:100-ra becsülik, az állapot tehát korántsem annyira ritka, mint azt a múlt században élt első leírói - Leo Kanner és Hans Asperger - feltételezték.

Tekintve, hogy az autizmussal élő tanulók számára speciális szükségleteik miatt a hagyományos oktatási környezet és módszerek gyakran elégtelennek bizonyulnak, neurotipikus társaikkal való együttnevelésük is csak számos feltétel megléte esetén - sőt, sokszor egyáltalán így sem - megvalósítható, ezért fontos felmérnünk a közoktatási

intézményekben történő oktatásukkal-nevelésükkel kapcsolatban szerzett pedagógusi, szülői, tanulói tapasztalatokat. A kutatás célja tehát feltérképezni, a szülők mely tényezőkkel, elemekkel elégedettek, hol tapasztalnak hiányosságokat, illetve milyen változásokat igényelnének.

A kutatás módszere:

A konferencia-előadás gerincét autizmus spektrumzavarral élő gyermekek szüleivel felvett interjúk, az ezekből levont következtetések képezik.

A kutatás eredményei:

A kutatás eredményei szerint hazánkban az autizmussal élő gyermeket nevelő szülők egyik legtöbb fejlődést okozó problémája gyermekük számára megfelelő oktatási-nevelési, illetve -szükség esetén - bentlakásos intézményt találni.

A vizsgálat kapcsán született eredmények kiindulási alapul szolgálhatnak ahhoz, a praxisban milyen változásokra van szükség, hogy az autizmussal élő gyermekek közoktatási helyzete javulhasson.

A kutatás elsődleges forrásai a szülőkkel felvett interjúk, a másodlagos forrásokat az alábbi szakirodalmak képezik:

Attwood, Tony (2002): Különös gyerekek. Kalauz az Asperger szindrómáról szülőknek és nevelőknek. Budapest, Animus.

Bognár Virág (szerk.) (2010): Láthatatlanok. Autista emberek a társadalomban. Budapest, Scolar Kiadó.

Csepregi András - Stefanik Krisztina (2012): Autizmus spektrum zavarral élő gyermekek, tanulók komplex vizsgálatának diagnosztikus protokollja. Budapest, Education Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft.

Frith, Uta (2015): Autizmus. Rövid bevezetés. Budapest, FSZEK Kft.

Gombkötő Andrea - Fehér Ildikó - Gifló Péter - Kovács Zsuzsanna - Perjés Beatrix - Simó Judit - Vályi Réka - Szauer Csilla: Autizmussal élő emberek életminőségének javítása az Országos Autizmus Stratégia fejlesztései által. In: Gyógypedagógiai Szemle, 2012/2.

Iránytű szülőknek diagnózis után. Az autizmusról. Budapest, AOSZ, 2010.

*Módszertan – történelemtanítás szekció***A Magyar Tudományos Akadémiától a PTE-n át a Szent Mór Iskolaközpontig.
Egy közös tananyagfejlesztés tanulságai.**

Dévényi Anna – Bánkuti Gábor

Kulcsszavak: *tanulói portfólió, tananyagfejlesztés, vidéktörténet, történelemtanítás*

„E hónap 17-től 21-ig tartott a bujdosás, az ütlegetés, fenyegetés. Nyugtót nem hagytak a népnek, úgy öregeknek, mint fiataloknak, mind gyermeknek. Agitálók zaklatnak bennünket, írjunk alá, hogy szövetkezet legyen. Ezt nekünk nem a szél fújta, nem davaj föld. Itt a két kezükkel kaparták össze. Mi is el tudtuk volna pocsékolni. Összespóroltuk, hogy öregségünkre legyen. A kormányunk ideküldte az ő oroszlanjait, az ávosokat, hogy üssenek bennünket, ha nem írunk alá.” (A Szabad Föld főszerkesztőjének az MSZMP KB Mezőgazdasági Osztályára küldött jelentése a hozzájuk 1960. január 1-től február 4-ig érkezett levelekről - részlet.)

Hogyan válhat egy középiskolás számára koherens és értelmezhető történetté, akár személyes élménnyé egy bonyolult és a tankönyvben csupán elszigetelt részletekben, meglehetősen torzításokkal megjelenő, de a magyar társadalom egészére napjainkig ható társadalomtörténeti esemény? A második világháború után az ország lakosságának akkor még mintegy felét kitevő vidéki, paraszti társadalmat az 1945-ös földelkobzás és földosztás, majd a több ütemben megvalósított erőszakos államosítás („tétesítés”) gyakorlatilag megsemmisítette. A traumának ez a többszörösen elfedett sorozata ezer szállal ágyazódik a kommunista diktatúra politika- gazdaság- és társadalomtörténetébe. Érzékeny példa arra, hogyan torzul valósággá a kommunista ideológia és az ennek alapján megfogalmazott program.

Az MTA Vidéktörténeti Kutatócsoportja és a Nemzeti Emlékezet Bizottsága – kutatási eredményeik disszeminációját célozva – felkérte a PTE Történettudományi Intézete és a PTE Babits Mihály Gyakorló Gimnáziuma munkatársai által szerkesztett Árkádia történelem szakmódszertani folyóiratot egy oktatási csomag létrehozására a kommunista diktatúra vidéktörténete témakörében. Az Árkádia folyóirat szerkesztési elveinek megfelelően egy rövid és közérthető tanulmány, egy történelmi forrásgyűjtemény és egy ezek didaktizálását megvalósító tanulói portfólió terv került a csomagba. Előbbi kettőt az MTA Vidéktörténeti Kutatócsoport vezetője, Ö. Kovács József készítette el, utóbbit Dévényi Anna, a PTE BTK történelem szakmódszertanosa. A tudományos és az oktatási részek egyeztetésére, megvitatására 2016. novemberében került sor egy konferencia, illetve nyilvános kerekasztal beszélgetés keretében. A portfólió tervet 2017 tavaszán a Szent Mór Katolikus Iskolaközpont 12. G osztályos tanulói tesztelték, Bánkuti Gábor irányításával. A Horizontok és dialógusok konferencián a fejlesztési folyamat egészéről, de különösen a diákok reflexiói alapján megfogalmazott tanulságokról számolunk be.

Docendo discimus! - Tapasztalatok a latin kultúrtörténet tanításáról

Szalai Ágnes

Kulcsszavak: *latin tanítás, kultúrtörténet, módszertan*

A latin nyelv tanítása, tanulása során a latin nyelvű szövegek fordítása és azok grammatikai elemzése mellett nélkülözhetetlen szerepe van a művelődéstörténeti elemeknek is. Ennek oka főképp az időbeli távolság és a mai kor viszonyaitól eltérő kulturális vonatkozásokban keresendő, amelyek miatt az ókori jelenségek megértése nem épülhet kizárólagosan a nyelvi készségek meglétére. Mindezt alátámasztják az érvényben lévő oktatáspolitikai szabályozások (NAT, kerettanterv) is, hiszen a három tematikai egység (szövegfeldolgozás, grammatika, művelődés) elemeinek elsajátítására hozzávetőlegesen ugyanannyi óraszámot szánnak. Emellett a tanulási folyamat végkimenetelét szabályozó érettségi (és nyelvvizsga) követelményeiben is jól érzékelhető a kultúrtörténet fontossága, hiszen a vizsga különálló elemét képezi ezen ismeretekről való beszámolás. A latin tanítása során a kultúrtörténet igen hangsúlyos szerepe tehát vitathatatlan, azonban az említett oktatáspolitikai szabályozások egyike sem részletezi az elsajátítandó kultúrpolitikai követelményeket, a kerettanterv csupán nagyobb tárgyköröket határoz meg. Így ugyan a kultúrtörténet oktatásához a vezérfonal adott, azonban összességében elmondhatjuk, hogy ezen a területen kevesebb konkrét támpontja van a tanárnak, mint a másik két tematikai egység esetében (Lehetőségek, 2015. 61-62.).

Éppen ezért tartottam fontosnak egy tanítási segédanyag elkészítését – egyelőre csak a Család, iskola és etikai alapértékek az ókori Rómában című tematikai egységhez – a fellelhető hazai és idegen nyelvű írott és képi források, valamint eredeti szövegrészletek feldolgozásával. A gyakorlatba történő átültetés érdekében pedig már a segédanyag tervezése során igyekeztem figyelni arra, hogy módszertani szempontból a lehető legkülönbözőbb felhasználási lehetőséget biztosítsa (pl. csoportmunka, IKT eszközök alkalmazása, grafikus szervezők, keresztntantervi kapcsolódás), amelyre egyébként a művelődéstörténeti vonatkozások tanítása, akár a grammatikai elemek kombinálásával is, kiváló alkalmat teremthet.

A segédanyag elkészítését és az órák megtervezését a tanítási gyakorlat tapasztalatain túl mindenekelőtt a közelmúltban megjelent *Lehetőségek: Könyv a latintanításról* című munka motiválta. A módszertani tervezés során az *Együtt-tanulók* kézikönyvére támaszkodtam, szaktárgyi szempontból pedig Majoros József könyvét és Hoffmann Zsuzsanna tanulmányait emelném ki.

Eger vár ostroma Magyarmecskén - Egy történelmi társasjáték tapasztalatai tanodai környezetben

Rédli Máttyás

Kulcsszavak: *tanoda, történelemtanítás, társasjáték*

Egy olyan saját fejlesztésű társasjátékot, és kipróbálásának tapasztalatait szeretném bemutatni, amely alkalmas lehet a történelem tantárgy iránti attitűd pozitív formálására, segítségével pedig nem csak a történelmi, hanem a matematikai kompetencia is fejleszthető.

Gyakorló pedagógusként tapasztalom, hogy a gyerekek érdeklődésének felkeltése, annak folyamatos fenntartása komoly kihívást jelent, legfőképpen egy olyan hátrányos helyzetű településen, mint Magyarmecske. A Szama Da Noj – Vigyázz Reánk! Egyesület tanodája

2013-ban nyílt meg, és elsősorban hátrányos helyzetű gyerekeknek nyújtott mindennapi segítséget az iskolai előmenetelben, valamint szabadidős tevékenységeket szervezett számukra. Az intézményhez mintegy 50 gyermek kapcsolódott valamilyen formában, de napi rendszerességgel átlagosan körülbelül 15-20-an látogatták. Többségük alulmotivált, valamilyen tanulási nehézséggel küzdött, és nehezen összpontosította figyelmét tartósan egy adott feladatra. Elsődleges célunk az iskolai lemorzsolódás megakadályozása, valamint a sikeres középiskolai továbbtanulás elősegítése volt, ezért az alapkészségek fejlesztésére fordítottuk a legtöbb időnket. Mindezt igyekeztük játékos környezetbe ültetni, innen származott a társasjáték ötlete. További tapasztalat, hogy ezek a gyerekek rendkívül sok személyes odafigyelést, törődést igényelnek, amit nem feltétlenül kapnak meg otthon. A társasjáték célja tehát többértű: az alapkészségek fejlesztésén túl, a történelem iránti érdeklődés felkeltése, az együtt játszás örömeinek meg tapasztalása volt. A tanulás-tanítás rendszerében fontos szerepe van a játékoknak, mivel azok minden külső kényszerszertől mentes szabad tevékenységek, melyeket mindig kellemes érzelmi megnyilvánulások kísérnek (Detre–Szigeti, 1977, 24. o.), így alakítva ki megfelelő attitűdöt, pozitív tanulási környezetet.

Az előadás során bemutatni kívánt játék egy általam készített, történelmi témába ágyazott stratégiai társas, a Rizikó, a Stratego, illetve a makettek világát ötvözve. A gyerekek örömmel, nagy érdeklődéssel fogadták a játékot, ahogy ezt a bemutatandó képekkel is alátámasztom.

Történelemtanulás –és tanítás céljainak vizsgálata a PTE Deák Ferenc Gyakorló Gimnázium –és Általános Iskola 5. és 8. évfolyamos tanulóinál

Szász Bettina

Kulcsszavak: történelemtanulás, történelemtanítás, reflexió

Előadásom középpontjában a történelemtanítás –és tanulás céljainak vizsgálata áll, mely a PTE Gyakorló Általános Iskola, Gimnázium és Szakközépiskola Deák Ferenc Gimnáziuma és Általános Iskolájában végzett kutatáson alapszik. A vizsgálatom központjában kettő 5. osztály és kettő 8. osztály szerepelt, akikkel fókuszcsoportos kutatási módszeren alapuló vizsgálatot végeztem, mely során arra kerestem a választ, hogy: „Mi a történelem?”, „Miért hasznos számukra az, hogy történelmet tanulnak?”. Majd az osztályokban tanító történelem tanárral készítettem félig-strukturált interjút.

Méréseim során a négy osztályban az úgynevezett fókuszcsoportos kutatás módszerével dolgoztam, azért választottam ezt a kvalitatív módszert, mert köztudott szociálpszichológiai tény, hogy az emberek véleményüket, attitűdjüket nem önállóan alakítják ki, hanem annak megfogalmazásában a másokkal történő beszélgetések és egyéb társas hatásoknak is nagy szerepe van. A tanárnővel készített félig-strukturált interjú során három fontos kérdésre kerestem a választ: a bevezetőben arra kértem a tanárnőt, hogy röviden vázolja fel, hogy milyen jellemzői vannak a történelemtanítási folyamatának, arra kértem, hogy válaszában térjen ki arra is, hogy mindez mennyiben és milyen mértékben változott meg az évek során. Majd ezt követően kértem arra, hogy mondja el, hogy milyen célokat fogalmaz az 5. és a 8. évfolyamnál a történelemtanítása kapcsán, valamint mi alapján jelöli ki mindezeket, az interjú pedig digitálisan is rögzítésre került.

Előadásom célja, hogy egy átfogóbb képet adjak a felső tagozatosok bemeneti - és kimeneti tudásáról e tantárgy kapcsán, valamint választ adjak arra, hogy ők miként látják a tantárgy tanulásának céljait, hasznosságát. Továbbá a történelemtanulás –és tanítás mennyire áll összhangban egymással, melyek azok a kompetenciaterületek, melyekre az intézményben

nevelő – oktató munkát végző tanító tanárnő nagy hangsúlyt fektet az 5. és 8. évfolyamos tanulók esetén. Végezetül pedig, hogy a történelemről, a történelemtantárgyról való gondolkodás miként jelenik meg a felső tagozatos tanulók körében, valamint milyen eltérések figyelhetők meg a két korosztálynál ezzel kapcsolatosan.

Kutatómunkám során fontosnak tartottam azt is, hogy ismertessem azokat a célokat és feladatokat a történelemtanítás - és tanulás kapcsán, melyeket a 2012-ben elfogadott Nemzeti alaptanterv, valamint a kerettanterv jelölt ki. Továbbá olyan szakirodalmakat használtam fel, melyek a mai történelemtanítás kérdéseivel, problémáival, a történelemtanulás - és tanítás fontosságával, a megfogalmazandó, kijelölendő céljaival is egyaránt foglalkoznak.

Szophoklész - Világok harca

Bosák Levente

Kulcsszavak: *történelem, irodalom, földrajz*

A közoktatásban tanulóként és tanárként eltöltött időszak tapasztalatai alakították ki és erősítették meg bennem legfőbb tanári törekvésemet. A különböző tanórákon gyakran ugyanazt a témát járjuk körbe, mégis világok választják el egymástól az elvileg szorosan egymásba fonódó információkat. A tantervek látszólag kapcsolódási pontokat jeleznek a diszciplínák között, valójában azonban – részben azért, mert ezeket a legtöbb esetben más-más tanár tanítja –, ritkán érnek össze a szálak, és még ritkább, hogy egymás mellett álló töredékek helyett, egységes kép rajzolódjon ki a diákok (és tanárok) fejében. Célom, hogy ezen változtassak.

Az előadás során egy mintát mutatok arra, hogy szerintem milyen komplex képet lehetne festeni a Periklész idején kiteljesedő, majd utána hanyatló Athénról, ha Szophoklész Antigonéját és Oidipusz királyát, valamint a szerző élettörténetét használnánk kiindulópontként, és vele együtt tárnánk fel, hogy Görögország – benne Athénnal – térbeli pozíciója mennyiben determinálta annak történelmét. Tehát a kronologikus feldolgozást háttérbe helyezve, egy központi kérdésből, problémából kiindulva tárom fel egy korszak meghatározó államának legfontosabb jellemzőit.

Meggyőződésem, hogy az effajta tanítás és tanulás hatékonyabb, és jobban segítené a diákok problémamegoldó képességeinek fejlődését, nem távolítanák el maguktól az önmagában álló tudományterületek (tantárgyak) a diákokat, és hitelesnek tünne a már a kora újkorban megfogalmazott gondolat, miszerint a világ megismerhető. A munka érdemi része viszont csak az előadás elhangzása után kezdődik el a korosztálynak megfelelő munkaformák és módszerek kiválasztásával és kitalálásával.

*Összehasonlító neveléstudomány szekció***A „fekete iskola” árnyékában. Kisebbségek kényszerszülte iskolarendszerei
Olaszországban a faszizmus idején**

K. Farkas Claudia

Kulcsszavak: neveléstörténet, oktatáspolitikai, oktatási diszkrimináció

Előadásom a két világháború közti Olaszország oktatásügyére fókuszál, közelebbről a korszakban az iskolai szinten elszenvedett kisebbségi jogszérelmek két példájára: a fasiszta kormányzat az 1920-as évek elejétől diszkriminatív oktatási törvénykezésbe kezdett a Dél-Tirolban élő németekkel szemben, a 30-as évek végén pedig a zsidókkal szemben fogalmazott meg jogkorlátozó rendelkezéseket.

Célkitűzésem a diszkriminatív oktatásügyi törvénykezés e két esettípusának, okainak, a rájuk adott közösségi válaszoknak a kritikai bemutatása, összehasonlító elemzése, a párhuzamok és a különbségek kiemelése, a szélesebb (oktatás)politikai összefüggések, és a történeti mikrofolyamatok egyidejű vizsgálatával.

A kutatói kérdések megválaszolásának főbb kérdéskörei: a „Ventennio” oktatáspolitikai erőtere; a Dél-Tirolban lévő német iskolák bezárásához és a zsidók állami oktatási intézményekből történő kizárásához vezető kormányzati megfontolások; a diszkriminatív legiszláció következményei az érintett közösségek számára; az oktatási lehetőségek korlátozására adott közösségi válaszok; az ún. Katakombaiskolák és az ún. zsidó iskolák működési jellemzői, jelentőségük.

A feltett kérdések megválaszolásához olasz és német nyelvű elsődleges forrásokat (pl. korabeli vonatkozó oktatásügyi jogszabályok, a diszkriminációt átélt emberek visszaemlékezései) és másodlagos forrásmunkákat (pl. az olasz faszizmus oktatáspolitikájára, a kisebbségek helyzetére vonatkozó szakirodalom). A kutatás analitikus jellegű, értelmező, a forráselemzés, tartalomelemzés és a szintetizáló elemzés módszerét alkalmazza.

Kutatásom fontosságát az adja, hogy az olasz oktatásügy fejezetei a neveléstudomány hazai művelőinek látókörébe kerüljenek, továbbá szélesíteni szándékozom a korszakkal kapcsolatos ismeretek körét.

A kutatás eredményei azt bizonyítják, hogy a dél-tiroli német gyermekek és a zsidó diákok a fasiszta iskola áldozatainak tekinthetők, oktatási diszkriminációjuk egy nagyobb politikai paradigmának – „az olasz nép teljes és tökéletes homogenizációja” – képezte részét. A németekkel szembeni oktatásügyi irányelvek hívószavai „olaszosítás” és „asszimiláció” voltak, a zsidókkal kapcsolatosak pedig a „fajvédelem” és a „disszimiláció” fogalmi körében helyezhetők el. A dél-tiroli németek az ún. Katakombaiskolák illegális hálózatának megszervezésével válaszoltak a jogszérelmekre, a zsidó közösség válasza a zsidó iskolák legális megszervezése volt. A kényszerszülte „saját iskolarendszerek” méltóságteljes választ jelentettek a rezsim rendelkezéseire, oktatási lehetőséget és a kulturális azonosságtudatot adtak.

A kutatás neveléstörténeti szempontból jelentős, mert feltárja a múltat, és árnyalja az olasz oktatásról meglévő eddigi ismereteinket.

Összehasonlító felnőttoktatási tanulmányok fejlesztése az Erasmus+ COMPALL projektben

Németh Balázs

Kulcsszavak: felnőttkori tanulás, felnőttoktatás, komparatív elemzések, interdiszciplinaritás

Előadásunkban röviden ismertetjük az Erasmus+ COMPALL (Comparative Studies in Adult and Lifelong Learning 2015-2018) projekt eddigi eredményeit, különös tekintettel az összehasonlító felnőttoktatási kutatások innovációjára kurrens kutatási kérdések komparatív vizsgálata és ún. nemzetközi Winter School-ok (2016, 2017) keretében történő intenzív tudományos dialógus kapcsán.

A COMPALL projekt az egyetemi felnőttoktatási MA szakokkal rendelkező európai egyetemek fejlesztő projektje, melynek keretében olyan összehasonlító téma-elemzések kezdeményezése és folytatása a cél, melyben a partner egyetemek oktatói, illetve MA és doktori képzésben résztvevő hallgatói közösen elemeznek az általuk képviselt országok felnőttoktatásában jelentkező gyakorlatokat.

Ennek alapján az előadás arra vállalkozik, hogy számot adjon a felnőttoktatás felsőoktatási környezetben megjelenő professzió-fejlesztés terén jelentős szerepet játszó európai projektben megjelenő komparatív elemzések trendjeiről, továbbá a felnőttoktatási MA és doktori képzésekben a komparatív elemzések helyéről, szerepéről a nemzetközileg mértékadó interdiszciplináris kutatási témák, irányok figyelembe vételével.

Differenciált tanulásszervezéssel kapcsolatos képzések a szerbiai pedagógus-továbbképzési rendszerben

Berze Gizella

Kulcsszavak: Pedagógus-továbbképzés, differenciált tanulásszervezés

Kutatásunkban a szerbiai oktatási rendszerben akkreditált szakmai továbbképzéseket vizsgáltuk. Elsődleges célunk a szerbiai pedagógusok számára aktuálisan hozzáférhető továbbképzések feltérképezése volt, különös figyelemmel azokra a képzésekre, amelyek céljaikban az individualizációt, a differenciált tanulásszervezést, vagy a perszonalizált oktatásnak valamilyen formáját jelölték meg. A szerbiai oktatási rendszer törvényes kereteinek alapeszméje az elmúlt tíz év során fokozatosan a befogadó, differenciált illetve egyéni bánásmódot preferáló irányba változott. Az oktatási rendszert inkluzív rendszerként definiálják, amelyben alapelv az oktatáshoz való egyenlő hozzáférés joga. A törvény által előírt elvárások azonban nehezen kerülnek gyakorlati alkalmazásra - az oktatási rendszer minden szintjén. A differenciált tanulásszervezés, illetve az egyéni oktatási programok alkalmazása különösen nagy nehézségbe ütközik. Az ilyen jellegű problémák a szerbiai oktatási rendszerben hagyományosan kizárólag a gyógypedagógia hatáskörébe és felelősségébe tartoztak, vagy a rendes tanításon kívül, emelt szintű oktatásban, szakkörökön, illetve pótórákon jelentek meg. A közoktatásban oktató pedagógusok képzése egyáltalán nem, vagy csak kis mértékben terjed ki a területre. A pedagógus-továbbképzések rendszere megoldást kínálhat a hiányosságok pótlására, rásegíthet a nézőpontváltásra. A kutatásban felhasznált adatok a szerbiai Oktatásfejlesztési Intézet (Zavod za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja) 2016/2017. és 2017/2018. tanévben érvényes katalógusából származnak. A katalógus szerint 980 ilyen képzés szerepel a kínálatban. A fellelhető képzéseket a

katalógusban szereplő leírás alapján rendszereztük, az általános illetve a specifikus célok megfogalmazásait figyelembe véve. A kapott adatokat további elemzésnek vetettük alá, a továbbképzési programok témaleírásai szerint. Ezen kívül két, fejlesztőpedagógiával, illetve differenciált tanulásszervezéssel foglalkozó képzés 170 résztvevőjének értékelő adatlapját vizsgáltuk meg. Az eredmények azt mutatják, hogy a továbbképzések rendszere tükrözi a fentebb említett problémákat az inklúzióval kapcsolatban. A területhez köthető képzéseknél a cél, illetve a témaleírások alapján megállapítható, hogy a szerzők érintik ugyan a differenciált tanulásszervezéshez kapcsolható tevékenységeket, ám ezt legtöbbször csupán a célrendszer meghatározásában teszik. A tervezett tevékenységek (témák) leírásából az derül ki, hogy a képzés gyakorlati megvalósítása során visszatérnek a hagyományos nézőponthoz és gyakorlathoz, illetve kevésbé tudják integrálni a differenciált oktatást mint szemléletmódot a szűkebb szakterületükbe, ami igazolni látszik a szakirodalomban fellelt adatokat arról, hogy a tanári meggyőződések és értékrend olyan faktorok, amelyek erősen befolyásolják a szakmai fejlődés eredményeit és hatását.

A Szerbiában működő iskoláskor előtti intézmények óvópedagógusainak véleménye az inklúzió gyakorlati megvalósulásáról

Bagány Ágnes - Kapás Mónika - Major Lenke

Kulcsszavak: *inkluzív oktatás, óvoda, interjú, pedagógus, Szerbia*

A Szerbiában működő inkluzív oktatás kialakításának az alapja az Oktatás Mindenkinek elnevezésű program és a sajátos nevelési igényű gyermekek jelenlegi oktatási körülményeinek a javítására való szándék volt. A Salamarcai nyilatkozatra alapozva az ország hitvallása 2010 óta az, hogy a kormány oktatáspolitikájának kialakításában minden gyermek oktatására és nevelésére fokozott hangsúlyt kell fektetni, az ország minden részén, mindenféle gazdasági körülmények között, minden oktatási intézményben. Az oktatás és a nevelés célja a programba bevont gyermekek előtt álló akadályok feltérképezése, és segítségnyújtás azok leküzdésében. „Az inklúzió bevezetésével az ország célja az esélyegyenlőség és a béke megteremtése, a tolerancia növelése és a harmónia kialakítása az emberek között”. – olvashatjuk a Szerb Köztársaság Hivatalos Közlönyének (52/2011. szám) 98. szakaszában.

Miközben a témával kapcsolatos ismereteket gyűjtöttük, számos többségi óvónő, illetve tanító véleményével találkoztunk. Sajnos igen sok negatív véleményt hallottunk, emiatt felmerült bennünk a kérdés, hogy ha a pedagógusok ilyen rossz véleménnyel vannak a sajátos nevelési igényű gyerekek inkluzív neveléséről, akkor valóban inkluzív-e az önmagát befogadónak hirdető intézmény? Vajon megkapja-e a gyermek mindazt, amit ígérnek, és ami a törvényi szabályozás alapján járna neki? A kérdés megválaszolásához előfelmérésként kvalitatív kutatást végeztünk. Félig strukturált interjú segítségével tíz különböző iskoláskor előtti intézményben tíz óvópedagógus véleményét vizsgáltuk, a következő kérdéscsoportok mentén: az interjúalanyok elvárásai az együttneveléssel kapcsolatban, környezeti tényezők –vagyis mi hátráltatja vagy segíti az inklúzió megvalósítását, az inklúzióval kapcsolatos feladatok és elvárások, újítások és kudarcok, továbbá saját gondolatok, vélemények az inkluzív nevelésről. A rögzített válaszok elemzése során kapott információk kiindulópontként szolgáltak a további kutatási kérdések megfogalmazásához.

A kisszámú minta ellenére a tanulmányunkból megismerhető az iskolák és pedagógusok elfogadó, befogadó vagy megtűrő magatartása. Hasznos részletek a vizsgált személyek személyes élményeinek bemutatása, a pedagógusok interjúrészletei, valamint a szerzők saját tapasztalataikkal kiegészített elemzései. A kutatásból egy következtetés biztosan levonható:

az inkluzív iskoláskor előtti intézményekben szinte teljes mértékben hiányzik a szakértői bizottságok javaslata alapján előírt egészségügyi és pedagógiai rehabilitációs többlétszolgáltatás és annak szakmai és pénzügyi háttere.

*Oktatástörténet II. szekció***Gyermek, kép, társadalom. Gyermekszemlélet a műcsarnoki festészetben**

Támba Renátó

Kulcsszavak: *gyermekszemlélet, gyermekkor-narratívák, gyermekkortörténeti ikonográfia, műcsarnoki festészet, giccs*

A hétköznapi pedagógiai gyakorlatát rejtett módon befolyásolják a kolonizáló pedagógiai beszédmódnak (Cannella és Viruru, 2004) a nyelvhasználatban kódolt jegyei, melyek a gyermekkorról szóló sztereotípiáinkban érhetők tetten, s bizonyos, történetileg mélyen húzódó gyermekkor-narratívákban gyökereznek. A gyermekkor-narratívák vizsgálata pedagógiai szempontból a gyermekkép fogalmán keresztül végezhető el, melynek közvetlenül gyakorlati vonatkozású vonzatait a gyermekfelfogás különböző elemeiben lelhetjük fel (pl. nevelői attitűd - fegyelmezés, rejtett tanterv). Azonban miután szövegek itatnak át mindent - még legapróbb mozdulatainkat is (ld. mozgásművészet) -, képeink felszíni rétegei mögött is kitapinthatók a narratívák munkálkodása, s Barthes (1996) nyomán kijelenthetjük: minden műalkotás egyfajta intertextuális univerzumban mozog. A művészek azonban, mint ahogyan az alföldi iskola példáján is láthattuk korábbi, lezárt kutatásaim kapcsán (Támba, 2013, 2014, 2016), gyakran mintegy átköltik a köröttük lévő társadalmi realitást alakító szemléleti mintázatoktól áthatott gyermekkort, beleoldják saját gyermekség-attitűdjüket is. Ez áll a magas esztétikai kvalitásokkal bíró műalkotásokra, ám már kevésbé a műcsarnoki festők produktumaira, amelyek pusztán létüket is a polgárság felemelkedésének, egyfajta polgári életstílus kifejlődésének köszönheti, így aztán nem meglepő, ha a műcsarnoki képeken rendre a polgári körök által szaporított gyermekkor-sztereotípiákkal találkozhatunk, gyakran a századforduló pedagógiai szaksajtó vagy gyermekirodalom textusaiban is tapasztalható szellemben (ld. Szabolcs, 1999, Portik, 2013). Jelenlegi, a kutatás alapjául szolgáló tanulmányomban, egy új kutatási (al-)téma nyitányaként, a műcsarnoki festészet gyermekábrázolási gyakorlatával kívánok foglalkozni, ezúttal is a gyermekszemlélet történeti kutatásának alapjain maradván, továbbra is interdiszciplináris, ám legfőképp a vizuális szociológiára, az ikonológiára, a hermeneutikára és a vizuális antropológiára alapozó kutatás-metodológiai bázissal. Jelen referátumban a műcsarnoki festészetnek azon képcsoportjával kívánok foglalkozni, mely még a paraszti gyermekkor témájánál marasztal minket, ám több pedagógiai témakört is érintek: az anya-gyermek kapcsolatot éppúgy, mint a gyermekcsoporti interakciókat és az iskolai vagy épp közösségi jelenlétet. Előadásomban Szobonya Mihály, Peske Géza, Veress Zoltán, Margitay Tihamér, Zemplény Tivadar és Hegedűs László festményeinek, grafikáinak vizsgálatára vállalkozom. Ezúttal elsősorban az elméleti-történeti kontextus tisztázására helyezem a hangsúlyt, ám mindehhez kapcsolódva példákat szolgáltatok a tárgyalt festők életművéből az értelmezőkeret egyes elemeinek működőképességének igazolása végett. Előadásom során e „fecsegő képeket” a giccs alapelvei (Moles, 1996), illetve a „gyönyörszöveg” barthesi (1996) terminusa mentén értelmezem, s egyúttal az irányzat társadalomtörténeti szempontú bemutatásával (Regős, 1996; Bernáth, 1981, 2006; Lyka, 1947; Révész Emese referátumai) előkészítem a gyermekkortörténeti interpretációt, bár jelzem, hogy ez utóbbiról már röviden referáltam a Partium 2016/4. számában. Az elméleti-történeti kontextus részét képezi többek között a műcsarnoki képnek a mai tömegmédiával való rokon vonásainak megvilágítása is. Az elemzések végső célja, hogy – ikonológiai szintézis gyanánt – föltárjam a képek

mélyrétegében fellelhető, a korabeli pedagógiai publicisztikában és szépirodalomban is tetten érhető szemléleti mintázatokat (némely párhuzam azonosítására). Referátumommal újfent azt kívánom bizonyítani, hogy kép és textus egymástól elválaszthatatlan, s hogy képszövegeink átvilágításán keresztül végül eljuthatunk a társadalomszöveg egy darabkájának megvilágításáig is. A képektől való fölényes tartózkodás és félelem a képek áradatától uralt korszakban tarthatatlan, s a pedagógiai gyakorlat szempontjából is célszerű átengedni magunkat a paradigmaváltásnak.

Iskola a háborúban – az iskolák légoltalma a II. világháború időszakában

Olasz Lajos

Kulcsszavak: *iskola, II. világháború, légoltalom, honvédelmi képzés, légoltalmi szolgálat*

Az iskola, az oktatás, a diákifjúság helyzete mindig szoros összefüggésben áll az adott korszak külső körülményeivel, a társadalmi, politikai viszonyokkal. E tekintetben a II. világháború időszaka, a rendkívüli körülmények sajátos hatást gyakoroltak az oktatási intézmények működésére, a tantervi anyagokra, a tanárok és diákok hétköznapijaira.

1939 és 1945 között ugyanis a háborús cselekmények nemcsak a hadszíntéren zajlottak, hanem a hátszágban is. Az iskolát, a tanulókat nemcsak a katonai behívások, a gazdasági nehézségek sújtották, hanem az ellenséges légierők rendszeres bombatámadásai közvetlen veszélyt is jelentettek számukra. A kibontakozó légi háború kapcsán az oktatási intézmények három szempontból is érintetté váltak. Egyrészt, gondoskodni kellett az intézmények védelméről. Az iskola, mint közfeladatot ellátó és nagy tömeget befogadó építmény a fokozottan veszélyeztetett objektum komoly védelmet igényelt. A háború alatt több rendelkezést adtak ki kifejezetten az iskolákra vonatkozóan: védelmi létesítményeket építettek, speciális felszerelést szereztek be, légoltalmi tervet, szabályzatokat készítettek, gyakorlatokat szerveztek. Az iskolák egyes helyiségeit gyakran igénybe vették helyi légoltalmi központ vagy egészségügyi állomás céljaira is. Másrészt, a légoltalmi felkészülés bekerült a tananyagba. A diákságnak meg kellett ismerkednie a légitámadás elleni védekezés legfontosabb tudnivalóival, az önvédelem és a másokon való segítség előírt formáival, hogy egy támadás esetén minimalizálni lehessen a veszteségeket. Végezetül, az idősebb iskolai korosztályok, a 16. évet betöltött leány és fiú cserkészek és leventék aktív, cselekvő feladatot kaptak a hatósági légoltalmi szolgálatban is. Beosztották őket az iskolák védelmi szerveibe, a légvédelmi figyelő- és riasztó hálózat őrséibe, főként futárként, hírvivőként közreműködtek a légoltalmi törzsek munkájában, illetve segítették az egészségügyi szolgálat tevékenységét. Így maga az intézmény, az iskolai tananyag, a tanári kar és korosztályonként különböző módon az egész tanuló ifjúság is részt vett a háborús eseményekben.

Az oktatási intézmények légoltalmára vonatkozóan eddig számottevő kutatások nem folytak, a légi háborúnak az iskolákra és a diákság életére gyakorolt hatása jórészt feltáratlan, főként feldolgozatlan korabeli források állnak rendelkezésre. Az ezzel kapcsolatos kutatás nemcsak az iskolák helyzetét mutatja be egy rendkívüli „térben és időben”, hanem szélesebb értelemben a települések, a lakosság, az egész magyar társadalom életkörülményeivel kapcsolatban további információkat nyújthat.

Veszprém megye iskolatörténete a magyar neveléstörténet-írásban

Németh Andrásné Farkas Gabriella

Kulcsszavak: *iskolatörténet-írás, intézménytörténet-írás historiográfiája, digitális iskolatörténet*

A neveléstörténet mint tudományos diszciplína folyamatosan változik, megújuláson megy keresztül mind tartalmi, mind módszertani szempontból. Az iskolatörténet, mely legtöbbször helytörténeti, mikroszintű kutatás, ebben a változó rendszerben fontos szerepet tölt be. Hiszen ezek az interdiszciplináris látásmódot követelő kutatások több tudományterületet (pl. társadalomtörténet, művelődéstörténet, politológia, esztétikátörténet) is érintve adnak képet a neveléstörténet egy-egy kis lokális szeletéről. Az összefoglaló neveléstörténeti munka nem születhet ezen lokálisan feltárt, megírt munkák nélkül.

Kutatásunk célja, hogy feltérképezzük Veszprém megye iskoláinak története hogyan jelent, jelenik meg a magyar neveléstörténetben. Képet kapunk Veszprém megye neveléstörténeti (speciálisan intézménytörténeti) kutatás historiográfiájáról.

A megye iskolatörténet kutatásainak tanulmányozásához az egyes iskolák megírt monográfiái, jubileumi évkönyvei mellett számos lehetséges forrást vizsgálunk: évkönyvek, szakdolgozatok, pályázatok. A nyomtatott munkákat érdemes összevetnünk az iskolák honlapjainak neveléstörténeti bejegyzéseivel is, a digitális iskolatörténetekkel.

Választ keresünk arra, hogy milyen különbségeket találunk iskolák, iskolatípusok, települések tekintetében. Vannak-e felülreprezentált területek illetve „fehér foltok” Veszprém megye iskolatörténet-írásában.

Ugyanilyen fontos vizsgálunk, hogy milyen hatások befolyásolták, szorgalmazták, kötelezték az intézményeket múltuk megismerésében, az iskolatörténet megírásában. Mindez milyen hangsúlyeltolódásokat, tematikai változásokat idézett elő az egyes neveléstörténeti időszakokban a megye iskoláinak tekintetében.

A Veszprém megyei iskolatörténeti kutatások nem teljesek. Ám kutatásunk további eredményeként összefoglalóan is láthatóvá válnak azok a lokális neveléstörténeti produktumok, melyeket helyi pedagógusok, helytörténészek hoztak létre, és egyben rámutathatunk a jövőbeni kutatási lehetőségeikre is.

Kornis Gyula „nemzetmentő” pedagógiája¹

Dévényi Anna

Kulcsszavak: *nemzeti nevelés, Trianon, Kornis Gyula, Klebelsberg Kunó, Hóman Bálint*

„Nemzetünk történetének 1918-ban ráncsújtó tragikus fordulata e sorok írójának lelkét az addiginál sokkal erősebb hangsúllyal a nemzeti-társadalmi lélek gyakorlati kérdései, a kultúrpolitika és a pedagógia felé irányította és ösztönyszerűen annak fontolgatására sarkalta, vajjon a nemzet rettenetes területi és gazdasági veszteségeivel párhuzamosan hogyan menthetők meg legalább szellemi-erkölcsi javai, miképpen biztosítható és fejleszthető legalább kulturális birtokállománya, hogy az új magyar sarjadék vissza tudja szerezni azt, amit a régebbi az ezeréves kincsből, négy évi hősiesség után, riadt lélekkel hisztérikus

¹ Az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-16-4-I. kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült.

tömegszuggesztiók naív áldozataként botorul elvesztett.” (Kornis Gyula, Kultúra és politika, 1928.)

A pályáját filozófusként kezdő piarista szerzetes, Kornis Gyula érdeklődése és gyakorlati tevékenysége e sorok tanúsága szerint Trianon hatására fordult az oktatás, a köznevelés kérdései felé. A pozsonyi egyetem bölcsészkarának első dékánjaként az ország feldarabolása Kornis személyes életpályáját is jelentősen befolyásolta. A Monarchia szétesése és az első világháborút követő forradalmak, valamint Trianon traumája után Kornis a nevelésben vélte felfedezni a válságból kivezető utat, egy erkölcsös, áldozatkész, hazafias gondolkodású új nemzedéktől várta az ország újbóli felvirágoztatását, a revízió megvalósítását.

Kornis rendkívül szerteágazó tevékenysége jelentős hatással volt a két világháború közötti magyar közéletre, politikára, különösen az oktatáspolitikára és ezáltal néhány felnövekvő nemzedék gondolkodására. Munkája és személyisége több szempontból is érdekes. Programadó művelődéspolitikai írásai legalább olyan mértékben járultak hozzá a kereszténynemzeti ideológia megalapozásához és elterjesztéséhez, mint Szekfű Gyula, Bangha Béla, Szabó Dezső, vagy Prohászka Ottokár művei. Klebelsberg kultúrfőlény és neonacionalizmus fogalmainak érdemi tartalmát nagyrészt (és többek között) Kornis Gyula fogalmazta meg, de Hóman Bálint nemzetnevelési koncepciójában is tetten érhető a hatása.

Az előadás Kornis oktatáspolitikai tárgyú cikkeinek, tanulmányainak vizsgálata által az alábbi kérdésekre keres választ:

Mik voltak az 1920-as évek magyar oktatáspolitikájának legfontosabb célkitűzései?

Milyen politika-, társadalom-, és esztétörténeti kontextusban értelmezhetők ezek?

Milyen oktatáspolitikai intézkedések (elsősorban jogszabályok) fakadtak ezekből?

Mennyiben határozták meg Kornis oktatáspolitikai elvei Klebelsberg kultuszminiszteri tevékenységét?

*Nevelésszociológia II. szekció***Az adorjáni roma/cigány tanulók és az iskola kapcsolata**

Kapás Mónika - Bagány Ágnes

Kulcsszavak: *iskola, tanulmányi eredmény, cigány nemzetiségű tanulók*

Kiindulópontunk, hogy a lelkiismeretes pedagógus akkor tud segíteni, ha azt a szemléletet közvetíti, hogy mindenkinek joga van a saját anyanyelve használatára, a tanulókat együttműködésre ösztönzi. Ebből kifolyólag az előadásban ismertetett kutatásunk elsődleges célja, hogy felmérjük a Vajdaságban élő adorjáni cigány nemzetiségű tanulók iskolai teljesítményét, mindazokkal a hátráltató tényezőkkel együtt, mint például az alacsony életszínvonal, a szülők iskolázatlansága és nem utolsósorban a nyelv helyzet. A vizsgált településen, a vajdasági kis faluban a magyar tanulók mindannyian időben befejezik a nyolc osztályt, szemben a roma tanulókkal, akik csupán negyede teszi meg ugyanezt. Kutatásunk során arra kerestük a választ, hogy vajon mi okozhatja ezt a problémát.

Kutatásunkban 39 általános iskolás tanuló vett részt, melyből 15 tanuló cigány nemzetiségű. Lényeges szempont volt, hogy olyan osztályokat célozzunk meg, melyekben cigány nemzetiségű tanulók is tanultak és ezáltal össze tudtuk vetni a két nemzetiség közötti iskolai teljesítésbeli különbségeket. Ehhez felhasználtunk két helyi pedagógussal készített mélyinterjút, melyben arról kérdeztük őket, hogy ők vajon miben látják a problémát, amiért a cigány nemzetiségű tanulók általánosságban rosszabbul teljesítenek az iskolában, mint magyar társaik. A kutatás módszereként félig strukturált interjút választottunk, valamint hosszas beszélgetéseket végeztünk a tanulókkal is, annak érdekében, hogy minél kielégítőbb és pontosabb válaszokat kapjunk. A kutatás folyamán olyan kérdésekre is választ kaptunk, hogy hogyan változik a cigány nemzetiségű tanulók önazonossága és én tudata azután, amikor már a magyar nyelvet is magabiztosan használják, és mindez, hogyan hat az iskolai teljesítésükre. Előadásunkban bemutatjuk eddigi eredményeinket és elemezzük a kutatás nyújtotta további lehetőségeket.

„Szégyellem, hogy nincs meg a nyolc osztályom.” Felnőtt-korú cigány/roma népesség tanulásának háttere

Varga Andrea

Kulcsszavak: *motiváció, iskola elhagyás, munkaerő piaci helyzet*

Felnőtt oktatásban résztvevő Jászapátiban élő cigány/roma hallgatókkal készült interjúkat készítve a tanuláshoz fűződő viszonyukat vizsgáltam. Kerestem, a felnőttek motivációját a nyolc osztály megszerzésére, milyen okból váltak iskola elhagyóvá. Érvényes-e napjainkban, hogy „sok család mély-szegénysége a roma közösség oldaláról... A legtöbb országban különösen súlyos helyzetben a lányok vannak, akik tradicionális roma közösségben túlságosan korán kiszakadnak az oktatásból.”(Forray2014.)

A munkaerő piaci elvárások miatt a roma/cigány lakosság körében is előtérbe kerül a tanulás. Kérdésem: Mi motiválja a felnőtt cigány/roma embereket, hogy tanuljanak? Mi határozta meg korábban az iskolához fűződő viszonyukat? Milyen körülmények miatt szakították meg

korábban tanulmányaikat? Minek köszönhető a képzéseken, tanfolyamokon való kiemelkedően sikeres részvételük? Az oktatás szervező és a pedagógusok személyisége mennyire van hatással a hallgatók tanulására?

A megkérdezett hallgatók vállalják cigány származásukat, nem gondolják, hogy szégyellniük kellene. Megfogalmazták azt is, hogy ma már a nyolc osztály a legkevesebb és a szakmai végzettség is fontos a munkába álláshoz.

Az iskola elhagyásának fő oka a családalapítás vagy a munkába állás volt. A hallgatók nemek szerinti arányából lehet arra enged következtetni, hogy főleg a nők hagyták el alapvégzettség nélkül az általános iskolát. A fiatalabb korosztály úgy véli, azért fontos a tanulás, hogy tudjon a gyerekének segíteni. Olyan is akad, akinek tervei megvalósításához szükséges a nyolc osztály megléte.

Iskolába szerettek járni néhány kivételtől eltekintve. Szinte mindenkinek volt olyan tanára, akihez jobban kötődött, mint a többihez, s az általuk tanított tantárgy a kedvencekhez tartozott.

Az oktatás megkezdése előtt, többen közhasznú munkások voltak. Mindannyian keveslik alacsony iskolai végzettségüket, szeretnének szakmát szerezni, amivel biztosabb az elhelyezkedésük, és főként helyben kívánnak dolgozni.

A tanárok, az oktatásszervező szavai, pályafutásuk arra engednek következtetni, hogy emberi, pedagógusi hozzáállásuk a csoporthoz nyitott, elfogadó és támogató. Ez hozzájárult a képzés sikeréhez.

Az idősebb generációhoz tartozók gyerekei már magasabb iskolai végzettséggel rendelkeznek, mint szüleik.

Roma/cigány tanulók pályaeorientációja a rendszerváltás után – pedagógiai módszerek, elvek és értékek

Boros Julianna

Kulcsszavak: roma/cigány tanulók, pályaeorientáció, pedagógusok

Az elmúlt 1,5 évben doktori tanulmányaim befejezése érdekében kutatást folytattam, melynek keretében azzal a feltételezéssel éltem, hogy az 1990-es évek elején megvalósított oktatási cigány/roma támogató programok és intézmények pályaeorientációs, ösztöndíjrendszerrel, mentoráló tevékenységükkel alapvetően a cigány fiatalok továbbtanulási esélyeit növelték a társadalmi mobilitáshoz, mint célhoz hozzájárultak, melynek eredményeképpen piacképes tudással rendelkező fiatalok kerültek a munkaerőpiacra. A kutatás során előre meghatározott szempontok alapján igyekeztem feltárni a cigány tanulók iskolai sikerességének előmozdítását segítő/támogató és hátráltató tényezőket. A felmérés fő célcsoportja az 1993-1999 között középiskolákban tanuló dél-dunántúli cigány fiatalok voltak, annak a pályaeorientációs programnak a tagjai, melyet az Amrita OBK Egyesület működtetett. Kutatásomban elsősorban olyan cigány fiatalokat és velük foglalkozó pedagógus és szociális szakembereket kérdeztem kvantitatív és kvalitatív módszerek segítségével, akik egy tehetséggondozó pályaeorientációs program tagjaként közösséget alkottak, majd később egyéni céljaik elérése érdekében különböző utakon folytatták életüket. Előadásomban a kutatási eredmények közül azokat szeretném bemutatni, melyek a pedagógusokhoz, szakemberekhez kapcsolódnak. Összesen 40-45 főre tehető a pedagógusok, szociális segítők, önkéntesek száma az 1993-1999 közötti roma pályaeorientációs programban, akik közül 10 főt sikerült elérni, félig strukturált interjút készítettem velük, 25 évvel a program után. Az interjú alapvetően 3 központi tématerület köré szerveződött: 1. a pedagógus személye, szakmai kvalitásai, program előtti

tapasztalatai, 2. pedagógiai módszerek, elvek, melyek fontosak voltak a pedagógusok számára, 3. cigánysággal kapcsolatos attitűdjeik, véleményük, gondolataik. Az eredmények megerősítettek abban, hogy a programban dolgozó pedagógusok együttműködésének sikeressége a közös szakmai és emberi értékek, elvek mentén tudott megvalósulni. Az együttműködésük, a különböző ismeretek-tudások megosztása egymással lehetőséget teremtett olyan építő jellegű szakmai fejlődésre, társas- és szociális kapcsolati háló kiépítésére, melyek meghatározóak lettek nem csak a cigány tanulók-, hanem a támogató környezet, a pedagógusok életében is.

A korai iskolaelhagyás hazai és nemzetközi dimenziói

Millei Ilona

Kulcsszavak: A korai iskolaelhagyás hazai és nemzetközi dimenziói

A pedagógiai szakirodalomban is viszonylag új terminus a korai iskolaelhagyás fogalma, ennek vizsgálata napjainkban egy új szegmense a pedagógiai kutatásoknak. A jelenség (Early Leaving from Education and Training, ELET) szinte minden európai országban súlyos problémát jelent, negatív társadalmi-gazdasági hatásai Magyarországon is markánsan érzékelhetők. A korai iskolaelhagyás napjainkban erősödő tendenciát mutat, bár a probléma az oktatási és képzési rendszerek szintjén jelenik meg, okai szélesebb gazdasági-társadalmi kontextusban keresendők.

Az előadás elméleti keretét a jelenség értelmezési lehetőségeinek áttekintése adja a releváns szakirodalom alapján. Az Európa 2020 stratégia öt számszerű célkitűzéseinek egyike az alacsony iskolai végzettségűek arányának visszaszorítása 10 % alá. Ennek a folyamatnak a célkitűzéseire fókuszálva megvizsgáltam a probléma kezelésére vonatkozó intézményi keretrendszereket és intézkedési terveket a dokumentumelemzés módszerével. Több uniós ország stratégiájának áttanulmányozása után előadásomban csak a spanyol helyzet részletes bemutatására fókuszálok a nemzetközi aspektus vonatkozásában az általános jellemzők bemutatásán túl, melynek oka, a mutatószám európai átlagot kétszeresen meghaladó mértéke a stratégia kidolgozásának időpontjában (2011-ben 30 %).

A dokumentumelemzés módszerével megvizsgáltam a hazai jogszabályok releváns rendelkezéseit, melyek alapján bemutatom a korai iskolaelhagyás jogi dimenzióit, az általuk létrehozott intézményi kereteket, cselekvési lehetőségeket.

A hazai problémakezelés bemutatását napjaink helyzetértékelésével kezdem, amelyet részben a KSH adatbázisának - oktatásstatisztikai adatainak – feldolgozásával, elemzésével, részben a nem állami köznevelés piacvezető fenntartójának adatbázisát vizsgálva mutatom be. Itt az uniós definíciót kibővítve értelmeztem, vizsgálatomban nem csupán a 18-24 éves korosztályon belül vizsgáltam a jelenséget, a felnőttkorra vonatkoztatva tettem megállapításokat. A jogszabályi környezet változása és a tanulók életkori összetétele között egyértelmű korreláció mutatkozik: a beiratkozók átlag életkora fokozatosan csökken, ami a reintegráció fontosságát alátámasztja. Sajátos aspektusa a kérdésnek a nemzetiségi hovatartozás szempontjából történő értékelés. Roma-ügye-e a korai iskolaelhagyás? Az iskolai szegregáció jelenléte miként függ össze a jelenséggel? Az inkluzív nevelési gyakorlat mutat-e eredményeket ezen a területen? A rendelkezésre álló statisztikai adatokat ezen új dimenzió mentén elemezve bizonyítom, hogy közoktatásunknak egyik legfontosabb, általános kihívása előtt állunk.

Előadásom végén egy virtuális életutat mutatok be, melyet a gyermeki életút struktúrája mentén járunk végig, számba véve azokat a programokat, melyek a hátrányos helyzetből induló gyermekeket segítik.

Irodalomjegyzék

1. Oktatási és Képzési Figyelő 2015, Magyarország Luxembourg; Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2015
2. Kihívások az oktatásban: demográfia, digitalizáció, munkavállalói kompetenciák, tartalomfejlesztés; Suliszervíz, Pedagógiai Intézet, 2016
3. <http://edumap.ofi.hu>
4. 1061/2013. (II. 14.) Korm. határozat Magyarország 2013. évi Nemzeti Reform Programjának előkészítésével kapcsolatos feladatokról
5. 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
6. 15/2013 (II. 26) EMMI rendelet a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről
7. 2010. évi LXVI. törvény a családok támogatásáról szóló 1998. évi LXXXIV. törvénynek, valamint a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvénynek a tankötelezettség teljesítésével összefüggő módosításáról
8. 326/2013. (VIII. 30.) Korm. rendelet a pedagógusok előmeneteli rendszeréről és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény köznevelési intézményekben történő végrehajtásáról
9. 326/2013. (VIII. 30.) Korm. rendelet a pedagógusok előmeneteli rendszeréről és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény köznevelési intézményekben történő végrehajtásáról
10. 1992. évi XXXIII. törvény a köznevelésről

Vizuális nevelés, képi szimbólumalkotás, és önkifejezés kérdései cigány/roma és nem cigány kamaszok körében végzett vizsgálat tapasztalatai alapján

Hortoványi Judit

Kulcsszavak: cigány/roma kamaszok rajzai, képi önkifejezés, inkluzív vizuális nevelés

Előadásomban doktori disszertációm kutatási kérdéseit és eredményeit mutatom be. Disszertációm témája a saját fejlesztésű 5-szimbólum rajzi feladatsor kidolgozása, valamint ezzel az új eszközzel cigány/roma és nem cigány tanulók rajzainak vizsgálata. Az 5-szimbólum feladatsor egy célzottan pedagógiai használatra szánt projektív rajzfeladat, mely egy képzeletbeli utazás kerettörténetébe ágyazva ábrázoltat 5 megadott szimbólumot (hajó, ház, szív, fa, és választott szimbólum rajza). Ezek a szimbólumok a rajzoló személy érzelmeit és gondolatait tükrözik, így a képi kifejezés a kommunikáció és önkifejezés eszközévé válik. A vizuális szimbólumalkotást, mint nonverbális kommunikáció csatornát használtam a tanulói csoportok elfogulatlanabb, új nézőpontú megismerésére. Ennek különösen nagy jelentősége lehet vélt, vagy valós előítéletes közegben élő, pl. cigány/roma tanulók esetében, valamint a peremhelyzetű tanulók iskolai helyzetének jobb megismerése érdekében. Az 5-szimbólum feladatsor alkalmazása így hozzájárulhat az inkluzív szemlélet elterjedéséhez a vizuális nevelésben.

Előadásomban röviden bemutatom a feladatsor elméleti hátterét. Ismertetem a vizuális nevelés önismeretet, valamint a szociális- és személyes kompetenciákat segítő kezdeményezéseit. Áttekintem a projektív típusú rajzok pedagógiai használatának lehetőségeit, különös tekintettel a cigány/roma tanulókkal végzett munka során. Ismertetem a szimbólumok rajzának használatát is. Emellett áttekintem a vizsgált tanulói csoport, a

cigány/roma tanulók iskolai helyzetét, vizuális nevelésük modelljeit, valamint a cigányságnak mint társadalmi csoportnak tudományos megközelítési lehetőségeit is. Előadásomban röviden összefoglalom doktori disszertációm eredményeit, mely szerint a vizsgált rajzok formai és tartalmi jellemzői nem a származással, hanem a szociális háttérrel függenek össze. Ezzel kutatásom arra a fontos kérdésre hívja fel a figyelmet, hogy a pozitív kategória is behatárol, és a pedagógiai gyakorlatban a pozitív sztereotípa is az elfogadás és a szabad kibontakozás akadályá. Bemutatómat saját gyűjtésű, cigány/roma és nem cigány tanulók által készített rajzokkal illusztrálom.

*Óvoda és gyermekkor szekció***„Tankötelezettség” vs. „Iskolakészültség”**

Oláh Katalin

Kulcsszavak: óvoda-iskola közti átmenet, előkészítő szakasz, beiskolázás

Napjainkban, az oktatáspolitikai szférájában ismét aktualitást nyert, egy örökzöld, ugyanakkor igen megosztó téma, a tankötelezettség, a beiskolázás kérdésköre, és az intézmények közötti átmenet. Átlépés a megszokottból az ismeretlenbe... olyan szenzitív időszak, amikor a halmozottan jelentkező fejlődési feladatok és az említett változások egybeesése révén a kisgyermek stabilitása, fejlődése különösen sebezhetővé válik. De mikor következzen el ez az időszak? Mi határozza meg pl. az iskolakezdés időpontját? A jogszabályi előírások? Az iskolaérettségi vizsgálat eredménye? A szülő? A pedagógus?

Feszül-e ellentét és fellelhető-e párhuzam a társadalmi-, a közösség érdekeit szem előtt tartó gazdasági-, politikai szempontból meghatározott tankötelezettség normatív meghatározása és az iskolakészültség fogalmának egyéni sajátosságokat előtérbe helyező, tudományos fundamentumokkal rendelkező megközelítése között?

A tankötelezettség vonatkozásában, mely megközelítés élvez prioritást a döntést hozó résztvevőknél? Az, hogy egy gyermeket mikortól köteleznek jogszabályok arra, hogy bekapcsolódjon a köznevelés-közüktatás folyamatába, vagy az a meghatározás, amely determinálja azt az állapotot, amikor a gyermek fizikailag, pszichológiailag és képességei fejlettségét tekintve eléri vagy megközelíti az érettség azon fokát, amikor kész („alkalmas”) – nem csupán megbirkózni, de – érdeklődéssel és motiváltan (a kíváncsisága által vezérelt) intrinzik módon megkezdeni általános iskolai tanulmányait.

Kutatásunk célja, feltárni a nevelés-oktatási folyamat résztvevőinek álláspontját, a hatályos normatív szabályozás és a gyermekek felé támasztott elvárások közti párhuzamok és ellentétek vonatkozásában, az iskolába lépés feltételeit illetően. Egy rövid nemzetközi kitekintés erejéig bepillantást nyerhetünk más országok átmenetet segítő törekvéseibe.

Batki Balázssal közösen végzett kérdőíves, interjúkkal kiegészített kutatásunk körvonalazza a társadalmi és szakmai igények összhangját, érzékelteti a köztük feszülő ellentmondásokat, és kifejezésre juttatja a gyermekek mindennek fölött álló érdekeit az iskolakezdés meghatározása szempontjából.

Az óvodai nevelés módszertani kérdései és változásai a két világháború közötti időben

Pusztafalvi Henriette

Kulcsszavak: óvodai nevelés, módszertan, reformpedagógia, magyar hagyományok

Az óvodai nevelés tartalma és módszertana a hagyományos magyar nevelési elvekre és ismeretkörökre épült fel az 1891-es XV. óvodai törvényt követően. De mit is jelentett a hagyományos magyar nevelési módszertan és tartalom.

Kutatásunkban ezt szeretnénk vizsgálni és bemutatni. A kidolgozott módszertani köteteket és azok tartalmát kívánjuk elemezni vizsgálatunkban.

Módszertanunkban felhasználtuk az elsődleges és másodlagos forrásokat is. Ilyen elemek voltak az eredeti módszertani kötetek, mint a foglalkozási tervek, továbbá a szakirodalomban megjelent források, mint másodlagos elemek.

Láthatjuk a korabeli óvodai nevelés sajátos rendszerét, foglalkozási ágait, mint a beszéd és értelem gyakorlatokat, a zenei nevelést és a művészeti nevelés és barkácsolást.

Láthatjuk, hogy az óvodai nevelésben a beszéd és értelemgyakorlatok fontos vezető szerepet töltöttek be a művészeti, zenei és barkácsolás foglalkozás mellett.

A reformpedagógia irányzatok pedig nem illeszkedtek be a hazai nevelési struktúrába ezért sok konfliktusnak voltak kitéve a hagyományos oktatási rendszerben.

A Holt-tegeri tekercsek a gyermekről és a gyermekkorról: A Héber Biblia qumráni leleteinek gyermekkortörténeti elemzése

Végh József

Kulcsszavak: *gyermekkortörténet, gyermekségtörténet, qumráni tekercsek, holt-tengeri tekercsek, Héber Biblia, tanakh, szavak a gyermekre*

Az 1947-ben felfedezett Holt-tengeri tekercsek talán a legismertebb és az egyik legjelentősebb régészeti felfedezés. A Héber Biblia (Tanakh), ami lényegében a protestáns Ó-szövetség, valamennyi könyvéből találtak tekercseket vagy töredékeket, kivéve Eszter könyvét. Hogy mit mondanak ezek a leletek a gyermekről és a gyermekkorról különösen izgalmas kérdés, hiszen az elemzett források az emberiség több mint kétezer éves, papiruszon vagy állatbőrön fennmaradt kéziratai. Legalább fél évezreddel, de egyesek szerint ezer évvel idősebbek, mint a felfedezés előtt ismert addigi legrégebbi kéziratok.

A gyermekkortörténettel foglalkozó tanulmányok születésének kétség nélküli legnagyobb katalizátora Philippe Ariès 1960-ban kiadott *L'enfant et la vie familiale sous l'ancien régime* (A gyermek és a családi élet az ancien régime korában) című műve. Két évvel később angolul is megjelent, számos szakmai vitát eredményezett, illetve egymással rivalizáló gyermekkortörténeti elméletek megalkotásához vezetett. Különös módon ez a termékeny tudományos érdeklődés a gyermekség és a gyermekkor szemlélete iránt nem érintette a zsidó-keresztény kultúra legkiemelkedőbb írásos anyagát, a Héber Bibliát, egészen a 21. századig. Az első ilyen témájú jelentősebb mű csak 2003-ban látott napvilágot *The Children of Israel: Reading the Bible for the Sake of Our Children* (Izrael gyermekei: a Biblia olvasása gyermekeink kedvéért) címmel (Fewell), majd öt évvel később a *The Child in the Bible* (A gyermek a Bibliában) című esszé gyűjtemény (Bunge 2008). Kimondottan a Héber Biblia gyermekség szemléletével foglalkozó mű Parker (2013) könyve, melynek címe *Valuable and Vulnerable: Children in the Hebrew Bible, Especially the Elisha Cycle* (Értékes és Sebezhető: Gyermekek a Héber Bibliában, különösen Elizeus korában). A szerző a Héber Biblia nyelvezetének és az Elizeus próféta időszakában található gyermekekkel kapcsolatos történetek elemzésével törekszik bizonyítani, hogy a bibliai Izraelben a gyermekeket nem miniatűr felnőtteknek tekintették, és hogy a Héber Biblia rendelkezik a gyermekiség koncepciójával.

A Héber Biblia qumráni leletei gyermekekkel foglalkozó részeinek gyermekkortörténeti megközelítésére tudomásom szerint eddig még senki nem vállalkozott. A kizárólagosan az elsődleges forrásokra támaszkodó elemzésben a gyermekre, gyermekkorra, nevelésre és a gyermeknek a családban ábrázolt helyével, szerepével illetve a felnőtté válással kapcsolatos részekkel, történetekkel foglalkoztam. A gyermeki életszakaszokra vonatkozó szóhasználat, a tekercseken olvasható narratívák áttekintésével és elemzésével nem arra a kérdésre kerestem a

választ, hogy a Héber Bibliában a gyermekekkel gyermekként bántak-e, mert egy ilyen kérdésfeltevés a mai kor emberének gyermekfelfogását implikálná. Ellenben arra a kérdésre kerestem választ, hogy milyen gyermekekre irányuló bánásmód, felnőtt-gyermek viszony rajzolódik ki a Biblia qumráni leleteiből illetve, hogy mit gondoltak a holt-tenger bibliai leleteinek szerzői a gyermekekről és a gyermekkorról.

Gyermekszemlélet a cserkészzetben

Nyúl Eszter Anna

Kulcsszavak: *Lord R.S. Baden-Powell, Aids to Scoutmastership – A cserkészvezető, gyermekszemlélet, állampolgárságra nevelés*

Kutatási témám az állampolgárságra nevelés, amelynek messzire nyúló és szerteágazó múltja van, ezért is szükséges a magyar állampolgárságra nevelésre gyakorolt hatásokat körültekintően megvizsgálni. Jelen tanulmány az angolszász állampolgárságra nevelésből merít, azon belül is Lord R. S. Baden-Powell által 1907-ben alapított cserkészzet gyermekszemléletét kívánja megvizsgálni az alapító máig elfogadott és a cserkészzetben azóta is használt gondolatainak keresztül. Az először 1919-ban kiadott *Aids to Scoutmastership – A cserkészvezető* című könyv elemzése rávilágít arra, hogy a Baden-Powell milyen szemlélettel tekint a serdülő fiúkra. A fiatalok szerint a cserkészzetben felkínált önfejlesztés által jó állampolgárrá képesek válni, az igazi cserkész egyben jó és hasznos polgár, akire a társadalomnak szüksége van. A cserkészzetben a kezdetektől hangsúlyos az állampolgárságra nevelés kérdésköre, de a hazai szakirodalom erről igen kevés helyen szól, ezért a dokumentumelemzés a maga szerény eszközeivel hidat kíván építeni a cserkészpedagógia és az állampolgárságra nevelés között.

Várkonyi Nándor, a tanár

Hegedüs András

Kulcsszavak: *mester és tanítvány, kapcsolati háló, tanár-diák viszony*

Kutatásomban Várkonyi Nándor (1896-1975), a neves pécsi irodalmár, szerkesztő és könyvtáros pedagógusi tevékenységét vizsgáltam, különös tekintettel arra, hogy tanítványai közül kikből váltak később kollégák és barátok, illetve a velük való közös munkából milyen eredmények születtek.

Várkonyi tanári tevékenysége két nagy szakaszra bontható, az 1920-as években arisztokrata ifjak magántanítója volt, míg 1933-tól egyetemi magántanárként dolgozott Pécsen. Tanítványai közül később többen is jelentős eredményeket értek el az élet különböző területein, mint például Révay József, Weöres Sándor vagy Kodolányi János.

Vizsgálatom célja annak feltárása volt, hogy Várkonyi munkássága miként hatott tanítványai későbbi pályájára, mennyiben segítette őket, hogy bekerülhettek mesterük hálózatába, és részesülhettek kapcsolati tőkéjéből.

Kutatási módszerem a személyes- és publikus források tartalmi elemzésén, valamint a hálózatelméleti szakirodalmi források összevetésén és feldolgozásán alapult.

Felhasznált forrásaim a teljesség igénye nélkül: Bertók László: Várkonyi Nándor bibliográfia; Kende Kata (szerk.): Várkonyi Nándor élete képekben; Miklóssy Endre: Túl a tornyon,

melyet porbul rakott a szél: Magyar gondolkodók a XX. században; Várkonyi Nándor: Pergő évek; Várkonyi Péter: Várkonyi Nándor öröksége.

Kutatásom várható és reménybeli eredménye, hogy segítségével jobban megérthetjük a mester-tanítványi kapcsolatok működését, és rábukkanhatunk olyan módszerekre, melyeket napjaink oktatásában is fel tudnánk használni az eredményes tanár-diák munka elősegítésében.

Az ének-zene megbecsültsége általános iskolai tanulók körében

Pintér Tünde

Kulcsszavak: zenei nevelés, tantárgyi attitűd, zenehallgatás

Jelen kutatásunkban a zeneoktatás szerepének és fontosságának helyzetét kívántuk felmérni egy észak-magyarországi egyházi iskolában. A mintában szereplő 500 általános iskolás tanuló egy része általános tantervű, másik része zenetagozatos osztályba járt. Kutatásunk központi kérdése hogyan ítélik meg a tanulók a zeneoktatás szerepét és fontosságát. Vizsgálatunkban az ének-zenét az iskolai tantárgyak rendszerében mértük fel, továbbá arra kerestük a választ, hogy milyen a tanulók zenehallgatással és zenetanulással kapcsolatos attitűdje, játszanak-e hangszereken, illetve terveznek-e a jövőben valamilyen hangszereken tanulni, továbbá milyen érdeklődéssel fordulnak a különböző zenei stílusok iránt. A felmérést saját készítésű kérdőívekkel rögzítettük egyszerre zárt és nyílt kérdéseket alkalmazva, majd ezt követően az adatfeldolgozás az SPSS statisztikai program segítségével történt. A tanulók attitűdjének alakulását a nemek, évfolyamok, valamint az iskolában lévő három tagozatos (informatika, idegen nyelv és zenei) osztályok összehasonlításával figyeltük meg.

Az eredmények azt mutatták, hogy az ének-zene az egyik legkevésbé kedvelt tantárgy a tanulók válaszai alapján. Jóllehet az első évfolyamos általános tantervű és zenei tagozatos diákok pozitív hozzáállást tanúsítottak a tantárgy iránt, azonban már a második évfolyamtól kezdve fokozatos csökkenést tapasztaltunk a tanulók iskolai ének-zene iránti attitűdjében (Levene-féle $F=26.19$; $p=0.001$; $t(110)=4.85$; $p<0.001$). Továbbá a zenetagozatos tanulók szignifikánsan jobban szerették az ének-zeneórákat, mint az informatika és az angol tagozatos tanulók.

A tanulók többsége napi szinten hallgat zenét, ennek ellenére csupán 37, 6 %-uk játszik jelenleg is hangszereken. Mindemellet a diákok életkor előrehaladtával fokozott érdeklődést mutattak a különböző könnyűzenei stílusok (pop, rock, filmzene, elektronikus stb.) iránt, melyek tanulását szívesen bekapcsolnák az iskolai ének-zeneórák tevékenységeibe, ezzel szemben a klasszikus zenei stílusok (komolyzene, opera, operett és népzene) felé kevesebb érdeklődést tanúsítottak.

Az ének-zene oktatásával kapcsolatos tanulói nézetek felmérésénél kiderült, hogy a tanulók többsége elégedetlen volt az ének-zeneórák oktatásával, élményszerűségével és változatosságával, hivatkozva többek között az órák monotonitására és egysíkúságára, a tanár személyére, valamint az órák tananyagára.

Összegezve elmondhatjuk, hogy bár a zene fontos szerepet tölt be a tanulók életében, ennek ellenére a zenetanulás iránti érdeklődésük korcsoportonként változó irányokat mutat. Ahhoz, hogy kiderítsük a tanulók negatív megítéléséért felelős tényezőket további kutatásokra van szükség.

*Módszertan – nyelvtanítás szekció***Az idegen nyelvű hallott szövegértés fejlesztésnek innovatív megközelítése**

Hetesi Sándor

Kulcsszavak: *hallásfejlesztés, angol*

Az iskola szerepe és benne a tanár szerepe folyamatosan átértékelődik. A diákok figyelmének lekötéséhez, az ismeretek átadásához új módszereket kell találni és alkalmazni. A tanulásban, tanításban a digitális technika által biztosított lehetőségeket a diákok érdeklődéséhez kell illeszteni, megtalálni azokat a pontokat, ahol az új ismeretek könnyebben, játékosan épülnek be.

Az interaktív táblákhoz készült digitális tananyagok csak órán használhatók, a tankönyvekhez készült digitális anyagok csak akkor fejlesztenek, ha a diákok számára érdekesek.

Az idegen nyelv tanulásához az egyik kulcs a rendszeresség. A cél az lenne, hogy olyan tevékenységeket találjunk, melyek kapcsolódnak a diákok érdeklődéséhez, ugyanakkor a nyelvtanulást is segítik.

Előadásomban egy olyan kutatást szeretnék bemutatni, melyben egy középiskolai angol csoport hallásértésének fejlesztését végeztem. Választásom azért a hallásértésre esett, mert az idegennyelvi készségek közül ez a legnehezebben fejleszthető.

A kutatásomban azt vizsgáltam, hogy a három hónap alatt milyen mértékben lehet fejleszteni a diákok hallásértését akkor, ha a résztvevők a tanórán kívül is idegen nyelvvel kapcsolatos tevékenységekkel foglalkoznak. A 20 főből álló csoport egy része csak a középiskolában foglalkozott a készség fejlesztésével, egy másik része intenzíven angol nyelven nézett filmeket és a harmadik csoport szabadidejében angol nyelvű játékokkal játszott.

A fejlesztési idő megkezdése előtt és után teszteltem a diákok hallásértését. A teszt négy különböző feladatból állt. A felhasznált anyagot korábban már letesztelték és könyv formájában kiadták. A fejlesztési időszak végére egyértelműen kimutatható volt, hogy a három hónapos intenzív hallásértés fejlesztés alatt majdnem minden diák jobban teljesített a második mérésen, illetve azok a diákok érték el a legjobb eredményeket, akik angol nyelvű játékokkal játszottak. Az eredmények validitását egy páros T teszttel ellenőriztem. A csoportot két részre osztottam: az „A” csoportban voltak azok, akik sokat játszottak angol játékokkal, a „B” csoportban pedig azok, akik keveset. Az „A” csoport korrelációja a két teszt között mérsékelt és statisztikailag szignifikáns volt, ennek következtében az 1.7 növekedés nem véletlen. A „B” csoport két tesztje között a korreláció magas volt, viszont a szignifikáns érték nem változott. Ennek eredményeként megállapítható, hogy a jobb eredmény az angol nyelvű játékoknak volt köszönhető.

A hallásértés tesztek alapján azok a diákok, akik a három hónap alatt sokat néztek angol nyelvű filmeket és azok a diákok, akik kevés filmet néztek egyaránt jobb eredményeket értek el a második teszten, vagyis a filmnézés nem befolyásolta szignifikáns mértékben a hallásértést a vizsgált csoportban. A kutatásomban egyenként vizsgáltam és összehasonlítottam a négy feladatot és vizsgáltam a lehetséges magyarázatokat.

Kutatásom természetesen csak a vizsgált csoport eredményeit tükrözi, a kisméretű minta, nem ad lehetőséget általánosításra. Érdekes lenne a kutatás nagyobb mintával is megismételni.

Hogyan kezelné a nyelvi hátrányt pedagógusként?

Nemes Gyöngyi

Kulcsszavak: *nyelvi hátrány, tanárjelöltek, iskola*

A kutatás/fejlesztés célja: kutatásom első részében a Pécsi Tudományegyetemen tanuló, Szövegértés és kommunikáció kurzusomra járó tanárszakos hallgatóknak előzetes tudását és ismereteit mérem fel; majd a második részben az előzetes ismeretek és a nyelvi hátrány témakörének részletesebb megbeszélését követően, a felmérés megismétlésével a célom az, hogy megtudjam, mennyiben módosult a tanárjelöltek látásmódja, mennyiben változott hozzáállásuk, milyen lehetséges megoldásaik vannak (ha vannak) a nyelvi hátrány kompenzálására.

A kutatás/fejlesztés módszerei: longitudinális vizsgálatot terveztem, melynek során ugyanazon kérdőívet töltik ki a hallgatók a nyelvi hátrány témakörének részletesebb megismerése előtt és után. A két felmérés eredményeinek összehasonlítása szolgáltatja majd a kutatás legfőbb eredményeit.

A kutatás/fejlesztés forrása (elsődleges, másodlagos források): szakirodalmak a nyelvi hátrány, nyelvi szocializáció témaköréből

Irodalomjegyzék:

Bourdieu, Pierre (1978): A társadalmi egyenlőtlenségek újratermelődése. Gondolat Kiadó, Budapest

Bíró Zoltán (1984): A környezet fogságában. In: A. Jászó Anna-Bódi Zoltán (szerk.) (2002): Szociolingvisztikai szöveggyűjtemény. Tinta Könyvkiadó, Budapest. 196-219.

Derdák Tibor – Varga Aranka (1996): Az iskola nyelvezete idegen nyelv. Regio – Kisebbség, politika, társadalom, 7. 2. sz.

Fejes József Balázs (2005): Roma tanulók motivációját befolyásoló tényezők. Iskolakultúra 2005/11.

Fejes József Balázs (2012): A mentorálás hatása a tanulási motivációra és a szövegértésre hátrányos helyzetű tanulók körében. Iskolakultúra 2012/7-8.

Forray R. Katalin (1999): Cigány kisebbségi oktatáspolitikai. Educatio, 2. 223-234.

Gúti Erika (2001): Romák az oktatásban. Romák és oktatás. Iskolakultúra, Pécs. 54-65.

Oláh Örsi Tibor (2005): Az iskolai sikertelenség szociolingvisztikai megközelítése. Új Pedagógiai Szemle 55. 7-8. sz. 45-58. 2014. 01. 11-i megtekintés, Új Pedagógiai Szemle (online) <http://epa.oszk.hu/00000/00035/00094/2005-07-ta-Olah-Iskolai.html>

Oláh Örsi Tibor (2006): A nyelvi hiányelmélet. Anyanyelvi Nevelési Tanulmányok II. Iskolakultúra, Pécs. 116-137.

Réger Zita (2001): A cigánygyerekek nyelvi problémái és iskolai esélyei. Romák és oktatás. Iskolakultúra, Pécs. 85-91.

Somlai Péter (1996): A beilleszkedéstől a címkézésig – A szocializáció elméletei In: Tausz Katalin-Várnai Györgyi (szerk.): Rejtőzködő jelen. Tanulmányok Ferge Zsuzsának. Hilscher Rezső Szocpol Egyesület, Budapest. 315–336.

Somlai Péter (1992): Elméletek a szocializációról. In: Somlai Péter (szerk.): Értékrendek és társadalmi-kulturális változások. /Válogatott tanulmányok. TS 3/2 kutatási beszámolók. ELTE Szociológiai Intézet, Budapest.

Szépe György (2011): A folyton megújuló nyelvészet. Tinta Könyvkiadó, Budapest.

Várnagy Elemér – Várnagy Péter (2003): A hátrányos helyzet pedagógiája. Corvinus Kiadó, Budapest.

A kutatás/fejlesztés (várható) főbb eredményei: a kutatásnak több eredménye is lehet: 1) a

tanárszakos hallgatók előzetes ismeretei igen kevesek a nyelvi hátrányról, ami a kutatás második részében kibővül, ezáltal szociálisan is érzékenyebbé válnak a téma iránt; 2) a hallgatók kevés ismerettel rendelkeznek a témával kapcsolatban és nem is motiváltak annak megismerésére 3) a tanárjelöltek viszonylag sokat tudnak a nyelvi hátrányról, a jelenségek részletesebb megismerése után pedig még motiváltabbak lesznek annak kompenzálására stb. Összességében véve ha a hallgatók nem lesznek fogékonyak a témával kapcsolatban, akkor motiválnunk kell őket, hiszen a gyakorlatban igen nagy esélye lesz annak, hogy találkoznak ezzel a jelenséggel. Ha pedig motiváltak és problémaérzékenyek lesznek a téma iránt, akkor szinte biztos, hogy képesek lesznek segíteni a (nemcsak nyelvileg) hátrányos helyzetű tanulókon.

A tankönyvi instrukciók didaktikai és nyelvi jellemzői az 5. osztályos erkölcsan kísérleti és átdolgozott, újgenerációs kötetekben

Huszár Zsuzsanna

Kulcsszavak: *tankönyvelemzés, tankönyvfejlesztés, tankönyvi instrukció*

Az előadás az 5. osztályos erkölcsan kötet 2015. évi kísérleti és 2016.évi átdolgozott verziójának tankönyvi instrukcióit elemzi. Az instrukciókat azért emeljük vizsgálatunk középpontjába, mert a diákok tanulási tevékenységének orientálásban és gondolkodásuk fejlesztésében a tankönyvi kérdések és feladatok jelentősége kiemelkedő. Az előadás célja, hogy a tankönyvi kérdések és feladatok meghatározott csoportjának didaktikai és nyelvi szempontú leírását és összehasonlító elemzését adja.

Ebben a megközelítésben a vizsgált két kötet instrukcióinak számszerűsítését, csoportosítását, kérdés- és feladattípusainak meghatározását, vezényszavainak kiemelését és az instrukciók alapján feltételezett tanulói tevékenységek meghatározását végezzük el, a feladatok fejlesztő szerepével és kapcsolatos megállapításainkat összegezve. A leíró megközelítésen túl, kritikai megközelítésre annyiban törekszünk, hogy a kísérleti tankönyvek koncepciójában meghatározott szakmai elvárások érvényesülését vizsgáljuk a választott tankönyvek instrukcióival kapcsolatban. A kísérleti tankönyvek koncepciója (Kojanitz 2014) a tanulás- és tanulóközpontú paradigmára épül, és az ismeretek, készségek és attitűdök integrációját támogató kompetencia-értelmezéssel és a kompetenciaalapú pedagógia (Nagy 2007) európai trendjeivel áll összhangban. Nem deklaráltan ugyan, de a konstruktív pedagógia (Nahalka 2002) szemléletmódja is előtérbe kerül az adaptivitás, az előzetes tudás és a metakogníció hangsúlyozása által.

Kutatásunkban kiemelt vizsgálati területként jelenik meg a tankönyvírók által ajánlott internetes tartalmak és a hozzájuk kapcsolódó instrukciók közös tartományaként értelmezett „hibrid” tankönyvi réteg és ennek a tankönyvkészítők által megcélzott, illetve az instrukciókban ténylegesen kifejezésre jutó szerepe.

Az 5. osztályos kísérleti erkölcsan tankönyv — számos progresszív vonása ellenére — annak is egy múló példája volt, hogy a tankönyvek egy sajátos, eddig kellően nem reflektált rétegében — az internetes tartalmak és a hozzájuk kapcsolódó instrukciók pedagógizált rétegében — hogyan jelenhet meg az internetes hivatkozások minden leckére kiterjedő, következetes megléte által a korszerűség tüneti szinten, s miként élhet ugyanakkor tovább egy tartalmi bővítésben gondolkodó, konzervatív és kritikátlan szemléletmód, gondolkodtató, problémamegoldó és kritikai szempontokat megjelenítő feladatok nélkül, didaktikai szempontból szakszerűtlen instrukciókkal. Az átdolgozás azonban a vázolt koncepcióhoz való illeszkedés jegyében lényegében kiküszöbölte az említett problémákat.

A munka hozadéka — az elvégzett összehasonlításon túl— a tankönyvkritika és a tankönyvfejlesztés összefüggésének egy konkrét, pedagógusképzési szempontból is hasznosítható elemzési módszerének és példájának bemutatása.

A német nemzetiségi óvodai nevelés presztízse

Miklós Ágnes Kata

Kulcsszavak: nemzetiség, interkulturalitás, óvoda, presztízs, társadalmi elvárások

Az óvodai nevelés alrendszerként is értelmezhető nemzetiségi nevelés, amennyiben merőben pragmatikus szempontokat veszünk figyelembe, leginkább „hozzáadott szolgáltatásként” értelmezhető, melynek vonzereje szoros összefüggésben van azzal, éppen milyen jellegű és milyen nyelven folyó nemzetiségi nevelésről beszélünk. Az utóbbi évtizedek változásai elsősorban a német nyelv és ezen keresztül a német nemzetiségi nevelés presztízisének növekedését hozták magukkal – egyáltalán nem meglepő módon.

A nemzetiségi óvodai nevelés változásában-fejlődésében a 2000 utáni időszakban fontos szerep jutott a 2011 utáni éveknek is (2013-ban jelent meg például a 3. melléklet a 17/2013. (III. 1.) EMMI rendelethez, a „Nemzeti, etnikai kisebbség óvodai nevelésének irányelve”), de a változások jól kimutathatók 2001 és 2011 között, vagyis a legutóbbi két népszámlálás között eltelt tíz évben is. Ezzel az időszakkal kapcsolatban kiemelkedő fontosságú dokumentum a 2011-ben közzétett kisebbségi ombudsmani „Jelentés a nemzetiségi és etnikai kisebbségi óvodai nevelés helyzetéről”.

Az ombudsmani jelentés és a népszámlálási adatok reflektív vizsgálata segítségével, valamint a német nemzetiségi óvodapedagógus-képzés statisztikáinak és a kortárs magyar kisebbségkutatói szakirodalom releváns munkáinak áttekintésével arra teszek kísérletet, hogy a német nemzetiségi nevelés népszerűségének és presztízisértékének növekedésével kapcsolatban legalább részleges választ adjak az alábbi kérdésekre: kik veszik igénybe Magyarországon a német nemzetiségi óvodai nevelést, és mit várnak tőle, valamint erre hogyan reflektálnak a német nemzetiségi nevelés fejlesztésének résztvevői?

*Tankönyvkutatás szekció***Mária Terézia és II. József felvilágosult abszolutista politikája napjaink magyar és osztrák történelemtankönyveinek tükrében**

Hosnyánszki Bence

Kulcsszavak: tankönyvelemzés, tartalomelemzés, történelemtankönyv, történelemtanítás

Az előadásban bemutatott kutatás célja a magyar és osztrák történelemtanítás vizsgálata egy olyan témán keresztül, amely egyaránt szorosan kapcsolódik a magyar és osztrák nemzeti történelemhez és meghatározó része Ausztria és Magyarország nemzeti történeti identitásának. Kutatásommal azt kívánom bemutatni, hogyan ítéli meg a magyar és osztrák történetírás Mária Terézia és II. József felvilágosult abszolutista politikáját és mindez hogyan jelenik meg napjainkban a két nemzet történelemtanításában.

Kiindulópontjaim, hogy egy adott korszak történetírásának egy történelmi témára vonatkozó eredményei, megközelítései, szemléletmódjai, súlypontjai és megállapításai jellemzően megjelennek a tankönyvekben is. A történetírás szempontrendszere és módszertana mellett annak tradicionális történeti hagyományai szintén fellelhetők a tankönyvekben. A napjaink tananyagában felfedezhető toposzok közül több ténylegesen megtalálható a 19. és 20. századi történetírók írásaiban. E sajátosságok Mária Terézia és II. József korszakának bemutatására is érvényesek, ezért elemzésem meghatározó része azt feltárni, milyen toposzok alakultak ki Habsburg Birodalom két uralkodójáról az elmúlt két évszázadban és ezek közül melyek fedezhetők fel a 21. századi magyar és osztrák tankönyvekben. Ehhez kutatásom szerves része volt a 19. és 20. századi magyar és osztrák történeti interpretációk elemzése.

Kutatásom során kiemelten megvizsgáltam, hogy milyen eltérő didaktikai eszközök által valósul meg e két uralkodó tevékenységének közvetítése a ma magyar és osztrák történelemtankönyvekben. Feltártam az is, hogy milyen mértékben hasonlít, vagy éppen különbözik a két uralkodóról kialakított emlékezetkép Ausztriában és Magyarországon. Kutatásom napjaink két magyar (Száray 2014; Borhegyi szerk. 2014) és három osztrák Scheucher–Ebenhoch– Staudinger–Scheipl 2013; Melichar-Plattner-Rauchegger-Fischer 2016; Lemberger–H.Pokorny–R.Pokorny 2016) középiskolai történelemtankönyv elemzésén alapult. A kiválasztott tankönyvet a kvantitatív és kvalitatív tartalomelemzés módszerével vizsgáltam.

Úgy gondolom, hogy munkám új eredménnyel szolgálhat a magyar történelemoktatás számára, hiszen a tankönyvelemzések révén bővíthet a magyar történelemdidaktikai apparátusával kapcsolatos tudásunk és a téma iskolai közvetítése esetében új fókuszokra irányíthatja a figyelmet.

Általános iskolai történelemtankönyvek női emancipációval kapcsolatos témáinak összehasonlító elemzése

Szabó Hajnalka Piroska

Kulcsszavak: nőtörténelem, női emancipáció, tankönyvelemzés

Kutatásomban országos jelentőségű kiadók általános iskolai történelemtankönyveinek női emancipációval kapcsolatos témáit vizsgáltam és elemeztem. A vizsgálat célja az volt, hogy feltérképezze a tankönyvi tartalmak tudományos megfelelőségét a nőtörténeti kutatások eredményeinek tükrében, illetve hogy felmérje a tankönyvek didaktikai gyakorlatát a nőtörténelemmel kapcsolatos ismeretek megértése és elmélyítése vonatkozásában.¹

A tankönyvelemzés kutatómódszertani koncepciójának gerincét Fischerné Dárdai Ágnes által kidolgozott tankönyvelemzési modell adta, amely a tankönyvet mint didaktikai eszközt vizsgálja. A didaktikai analízishez terjedelem- és frekvenciaelemzést, a tartalmi súlypontok vizsgálata során kvalitatív tartalomelemzést, illetve deskriptív-hermeneutikus elemzési módszert alkalmaztam.

A kutatás fundamentumát (elsődleges források) általános iskolai történelemtankönyvek jelentették (Mozaik Kiadó, Apáczai Kiadó, Nemzeti Tankönyvkiadó 5-8. osztályos tankönyvei), szakirodalmi háttérét (másodlagos források) pedig egyrésről a nőtudományok (Women's Studies) és a társadalmi nemek tudománya (Gender Studies), ezen belül is a nőtörténetírás és a feminista/gender pedagógia, másrésről a tankönyvelemzés elmélete adta.

A kutatás eredményeiből megállapítható, hogy a női emancipáció történeti fejlődése töredezetten és egyoldalúan rajzolódik ki az ezredforduló után kiadott általános iskolai történelemtankönyvekben, vagyis ez a téma nem tud egységes „tudáskanonként” manifesztálódni a tankönyvsorozatokban. Annak ellenére van ez így, hogy a tankönyvekben fel lehet fedezni egy tudatos szerzői szándékot a női emancipációval kapcsolatos tartalmak hangsúlyosabb szerepeltetésének tekintetében, azonban ezen ismeretek reprezentálása koncepciótlan, illetve hiányoznak a szaktudományos alapok. Ebből pedig az következik, hogy a tankönyvek nem tudják teljes mértékben megvalósítani a Nemzeti Alaptantervben megfogalmazott nemek közötti egyenlőség alapelvének céljait. A további kutatásaim fókuszpontja a szakirodalomban megfogalmazott „előítéletességi kritériumokon” túl további sztereotípiatípusok beazonosítása, illetve definiálása. Ennek eredményeként pedig egy olyan metódus kidolgozása, amely a tankönyvek női/gender tartalmi elemeit tudja megbízhatóan, minden érvényességi kritériumnak megfelelően vizsgálni.

1) Dárdai Ágnes: A tankönyvkutatás alapjai. Budapest-Pécs, Dialóg Campus, 2002. 76-77. o.

Egy dualizmus kori reálolvasókönyv életrajza

Méreg Martin

Kulcsszavak: neveléstörténet, tankönyvtörténet, mikrotörténet

Az 1868-as népoktatási törvény nyomán létrejövő népoktatási rendszerben a tankönyvirodalom és tankönyvkiadás robbanásszerű fejlődése ment végbe. Ezt a folyamatot Mészáros István monográfiája vázolta eddig legteljesebben. Jelen előadás célja, hogy az egyén szempontjából, mikrotörténeti aspektusból vizsgálja a dualizmus kori tankönyvirodalmat. Hogyan születik meg egy tankönyvcsalád, illetve milyen körülmények

között válhat valaki tankönyvszerzővé? Ezekre a kutatói kérdésekre Schultz Imre reáolvasókönyvének életrajzán keresztül reflektálunk, a reáolvasókönyv évtizedes didaktikai fejlődését pedig a különböző változatok nyomon követésével vázoljuk.

A kutatás elméleti háttérét a Peter Weinbrenner által felvázolt társadalomtudományos tankönyvkutatás adja, amely a tankönyvet mindig az adott társadalmi kontextusba helyezve, az érintett tantárgy szaktudományán túllépve, több tudományág bevonásával vizsgálja. Felfogása szerint a tankönyvet lehet folyamatként, termékként és szocializációs faktorként is értelmezni. Témánk szempontjából ezek közül most a folyamatorientált tankönyvkutatást emelnénk ki, amely a tankönyv életútját követi végig a fejlesztésen, az engedélyezési és jóváhagyási eljáráson, az értékesítésen, az iskolai bevezetésen és használaton keresztül egészen a selejtezésig.

A dokumentumelemzés módszerével vizsgált elsődleges források közé tartoznak a népoktatást szabályozó dokumentumok, az Eötvös-féle tankönyvbizottság jegyzőkönyve, Schultz Imre levelezése, a reáolvasókönyv változatai, illetve a pedagógiai sajtó cikkei és hirdetései. A források megértéséhez szükséges társadalmi, neveléstörténeti kontextust a tankönyvek történetét feldolgozó magyar és német nyelvű tanulmányok, monográfiák segítségével rekonstruáljuk.

A kutatás várható eredményeképpen egy adott olvasókönyv életrajzán keresztül figyelhetjük meg, hogyan jut el a kézirat, a füzet formátumon keresztül a képekkel gazdagon ellátott, didaktikailag strukturált taneszközig. Eközben alulnézetből válnak láthatóvá a tankönyvkiadás korabeli viszonyai, a reáltantárgyak tanításának nehézségei, illetve az olvasókönyv funkciója körüli viták.

Női szempontok a 19. századi magyar irodalom oktatásában - napjainkban

Maisch Patrícia

Kulcsszavak: nőkép, tankönyvelemzés, irodalomtanítás, sztereotípiák

Jelen kutatásban a hazai középiskolai irodalomtankönyvek, illetve tágabb keretben a Nemzeti alaptanterv és a Kerettantervek női szempontú vizsgálatát végeztem el. A kutatás célja feltérképezni, hogy a jelenleg érvényben lévő tantervek és az általam választott (engedélyezett) középiskolai tankönyvek mennyiben reflektálnak az 1800-as években a magyar irodalomban (is) kibontakozó emancipációs törekvésekre, mely női szerzőket emelik ki, illetve hogyan mutatják be a nőt, női szerepeket. A kutatás abból a hipotézisből indul ki, hogy a jelenlegi oktatási rendszer nem törekszik a nemek közötti egyenlőség megteremtésére, az irodalomoktatás így azt a hamis képet kelti (és erősíti) a diákokban, hogy az irodalom művelése a magyar, heteroszexuális, fehér férfiak sajátja.

A kutatás magvát egyrészt a tantervek elvi és gyakorlati szintjének összehasonlító elemzése, másrészt a tankönyvek komparatív összegzése adta. Kutatásmódszertani szempontból a tankönyvelemzést Fischerné Dárdai Ágnes által kidolgozott modellt adaptálva, azt saját, a témára fókuszált szempontokkal kiegészítve végeztem el. E szempontrendszer az objektív mérési eredmények validitása és reliabilitása tekintetében relevánsnak tartottam. A tantervek - és empirikus kutatásaim - alapján a hazai irodalomoktatás szerzőközpontú, az irodalmat életrajzokhoz kötötten közvetíti. Így a tárgyalt korszak kánonjába került alkotók életét és munkásságát tárgyaló tananyag/szöveg tartalmi súlypontjainak kvalitatív vizsgálatakor a női szerepekkel, írónség kérdésével kapcsolatos implicit elemeket is analízis alá vettem.

A kutatás primer forrásait a már fentebb említett Nemzeti alaptanterv, a 9-12. évfolyamos középiskolák számára készült kerettanterv, illetve néhány általam választott, a 19. századi

magyar irodalmat bemutató (egyre szűkebb palettát felölelő) középiskolai tankönyv biztosította (OFI-tankönyvek, Krónika Nova Kiadó). Szekunder forrásként a társadalmi szerepekkel (Gender Studies) foglalkozó, valamint a nőtörténeti/nőirodalmi munkákat (például: Borbíró Fanni, Borgos Anna, Fábri Anna, Kéri Katalin), illetve kifejezetten a hazai irodalomoktatásra reflektáló szakmai diskurzust (többek között: Magyartanárok Egyesülete) használtam fel.

Bár egy tankönyvben felfedezhető a szándék a nemek közötti egyenlőség megteremtésére, a kutatási eredmény igazolta a vizsgálatok kezdetén megfogalmazott hipotézist. A tantervek elvi és gyakorlati ellentéte tovább hagyományozódik a tankönyvekben, a tananyag nem törekszik az ok-okozati összefüggések, az írónság kialakulásának bemutatására, nem ad szaktudományos háttérrel és magyarázatot az irodalomban is lezajló emancipációs törekvésekkel kapcsolatban, általánosságban pedig figyelmen kívül hagyja a női szempontot. E kutatás távlati terve a Natban foglalt elvek gyakorlati megvalósulási lehetőségének vizsgálata.

Adalékok a gimnáziumok és a leánygimnáziumok mennyiségtan oktatásához az 1934-es középiskolai reformot követően Magyarországon a korabeli tankönyvek tükrében

Hosszúné Papp Éva

Kulcsszavak: *mennyiségtan, gimnázium, tankönyv*

Az 1934-es középiskolai reform az egységes gimnázium létrehozásával, illetve a szervezetiileg különálló leánygimnázium megtartásával nemcsak új alapokra fektette a magyar középiskolai oktatást, hanem az oktatott tantárgyak világában, szemléletében is jelentős változásokat hozott. A törvény szellemében új tantervek és új tankönyvek is születtek, amelyek felmenő rendszerben kerültek bevezetésre. A mennyiségtant és a mértant két tankönyvcsaládból taníthatták a vizsgált időszakban. A két – mindkét tankönyvcsaládból egy-egy – kiválasztott tankönyv főbb jellemzőinek ismertetése mellett (külső megjelenés, tananyagfelosztás, szemlélet, szemléltető ábrák, nyelvezet), kitérnék olyan érdekességekre is, amelyek bemutatják a korszak matematikatanításának hangulatát. Megvizsgálnám, hogy milyen tananyagot tanítottak, milyen főbb matematikai problémákat tártak fel a tankönyvek, milyen megközelítési módokat alkalmaztak a tananyag ismertetése során. Arra is választ kaphatunk, hogy mi volt a korszakban a matematikatanítás célja, mennyire valósultak meg a koncentrációk más tantárgyakkal. A tankönyvek (Mérey-Endrédy-Sárközy-Lovas: Mennyiségtan (számтан, algebra, mértан) a gimnázium és leánygimnázium V. osztálya számára és Borosay-Holenda-Korányi: Mennyiségtan (algebra és mértан) a gimnázium és leánygimnázium V. osztálya számára) elemző bemutatásán túl, össze kívánom hasonlítani a tankönyveket, illetve a tananyagot a korábbi időszak megegyező korú diákjai által használt tankönyveivel, tananyagával, illetve napjaink azonos korú tanulói által használt tankönyveivel, tananyagával, látásmódjával.

*Felekezeti kutatások szekció***Egy ökumenikus iskola múltja és jelene**

Jankó Krisztina

Kulcsszavak: *ökumenikus iskola, iskolafenntartás, helyi társadalom*

Az ökumenikus iskolák a rendszerváltozás szülöttei. A rendszerváltozásnak abban az első, euforikus szakaszában (kb. 1988–1994) szerveződtek meg, amikor az oktatásügy korábbi kontrolljai meglazultak, csaknem eltűntek. A rendszerváltozás ezen első szakaszában néhány iskola ökumenikus iskolává alakult át Magyarországon, ezeknek az iskoláknak a fenntartói az 1985-ös oktatási törvény értelmében a tanácsok, majd önkormányzatok maradtak, sorsuk azonban megpecsételődött.

2016 tavaszán egy empirikus vizsgálat keretében három intézményről esettanulmány készült. A kutatás célja elsősorban az ökumenikus iskolák keletkezéstörténetének vizsgálata volt. Az esettanulmányok az intézmények alapítóival, illetve más kulcsszereplőkkel készített interjúkra, helyben gyűjtött dokumentumok elemzésére, valamint a település és az iskola statisztikai adataira épülnek. Az előadás az egyik ökumenikus iskola keletkezését és jelenlegi helyzetét kívánja bemutatni. Az előadás során arra keressük a választ, hogy az egykori ökumenikus általános iskola a települési önkormányzat, mint iskolafenntartó segítségével hogyan tudta kinyitni kapuját az egyes felekezetek szellemiségének oktatását képviselve és hogyan tudtak ökumenikusok maradni különböző helyi alkuk és ideiglenes megoldások árán. Megállapítható, hogy az ökumenikus iskola továbbműködésére több megoldási javaslat tűnt lehetségesnek, azonban az általunk vizsgált iskola csak az önkormányzati fenntartásban bízhatott, noha így igazodniuk kellett az állami iskoláktól megkövetelt világnézeti semlegességhez. A tantestület egy része elzárkózott, de akadtak olyanok, akik a szülőkkel együtt támogatták az iskolaigazgatót és csatlakoztak az ő általa kezdeményezett elképzeléshez.

Elképzelések a magyar református énektanításról a 19. század közepén

Klem Dénes

Kulcsszavak: *énektanítás, kottaolvasás, módszertani változások*

A Magyarországi Református Egyház mindennapi életében a kezdetektől jelentős szerepet kapott a gyülekezeti éneklés, azonban annak minősége nem minden korban és nem mindenki számára volt fontos, még azon olyan nagyobb mezővárosokban sem, mint Debrecen.

A Debreceni Református Kollégium történetében az első, aki igyekezett a zenei igényesség felé terelni egyházát, Maróthi György (1715-1744) volt. Bizonyítható, hogy az 1770-ben kiadott ún. Methodusnak az énektanítással foglalkozó része az ő szellemében, az ő tanítványa által íródott. Ez a tanterv már meghatározta, hogy az osztálytanítóknak hogyan kell a kottaolvasásra tanítani a gyermekeket, ami alapfeltétele a többszólamú éneklésnek, s a kottahű, egyszólamú éneklésnek is.

A Methodus után egészen az 1868-ban megjelenő népiskolai törvényig két olyan írás született Debrecenben, amely gyakorlati szemszögből írja le az ének tanítás munkáját: a Kollégium két

neves tanára, Szotyori Nagy Károly és Zákány József Énekhangzatos könyvét 1846-ban, Batizi András, volt debreceni főiskolai hallgató, később több helységben rektori tisztet betöltő Kis énekléstan című művét 1851-ben nyomtatták ki.

Kutatásom célja: annak vizsgálata, hogy vajon a Methodus, valamint az Énekhangzatos könyv és a Kis énekléstan kinyomtatása között eltelt közel 80 év milyen tartalmi, illetve módszertani változásokat idézett elő az énektanításban?

Munkámat a neveléstörténet szinkronisztikus értelmezése alapján végeztem. Kiemelném, hogy tanterv vizsgálatánál elengedhetetlen volt a belső forráskritika, a latin és magyar nyelvű változat egybevetése, mely több pontatlanságot hozott napvilágra.

Elsődleges források:

Methodus... Debrecen, 1770.

Szotyori Nagy Károly és Zákány József: Énekhangzatos könyv... Debrecen, 1846.

Batizi András: Kis énekléstan. Debrecen, 1851.,

melyek forráshelye a Ráday Gyűjtemény, az Országos Széchényi Könyvtár, illetve a Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtára.

Másodlagos forrásként használt, jelentősebb munkák:

Csomasz Tóth Kálmán: Maróthi György és a kollégiumi zene. Akadémiai, Bp., 1978.

Tóth Béla: Maróthi. Debrecen, 1994.

Barcza József (szerk.) A Debreceni Református Kollégium története. A Magyarországi Református Egyház Zsinati Irodájának Sajtóosztálya, Bp., 1988.

A vizsgálat eredménye: lényeges tartalmi változtatást nem, azonban módszertani szempontból számos eltérést találunk, a tantervhez képest mindkét 19. századi munkában, s mindez elmondható a két utóbb említett munka összevetésének eredményéről is, ami a pedagógiai gondolkodás korszerűsödését mutatja. Előadásomban az említett módszertani különbségekre kívánok fókuszálni.

„Domine Fautor et Mecaenas Colendissime (...) Michael Theleki”

Szalai Ágnes

Kulcsszavak: *Erdélyi Fejedelemség, Teleki Mihály, református iskoláztatás*

Teleki Mihály a 17. század második felének kétségkívül egyik legbefolyásosabb, ugyanakkor már a kortársai által is meglehetősen ellentmondásosan megítélt erdélyi politikusa. Az Erdélyi Fejedelemség politikai életében való szerepvállalása, pályafutásának közéletre gyakorolt hatása jól ismert, azonban kultúrpolitikai tevékenysége, s ezen belül a református iskoláztatásban betöltött patrónusi szerepe kevésbé köztudott.

Annak ellenére, hogy Teleki Mihály szinte homo novusként kezdte pályafutását Erdélyben, gyors politikai felemelkedése és ehhez kapcsolódó birtokszerzései megteremtették az anyagi háttérét mecénási tevékenységének, amely meggyőződéses református vallásosságával társulva természetesen a református intézményeket és hallgatókat célozta.

Teleki patronációs tevékenységének köszönhetően számos, elsősorban alacsonyabb társadalmi státuszú ifjú tudott bekapcsolódni a korszakban egyre inkább jelentőssé váló kollégiumi képzésbe a nagyenyedi, kolozsvári, gyulafehérvári iskolák alumnusaként. Továbbá az ifjúságnak nyújtott anyagi segítség mellett a református kollégiumok (Nagyenyed, Kolozsvár, Gyulafehérvár, Marosvásárhely, Székelyudvarhely) fenntartására és működtetésre juttatott anyagi és természetbeni donációk is fontos elemét képezték mecénatúrájának. Mindezek kiemelt fontossággal bírtak – kiváltképp a konfesszionalizáció századaiban – a

török dűlős következtében megroppanó református egyház és ezzel összefüggésben az iskoláztatás szempontjából.

Előadásom célja, hogy a fent felvetett kultúrpolitikai elemeket történeti kontextusba ágyazva részletesen körüljárjam, s ezen keresztül igazoljam Teleki Mihály erdélyi református iskoláztatásban betöltött figyelemreméltó patrónusi tevékenységét, s ezzel együtt árnyaljam az Erdélyi Fejedelemség alkonyának kiemelkedő politikusáról a historiográfiában kialakult rendkívül ambivalens képet.

Munkám során primer és szekunder forrásokra egyaránt támaszkodtam. A korszakra vonatkozó általános (nevelés)történeti szakirodalom mellett a témába vágó forráskiadványok – Bethlen Miklós levelei, Teleki Mihály levelezése, Teleki Mihály udvartartási naplója (1673-1681), valamint Herepei János adatgyűjtései – alapvető adatokkal szolgáltak. Az elsődleges forrásokat a Maros Megyei Állami Levéltár, valamint az Erdélyi Református Egyházkerület Központi Gyűjtőlevéltárának néhány irata mellett elsősorban a Magyar Országos Levéltárban fellelhető Teleki Mihály Gyűjtemény misszilisei, valamint a Teleki család marosvásárhelyi levéltárának iratai szolgáltatták.

A felekezeti oktatás társadalmi háttérének néhány térbeli aspektusa. Esettanulmány

Pete József

Kulcsszavak: felekezeti oktatás, vonzáskörzet, társadalmi tőke

Az elmúlt negyed század egyik legjelentősebb oktatásszociológiai változása a felekezeti iskolák számának és arányának növekedése. Ezek vizsgálata az elmúlt évtizedek neveléstudományi munkáiban kiemelt figyelmet kapott. Vizsgálódásunk aktualitását azonban a közelmúltban lezajlott, népszámlálási adatokkal is igazolt demográfiai változások is indokolják.

A kutatás célja a felekezeti oktatás térbeli-társadalmi beágyazottságának feltárása egy felekezeti középiskola példáján. Ennek során feltérképezem a gimnázium vonzáskörzetét, elemzem a tanulók lakóhelyének térbeli mintázatát és kiválasztott minta alapján a tanulók szociális háttérét.

A kutatás módszerei közül elsősorban a regionális tudományi, statisztikai elemzések emelhetők ki, melyeket kvalitatív és kvantitatív szövegelemzéssel kívánok kiegészíteni. Az így nyert adatokat kartográfiai és grafikus ábrázolási módszerekkel kívánom szemléletessé tenni.

A kutatás elsődleges forrásai közül kiemelkednek az intézmény által gyűjtött, a tanulók anonimizált lakóhelyi adatait tartalmazó kimutatások, valamint az intézménybe jelentkezett tanulók ill. szüleik által kitöltött kérdőívek. A másodlagos források közül legfontosabbnak ítélem a területi megoszlást vizsgáló korábbi tanulmányom adatainak másodelemzését, valamint a vonatkozó kutatások eredményeinek elemző adaptálását.

A fenti adatok és módszerek felhasználásával nyert előzetes eredmények közül kiemelhető, hogy a tanulók térbeli kompozíciója az elmúlt mintegy két évtized során meglehetősen stabilitást mutatott; ezen kívül a tanulók koncentrálódása emelkedik ki. Mindez demográfiai és közlekedésgépzési tényezőkkel magyarázható elsődlegesen.

A tanulók szociokulturális háttéré tekintetében (a szülők foglalkozása, iskolai végzettsége) nem mutatható ki lényeges változás a korábbi adatokhoz képest. Lényeges különbség azonban – amit a népszámlálás vallási adatai is előre vetítettek – a tanulók felekezeti háttérének módosulása. Mindezek az intézmény társadalmi beágyazottságának és a társadalmi tőke szerepének ártérkékelődését vetíti előre.

*Pszichológia a neveléstudományban szekció***A neveléslélektan az 1960-as években Magyarországon**

Darvai Tibor

Kulcsszavak: neveléslélektan, Művelődésügyi Minisztérium, kandidátusok

A hazai neveléstudományi kutatásokból tudjuk, hogy a lélektan, és annak egyik alkalmazott ága, a neveléslélektan a Sztálin halálát követő korszakban a többi burzsoának tekintett diszciplínával együtt fokozatosan tért nyert, s a hatvanas évekbe legitim diszciplínává vált (Golnhofer-Szabolcs 2013, Knausz 1986, Sáska 2005, 2008, 2011). Azonban arról meglehetősen kevés tudományos tudással rendelkezünk, hogy a neveléslélektan milyen szerepet töltött be a hatvanas évek oktatási mezőjében. Vizsgálatunk ezt a hiástust igyekszik betölteni.

Kutatásunkban arra keressük a választ, hogy a neveléslélektan a hatvanas években milyen utat járt be? Kik voltak a művelői és ők milyen társadalmi mintázattal rendelkeztek? Valamint a neveléslélektannak milyen legitim értelmezései léteztek a hatvanas években?

Kutatásunk forrásbázisát az 1960-as évek pedagógiai és pszichológiai folyóiratai (Köznevelés, Pedagógiai Szemle, Társadalmi Szemle, Magyar Pszichológiai Szemle, Tanító), az 1962-es, 1967-es és 1970-es év adatait feldolgozó Akadémiai Almanachok, a Pedagógiai Lexikonok (Nagy 1976-1979; Báthory-Falus 1997; Almanach 1962, 1967, 1970), valamint a (nevelés)lélektan és a neveléstudomány helyzetét feldolgozó kutatások alkotják (Pléh 1979, 1998a,b, 2000, Sáska 2008, 2009).

Kutatásunk szerint a hatvanas években a neveléstudományon belül a neveléslélektannak (legalább) két értelmezése létezett. Az első talán „akadémiai neveléslélektannak” nevezhetjük, melyet a neveléstudományi elit használt. Az „akadémiai neveléslélektan” irányát és jelentőségét a lélektannal foglalkozó neveléstudományi és a pedagógiai területtel foglalkozó pszichológiai kandidátusok és akadémiai doktorok száma jelzi. A hatvanas években nagy volt az átjárás a neveléstudomány és a pszichológia tudományának művelői között. Az évtized végére a neveléstudományi kandidátusok az idők folyamán átkerültek a pszichológia tudományának területére és már ott szerezték meg akadémiai doktori címüket. A folyamat az évtized végére megállt. 1970-ben már csak három olyan neveléstudományi kandidátust találtunk, akik lélektannal foglalkoztak és már senki sem szerzett neveléslélektanból akadémiai doktori címet.

Az „akadémiai neveléslélektantól” eltérő új, gyakorlatias elemeket hordozó lélektani irányzat létrejött a Miklósvári Sándor vezette Művelődésügyi Minisztérium Pedagógusképző Önálló Osztályának köszönhető. 1966-ban itt fogalmazódott meg a formájában szakmai, de céljaiban politikai koncepció, amely a hangsúlyt a pedagógiai szemléletű tudásról, a lélektani és neveléslélektani ismeretekre helyezte.

Iskolai konfliktusok: diákok konfliktusmegoldási stratégiájának vizsgálata Thomas - Kilmann konfliktuskezelő kérdőíve alapján

Papp László

Kulcsszavak: *iskolai konfliktus, konfliktuskezelési megoldások, Thomas - Kilmann konfliktuskezelő kérdőív*

Az iskola az együtt töltött idő és a szoros egymás mellett élés miatt számos konfliktus forrása. Eddigi vizsgálatainkban a konfliktusokat a tranzakcióanalízis segítségével, illetve a játékelmélet felhasználásával elemeztük. A diákok konfliktuskezelési stratégiáját és az érdekérvényesítési viselkedését egy felmérés alapján szándékoztuk meghatározni.

A konfliktuskezelési stratégiák feltárásának egy lehetséges módja a Thomas – Kilmann konfliktuskezelési kérdőív kitöltése. A kérdőív választásának fő szempontja volt, hogy viszonylag gyorsan kitölthető, illetve értékelhető. Hátránya, hogy a kérdőívekre adott válaszok torzulhatnak, illetve összegzésük nem lehetséges.

A konfliktusok feloldására, stratégiájára a következő öt csoportot különböztetjük meg:

- Elkerülő: elkerüli az összeütközést, alacsony önérvényesítés, együttműködés jellemzi.
- Versengő(önérvényesítő: maximális örvényesítés és alacsony együttműködés jellemzi, maximális nyereségre tör.
- Alkalmazkodó/önalávető: maximális alávetés jellemzi; az előző ellenkezője. A partner fog nyerni.
- Kompromisszumkereső: önérvényesítés és együttműködés jellemzi. Közös nyereségre törekszik. A versengés és az alkalmazkodás között félúton van.
- Problémamegoldó: magas önérvényesítés és magas együttműködés jellemzi. A közös nyereséget maximalizálni igyekszik.

A vizsgálat során 12 év feletti tanulók töltötték ki a kérdőívet. A kitöltők két iskola tanulói: egy általános iskola és gimnázium, valamint egy szakképző intézmény (szakgimnázium és szakközépiskola).

A 12 évet azért választottuk alsó határnak, mert egyrészt az egyik intézményben itt válik el az általános iskola és a gimnázium, másrészt ebben a korban elvárható, hogy a kérdőívre határozott választ tudnak adni.

A másik intézményben a konfliktusok sokkal markánsabban jelennek meg.

A vizsgálatnak nem célja a zaklatás, és az agresszió/erőszak.

A későbbiek során diákok közti beszélgetések, pedagógusokkal készített interjúk segítségével fel kell tárni a háttérben meghúzódó okokat, a konfliktusok gyakoriságát.

Iskolák egészségorientált belső világának eszközei és szereplői

Karácsony Ilona

Kulcsszavak: *egészség, iskolai környezet, iskola szereplői*

Az egészségveszteség tekintetében a felnőtt lakosság több mint felének testtömeg problémája van, minden 6. felnőtt végez a WHO ajánlásainak megfelelő testmozgást, jelentős méreteket ölt a szenvedélybetegségek jelenléte, melyek kialakulása elsősorban az egyén viselkedésére és az életét befolyásoló környezetre vezethető vissza. HBSC kutatások eredményei is megerősítik a környezet, az iskolai környezet kedvező/kedvezőtlen hatását a gyermekek egészségére és jóllétére. Kutatásom célja a serdülő fiatalok egészségét meghatározó iskolai

környezet szabályrendszerei, tárgyi feltételei mellett az ott lévő szereplők személyisége, tudása illetve ezen összetevők summázása révén létrejövő iskolai légkör kiemelkedő szerepét vizsgálni szakirodalmi elemzések révén.

Az egészséget segítő nevelési-oktatási környezet népegészségügyi, nevelésszociológia, oktatáspolitikai, és neveléstudományi területei folyamatos kölcsönhatásban, egymás feltételeit megteremtve, szoros összefonódásban kapcsolódnak egymáshoz. Az adott szervezetre szabott pedagógiai dokumentumokban rögzített prevenciós előírások, egészségvédő tartalmak egy részt közvetlenül az oktatás színterén belül hatnak, más részt a mindennapok nevelési folyamatába épülnek be. Az egészségvédő környezet az iskola szereplőinek együttműködése által válik értékkövetővé. Az egészséggel kapcsolatos tudástartalmak különböző tantárgyak ismeretanyagába integráltan találhatók meg. Így minden pedagógus részéről a tanulók egészséges életmóddal kapcsolatos tudásának bővítéséhez széleskörű egészségvédő szakmai ismeret, jártasság, készség, képesség és személyes elköteleződés szükséges. Az iskola-egészségügyi szakembereknek (orvos, védőnő, asszisztens) az elköteleződés, a magas szintű szakismeretek mellett a tudás átadásához szükséges megfelelő didaktikai ismeretekkel, jártassággal, készséggel, képességgel kell rendelkeznie. Ha a tanulók az iskolát, feladataikat nem tartják túlzottan nyomasztónak, illetve ha kedvező véleménnyel vannak osztálytársaikról és tanáraikról, ez egészségi állapotukra is védő hatással van. Az egészség, mint az egyik legfontosabb érték az iskolában eltöltött évek által erősödik vagy gyengül és válik a felnőtt élet előnyévé vagy hátrányává, valamint kiemelkedően meghatározó lehet a jelen és jövő nemzedékének egészsége szempontjából.

Kitekintésem az iskola belső világában a tanulók egészségének formálására ható tényezők megismerése épült, mely segíthet egy empirikus felmérés sarkköveinek kidolgozásában, az iskolai egészségvédő feladatok megfogalmazásában.

A probléma alapú tanulás-tanítás első tapasztalatai a szakgimnáziumi építőipari szakképzésben

Csepcsényi Lajos Lászlóné Balogh Melinda

Kulcsszavak: Komplex szakmai gondolkodás, probléma alapú tanulás, szakképzés

A gazdaság megváltozott igényei új kihívások elé állították a szakképzésben részt vevő tanulókat és tanárokat. Olyan szakemberekre van szükség, akik képesek önálló ismeretszerzési stratégia kialakítására, meglévő ismereteik transzferálására. A tanításban a hangsúly eltolódik a szakma gyakorlásához szükséges kompetenciák kialakítására, fejlesztésére. Ehhez alkalmazkodva az építőipari tevékenységeket iskolai körülmények között a probléma alapú tanulással lehet a legjobban modellezni.

Jelen kismintás előkutatás – mely 2014 szeptember és 2016 április között zajlott - elméleti háttere a probléma alapú tanulás-tanítás és a komplex szakmai gondolkodás fejlesztésének módszertana. Célja információszerzés a tanulási módszer kipróbálásával magasépítő technikus tanulók körében a tanulók problémamegoldó és tudástranszferáló képességeiről, azok fejlődési tendenciáiról. A kutatás az alábbi kérdések megválaszolását segíti: 1. Az egymástól eltérő tudásszinteken mi jelenti a tanuló számára a problémát? 2. A szakirodalomban található kutatások alapján a tanulók tényleg motiváltabbak-e a módszer alkalmazásával? 3. A komplex szakmai gondolkodásuk és a tudástranszfer milyen mértékben fejlődik?

A kérdések megválaszolására az összefüggés-feltáró kutatási stratégia volt a legalkalmasabb. A meghatározó adatgyűjtési módszer a tanulók problémamegoldás közbeni spontán

megfigyelése volt. Főbb szempontok: a tanulók motiváltsága, a feladatra mutatott reakciók, az alkalmazott probléma-megoldási stratégiák típusa, a tanulók egymás közötti interakciói és azok gyakorisága. Másodlagos adatgyűjtésként a tanulók rajzainak formai és tartalmi elemzésére került sor.

A kutatás főbb eredményei: 1. Felállítható a tanulók spontán megfigyeléséből származó strukturált megfigyelés szempontrendszer. 2. Kidolgozható a komplex szakmai gondolkodás fejlődésének mérésére alkalmas mérőeszköz a tanuló által tanult szakma sajátosságait figyelembe véve. 3. A kérdések megválaszolása null-hipotézisül szolgál, további kutatásokra van szükség az itt feltárt tendenciák igazolásához. 4. Nem jelenthető ki egyértelműen, hogy csak a probléma alapú tanulással lehet a tanulók gondolkodásának fejlődését elősegíteni.

Az ismertett előkutatás eredményeit felhasználva 2016/2017 tanévben elkezdődött az építőipar és földmérés ágazatban tanulók bevonásával a komplex szakmai gondolkodás kutatása, mely a 9. évfolyamtól kezdődően az érettségiig kíséri végig a tanulók fejlődését.

Iskolai élő könyvtárak a multikulturális nevelésért -- három év pécsi tapasztalatai a módszer hatékonyságáról

Béres Judit

Kulcsszavak: iskolai élő könyvtár, multikulturális nevelés, interkulturális párbeszéd, előítélet, sztereotípiák

Az élő könyvtár (living library) egy világszerte elterjedt, személyes kontaktus alapú multikulturális program, amely olvasás metaforába ágyazva kezdeményez társadalmi dialógust a legkülönbözőbb emberek és csoportok között, segítve az előítéletek és sztereotípiák mérséklését, a tolerancia erősítését, a Másik gondolkodásának, életmódjának, kultúrájának mélyebb megértését, könnyebb elfogadását.

2014 tavasza óta a PTE KPVK (korábban FEEK) Könyvtár Tanszék kritikai gondolkodást fejlesztő módszertani kurzusának keretében informatikus könyvtáros, osztatlan tanárképzésben részt vevő könyvtárostanárr, valamint ifjúságsegítő hallgatóival évente egy-két alkalommal iskolai élő könyvtárakat szervezünk, ahová a pécsi középiskolák diákjait várjuk, illetve az iskolák meghívására több alkalommal magunk vittük helybe a rendezvényt.

A szekció előadás az eltelt három év távlatában, az olvasóként részt vevő diákok és az élő könyvként közreműködő magánszemélyek visszajelző kérdőívei, valamint a partnerszervezetként együttműködő civil szervezetek véleménye alapján foglalja össze, hogy milyen hatásokkal hasznosítható ez a módszer a multikulturális nevelésben.

*Pedagógusképzés szekció***A pedagógusi munka, pedagógus-tanár kép megjelenése és formái a XX.- XXI. század jogi szabályozása tükrében**

Talabér János

Kulcsszavak: jogi szabályozás, pedagógusi munka, tanár-kép, szuper tanár, burn-out

A modern közoktatás, köznevelés, ahogy a mai terminussal jelezzük, nagy átalakuláson ment keresztül az elmúlt évtizedekben. Sok ember szerint a köznevelés (közoktatás) válságra van ítélve¹. Tizennyolc éves tanítási gyakorlat mondhatjuk, hogy ehhez képest éles javulás figyelhető meg: figyelemre méltók azok a javaslatok, amelyek humán területekre, vallástanításra, etikai alapokra hívják fel a figyelmet és az igazság keresésére ösztönöznek egy viszonylag nyitott és reménykeltő emberi hozzáállással.

Továbbá a nyelvoktatás területén is egyre több fiatal kolléga érzi azt, hogy „a hagyományostól” való elrugaszkodás az egyetlen kitörési pont. Ez pedig olyan pedagógiát feltételez, amely kiemelten kezeli a képességeket, tudatosságot és a fenntarthatóság pedagógiája az interdiszciplináris megközelítést, a tantárgyköziséget preferálja. Ugyanakkor sokszor még mindig a Harmer-i paradoxónia³ jellemzi a nyelvoktatás struktúráját: nyelvtan vagy kommunikációt tanítsunk gyermekeinknek? Hasonlóképpen a többi tantárgy esetén. Autentikus legyen a tantárgy oktatása, vagy szorosan a könyv mellett haladjunk? Nevel is, vagy csak oktat a tanár? Partner-e a pedagógus vagy kényszerítő eszköz az oktatásra? Alkalmas-e a kor pedagógusa a tanári-nevelői munkára? Számtalan egyéb kérdést vet fel jelen dolgozatunk? Vajon a jogi szabályozás kellően gyorsan követte-e a pedagógusi szerep átalakulását? Vajon az akkcelerált XX. században az új törvények, rendeletek kellő körültekintéssel voltak-e a tanári pálya keretformálására, a pedagógusi munka formába öntésére? Vagy úgy jártunk, mint sok más törvény esetében, hogy a szokások, perilegalis gyakorlatok megelőzték a törvények megalkotását?

Alkalmazás és Módszer

Ugyan előadásunkban három jogszabályt, törvény szintű dokumentumokat fogunk vizsgálni, elengedhetetlen számunkra az, hogy a korábbi jogi szabályozásokat is részben megemlítsük, hiszen a történelem és ezzel párhuzamosan a jogalkotás is egymásra épülő szintek, nem lehet csak úgy kiragadni részeket belőlük.

Amikor a „modern” tanárképről beszélünk értelemszerűen nem megyünk vissza egészen az ókorig, de egy-két fogalmat merítenünk kell az antik világból is. Az új 2011. évi CXCV törvény pedagógusi munka és tanár-képének megfelel a kor pedagógusa 2017-ben? Hipotézisünk az, hogy részben igen, de még évek kellene ahhoz, hogy a hön áhított Harmer-i tanár megjelenjen.

Konklúzió

Összhangban a hatályos jogi szabályozással, a törvényalkotók szándékával, a pedagógus életpálya modellnek ki kell még fornina magát, ezért majd ha rendeződik ez a kérdés is, akkor mondhatjuk majd, hogy a kor pedagógusa 2017-ben megfelel a törvényalkotók szándékának is. Ugyanakkor a nagymértékben megjelenő „burn-out” jelenség érzékelhető már, és egyben akadályozó trigger-faktorként jelenik meg. Ezért az alapkiindulásunk az, hogy a mai pedagógus csak részben felel meg a kor modern, elhivatott, „szuper-pedagógus” képének.

Óvodapedagógusok és a pedagógus életpályamodell bevezetéséhez kapcsolódó minősítő értékelés

Kóger Yvetta

Kulcsszavak: *pedagógusminősítés, motiváltság, szakmai fejlődés*

Napjainkban a köznevelési intézmények, így az óvodai nevelőtestületek mindennapi szakmai munkáját befolyásoló egyik tényező a pedagógus életpályamodellhez kapcsolódóan bevezetett kompetenciaalapú minősítő értékelés, mely az adott téma aktualitását is alátámasztja.

Az előkutatás célja annak feltérképezése, hogy az óvodapedagógusok miként vélekednek a minősítés szükségességéről és megalapozottságáról saját szakmai fejlődésük tekintetében.

A bemutatásra kerülő eredmények a bevezetés óta eltelt rövid időszak tapasztalatai alapján megfogalmazott óvodapedagógusi véleményekről adnak képet. Körvonalazzák a részvételi aktivitást, a szakértői objektivitást és az esetleges sikertelen minősítés befolyásoló hatásait, illetve az értékelési rendszer megalkotóinak célkitűzéseire való pedagógusi hozzáállást.

Az adatfelvétel önkitöltős, online kérdőív segítségével történt, amely az egyéni – feltételezhetően őszinte – észrevételek feltárását is segítette. A vizsgált minta az intézményfenntartó típusa szerinti rétegződés szempontjából reprezentatívnak tekinthető.

A kérdések megfogalmazásánál a minősítő értékelésre vonatkozó jogszabályok és a gyakorlati megvalósítást segítő útmutatók tekinthetők elsődleges forrásként irányadónak.

A kérdőíves válaszok statisztikai módszerrel feldolgozott, számszerű adatainak elemzése a motivációkutatás elméletei mentén történt az ehhez kapcsolódó szakirodalmi háttér elsődleges és másodlagos forrásai alapján.

Az előkutatási jellegből adódóan számos további feltárandó terület is felmerült az elemzés során. Többek között a későbbiekben érdemes lenne egy olyan analitikus felmérés elkészítése, amely a statisztikai elemzés szempontjából pontosabban mérhető adatok feldolgozását tenné lehetővé és mélyebb képet nyújtana a motivációs tényezőkről, az extrinzik/intrinrik motivációs jelleg befolyásoló hatásáról.

Az ideális etikatanár sajátosságai, a pályaalakulási sztenderdek fényében

Dobai Eszter

Kulcsszavak: *etika, pedagógus személyiség, szerep, módszertan*

Immár negyedik éve, hogy bevezetésre került a kötelező hit és erkölcstan/erkölcstan (ma etika) tantárgy az iskolákban. Ezzel egy új típusú pedagógus jelent meg a közoktatásban. Az etikatanár szerepe és feladata speciális, mivel nem tudásátadással, hanem a pedagógiának alapvető céljával, közvetlenül a személyiségfejlesztéssel foglalkozik. Az etikatanár személyiségének tehát kivételes jelentősége van, ami tantárgy jellegéből, témáinak összetettségéből és mélységéből fakad. Az etika tantárgy elsődleges célja a személyiségfejlesztés, a világban való boldogulás elősegítése, az önismeretre, önreflexióra és empátiára nevelés. A témákból adódóan a tanulókkal kialakuló kapcsolat is mélyebb, közvetlenebb. Napjainkban nem tudatosodott még kellőképpen ennek az új pedagógusfajtának a felelőssége. Előadásomban a morális nevelés nemzetközi módszertanának vizsgálata, a nemzetközi pedagógus pályaalakulási sztenderdek és gyakorló etika tanárként szerzett tapasztalataim fényében szeretném bemutatni az „ideális” etikatanár karakterét. Az előadás

kiegészül egy (addig lezáruló) pilot kutatás bemutatásával, melyben budapesti iskolákban mérem föl az etika tantárgy „népszerűségét” a diákok és az etikát tanító tanárok körében.

Az iskolai pályaaorientációs tevékenységhez szükséges pedagógus kompetenciák

Hegyi-Halmos Nóra

Kulcsszavak: *pályaaorientáció, pedagógus kompetenciák, életpályaszemlélet*

A hazai oktatáspolitikai dokumentumokban (köznevelési törvény, NAT, kerettanterv) megjelenik a pályaaorientáció, valamint a pályaválasztási tanácsadás, mint a pedagógus kiemelt feladata. Vizsgálatom fő célja volt, hogy képet kapjak az iskolai pályaaorientáció gyakorlatáról a hazai gimnáziumokban, másrészt, hogy feltárjam, miként vélekednek a pedagógusok az iskolai pályaaorientáció szerepéről, saját kapcsolódó feladataikról és felkészültségükről. A vizsgálat egyik kutatási kérdése a pedagógusok iskolai pályaaorientációs tevékenységhez szükséges kompetenciákról való vélekedéseit vizsgálta, jelen előadásomban ezeket az eredményeket szeretném bemutatni.

A fenti kutatási kérdéshez kapcsolódóan az alábbi hipotézist fogalmaztam meg:

Feltételezem, hogy a megkérdezett pedagógusok gyakorlatuk, vélekedéseik alapján körvonalazni tudják a pályaaorientációs tevékenységhez szükséges ismereteket, tudást és kompetenciákat, azonban nem érzik magukat felkészültnek a feladatra.

A kutatás során nyitott és zárt végű kérdéseket is tartalmazó kérdőívet használtam, melyet Magyarország három régiójában működő gimnáziumokban tanító 487 pedagógus töltött ki.

A kutatás eredményeképpen röviden megfogalmazható, hogy a vizsgálatban részt vevő tanárok jelentős része úgy érzi, hogy a pályaaorientációs tevékenységhez speciális, definiálható tudás, ismeret és információk szükségesek. A kitöltő pedagógusok speciális tudás és ismeretek alatt elsősorban a munkaerő-piacra, gazdasági helyzetre, szakmastruktúra változásokra, továbbtanulásra, a képzési rendszer változásának nyomon követésére gondolnak, illetve olyan információk szükségességét fogalmazzák meg, amelyek a diákok önismeretének fejlesztésére, készségfejlesztésére vonatkoznak. A megkérdezett tanárok nagy többsége általában a magyar pedagógustársadalmat nem tartja felkészültnek a pályaaorientációs tevékenységre, ennek megfelelően saját felkészültségüket is meglehetősen alulértékelik.

A pedagógus továbbképzési rendszer jellemzőinek vizsgálata

Dancsó Tünde

Kulcsszavak: *továbbképzés, akkreditáció, pedagógus továbbképzési rendszer*

A pedagógus továbbképzési rendszer hosszú évek alatt formálódott, standard eljárásokkal rendelkezik. A továbbképzések meghatározó szerepet töltenek be a pedagógusok életében, különböző kompetenciák fejlesztését segíthetik elő (Falus, 2015), a képzések validációjának a kérdésköre szakmai kihívásként jelenik meg (Derényi és Tóth, 2011), a továbbfejlesztéshez tudományosan igazolt tudás alkalmazása szükséges (Csapó, 2016).

A továbbképzéseken való részvétel javítja az intézmények eredményességét, támogatja az intézmények közötti együttműködést, ösztönzi a szakmai fejlődést és segíti a reális önértékelést.

Vizsgálatunk során az akkreditációs rendszerben elérhető pedagógus továbbképzések leírásait elemeztük azzal a céllal, hogy feltárjuk azokat a jellemzőket, amelyek objektíven tükrözik a köznevelési rendszer trendjeit, reálisan igazodnak a társadalmi elvárásokhoz és az oktatási ágazat újdonságaihoz, hatékony módszereket és eszközöket kínálnak, innovatív, partnerközpontú, jövőorientált szemléletről tanúskodnak, prioritásként kezelik a továbbképzés eredményeinek az intézményekben történő hasznosíthatóságát.

Az Oktatási Hivatal oldalán összesen 1511 kérelem szerepel, melyek a jelenleg érvényes szabályozásnak megfelelnek. A vizsgálat során az adatbázisban szereplő továbbképzéseket elemeztük, a rekordokat különböző szempontok szerint rendeztük, a képzés tartalmára vonatkozó kulcsszavak alapján szűrtünk, a szűrt eredményeket exportáltuk, majd az eredménylista elemeit különböző szempontok szerint elemeztük.

Eredményeink szerint a továbbképzések évenkénti gyakorisága azt igazolja, hogy a rendszer rugalmasan és érzékenyen reagál az igényekre. A továbbképzések címében megjelenő kulcsszavak alapján nyomon követhetőek a köznevelésben végbement változások, az évenkénti csoportosítással megfigyelhető az aktuális igényekhez való alkalmazkodás.

A leírások egyes elemei lehetőséget nyújtanak a pedagógusképzést folytató szervezetek attitűdjeinek a feltárására, a jó gyakorlatok azonosítására. A továbbképzés céljainak, tartalmának, követelményeinek és a számonkérés módjának a koherenciája alapján reálisan megítélhető a továbbképzések eredményessége, célszerűsége, intézményi hasznosíthatósága, élményszerűsége.

Eredményeink közvetlen és közvetett módon hozzájárulhatnak a pedagógus továbbképzési rendszer hatékonyságának javításához. A pedagógus továbbképzések fejlesztésében érdekelték részére megfogalmazott fejlesztési javaslat egyik legfontosabb eleme az igényekhez jobban alkalmazkodó, a statikus elemek helyett a dinamikusságot, rugalmasságot támogató, az intézmények tevékenységéhez jobban illeszkedő képzési rendszer kialakítása.

„Mindenki” szekció

A szakképző iskolában tanuló Z generáció motivációjának vizsgálata

Sütő Éva

Kulcsszavak: *Z generáció, motiváció, szakképző iskola*

A Z generáció tagjai (1996-2009 között születtek) sikerre számjznak (Tari, 2011), és életkori sajátosságukból adódóan fontosabb számunkra a kortárs csoport visszajelzése, mint a felnőttek véleménye (Bataller, 2012). E generáció bizonyos hányada szakképző iskolába/szakgimnáziumba jár, és többnyire rossz tanulmányi eredménnyel, alacsony motivációs szinttel rendelkezik. Köztudott, hogy ezek a diákok keveset profitálnak az iskolában töltött időből (Nagy, 2002).

Az elismerés utáni vágy és a megtapasztalt sikertelenség, a kudarcok, a fiatalokban kognitív disszonancia érzést váltanak ki, amelyet csillapítani kell, és ehhez valamilyen feszültségcsökkentő stratégiát alkalmaznak (Festinger, 1957). Az iskolai élet számukra rendszerint kevés sikert tartogat, ezért más módon érik el az áhított elismertséget. Facebook-on a like-ok gyűjtése, számítógépes játékokban a minél magasabb szint elérése stb. (Tari, 2011). Ez az iskolai életben ún. „túlélési” stratégiákban jelentkezik: a szülő készíti el a házi feladatot, hogy gyermeke ne kapjon elégtelent; dolgozatírás közbeni puskázás, a jó jegyek elérése érdekében; tanórák zavarása beszélgetéssel vagy éppen telefonhasználattal, amelyek a tanórák „unalmas” szakaszait segítenek átvészelni.

A Mindenki című film kapcsán fogalmazódott meg a kutatói kérdésem, mely szerint, a vizsgálatba bevont szakképző iskolában/szakgimnáziumban tanulók számára etikailag elfogadható-e, hogy olyan személy is részesül a jutalomból, a jó eredményekből, aki nem tudja teljesíteni a követelményeket.

A kutatás módszere: a primer kutatás keretein belül, kérdőíves megkérdezés. A kérdőívek feldolgozása folyamatban van. A felmérésből ki fog derülni, hogy a szakképző iskola és szakgimnázium 9-10. évfolyamán tanuló diákok, milyen arányban tartják elfogadhatónak, hogy olyan sikerből is részesülhessenek, amelyért bizonyos értelemben nem dolgoztak meg, továbbá, hogy a lányoknak és a fiúknak azonos disszonancia csökkentő stratégiájuk van-e. Kiderül, hogy a tanulók bevallása szerint a szülők milyen mértékben támogatják gyermekük iskolai előmenetelét, valamint a diákok milyen mértékben rendelkeznek kialakult szociális kompetenciákkal.

A „Mindenki” című film vizsgálata hálózatzelméleti megközelítésből

Hegedüs András

Kulcsszavak: *gyenge- és erős kapcsolatok, csomópontok (hubok), csillagháló, hálórégész*

Kutatásomban a „Mindenki” című, 2017-ben Oscar-díjat nyert magyar rövidfilmet vizsgáltam abból a szempontból, hogy vajon a benne történetek értelmezhetőek-, magyarázhatóak-e hálózatzelméleti megközelítéssel.

Kutatási módszerem a hálózatzelméleti alaplmlvek feldolgozásán és kritikai analízisén, valamint az ezekben található elméletek és megközelítések gyakorlati alkalmazásán alapult a vizsgált rövidfilm esetében.

Elsődleges forrásom maga a film volt (Mindenki, 2016), másodlagos forrásaimat pedig a jelentősebb hálózatzelméleti mlvek jelentették (Barabási Albert-László: Behálózva; Csermely Péter: A rejtett hálózatok ereje; Christakis, Nicholas A. – Fowler, James H.: Kapcsolatok hálójában.). Fentieken túl több, a film kapcsán megjelent elemzést és kritikát is feldolgoztam. Kutatásom várható és reménybeli eredménye, hogy segítségével egy újabb esetben válik ellenőrizhetővé a hálózatzelméletek érvényessége a gyakorlatban, valamint segíthet finomítani azokat a módszereket, mellyel megtalálhatjuk egy-egy szociális hálózat kulcsembereit, illetve a közösségre gyakorolt hatásukat és befolyásukat.

Mindezekén túl az sem elhanyagolható szempont, hogy a „Mincenki” című film vizsgálata rávilágít arra, hogy a pedagógus viselkedése, illetve a gyermekekhez való hozzáállása akár azt is eredményezheti, hogy teljes egészében kizáródhat a hálózatból, azaz az osztályközösségből.

Oldott hang

Fekete Zsófia

Kulcsszavak: *Hangindítás, Afázia, Neurorehabilitáció*

“Akár tisztán, akár hamisan, de nagyon örülnék neki, ha együtt énekelnénk!” Ez a mondat többször is elhangzott az Országos Orvosi Rehabilitációs Intézetben egy-egy afáziás beteg zeneterápiás foglalkozásán.

Az agyban a beszédközpontok sérülése, az afázia egy rendkívül erős izoláltságot eredményez (Kálmán & Könczei , 2002; Thaut, McIntosh, & Hoemberg, 2015). A verbális kommunikáción alapuló társadalomban ez az önkifejezést blokkoló deficit egy nehezen kezelhető, de első látásra nem szembetűnő elszigeteltségbe szorítja a beteget. Ez a frusztrált helyzet az afázia típusától és súlyosságától függően különböző mértékben tud regenerálódni. (Besson, Chobert, & Marie, 2011) Az ilyen elvesztett beszédképességben rendkívüli jelentősége lehet az énekésnek, az énekléshez való bátorságnak, hiszen az énekléssel számos korábról ismert adekvát szót vagy akár mondatot is ki tud mondani az a beteg, aki a spontán helyzetekben hangot is alig indít (Sacks, 2007). Az éneknek ezt a verbális blokkolásloldó hatását egy esettanulmányon keresztül mutatja be az előadás. Egy globális afáziás beteg egy éven keresztül lezajló regenerálódását a logopédiai tesztek (Juhász, 2003) mellett a dalszövegekből álló automatikus sorok énekével is lehet monitorozni. Egy év folyamán pozitív irányba változott az esettanulmányban leírt beteg hangindítása, megszólaláshoz való bátorsága. A tesztnél azonban fontosabb jelentősége ezeknek a terápiás énekléseknek az, hogy nem a deficitekre fókuszál, hanem a működő képességek öröméhez segít (Urbánné Varga, 2005).

A Mindenki című filmben a “tátikázás” mögött a “tökéletesen vagy sehogy” professzionális előadói maximalizmusa figyelhető meg. Az afáziasokkal történő terápiás éneklésben ezzel ellentétben a maximalizmus szorongatásának feloldása, a hangindítással kapcsolatos blokkolásloldás a legfontosabb cél. Ahogy a film is üzeni, “Mindenki” számára elengedhetetlen a bátor megszólalás, a hang, mint önkifejezési lehetőség sok szintű megtapasztalása. Erre kell segíteni a pedagógiai szektorban az egészséges gyermekeket, tanulókat és a terápiás szektorban a beszédsérült embereket is.

A középiskolások iskolai élményei a Mindenki kapcsán

Ladnai Attiláné

Kulcsszavak: pozitív pszichológia, pozitív pedagógia, flow, tanítási dilemmák

Az oktatás, a tudás mindenkié, de vajon ezt valóban, - mindenki - így éli meg?

A pozitív pszichológia képviselőinek segítségével az egyéni önmegvalósítás és a jóllét, valamint az ezeket elősegítő feltételek tanulmányozása, gyakorlati praxisba építése (Seligman 2011, Oláh 2004) egyre inkább górcső alá kerülnek fenti kérdés vizsgálatakor. Jeles kutatók világítanak rá a tudás, a fejlődés önmagáért való örömeinek szerepére (Csíkszentmihályi 1997), a kíváncsiság és a motiváció (Pajor 2015), valamint az affektív tényezők hatásainak fontosságára (Fredrikson 2015); úgy a mindennapi életben, mint az oktatásban (Csapó-Zsolnai 2011). A tanár kedveltsége, közérzete, eredményessége (Füzi 2012), a pedagógus, szülő, tanár és gyermek iskolaképe (Szivák-Golhofer-Bábosik 2006), a pedagógiai célok, élmények és emlékek szerepe, továbbá a harmónia és diszharmónia (M.Nádasi, Hunyadyné 2014.) bizonyítottan befolyásolják az egyes aktorok mindennapok során - a tanulás kapcsán - elért sikerességét, hatékonyságát.

A pozitív pedagógia a pozitív pszichológia eredményeinek tudatos alkalmazása a pedagógiai gyakorlatban, egy lehetséges út a hatékony tanulássegítésben, ugyanakkor terminológiája még kiforratlan, pedig, mint az a Mindenki című filmben is kirajzolódik, nagy szükség volna rá. Mikro kutatásomban nyílt és zárt kérdésekből álló saját szerkesztésű kérdőív segítségével arra keresem a választ, hogy milyen iskolai élményeket mozgatott meg az alkotás a középiskolás tanulók körében. Kutatásom során elemzem a filmben megjelenített nevelői és nevelti viselkedéseket és vélekedéseket, párhuzamba állítva azokat a fehér/pozitív pedagógia (munkadefiníció) és a fekete pedagógia (Hunyadiné, 2006) sajátosságaival, és a megkérdezett tanulók - tartalomelemzéssel kinyert - válaszaival.

Az előadás fenti elméleti keretek mentén halad, mely során a kiemelt szakirodalmak eredményeinek integrálása, kutatási adatainak felvonultatása is történik, melyhez a fókusz a kutatásban résztvevő válaszai adják. A "desk research" típusú munka célja adatfeldolgozás és újraértelmezés, egy újabb, bővebb, átfogóbb kontextus megteremtésével. Ennek eredményeként újabb megfontolásra érdemes szempontok kerülhetnek felszínre, melyek vélhetően sikerrel járulhatnak hozzá néhány olyan dilemma feloldásához, amely jelenkorunk köznevelésében éppúgy jelen vannak, mint az Oscar-díjas alkotásban.

*Infokommunikációs Technológiák – IKT szekció***Generációs mellékhatások - A „Technokid” lét velejárói**

Rimai Dávid

Kulcsszavak: *technológia, szubkultúra, generációs kutatások*

Előadásom rövid bevezetőjében a technokid fogalom bemutatása és értelmezése kap helyet, melyhez kiindulópontként a generációs elméleteket veszem alapul (Tari 2010, McCrindle 2009, Tapscott 2001). Igyekszem rámutatni, hogy a technokid jelenség létrejöttében kulturális és szocializációs hatások sora érhető tetten. A Z generáció már a munkaerőpiacra került, prezentációm fő témájaként célul tűzöm ki azoknak a jellemző kortüneteknek a részletezését, amelyeket előítéletek formájában főként a technokid fiatal felnőttek mellé szokott rendelni a társadalom. A generációs sajátosságok mellett sokszor vádolják meg az érintett korcsoportot azzal, hogy érzelmeiket elnyomva, elszigetelten élnek, a kommunikációjuk kizárólag a technikai eszközök révén jön létre, a valós élet kihívásaival nehezen birkóznak meg. Kutatásom során azokra a kérdésekre próbálok választ keresni, hogy milyen módon változott meg az értékrend, a felgyorsult internetes térben, a cyberbullying által végigkísért iskolai életút következményei révén, illetve a magasra tolódott ingerküszöb és a dizájner drogok világában. Vajon a pszichés betegségek közé kell-e sorolnunk hamarosan a „Pán Péter – szindrómát” vagy az „Imposztor” szindrómát? Mennyire felelősek ezek kialakulásáért az elődök (X és Y generáció)? Ezen tudnivalók fényében pedig jogosan merül fel bennünk a kérdés, hogy mit fognak majd értékként átadni a Z generációs szülők az alfa generációs gyermekeiknek. Van-e értelme ilyen téren tartanunk a rohamosan változó világunktól vagy pedig érdekesebb a változások mögötti pozitív, reményteli impulzusokat kutatnunk?

Iskolai zaklatás és mentalizáció az osztály életében

Siegler Anna

Kulcsszavak: *bullying, mentalizáció, bystander*

A kortársak zaklatása nem ritka és nem következmények nélküli az általános iskolai, középiskolai évek során, azonban hosszú távú nehézségeket okoz a csoport periferiájára szorult diákok számára. A probléma rendszerszemléletű megközelítése a figyelem fókuszába helyezi az egész közösséget, a szemlélőket passzív helyett aktív ágensként kezeli, és a zaklató-áldozat hatalmi dinamikáját megerősítő vagy hátráltató erőként vizsgálja. A kirekesztés, megbélyegzés és zaklatás elleni fellépés során fontos, hogy a döntő befolyással bíró bystanderek képesek legyenek felvenni társaik perspektíváját és altruista módon beavatkozzanak az erőszak eszkalációjába, míg az áldozatoknak el kell hinniük, hogy a diákok és tanárok kérés esetén a segítségükre lehetnek.

A téma megközelítésében ezúttal tudományos narratív pszichológiai eljárást használtam és a célom az volt, hogy a diákok különböző perspektíváját megvizsgálva közelebb kerüljek a nehezen mentalizáló közösségek működéséhez. A kutatás során három magyarországi iskola összesen 138 kilencedikes diákjának válaszaira támaszkodtam, melyeket csoportos kérdőív kitöltés segítségével gyűjtöttem Budapesten, Martfűn és Barcsen. A használt

eszközök között szerepelt Ken Rigby Iskolai Zaklatás Kérőíve, a Davis-féle Interperszonális Reaktivitás Index, illetve egy olyan instrukció melynek segítségével egy témába vágó történet írására kértem a kitöltőket, és amelynek hatékonyságát egy pilot teszt során teszteltem. A kapott eredmények összhangban vannak az iskolai zaklatás kutatásának eddigi eredményeivel, miszerint az áldozatok kevésbé mentalizálnak társaikkal és nagyobb distresszt élnek át a fenyegető helyzetek átélésekor, ezáltal saját nehézségeikre fókuszálnak a szociális jelzések helyett. Ez az elzárkózás bár adaptív válasz rövidtávon, úgy tűnik, hogy később a szociális képességek deficitjéhez vezet és megnehezíti a diákok társadalmi beilleszkedését és párkapcsolati életét. Jelen kutatás a bullying irodalom kiszélesítése mellett hozzájárul ahhoz, hogy meglegljük a közösség fejlesztésén keresztül az iskolai erőszak csökkentéséhez vezető utat.

Elektronikus forráshasználati szokások egy neveléstudományi doktori iskolában

Szalacsi Alexandra

Kulcsszavak: *elektronikus forráshasználat, doktori iskola, neveléstudomány*

A kutatás alapjául szolgált, hogy a XXI. században elengedhetetlen, hogy egy tudományos munka szakirodalom feltárása során a kutató ne használjon elektronikus forrásokat. Feltételezésünk, hogy a neveléstudományi kutatói szférában kevésbé reprezentáltak és nem egységesek az elektronikus forráshasználati szokások.

A kutatás tárgya a Pécsi Tudományegyetem 'Oktatás és Társadalom' Neveléstudományi Doktori Iskola keretében létrejött doktori értekezések hivatkozási szokásainak vizsgálata volt. Elemeztük és rendszereztek az elektronikus források típusait és abból következtetéseket vontunk le a neveléstudomány vonatkozásában.

A kutatás célja volt, hogy az elektronikus források rendszerének a felvázolása segít megérteni a neveléstudományi doktori képzésben használatos elektronikus hivatkozási szokásokat. A kutatási stratégia a feltárt probléma jellegéből adódóan induktív.

A kutatómódszertana vegyes; kvantitatív statisztikai vizsgálaton és kvalitatív adatelemzésen alapul. A mintavétel a 2010-2013 között védett értekezésekre irányult. A vizsgálat során 18 tudományos értekezésekben fellelhető felhasznált szakirodalom jegyzékek, több mint 550 elektronikus forrásait kategorizáltuk, elemeztük.

A téma jellegéből adódóan nem tártunk fel levéltári, muzeális és történeti jellegű írásokat, hanem olyan elsődleges forrásokat választottunk, melyeket az általunk választott tárgykörben elsőrangúaknak tekintünk. A kutatás módszertani ismereteinket *Earl Babbie*, *Cserné Adermann Gizella*, *Kéri Katalin*, *Kovács Kármén* és *Sántha Kálmán* módszertani kötetei adták. A pedagógia rendszerezés alapjainak a megismeréséhez elsődleges forrásként *Zsolnai József* írásait, valamint *Falus Iván*, *Környei László*, *Németh Szilvia* és *Sallai Éva* által szerkesztett *A pedagógiai rendszer – Fejlesztők és felhasználók* című kézikönyvet használtuk. A kutatás másodlagos forrásaiként magyar és angol nyelvű neveléstudományi szaklapokban, a témánkban releváns írásokat dolgoztuk fel. A szekunder források közül kiemelendő *Nagy Gyula* és *Csíkos Csaba* tudományometriával és hivatkozási szokásokkal kapcsolatos neveléstudományi vonatkozású tanulmányaik.

Vélhető eredményeink alapján a rendszerezés során kimutatható lesz egy elektronikus-forráshasználati modell.

*Oktatás-gazdaságtan szekció***Az oktatásban végbemenő változások és azok hatásai az oktatás gazdaságtanára és eredményességére**

Horváth Szilárd - Bertalan Péter Tamás

Kulcsszavak: az oktatás gazdaságtana, az oktatás eredményessége HR reform, pedagógus életpályamodell

Az OECD államok közül nem sok ország fordít kevesebbet hazánknál az oktatás finanszírozására. Az általunk költött összeg így is tetemes: 2013-ban a GDP 3,93%-át megközelítőleg 1 184 milliárd forintot, 2014-ben már a GDP 4,3%-át, azaz hozzávetőlegesen 1 393 milliárd forintot fordított a kormányzat az oktatás finanszírozására. Azzal, hogy az iskolák előbb fenntartása, majd 2017. január 1-jétől az intézmények működtetése is állami kézbe került, az oktatás jelentősen több forrást igényel és a jövőben sem várható az igények csökkenése.

Az oktatásügy megreformálása „örökzöld” sláger. Az 1945-től 1989-ig terjedő időszak többszörös nekifutásai közül csupán a nyolc általános bevezetése és az iskolák államosítása jelentett olyan változást, amely strukturális és tartalmi szempontból egyaránt szakítást jelentett a pedagógiában nagyon fontos, a kontinuitást biztosító hagyományokkal. A tradicionalitást azért említjük, mert egyrészt fékezője a változtatási szándékoknak, másrészt az értékek megőrzésének biztosítója. A rendszerváltás előtti időszak elvetélt, félbe maradt oktatásügyi reformtörekvései, valamint az 1989 óta végbemenő átalakulási folyamat korrekciós próbálkozásai egyaránt bizonyítják, hogy olyan egységes koncepció még nem született, amely a nemzedék sorsát lényegesen meghatározó intézményrendszer távlati átalakításának olyan lehetőségét kínálta és kínálja, amely megfelel a társadalom mindenkorai igényeinek. Az eltelt évek alatt nemhogy szinten tartás, inkább sok esetben hanyatlás volt megfigyelhető.

A nemzetközi PISA felmérések is jól mutatták, hogy az oktatás színvonala folyamatosan romlik. A külső szemlélő számára úgy tűnik, hogy az utóbbi 25 évben az oktatásügy állandó forrongásban van, mert meg akar felelni a „piac” kihívásainak, valamint fontos a modern nyugat-európai HR. trendeknek megfelelően életpálya modell bevezetése az oktatási intézményekben.

A kutatás célja megvizsgálni, hogy az oktatási reform milyen mértékben hozta meg az elvárt eredményeket, azaz javultak-e hazánk az oktatás minőségét jelző mutatói és, hogy ezek változásai párhuzamba állíthatóak-e a 2012-ben kezdődött köznevelési reform intézkedéseivel.

Értékelésre kerül a pedagógus HR reform, az életpályamodell felépítése, megfelelősége annak várt és nem várt hozadékai. Feltárásra kerül, hogy a külföldi tapasztalatokat felhasználva létrehozott életpályamodell, alkalmas-e a pedagógusok minősítésére és ennek hatása van-e a köznevelés minőségére.

A kutatás módszerei: A köznevelés teljesítménye kvantitatív módon elsősorban szekunder adatok hazai és nemzetközi szakirodalmából és elemzéseiből származó adatokból kerül elemzésre, pl: az országos kompetenciamérések eredménye, vagy az PISA és az érettségi vizsgaeredmények.

A pedagógus életpályamoddellel összefüggő vizsgálatoknál a szekunder adatok mellett kvalitatív kutatás kerül alkalmazásra, melyhez a primer adatok a köznevelésben résztvevő

pedagógusoktól, intézményvezetőktől és több tankerület vezetőjétől kapott mélyinterjúkból származnak.

Az életpályamodell értékelése jelenleg is folyamatban van, az online kérdőív kitöltésére napjainkban (2017. április) is lehetőség van. Eddig több mint 3000 pedagógus töltötte ki anonim módon, önkéntesen a kérdőívet. A kapott válaszokból jól látható, hogy a pedagógus társadalom jelentős része nem sikernek éli meg az előmeneteli rendszer bevezetését. A rendszer rengeteg többletfeladatot ró a pedagógusokra, melynek következtében inkább teher számunkra mintsem motiváló eszköz. Úgy vélik, hogy a Pedagógus életpályamodell nem segít visszaállítani a pedagógusok tekintélyét, a pálya vonzerejét.

Dualitás középfokon - problémák és fejlesztési igények

Vámosi Tamás

Kulcsszavak: duális szakképzés, munkáltatói részvétel, szakmai gyakorlati tudás

A középfokú szakképzési rendszer hatékonyabbá tételének szempontjából fontos döntésnek bizonyult a duális rendszer bevezetése és felmenő rendszerben kötelezővé tétele, az immáron 3 évre rövidült szakmunkásképzésben. A döntés mögött alapvetően két fő ok húzódott meg; egyrészt a munkáltatói képzési igények és tartalmak nagyobb súlyú megjelenítése a képzési folyamatban, másrészt a képzési költségek megosztása a szakképző intézmények és a munka világának szereplői között. Jelen vizsgálat az első szempont megvalósulására irányul, ugyanis a nyári komplex záróvizsgák minősítései, a vizsgaelnökök beszámolóí, és a munkáltatói visszajelzések érdekes összképet eredményeztek.

Az előadás bemutatja a Baranya megyei iskolarendszerű komplex vizsgák eredményeit szakmacsoportos és szakképesítés-szintű bontásban, és ennek értékeléséhez, illetve tágabb összefüggésekbe helyezéséhez felhasználja a vizsgaelnöki beszámolókat, és a gyakorlati képzőhelyet biztosító cégek vezetőivel elvégzett szakmai interjúkat.

Az összképből szépen kirajzolódik a munkáltatói érderendszer, az általuk elvégzett szakmai képzési munka minősége, és a rendszerben továbbra is tapasztalható hiányosságok, amelyek egy folyamatos fejlesztés alapját szolgál(hat)ják.

A tanulói eredményesség néhány összevetője országos adatok tükrében

Imre Anna – Híves Tamás

Kulcsszavak: tanulói eredményesség, tanórán kívüli foglalkozások, szövegértési kompetencia

Fontos kérdésnek tűnik a tanulói eredményesség összetevőinek és intézményi befolyásoló tényezőinek vizsgálata az általános iskolai szinten, ez az iskolai szint meghatározó a tanulók későbbi eredményessége és esélyei szempontjából. Előadásunkban az általános iskolai tanulók eredményességének néhány dimenzióját vizsgáljuk országos adatok segítségével. Az elemzés segítségével egyfelől azt szeretnénk feltárni, hogy az elmúlt években milyen tendenciák ragadhatóak meg a tanulói eredményesség egyes területein (pl. évisméltés, szövegértési kompetenciák, továbbtanulási szándékok). Másfelől arra szeretnénk választ kapni, hogy megfigyelhető-e változás az eredményekben és egyes dimenziókban társadalmi háttér szerint eltérő tanulócsoportok közötti különbségekben, továbbá arra, hogy milyen módosító tényezők azonosíthatóak, amelyek befolyásolni képesek az eredményesség

alakulását a vizsgált dimenziókban. Utóbbi vonatkozásban elsősorban a tanórán és iskolán kívüli tanulási lehetőségek befolyásoló erejét szeretnénk közelebbről megismerni. Kutatásunk során elsősorban országos adatok idősoros elemzésére építünk (OKM, KIR adatok) melyeket területi szinten is vizsgálunk.

Az előadás első része a tanulói eredményesség választott dimenzióit (pl. évisméltés, szövegértési kompetenciák, továbbtanulási szándékok) járja körül néhány vonatkozásban (pl. családi háttér, területi és oktatási programok szerinti különbségek), idősoros összehasonlításban (2013 és 2015 éves adatok összevetésével). Az előadás második része a tanórán kívüli tanulás egyes formáinak alakulását vizsgálja területi, oktatási programok és családi háttér szerinti bontásban, mindenképp a tanulói részvétel vonatkozásában. Az előadás harmadik részében az eredményességi dimenziók és a tanórán kívüli tanulási formák összekapcsolására vállalkozunk, arra keresve választ, hogy a tanórán kívüli tényezők közül melyek lehetnek hatással a tanulói eredményességre, s ezek az eredményesség mely vonatkozásaira képesek hatást gyakorolni. Az előadás végén az adatelemzés eredményeire építve néhány óvatos következtetés megfogalmazására vállalkozunk.

Tanári szerepek a helyi politikai elitben

Mehring-Tóth Szilvia

Kulcsszavak: politikus-tanárok, közéleti szocializációs minta, nemi szerepek

Az előadás kisvárosi környezetben mutatja be – interdiszciplináris megközelítéssel – pedagógusok és a helyi politika kapcsolatát, egymásra gyakorolt hatását. A kutatás során olyan kettős szerepű, pedagógus-politikus tanárok/nők empirikus vizsgálatát végeztük el, akik egyidejűleg töltötték be önkormányzati képviselői és iskolai nevelő (vezető szerepet). A helyi közéleti szereplők egy csoportját ugyanis ők, a település iskolában dolgozó igazgatók, intézményvezetők adják (vidéki értelmiség). Kutatói kérdésünk az volt, hogy a kettős identitású tanárok és kollégáik milyen állampolgári mintát közvetítenek napjaink vidéki iskoláiban? Illetve kimutatható-e véleménykülönbség a politikai elitbe tartozó tanárok és kollégáik közéleti szocializációs attitűdjében?

Az előadás során - nemzetközi (WEB, IPU, EC) és hazai (www.valasztas.hu, KSH) kvantitatív adatok alapján - a Visegrádi országok országgyűlési és helyi politikai testületeiben megfigyelhető nemi arányokat hasonlítjuk össze, majd az iskola, iskolai végzettség, döntéshozatali szerepvállalás összefüggései kerülnek bemutatásra. Ez a vizsgálat gender fókuszú szempontjából és oktatásökológiai perspektívából is fontos, hiszen negatív háttérkörnyezetben a megfelelő kompetenciákkal rendelkező nők sem vállalnak közéleti vezető szerepet (lásd Koncz Katalin, Kereszty Orsolya kutatásait). Véleményünk szerint iskola és pedagógusok, mint a társadalmi támogató háttérkörnyezet fontos szereplő lehet a nemi szempontból kiegyensúlyozott helyi közélet megteremtésében (mely pozitívan hatna vissza a döntéshozatalra). Az előadás második felében a kutatás empirikus (mélyinterjúkból származó) eredményei kerülnek ismertetésre. Interjúalanyaink (8 fő) mindegyike vezető beosztásban dolgozó tanár/nő (igazgató, helyettes vagy szakág-vezető), Baranya megye különböző általános iskoláiból. A minta heterogenitása érdekében egyenlő arányban kérdeztünk meg férfi és nő (4-4 fő), illetve helyi politikában jártas és közéleti szereppel nem rendelkező (4-4 fő) pedagógust. Eredményeinkből a vidéki nevelők közéleti tapasztalata, pillanatnyi politikai attitűdje követhető nyomon.

Roma fiatalok egészségmagatartása

Mózes Noémi - Kocsis Éva

Kulcsszavak: táplálkozási szokások, roma fiatalok, egészségmagatartás

Kutatás célja: Az elmúlt évek kutatásai rávilágítanak arra a súlyos problémára, hogy az elhízás egyre fiatalabb korban megjelenik. A túlsúlyos és kövér gyerekek nagy valószínűséggel felnőtt korukban sem fognak megváltozni. Körükben gyakrabban alakulnak ki nem fertőző megbetegedések, mint a szív és érrendszeri elváltozások, diabétesz. A túlsúly és az elhízás csak úgy, mint a velejáró betegségek megelőzhetőek lennének, ezért a gyermekkori elhízás prevenciójára nagyobb figyelmet kell fordítani. Jelen kutatás célja felmérni, hogy a roma fiatalokra milyen mértékben jellemző ez a probléma. Kíváncsiak voltunk, hogy a gyerekek mennyit tudnak a helyes táplálkozásról, illetve milyen mértékű náluk az egészségtelen, elhízást okozó élelmiszerek fogyasztása.

Módszerei: Felmérésünk Baranya, Somogy megyére és a fővárosra terjedt ki. 226 roma fiatal mértünk fel saját készítésű kérdőívvel, mely 70 kérdést tartalmazott. Kitöltése önkéntes és anonim volt. A kérdések az étkezési szokások mellett kitértek szabadidős elfoglaltságra és etnikai hovatartozásra is. Vizsgáltuk, hogy a táplálkozással kapcsolatos szokásaik milyen mértékben függenek össze kultúrájuk hagyományaival, illetve a szülők iskolai végzettsége és anyagi helyzete hogyan befolyásolja a gyerekek étkezését. Az adatok IBM SPSS Statistics 22.0 programmal rögzítettük és elemeztük.

Főbb eredmények: Elmondható, hogy a Budapesti gyerekek inkább preferálják az egészséges ételeket, mint a zöldséget, gyümölcsöt, tejet és tejterméket. Szívesebben fogyasztanak teljes kiőrlésű kenyeret és baromfi húst. A sós és édes nassolnivalókat egyaránt előszeretettel fogyasztják, melyet a család anyagi helyzete nem befolyásol. A fővárosiak több energiatartalmat isznak, viszont vidékiek 7%-a nem ivott még. A fiatalok többsége péksütemény, csokoládé és üdítő vásárlására költi a kapott zsebpénzt. A jövedelmi helyzetük alapján sincs jelentős eltérés a gyerekek között, hiszen legtöbbjük úgy nyilatkozott, hogy naponta eszik meleg ételt. A fiatalok 95%-a hallott már az egészséges táplálkozásról, azonban csak harmad részük gondolja úgy, hogy otthon is egészségesen étkezik a család. A vizsgált roma gyerekek szokásai nem térnek el lényegesen a többségi társadalom szokásaitól sem a táplálkozás, sem a fizikai aktivitás terén. Az üres kalóriákat előszeretettel fogyasztják ennek következtében sok közöttük a túlsúlyos és elhízott.

A tizenévesek étkezési szokásai nem felelnek meg az egészséges táplálkozás irányelveinek. Ezen problémák oktatással megelőzhetőek lennének, melyet ki kell terjeszteni mind a gyerekek, mind a szülők és pedagógusok körében.

Új utak a pedagógusképzésben – A Tanárjelöltek Szakkollégiuma

Cselők Dorottya - Kovács Fanni

Kulcsszavak: szakkollégium, interdiszciplinaritás, tehetséggondozás

A Tanárjelöltek Szakkollégiuma egy fiatal szervezet, amely 2 szemesztert tudhat maga mögött. A Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának Neveléstudományi Intézete 2015 nyarán kezdte meg a tanár szakosokat tömörítő szakkollégium szervezését. A kezdeti nehézségek és kihívások ellenére egy tartalmas, aktív és eredményes időszakot

tudhatunk magunkévá. A mi szervezetünk tanári képesítést nyújtó szakok hallgatói számára jött létre. A szakkollégium célja, hogy a PTE-n tanuló, továbbá a tanárképzésben résztvevő hallgatók, és az őket támogató egyetemi oktató, óraadók, valamint PhD hallgatók szakmai-tudományos közösségeként működjön, és saját szakmai program kidolgozásával magas szintű, minőségi szakmai képzést nyújtson a szakkollégium tagjai számára, segítve a kiemelkedő képességű pedagógusjelölt hallgatók tehetséggondozását, közéleti szerepvállalását, a társadalmi problémák szakmailag igényes pedagógus értelmiség nevelését. A közösség egyúttal lehetőséget biztosít azon egyetemi szakok és karok multidiszciplináris együttműködésére, melyek tanári képesítést is adnak. A szakmai munka az adott téma legkiválóbb oktatóival, kutatóival való szakkollégiumi együttműködés kereteiben folyik. A szakkollégium továbbá céljának tekinti, hogy olyan pedagógusjelölt közösséget képezzen, melyek közösség tagjai magas szintű tudásukkal szakmájuk és a PTE hírnevét öregbítik. A mi szerveztünk közössége kooperatív struktúrában épül fel. Ennek megfelelően a különböző tématerületek iránt érdeklődő hallgatók szerveződnek egy-egy mikro-csoportba. Minden mikro-csoportot egy egyetemi oktató (tutor) és egy PhD. hallgató (mentor) támogat. Az alapítás időszakában a mikroközösségek témaköreihez folyamatosan kapcsolódtak tanár szakos nappali tagozatos hallgatók – tovább bontva, formálva személyes érdeklődésük mentén kiscsoportjuk tudományterületének vizsgálati fókuszait. A mikro-csoportok évente elkészítik a saját munkatervüket (tudományos és közösségi), melyet a vezetőség közös tervvé alakít (megkeresve az együttműködési pontokat és kiegészítve azt a valamennyi tagra vonatkozó programokkal). Poszter-előadásunkban a fiatal szervezet eddigi eredményeit, fontosabb működési formáit, és kutatási területeit szeretnénk bemutatni, hiszen ez az országban eddig egyedülálló szakkollégiumi forma érdeklődésre tarthat számot a pedagógusképzés új útjait keresők számára.

Romák ma Magyarországon

Kocsis Éva

Kulcsszavak: roma, egészségmagatartás, életmód

Magyarország társadalmában a roma kisebbség fiatal korfájuk rámutat annak fontosságára, hogy felmérjük jelen életmódjukat, szokásaikat, hagyományaikat. A vizsgálat célja volt feltárni egészségmagatartásukat, táplálkozási szokásaikat, stressz megküzdő technikáikat az ország különböző megyéjében. Társadalmi és szociálishelyzetük milyen befolyással bír ismereteikre az egészséges életmódról. Céлом volt feltárni, hogy a romák küzdenek-e súlyproblémákkal, és ha igen, akkor azt ismerethiány vagy a hagyományaik követése okozza. Káros szenvedélyeik mértékét és ezek kialakulásának mi befolyásolja, valamint a tanuláshoz és tudáshoz való hozzáállásuk változott-e az elmúlt évtizedekben.

A vizsgálatban 475, 18 év feletti roma lakos vett részt az ország megyéiben. A kutatás saját készítésű kérdőív útján történt, amelyet a célcsoport tagjai önként és anonim módon töltöttek ki. Az adatalemzést az SPSS 20. statisztikai programmal végeztem.

A vizsgálat nyomán a cigány etnikumhoz tartozó populáció jellemzően nem volt túlsúlyos, egészségmagatartásukat leginkább az iskolai végzettségük és a lakhelyük jellege befolyásolta. A dohányzás mindenhol, míg az alkohol, a kávé és az üres kalóriák fogyasztása szignifikánsan a vidékiekre, míg az energiaital kedvelése a fővárosiakra jellemző. Bizonyos hagyományaikat elmondásuk szerint ma is őrzik független lakóhelyük jellegétől. Betegségeik többségben ma is típusosak, azonban egészségügyi ellátottságuk továbbra sem kielégítő. Pozitív változás gondolkodásukban az oktatás fontossága, egy szakma megszerzése, azaz a

tanulás. Az integrálódott romákra már a kevesebb gyermekszám a jellemző, lakáskörülményeik kielégítőek, azonban a telepeken élő szegregált roma lakosság helyzete továbbra is elkeserítően rossz, lakáskörülményeik miatt a higiénés problémák, a gyermekek fejlődése megoldatlan.

Elsősorban az ország keleti régióiban élő romák helyzetén kell mielőbb változtatni a lakáskörülményeiket, oktatásukat, egészségügyi ellátásukat és a munkalehetőségeiket illetően. Nagyobb súlyt kellene fektetni az iskoláztatásukra, hiszen az igény már megvan bennük, de az elérhetősége a tudásnak még nem megoldott számukra. Az egészségügyi helyzetükön a kisebb települések tekintetében kell javítani, illetve a szűrési lehetőségeket el kell juttatni hozzájuk, de a szélesebb körű tájékoztatás is fontos lenne számukra egészségük javítása érdekében. A roma lakosság helyzetének javítása nagymértékben oktatáspolitikai és kormánypolitikai intézkedéseket kíván elsősorban.

Digitalizáció az óvodában A mérés-értékelés új tendenciái: A papír és számítógép alapú tesztelés összehasonlító vizsgálatai óvodás korban

Kruppa Éva

Kulcsszavak: *digitalizáció, óvoda, mérés-értékelés (motiváció, teljesítménynövekedés, attitűdváltás)*

A kutatás/fejlesztés célja: Jó gyakorlatokkal és a kutatási eredményeimmel igyekszek hozzájárulni a modern óvodapedagógiai szemlélet és módszertani kultúra előmozdításához a digitalizáció terén.

A kutatás/fejlesztés módszerei: kísérlet, megfigyelés természetes körülmények között – Óvodai csoportomban az 5-7 éves gyermekek papír és számítógép alapú tesztelése, fejlettségi szintjük mérése az életkori sajátosságaiknak megfelelő feladatokkal.

A kutatás/fejlesztés forrásai:

Elsődleges:

Csapó Benő, Molnár Gyöngyvér, Pap-szigeti Róbert és R. Tóth Krisztina (2009): A mérés-értékelés új tendenciái: a papír és számítógép alapú tesztelés összehasonlító vizsgálatai általános iskolás, illetve főiskolás diákok körében. In: Perjés István és Kozma Tamás (szerk.): Új kutatások a neveléstudományokban. Hatékony tudomány, pedagógiai kultúra, sikeres iskola. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest. 2009. 99-108.

Másodlagos:

Molnár Gyöngyvér, Magyar Andrea, Pásztor-Kovács Anita, Hülber László (2015): A mérési - értékelési rendszer elektronikus alapokra helyezésével kapcsolatos helyzetelemzés, Oktatási Hivatal 2015.

A kutatás/fejlesztés várható eredményei:

A papír- és számítógép-alapú tesztelés során teljesítménykülönbségek adódtak.

Az új információ-kommunikáció eszközök segítenek az óvodai nevelésben megjelenő problémák hatékony megoldásában.

Digitalizáció az óvodában”, az óvodapedagógus képzés újabb aspektusa.

A magyar szakképzés ezer éve

Sütő Éva

Kulcsszavak: *szakképzés, motiváció, mester*

A társadalmi fejlődés alapvető tézise, hogy a felnövekvő generáció megismerje az előző nemzedék által felhalmozott tudást, tapasztalatot, mert ez adja az alapját a további fejlődésnek. Évszázadokon keresztül az volt a cél, hogy (szak)képzett, a munkájára igényes mesterembereket képezzenek. Az elsődleges források és a szakirodalom elemzése során arra kerestem a választ, hogyan változtak, illetve milyen átalakuláson mentek keresztül a mai szakképző iskolák elődei. Megvalósult-e mindez iskolarendszerben, vagy más módon képezték az adott korszak munkaerő-piaci igényének megfelelő szakembert. Utalásokat kerestem arra, hogy az adott történelmi korban élő fiatalokat mi motiválta egy-egy szakma elsajátítására. Célom volt megismerni a mai magyar szakképző iskolák kialakulásához vezető utat, áttekinteni a különböző korokban lévő szakmai képzés összetett helyzetét, valamint feltérképezni a szakmai ismeretek elsajátításának nehézségeit. A kétkezi munkával létrehozott termékeknek nem mindig volt becsülete. Csak azok kaptak megbecsültséget, amelyek különleges képességet és gyakorlatot igényeltek készítőjüktől. Egyes korszakokban a szakképzést nem tekintették elsődleges feladatnak, ezt igazolja, hogy a történetleírások nagy része elsősorban az elemi oktatással és az egyetemi képzéssel foglalkozik. Kezdetben az apák hagyományozták a tudást a fiaikra, később a céhmester a tanoncra. A napjainkra kialakult szakképzési rendszer nagyon sok átalakításon ment keresztül, illetve jelenleg is a legtöbb módosítási indítvány a közoktatási rendszer ezen ágazatára irányul. A szakmai ismeretek elsajátítása minden korszakban fáradságos, nehéz feladat volt, a fiatalokat nagy kihívások elé állította. A munka összetettsége, a mester nem minden esetben kellemes modora, a mestermunka elkészítése nagy próbatételt jelentett a tanoncoknak, illetve jelent napjaink szakmunkás tanulóinak is. Bár a körülmények rengeteget változtak, ahogy régen, úgy - sok esetben - napjainkban is, a kényszer viszi a fiatalokat a szakmunkásképzés irányába, ez pedig azt is jelenti, hogy a tanulási motivációjuk alacsony szinten áll. A kétkezi munka megbecsültsége koronként változott, napjainkban ismét alacsony szinten áll, de a jó mesterembernek a mai napig nagy keletje és nagy becsülete van.

Források:

Györiványi Sándor (2000): A szakképzés története Magyarországon. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.

Kerschesteiner, Georg (1920): Begriff der Arbeitsschule, (pp. 25–41). Leipzig: Verlag von B. G. Teubner.

Marosvári Attila (1987): A szervezett iparostanonc-oktatás kezdetei Makón (1856-1884). In: A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve 1987-1, (pp. 291–309). Szeged.

Mészáros István – Németh András – Pukánszky Béla (2005): Neveléstörténet. Bevezetés a pedagógia és az iskoláztatás történetébe, (pp. 293-301). Budapest: Osiris Kiadó.

Schack Béla – Vincze Frigyes (1930): A kereskedelmi oktatásügy fejlődése és mai állapota Magyarországon. Budapest: Franklin-Társulat.

V. AUTONÓMIA ÉS FELELŐSSÉG KONFERENCIA –
TANULÁSKÖZPONTÚ PEDAGÓGIA KONFERENCIA

Fejezetek a pécsi tanárképzés történetéből

Szimpóziumvezető: Kéri Katalin

Kulcsszavak: *pedagógusképzés, pécsi tanárképzés, gyakorlati képzés, diákélet, tanári életutak*

A szimpózium áttekintést ad arról, hogy melyek voltak a pécsi tanárképzés előzményei, illetve legfőbb sajátosságai 1923-tól a XX. század végéig. Az előadások háttérében olyan változatos hely- és intézménytörténeti mikrokutatások állnak, melyek mind forrástani, mind pedig módszertani értelemben igen sokfélék. A pécsi tanárképzés történetéről eddig feltárt eredmények mozaikszerűségük ellenére is tükröznek egy olyan képet, amely kiindulópont lehet annak megértéséhez, hogy milyen volt a képzés fejlődéstörténete; hogy a különböző, nemzetközi és országos szintű változások, paradigmák miként befolyásolták a pécsi törekvéseket és eredményeket. Az előadások közös szála annak bemutatása, hogy különböző történeti időszakokban, változó feltételek között kik voltak azok, akik Pécsen tanítottak és tanultak a tanárképzés keretei között. Szepesy Ignác, Scitovszky János püspökök korai kezdeményezéseitől, a pécsi pedagógusképzés 19. századi gyökereitől indulva a szimpózium keretei között helyet kap Weszely Ödön és Bognár Cecil egyetemünkhöz kötődő tevékenységének, illetve a két világháború közötti, a Pécsi Magyar Királyi Középiskolai Tanárképzői Gróf Széchenyi István Gyakorló Reáliskolájában, valamint a Szent Erzsébet Leánygimnáziumban folyt gyakorlati képzésnek a bemutatása. Ezt egészítik ki a Pécsi Pedagógiai Főiskolán 1948–1956 között tanult hallgatók beiskolázási és felvételi adatainak, összetételének az elemzése, és az 1962–1982 közötti diákélet írott és szóban hagyományozott forrásokra alapozott bemutatása. A szimpóziumot egy, a pécsi tanárképzés közelmúltjából kiemelhető, példászerű tanári életművek, életutak összefoglalására vállalkozó, Szakmai életút-lapozgató című könyvsorozat eddigi és jövőben tervezett köteteinek az elemző bemutatása zárja. (A szimpózium szervesen illeszkedik a konferenciához kapcsolódó, a pécsi tanárképzés történetét bemutató időszakos kiállítás anyagához.)

A középiskolai tanárképzés gyakorlati színterei a két világháború közötti Pécsen

Vörös Katalin

Kulcsszavak: *pécsi tanárképzés, gyakorló iskola, Horthy-korszak*

Az első világháborút követő trianoni békeszerződés következtében módosult a magyar felsőoktatás intézményhálózata. A kolozsvári tudományegyetem Szegedre, a pozsonyi Pécsre költözött. A „menekült egyetemek” ugyan szellemi tőkájukat nagyrészt magukkal hozták, de anyagi infrastruktúrájukat újra fel kellett állítaniuk. Az újjászerveződő felsőoktatást (ezen belül a tanárképzést is) a dualizmus oktatási rendszeréből építkezve kívánták a klebelsbergi „konzervatív modernizáció” szolgálatába állítani. A vágyott kultúrfölény megvalósításában magától értetődően alapvető szerepe volt a tanároknak. A fővárosi és vidéki egyetemek pedagógia professzorai sokat tettek a neveléstudományi diszciplína fejlődéséért és a hallgatók korszerű elméleti képzéséért egyaránt. Az egyetem falai között elsajátított elméleti, módszertani tudás gyakorlati hasznosításában az 1924 után sorban megszervezett gyakorlóiskolák voltak hivatottak utat mutatni a jövő tanárai számára. Előadásom célja a gyakorlati tanárképzés bemutatása a Pécsi Magyar Királyi Középiskolai Tanárképzői Gróf

Széchenyi István Gyakorló Reáliskola, valamint a Szent Erzsébet Leánygimnázium működésén keresztül, kiemelve a sajátosan helyi pedagógiai jegyeket.

A vonatkozó szakirodalom (Ladányi Andor, Kelemen Elemér, Nagy Péter Tibor, Keller Márkus, Németh András stb.) széleskörű feldolgozásával, valamint a gyakorlóiskola és a Szent Erzsébet Leánygimnázium értesítőinek kritikai elemzésével a pécsi tanárképzés két világháború közötti működésének egy releváns területét kívánom feltérképezni. Előadásomban a következő kérdésekre keresem a választ: Miként épült be a gyakorlati képzés a tanárképzés egészébe? Milyen szerepet szántak a gyakorlóiskolának a korszakban, illetve ténylegesen milyen funkciókat töltött be a jövő tanárainak nevelésében? Hogyan épült fel a gyakorló tanárképzés az adott intézményekben? Kik voltak a vezető tanárok a pécsi intézményekben? Végeztek-e tudományos munkát, és ha igen, pontosan milyen területeken? A tanárjelöltek milyen képességű és származású diákokkal találkoztak? Hogyan hatott a gyakorlóiskolában végzett munka a pedagógia, mint tudomány művelésére?

A pécsi tanítóképző intézetek és diákjaik

Takács Zsuzsanna Mária

Kulcsszavak: *tanítóképzés, neveléstörténet, 19-20.sz., Pécs*

A pécsi tanítóképzés léte már az I. Ratio Educationis kibocsátását követő évben és azután folyamatosan bizonyítható, de tanítóképző intézet alapítására csak báró Szepesy Ignác (1780-1838) püspöki kinevezését követően került sor. Szepesy a Lyceum-Alapítvány keretében 1831-ben hozta létre, az egri tanítóképző megalapítása után pár évvel a pécsi Püspöki Tanítóképző Intézetet, mely 1947-ig állt fenn. Pécsen a tanítónőképzés 1851-ben, Scitovszky János püspök, a későbbi esztergomi érsek kezdeményezésére létrejött Notre Dame, vagyis az Miasszonyunk Női Kanonokrend iskolakomplexumának keretein belül alakult ki, akik 19. század második felében a város egyik legjelentősebb oktatási intézményrendszerét hozták létre. Ebben az időben nem volt a megyében megfelelő leánynevelő intézet és Scitovszky sokáig tanulmányozta az alapítást megelőzően a rend pozsonyi szervezetét és intézményeit, melynek következtében, hosszas tárgyalásokat követően az ottani zárda Pécsre küldte az itteni intézményt megalapító nővéreket. Mindkét intézmény növendékei Baranyán kívül Somogy és Tolna megyéből is érkeztek, így a Dél-Dunántúl meghatározó iskoláivá váltak, melyek a mai napig a város meghatározó oktatási intézményei annak ellenére, hogy falaik között már nem tanítóképzés, hanem gimnáziumi oktatás folyik. A régi tanítóképzők utódintézményei azonban nemcsak a város hírneves iskolái, hanem jogutód intézményeikből nőtt ki a későbbi tanárképző intézet, mely a mai egyetem bölcsészettudományi karának elődje.

Az előadás a pécsi tanító- és tanítónőképző intézet létrejöttét, fejlődését, elsősorban a 20. század első felében vizsgálva az iskolai értesítők alapján a diákok társadalmi összetételét és az intézmények vonzáskörzetét kívánja bemutatni.

Diákélet a Pécsi Tanárképző Főiskolán

Ács Marianna

Kulcsszavak: *tanárképzés, Pécs, diákélet, diákújság, emlékek, szocializmus*

A kutatás célja, hogy bemutassa a Pécsi Tanárképző Főiskolán (1962-1982) zajló diákéletet. Megvizsgáljuk az intézményben a szocializmus idején kiadott diákújságokat, valamint interjút készítünk a volt hallgatókkal. A célunk mind az újságok szöveges és képi tartalmának elemzése során, mind a volt hallgatók emlékeinek felidézésével az, hogy megvilágítsuk, hogy milyen volt a Pécsi Tanárképző Főiskolán a diákélet a szocializmus idején. Külön figyelmet szentelünk annak, hogy e korszak legfontosabb történelmi jelentőségű eseményei hogyan jelentek meg ezekben a kiadványokban és az emlékek tükrében. A kutatás módszere elsősorban tartalomelemzés és oral history.

A pécsi tanárképzés jeles alakjai a „Szakmai életút-lapozgató” könyvsorozat tükrében

Molnár-Kovács Zsófia

Kulcsszavak: *tanárképzés, pedagóguspálya, tanárportré*

A 2010-ben útjára indított „Szakmai életút-lapozgató” című könyvsorozat a pécsi tanárképzés jeles alakjainak tudományos életútja előtt tiszteleg, egyúttal felvillantja a szakmai életutak mérföldköveit, a pedagógiai ars poetica markáns vonásait. Az előadás célja a kiadványsorozat bemutatásán keresztül a pécsi neveléstudományi műhelyhez tartozó kiemelkedő tanárok, kutatók pedagógusképzésben játszott szerepvállalásainak fókuszba állítása, hangsúlyozása.

A Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Neveléstudományi Intézet gondozásában – Ambrusné Kéri Katalin és Bárdossy Ildikó főszerkesztése, valamint Molnár-Kovács Zsófia (I., II., III. és V. kötet), Bohonya Réka (I. kötet), Hüber Gabriella Margit (IV. kötet), Takács Zsuzsanna Mária (IV. kötet), Nagy Adrienn (IV. kötet) és Bárdossy Ildikó (V. kötet) szerkesztése nyomán – ezidáig a széria öt kötete látott napvilágot. A kiadványok időrendben: Várnagy Elemér köszöntése (2010), Komlósi Sándor emlékkötet (2011), Vastagh Zoltán emlékkötet (2012), Válogatás Kovács Sándor írásaiból (2013), illetve Válogatás Dudás Margit írásaiból (2014). Két további mű kiadása előkészületben van. Megjelenésük a 2017. évben várható.

A kötetek felépítése, a szerkesztési alapelvek lehetővé teszik a sokszínű kutatói-publikációs paletta főbb tematikai irányvonalainak megjelölését, ez alapján pedig az érdeklődési területeket, szakmai együttműködéseket reprezentáló tanulmányok, könyvrészletek kiválasztását és közzétételét. A kiadványokban elhelyezett – és gondosan összeállított – bibliográfiák (például Vastagh Zoltán publikációinak jegyzéke, valamint a Vastagh Zoltánról megjelent írásművek listája) igen tartalmas és sokrétű tudományos pályáról tesznek tanúbizonyságot. E listák egyfelől a teljességre törekedve közreadják az egy töről fakadó, ugyanakkor szerteágazó szellemi produktumok jegyzékét, másfelől pedig útmutatóul is szolgálnak az utókorra hagyott gazdag szellemi örökségek elmélyültebb áttekintéséhez.

Bognár Cecil munkássága az Erzsébet Tudományegyetemen töltött éveiben

Pálmai Dóra

Kulcsszavak: *Bognár Cecil, pedagógia, gyermeklélektan*

Az Erzsébet Tudományegyetem Bölcsész- és Nyelv- és Történettudományi Kar Pedagógiai Intézetének vezetésére 1937-ben Bognár Cecilt jelölték ki. A pszichológia és gyermeklélektan területén elismert oktató, még ha csak néhány éven keresztül is, de méltó utódként lépett Weszely Ödön és Halasy-Nagy József nyomdokaiba az intézet életében. A bölcsészettudományi kar bezárása után Bognár Cecil a Jog- és Államtudományi Karon működő Pedagógiai Tanszék vezetője lett, de 1941-ben végleg távozott Pécsről.

Ez alatt az idő alatt közel negyedszáz munkája jelent meg, melyek között megtalálhatóak a tanárokat, diákokat és szülőket leíró munkák, de a gyermek osztályozását, jutalmazását és büntetését is elemezte. A kutatásban a pedagógus pécsi időszakának publikációit elemeztük, kiemelve azokat a főbb tematikai csomópontokat, melyeket rendszerbe szedve egy szűk keresztmetszeten át nyerünk betekintést Bognár Cecil munkásságába, pedagógiai rendszerébe.

Beiskolázás, felvételi és hallgatói összetétel a Pécsi Pedagógiai Főiskolán (1948–1956)

Polyák Petra

Kulcsszavak: *felsőoktatás-történet, oktatástervezés, társadalmi összetétel, beiskolázás*

A pártállami oktatás- és társadalompolitika a felsőoktatási felvételi rendszer 1948 utáni átalakításával alapvetően két cél kívánt elérni: a tömegesítést, azaz a hallgatólétszám jelentős emelését, valamint a hallgatóság politikai-szociális összetételének megváltoztatását. Az oktatásirányítás az egyetemek és főiskolák benépesítését – egy üzem termeléséhez hasonlóan – pontosan tervezhetőnek, irányíthatónak és ellenőrizhetőnek vélte, így igyekezett a felvétel folyamatának minden fázisát aprólékosan szabályozni. Ennek legismertebb eszközei az első ötéves terv alapján meghatározott felvételi keretszámok, a tanulók származás szerinti kategorizálása, illetve a munkás- és parasztszármazású hallgatók első évfolyamon elérni kívánt százalékarányának előírása voltak.

A pártállami elképzelések végrehajtásának ötvenes évek eleji „teljesítményei” ismertek, a társadalmi összetétel átalakulásának számszerű bemutatása azonban önmagában nem teszi láthatóvá a céloktól az eredményekhez vezető utat, a felsőoktatási tervek végrehajtásának „hétköznapi” mechanizmusait. Előadásomban a Pécsi Pedagógiai Főiskola példáján a beiskolázás és felvételi ötvenes évek eleji gyakorlatát, a középiskolát végzettek általános iskolai pedagógusképzésbe vezető útját, jelentkezésük (vagy épp tartózkodásuk) motívumait, valamint a bekerülés szakmai és adminisztratív szelekciós állomásait és szempontjait vizsgálom. Elsősorban arra koncentrálok, hogy hogyan kerültek be az elsőéves hallgatók a Főiskolára, illetve, hogy – a társadalmi összetételre vonatkozó mutatók és kiegészítő források elemzése alapján – kik is voltak ők.

A matematika és természettudományos tárgyak tanulásának megújításáért

Szimpóziumvezető: Arató Ferenc

A játékalapú matematika tanítás bevezetése tanítók körében

Arató Ferenc

Kulcsszavak: játékalapú tanulás-tanítás, gyakorlati implementáció, kérdőíves kutatás

A játékalapú matematika tanulás és tanítás lehetőségeit vizsgáló, longitudinális kutatássorozatunk bevezető szakaszában egyszerű, kvalitatív eszközökkel a kutatás kontextusának vizsgálatára törekszünk a Matematika és Természettudományok Tanulásának Megújításáért létrejött kutató-fejlesztő csoportban a Pécsi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézetében. A kvalitatív vizsgálatok egy része tantervi vizsgálat (Drobina és tsai, 2015), más része hatékonyság vizsgálat (pl. műveleti interakciószám mérés), egy másik területen pedig azt vizsgáljuk, hogy milyen feltételei vannak egy valós, a mindennapi gyakorlatban megjelenő implementációnak. Az irányadó kutatói kérdésünk arra vonatkozik, hogy milyen feltételek mellett valósul meg a játékalapú matematika tanulás-tanítás bevezetése a mindennapi tanítói gyakorlatba. A kutatás egy játékalapú eszközkészlet (Lapot kérünk!) bevezetését szolgáló pályázati program résztvevőit - alsós tanítókat vizsgált, kérdőíves adatfelvétellel. A pályázati program keretében a résztvevők egynapos képzést végeztek el a játék használatáról, továbbá online mentori segítséget kaptak a játék bevezetéséhez. Az első eredmények biztatók, hiszen a résztvevők 88%-a a rendszeres játékhasználat mellett döntött a felkészítést követően.

„Tudóska” – természettudományos tehetséggondozás alsó tagozaton

Rab Csilla - Szász János Péter

Kulcsszavak: természettudomány, tehetséggondozás, motiváció

A természettudományok és különösen a természettudományos tárgyak népszerűsége folyamatosan csökken, annak ellenére, hogy a munkaerőpiacon és akárcsak a mindennapi életben egyre több tudományos, technikai és műszaki kompetenciára lenne szükségünk. A probléma sokrétű, ennek elemzése folyamatos kutatások tárgya, ám - ahogy az valamennyi tanulási folyamatban meghatározó – a motiváció, az érdeklődés felkeltése és megtartása az elsődleges lehetőségünk a folyamat megállítására [Károlyházy F. 2007, Radnóti K., Pipek J. 2009]. Sajnos a fenti tendencia eredményeként a logikus és absztrakt gondolkodásban, és így a természettudományokban, tehetséges tanulók is könnyen elvesznek [Máth J. 2014].

A motiváció elérésére a pécsi Zsolnay Kulturális Negyedben három éve egy természettudományos ismeretterjesztő programot hirdettünk Varázsóra néven, ezek játékos interaktív fizika- és kémiaórákat jelentenek, amelyre már 4 éves kortól érkeznek gyerekek, családok. Az évek alatt kiderült, hogy a gyerekek a 4-10 éves életkorra jellemző érdeklődéssel és kíváncsisággal rendkívül fogékonyak minderre, különösen, ha a kísérleteknek ők maguk is

részei lehetnek, ha a manualitás is szerepet kap ebben az „észrevétlen” motivációs és tanulási folyamatban.

A 2016/17 tanévben, a PTE gyakorló általános iskolájában „Tudóska – első lépések a természettudományokban” címmel szakkört szerveztünk, 7-10 éves tehetséges és kiemelten tehetséges gyerekeknek, tízfős csoportban. A tehetségazonosítás pedagógiai, ill. pszichológiai mérési módszerekkel történt. Kutatásunk célja a hatékony motivációs folyamat kidolgozása, az ilyen korú tehetségek nem csak a matematika tantárgyon belüli fejlesztési lehetőségének vizsgálata. A programban célunk a résztvevő diákok életútjának hosszú távú követése, a szakkör módszereinek, tevékenységeinek hatásvizsgálata, a módszerek fejlesztése a természettudományos tehetségek korai gondozására.

A program az NTP-MTTD-16-0169 pályázat keretében valósul meg.

Hatékonyág vizsgálat egy játékalapú matematikai fejlesztőeszköz kapcsán

Cselők Dorottya

Kulcsszavak: játékalapú matematika tanulás, interakciószám mérés, hatékonyságelemzés

A Pécsi Tudományegyetemen a Tanárjelöltek Szakkollégiumában működő kutatócsoport tagjaként a matematika és természettudományok tanításának-tanulásának megújulási lehetőségeit kutatjuk. A kutatócsoport keretében egy konkrét, kipróbált, játékalapú eszközkészletet (Lapot kérünk!) vizsgálunk. Egy korábbi kutatásban (Drobina és társai, 2015), abból a szempontból vizsgáltuk az eszközt, hogy milyen mértékben tematizálja, mozgósítja azokat a kompetencia-elemeket, tudományterületi elemeket, amelyeket a hatályos kerettanterv előír a matematikai kompetenciák területén 1-4. osztályig. Az eddigi kutatás során kiderült, hogy a Lapot Kérünk! iskolai készlet 85%-ban fedi le a magyar kerettantervet. Az első tanulság tehát az volt, hogy a játékalapú megközelítés segítségével is lehet olyan tanulási segédeszközöket készíteni, amelyek éppúgy lefedik a kerettantervi követelményeket, mint a tankönyvek és munkafüzetek. Következő lépésben, jelen kutatásunkban, az eszközcsomag hatékonyságát vizsgáljuk az iskolai tanórák keretein belül. Elsősorban interakció számlálást végzünk. Ez azt jelenti, hogy a tanulás érdekében végzett társas és feladati-műveleti interakciókat számoljuk - mind hagyományos tanórai feladatok végrehajtását megfigyelve, mind pedig a Lapot kérünk! eszközkészlettel játszva tanulók megfigyelésével. A játéktapasztalatokra, korábbi pilottapasztalatokra építve hipotézisünk az volt, hogy a játékalapú tanulásszervezési módok nagyobb tanulási interakciószámot eredményeznek, vagyis hatékonyabban bírják rá a tanulókat matematikai műveletek megértésére, kivitelezésére és gyakorlására. A kutatással célunk, hogy a tanárjelöltek, valamint a pályán lévő tanárok számára is rávilágítsunk arra, hogy a játékalapú tanulásszervezés nem időt vesz el a tanulástól, hanem kifejezetten hatékonyabban használja fel a tanulásra szánt órai időkereteket.

Egy hazai matematikai fejlesztőeszköz az angliai nemzeti tanterv tükrében

Csóka E. Zora – Kanizsai Péter

Kulcsszavak: *játék alapú matematika tanítás, Lapot kérünk! eszközkészlet, National Curriculum of England, tantervi követelmények*

A Pécsi Tudományegyetemen működő Tanárjelöltek Szakkollégiumának részeként kutatócsoportunk a matematika és természettudományok tanításának-tanulásának megújulási lehetőségeit kutatja. Egy előző kutatásban kutatóink egy csoportja a Lapot kérünk! matematikai kompetenciákat fejlesztő eszközkészletet vizsgálta a hatályos hazai kerettantervi követelmények szempontjából. Jelen kutatás ennek a kutatásnak a folytatása, továbbra is dokumentumelemzésre és játék/tanulási gyakorlat elemzésre épülő módszerekkel az angliai kerettantervi követelmények szempontjából (National Curriculum of England) vizsgáljuk a komplex iskolai készletet. Első lépésben a két tantervet hasonlítottuk össze, ez alapján felállítottunk egy hipotézist a lefedettségéről, amelyet a vizsgálat lefolytatásával igyekeztünk igazolni. A célunk a kutatással, hogy egyrészt bebizonyítsuk, hogy a játékalapú tanulásszervezésre épülő eszköz nemcsak a hazai kerettantervi követelményeket fedi le, hanem nemzetközi követelményeknek is eleget tehet. Másrészt az is a célunk volt, hogy megerősítsük azt a korábban már igazolt megállapítást, miszerint egy játékalapú készlet is lehet tanterv-kompatibilis.

*Inklúzió szekció***„Utak az iskolába” – cigány/roma fiatalok életútja, és ami mögöttük van...**

Boros Julianna

Kulcsszavak: *iskola, életút, cigány/roma*

A cigány/roma tanulók iskolai sikerességének elősegítése és hátrányaik leküzdésében való támogatás alapvetően az 1900-as évek óta kérdés, amióta a cigány népesség arányait tekintve jelentős mértékben elkezdett bekapcsolódni az alapfokú oktatásban, 1945 előtt a cigánygyerekek fele járt néhány évig iskolába. (Andor-Liskó, 2000) A két világháború között a magyar hatóságok igen nagy erőfeszítéseket tettek a négyosztályos iskolázás kiterjesztésére, emellett a vándor cigányok letelepítésének intézkedései is folytak. Mindennek ellenére Kemény István és munkatársai által 1971-ben végzett felmérés szerint a két világháború között tanköteles korba jutó 35-59 éves cigányok 50%-a sohasem járt iskolába. (Kemény-Janky-Lengyel, 2004:77) A cigány népesség a magyar többségi társadalom tagjaihoz képest később csatlakozott az alapfokú végzettséget szerzők sorába. Az 1970-es években végzett társadalom kutatások eredményei következtében kezdett az oktatáspolitikai és az oktatáskutatók többen foglalkozni a roma tanulók helyzetével az iskolában. Vizsgálataik egyik iránya az iskola és a társadalmi mobilitás összefüggéseit elemezte. Az eredmények azt mutatták, hogy bizonyos társadalmi csoportoknak kevesebb az esélyük társadalmi státuszukon változtatni, mint másoknak. Determináló tényezőnek számított a születés, mely meghatározta a későbbi oktatási és életesélyeket. Az 1966-ban Coleman által végzett kutatás is azt bizonyította, hogy a tanulók iskolai eredményességét leginkább a szülők szocioökonómiai státusza határozza meg és ezután következik az iskola. A szülők iskolai végzettsége, foglalkozása meghatározója a gyermek iskolai eredményességének. A cigány népesség körében a szülők társadalmi státuszát meghatározza az alacsony iskolai végzettség, szakképzetlenség magas aránya, melynek következményeképpen munkaerő-piaci esélyeik rosszabbak a társadalom többségéhez képest. Az 1990-es években zajló társadalmi-gazdasági folyamatok következtében a cigány családok elszegényedése tovább folytatódott. Gyermkeik számára a társadalmi mobilitás és státusz változás egyetlen lehetséges útja az iskola volt. A gyermekek iskolai sikerességének elősegítése, támogatása, a felzárkóztatás, a hátrányok kompenzálása egyre fontosabbá vált, azzal a törekvési szándékkal, hogy a gyermekek számára lehetőséget kell biztosítani a szegénységből való kitörésre, melynek egyetlen útja az oktatási rendszeren keresztül vezet. A cigány tanulók csekély százaléka tanult tovább középfokon, hiszen többségüknek az általános iskolai bizonyítvány megszerzése is problémát jelentett, de a jövőkép tekintetében fontossá vált a középiskola, ahol a szakma és az érettségi megszerzése elérhető célnak tűnt. Kutatásom során a Dél-dunántúli régióból származó cigány fiatalokat kérdeztem kvalitatív módszer segítségével, az 1990-es évek közepén érettségit adó intézményekben nyertek felvételt és továbbtanultak középfokon, akik egy pályaorientációs program tagjaként, közösséget alkottak, majd később egyéni céljaik elérése érdekében különböző utakon folytatták életüket. Előadásomban a kutatás - 2015-2016-ban cigány fiatalokkal készített életútinterjúk - eredményei közül kiemelten szeretnék beszélni a cigány fiatalok iskolával kapcsolatos tapasztalatairól (előnyeikről, hátrányaikról, nehézségeikről), motivációkról, támogató (inkluzív) – vagy hátráltató társadalmi környezetükről, reziliens tanulókról, az iskola és a tudás szerepéről az életükben.

"Mi romáknál" - Szocializációs mintázatok egy észak-magyarországi község romungró lakossága körében

Makrai Kata

Kulcsszavak: roma/cigány, szocializáció, gyermekkép, gyermeknevelési célok, elsődleges gondozó, többszörös gondozás, nemi különbségek, irányított részvétel, tanonckodás

Az előadás egy 2015 tavasza és 2016 tavasza közt végzett kutatás bemutatását tartalmazza, mely azzal a céllal készült el, hogy feltárja, milyen mintázatok mentén zajlik a gyermekek szocializációja egy Borsod – Abaúj – Zemplén megyei romungró cigány közösségben, ezzel segítve a roma/cigány gyermekeket oktató pedagógusok munkáját, alapot adva a kultúraazonos pedagógia megvalósításához. A kutatás a következő témákat érinti: gyermek lét, gyermekkor definíciója; gyermekvállalás, szülés; gyermekgondozás; a gyermekek intézményes ellátására vonatkozó nézetek; jövőkép; a gyermekek tevékenységrendszere; nemi szerepek, nemi különbségek. A munka ennek kapcsán kitér arra, hogy a LeVine-i szülői gyermeknevelési célok három szintje közül (2003) mely jellemzi leginkább az adott közösséget, hogy beszélhetünk-e elsődleges gondozóról, vagy többszörös gondozás jellemző, illetve, hogy vannak-e különbségek nemek szerint a gyermekekkel szembeni elvárásokban, a számukra biztosított közegben (vö. Whiting és Whiting, 1975). A vizsgálat beszámol arról is, hogy involválódnak-e a gyermekek a közösség tevékenységeibe irányított részvétel által és, ha igen, hogyan (Rogoff, 2003). A kutatás módszere a részben strukturált interjú, mely alanyai a közösséghez tartozó édesanyák.

A tanárképzés felelőssége és lehetőségei egy hátrányos helyzetű régióban

Ádám Anetta

Kulcsszavak: tanárképzés, társadalmi felelősségvállalás, hátrányos helyzet

Ma a társadalmi különbségek kezelésének képessége domináns mutatója a sikeres és kevésbé sikeres társadalmak oktatáspolitikájának. A társadalmi heterogenitás felerősödésével szinte minden modern oktatási rendszernek szembe kell néznie. Jelenleg Magyarországon bizonyos régiók fokozottabban érintettek ebben a problémában. Számos tanulmány (Varga:2005, Papanek:2001, Horváth:1999) hívja fel a figyelmet arra, hogy az adott régió sajátosságai hogyan hatnak a térség felsőoktatására, illetve hogy az adott felsőoktatási intézmény hogyan hathat adott esetben a térségben lezajló innovációs folyamatokra, hiszen az adott felsőoktatási intézmény nem légtüres térben működik, körülveszi egy sajátos gazdasági és társadalmi tér.

Előadásunkban azt értelmezzük, milyen szerepet vállalhat és kell vállalnia egy tanárképzést folytató felsőoktatási intézménynek, melyet súlyos hátrányokkal küzdő közoktatási környezet vesz körül. Bemutatjuk és értelmezzük azt a folyamatot, mely a Miskolci Egyetem pedagógusképzésének célrendszerét, tartalmi fókuszát az utóbbi 10 évben a hátrányos helyzet felé tolta. Választ keresünk arra, a felsőoktatás mely funkcióin keresztül kapcsolódhat a régió közoktatásához. Sorba vesszük azokat a tényezőket, melyeken keresztül környezete meghatározza a felsőoktatás működését. Majd elemezzük azokat a csatornákat, lehetőségeket, melyen keresztül a tanárképzés visszahathat az őt körülvevő közoktatási környezetre. Különböző innovációs és fejlesztő programok dokumentumait felhasználva és elemezve keressük a buktatóit, nehézségeit egy ilyenfajta sajátos tanárképzési programnak. A miskolci

tanárképzés gyakorlatát áttekintve megkeressük azokat az általánosan érvényes kritériumokat, melyeket egy regionális igényekre válaszoló felsőoktatási/tanárképzési program kialakításakor érdemes figyelembe venni.

A társadalmi felzárkózás hatásterületei **Néhány gondolat a társadalmi és a területi tőke fejlesztésének szinergiájáról**

Balog Imre - Bóka Tamás - Szarvák Tibor

Kulcsszavak: *társadalmi felzárkózás, együttműködés, szinergia*

Ismert, hogy a felzárkózási együttműködések települési szinten, szakmaközi együttműködésben hatnak. A társadalmi felzárkózási módszertan megújításához hozzátartozik az, hogy a szakmaközi színterek erősítik egymást, tanulmányunk/előadásunk segítségével megismerjük a témához kötődő módszertanokat, stratégiai programokat (pl. A Társadalmi Felzárkózás Módszertani Modellje, A teleszerű lakhatás kezelését megalapozó szakpolitikai stratégia, Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia, Jó Állam Jelentés, Közösségi Jólét hatásterület) kitérünk a KSH mutatókkal kapcsolatos módszertani dilemmákra is.

A szinergiák keresése témában egy-egy települési jó gyakorlatának, tapasztalatainak megismerésével foglalkozunk a társadalmi felzárkózáshoz kapcsolódó fejlesztési cselekvések egyénre, közösségre, oktatásra/képzésre, helyi gazdaságra, infrastruktúrára/technológiára való komplex hatásával is. Választ keresünk arra is, hogy érdemes-e a fejlesztés szempontjából prioritást élvező térségekre (komplex programmal támogatott, illetve fejlesztendő járások) korlátozni a programot, mivel ezáltal számos potenciálisan érintett település maradhat ki a fejlesztésből.

Munkánk során közvetett hatásként hozzájárulunk ahhoz, hogy a társadalmi felzárkózásért dolgozók tevékenységének presztízse erősödjön, illetve távlati célként elősegítjük a szakmává válást, a módszertan felsőoktatási kurzusokban, továbbképzési rendszerekben való megjelenését is.

Hatékonyság kérdése az integrációban

Vida Gergő

Kulcsszavak: *SNI, hatékonyság, eredményesség, integráció, mérés*

A sajátos nevelési igényű tanulók, azon belül a tanulási zavaros gyermekek integrált oktatásának hatékonysága fontos kérdés. Alapvető jelentőséggel bír, hogy miként definiálja egy oktatási rendszer a hatékonyságot és eredményességet. Illetve, hogy azt milyen fokban képes alkalmazni a gyakorlatban. A PISA mérések vagy egyéb mutatók tekintetében sok teendő van még a hazai oktatási rendszerben és kevesebb aktuális kérdést tudnánk megemlíteni, mint az eredményesség és hatékonyság az oktatás aspektusából.

Ráadásul problémát jelenthet az, hogy a tanulási zavarok esetében a diákok teljesítménye nem is értelmezhető a megszokott módon, hanem az említett populáció nevéből is fakadóan „sajátosan” kellene kezelni, értelmezni és főként pedig mérni. A központi kompetencia tesztek és a szummatív értékelési forma képtelen megfelelően mérni a sajátos nevelési igényű tanulók teljesítményét. Ennek egyik oka lehet, hogy a tanulói teljesítmény meghatározása, értelmezése a sajátos nevelési igényű gyerekek viszonylatában hiányzik a közoktatásból, azaz

ugyanaz vonatkozik rájuk, mint az összes többi tanulóra. Egyéni kompetencia mérés nélkül azonban hozzávetőleges képet sem kaphatunk az elvégzett munka sikeréről (Szekeres, 2012). Kérdéses, hogy mérések nélkül miként értelmezhető a hatékonyság és eredményesség (Lannert, 2013) az SNI-s diákok esetében.

Volt próbálkozás a kompetencia mérések adaptációjára (Szenczi-Velkey, Szekeres, 2010), de hatalmas hiányossága, hogy diagnózis és deficit központú, így pontosan az egyénre szabott jellegét veszíti el.

Egy 200 fős, véletlenszerűen választott mintából egyszerű statisztikai adatokkal alátámasztható, hogy az SNI-s gyermekek fejlődése nagy arányban elmarad a képességstruktúrájukétól (*törvényileg deklarált és sztenderd tesztekkel felállított „diagnózis”*) elvárható színvonalától. A 2015/16-os tanévben, Baranya megyében végzett SNI-s gyermekek törvény által előírt felülvizsgálata során mért alapkompenciák (matematika és anyanyelv területéhez köthető) sok esetben nem a korábban, a komplex vizsgálat alapján bejósolható fejlődési ívet követik. Sajnos elmaradnak attól. Az ebből a populációból véletlenszerűen választott 200 fős minta azt mutatja, hogy az ép intellektusú, SNI tanulók több évnyi fejlesztés után sem képesek a kerettantervi minimum szint elérésére egy vagy több területen, pedig sikeres integráció esetén ez elvárható lenne. Mindezt adekvát, egyénre szabott gyógypedagógiai mérőeszközök alkalmazása mellett tapasztalható. Elképzelhető, hogy gyógypedagógiai kompetenciát mellőző, deficit és diagnózis orientált mérések mellett a legjobb szándékkal is milyen kedvezőtlen helyzet alakulhat ki és akár a teljesítményalapú leszakadás is megindulhat.

Ezt bizonyíthatja részben, hogy a szakiskolákban 16% az SNI-s gyermekek aránya még gimnáziumban ennek töredéke, 2% körüli. Tehát el sem jutnak adott esetben gimnáziumba, bár ez sokkal komplexebb, mint hogy egy okra szűkítsük.

Azonban, ha nem tudjuk megmondani, hogy a sajátos nevelési igényűek integrált oktatása milyen elvek és gyakorlatok mentén lehet eredményes és hatékony, azzal rengeteg erőforrást pazarolunk el és kockáztatjuk a sikeres integrációt, a méltányosságot, a befogadó társadalom létrejöttét. Valamint azt kockáztatjuk, hogy olyan tanulók generációit bocsájtjuk a munkaerőpiacra, akik valós lehetőségeikhez képest sokkal gyengébb képet mutatnak. Az egyénre szabott kompetencia mérés nélkül nem valósulhat meg méltányos és hatékony integráció (Réthy, 2011)

*Pszichológia a neveléstudományban szekció***Az államigondozott fiatalok morális ítéletalkotási mechanizmusának kvalitatív vizsgálata**

Lőrincz Andrea

Kulcsszavak: gyermekvédelem, morális ítéletalkotás, kvalitatív kutatás

Ki számunkra a jó ember és kit tekintünk rossznak? Az ember morális fejlődése kisiskolás korban éri el azt a szakaszt, melyben ítéletei már többnyire autonómak. Az, hogy egy egyén életében mit jelent a „jó” és mi számít „rossznak” az a gyermekkori élethelyzetek, örömök és traumák függvényében körvonalazódik, így egy átlagos fiatal 14 éves korára már képes önálló érvekkel alátámasztani személyes ítéleteit.

De hogyan alakul a morálisfejlődés a gyermekotthonokban nevelkedő gyermekek személyiségében? Miként befolyásolja meggyőződéseiket a bántalmazó szülői közeg, az őket családjukból kiemelő rendszer képviselői, s miként hat a kérdésre az ingerszegény intézményi környezet és a sorstársakkal való folyamatos összezárttság? Kutatásom során strukturált interjúk segítségével kívánom megválaszolni a feltett kérdéseket. Olyan 14 és 18 év közötti fiatalokkal folytattam beszélgetéseket, akik többszörösen traumatizált élethelyzetből kényszerülnek megítélni azt, hogy számukra ki a jó és ki a rossz ember.

Példakép – másképp. Gyermekotthonban élő gyerekek példaképválasztásainak kvalitatív vizsgálata

Karlóczy-Juhász Orchidea

Kulcsszavak: szociálpedagógia, példaképkutatás, gyermekvédelem, kvalitatív kutatás

Milyen példaképeket választ magának a mai 12-18 éves korosztály? Melyik szocializációs forrás a legmeghatározóbb? Milyen szempontok, értékek megnevezésével indokolják a fiatalok választásait, vagy éppen milyen indokkal utasítják el a választást? Hazánkban több kutatás is vizsgálta már ezeket a kérdéseket. Az eredmények alapján az a határozott kép rajzolódik ki, hogy a fiatalok nagy része nem választ példaképet magának, aki pedig választ, az leginkább a családból vagy a média világából nevez meg valakit. De vajon hogyan alakul ez a kép az olyan fiatalok körében, akik gyermekotthonban nevelkednek? Ők kiket neveznek meg orientációs személynek szüleik helyett, és milyen értékkategóriák mentén rendeződnek választásaik? „Biztos vagyok benne, hogy a tévéből, a celebek közül választanak példaképet maguknak. Nótár Mary, L.L. Junior, meg az Éjjel-Nappal Budapestből az a nagydarab. Most nem jut eszembe a neve, én nem nézek Éjjel-Nappal Budapestet” – így vélekedik a kérdésről egyik interjúalanyom, egy intézeti nevelő. Vajon a többi nevelő is így gondolkodik erről a kérdésről? És ha igen, ez mennyire áll összhangban a fiatalok válaszaival? Elsősorban ezekre a kérdésekre kerestem a választ a gyermekotthonban élő gyerekek/fiatalok körében végzett, strukturált interjúkra épülő vizsgálatommal.

A lélek szerepe a tanulásban Platón tükrében

Makk Gábor

Kulcsszavak: tanulásfelfogás, lélek, paradigmaváltás

Míg Homéroszig bezárólag a fennmaradó források arról tanúskodnak, hogy az érzelem és az értelem forrását is a törzsben található szívben keresték, addig Platón az értelmet a fejben helyezi el. Ez a kephalocentrista paradigmaváltás alapozza meg a mentális funkciók gyűjtőhelyének, a léleknek testetlen szubsztanciaként történő posztulálását az emberben. A lélek testtől való dualista elválasztásával juthatott Platón arra a megállapításra, hogy ideatanának értelmében valamennyi ismeretünk a megfelelő idea ismeretéből származik, amelyre a lélek testbe költözése előtt tett szert. A testbe zárt, megtépzott szárnyú lélek kettősfogatként tör ki az anyagi világból kocsisa, az értelem segítségével. A kutatás célja, hogy Platón tükrében feltárja azokat a mozgatórugókat, melyek a lélek vonatkozásában elvezettek a tanulás és a visszaemlékezés azonosításához.

Ez a módszerét tekintve történeti kutatás a Ritoók Zsigmond által magyar nyelvre fordított Platón összes műveire támaszkodik. Ennek az egész nyugati filozófiát és közvetetten a pedagógia tudományát megalapozó háromezer oldalas forrásnak a kritikus feldolgozása során a kutatás azt kívánja vizsgálni, hogy Platón dualizmusának, idea-tanának, kephalocentrizmusának, reminiscencia-elméletének és szárnyas fogat hasonlatának függvényében miként alakult a lélek szerepe a tanulásfelfogásban, valamint mindez milyen módon függ össze a tudás externalizációjával, a külső tároló megjelenésével. A kutatás eredményeképpen Platón tükrében felmerül a lélek pozíciójának áthelyeződése kapcsán a szóbeliség világában kizárólagos közvetlen tapasztalat háttérbe szorulásának és az írásbeliségen alapuló közvetett tudás előtérbe kerülésének megalapozása, illetve annak bemutatása, hogy miként befolyásolja az emlékezetet és gondolkodást elutasító írás és a lélektől lélekig ható élıszavas közlés szembeállítás a lélek szerepének alakulását a tanulásban.

Mit tudunk meg a metakognícióról, amikor épp nem (jól) működik?

Bálint Ágnes

Kulcsszavak: metakogníció, hiba, komplex rendszer, rugalmasság, hatékonyság

A metakogníció Nelson és Narens-féle modellje (1996) jó kiindulási alap ahhoz, hogy megértsük, mi történik akkor, amikor zavar keletkezik a metakognitív működésben, vagy épp nem működik. Az „üzemzavar” oka lehet agysérülés (Roberts, 1998), mentális betegség (Bacon & Huet, 2005), pszichoaktív szerek (Bacon, 2012), glükóz-hiány (Baumeister, 2002), túlterhelt munkamemória (Efklides, 2012) és szorongás (Bálint, 2013). Ezekben az esetekben sajátos hibák jellemzik a kognitív teljesítményt. Hamis tudások kerülnek felszínre (hibaészlelés nélkül), vagy a tudáshoz való hozzáférés kerül ideiglenesen gátlás alá (Bálint 2014).

Elméleti jellegű előadásomban olyan jelenségekre koncentrálok, amelyek a metakognitív működés felfüggesztésével járnak: a játékra, a flow-ra, a képzeleti működésre és a módosult tudatállapotokra. Mivel ezúttal nem beszélhetünk sérülésről, hiányállapotról vagy szorongásról, jó esély van arra, hogy a metakogníció „kikapcsolása” nem hibás kognitív működésekhez, hanem ellenkezőleg, nagy hatékonyságú, eredményes kognitív működéshez

vezet.

Következtetés: a metakogníció egy önszabályozó komplex rendszer, amely kényes egyensúlyt tart fenn saját rugalmassága és hatékonysága között. Ha a mérleg nyelve a rugalmasság növelése felé mozdul el, akkor a hatékonysága csökken (hibás működés), ha pedig a hatékonyság irányába, akkor végső soron fel kell függesztenie saját működését. Mindezek fényében a Nelson és Narens-féle modell helyett egy új, a komplexitást jobban kezelni tudó metakogníció-modellt vázolok fel.

A pedagógus coaching új perspektívái

Lubinszki Mária

Kulcsszavak: *coaching, pedagógia, megoldásorientált technikák, autentikus vezetés, változásmenedzsment, egzisztenciális coaching*

A Miskolci Egyetem Tanárképző Intézetének oktatójaként és kutatójaként az elmúlt években lehetőségem nyílt hátrányos helyzetű iskolák igazgatóival olyan segítő beszélgetést és fejlesztő folyamatot végezni, amely mint vezetői coaching számos további lehetőséget rejt magában. Tapasztalatom alapján a coaching pszichológia elmélete és eszköztára professzionális támogatást nyújthat és hatékonyabbá teheti az iskolaigazgatók és tanárok munkáját. A pedagógusokkal végzett intenzív munka olyan elakadásokra, ellenállásokra és egzisztenciális konfliktusokra mutatott rá, amelyek megértésére és kezelésére a hagyományos pszichológiai elméleteken és gyakorlaton túl az egzisztenciális coaching kiváló és hatékony elméleti háttérrel és módszertani eszközöket nyújthat.

A coaching pszichológia egy sokrétű, dinamikusan fejlődő irányzat, amely világszerte nagy népszerűségnek örvend, közel 30 különböző pszichológiai modellt és megközelítést használ, melyek közül a legnépszerűbbek a megoldás- és célorientált, kognitív és behaviorista megközelítések.

A coaching célja az egészséges emberek életminőségének és teljesítményének javítása, a hatékonyabb funkcionálás, nem pedig a terápia, a problémafókusz, vagy az újraintegrálás. Központjában a változás és a lehetőségek kibontakoztatásának képessége áll, lényege a párbeszéd, valamint a szókratészi gyökerekhez visszanyúlva a kérdés, nem pedig a válaszadás. A pedagógus coaching egy viszonylag új irány a coaching szakmán belül, amely magába foglalja az iskolaigazgatók vezetői coachingját, szükség esetén life coachingját, valamint megoldásorientált, készségfejlesztő, és csoportos technikákat. A pedagógus coaching tapasztalatai alapján három fő irányban van szükség a segítségre:

- a) A változás menedzselése tantestületi szinten a pedagógiai kultúraváltás jegyében.
- b) A feladatokkal és megnövekedett követelményekkel kapcsolatos megküzdés elősegítése, kiegészítő prevenció. Ellenállások és konfliktusok kezelése.
- c) Személyes vezetői kompetencia fejlesztés, motivált vezetés és motivált, értelemmel és célokkal teli hétköznapiak.

Előadásomban elméleti és gyakorlati szempontból is szeretném bemutatni a pedagógus coaching új perspektíváit.

Facilitating the Development of Transversal Democratic Competences in Teacher Education via Online Databases

Dezső Renáta Anna

Kulcsszavak: democracy, teacher education, online databases, transversal competences

Although some of the transversal key competences of learners (2006/962/EC) may be more or less connected to particular school subjects, there are competences that overlap those. During teacher education modules of general educational-psychological courses need to focus on transversal values, attitudes, skills, knowledge and critical understanding (COE 2016:11) regardless of the majors of student teachers. It is generally accepted that cross-curricular competences may be implemented via non-traditional educational approaches (Dezső 2015b; Mompoin-Gailard – Lázár 2015). This is why there are three online databases in the scope of the research that may be used in several pedagogical ways. The presentation introduces an outline of a theoretical investigation of three different databases (those of The USC Shoah Foundation - The Institute for Visual History and Education, The International March of the Living, and Centropa) accessible online in English and several other languages that offer a treasury for those working in teacher education and accept the conceptual model proposed by the Council of Europe as 20 competences for democratic culture (2016:11-14) building on the eight key competences defined by the European Commission (2006). As teachers facilitate students in and outside their classrooms, they may be role models not exclusively as the expert of their majors but as those of a responsible and reflective democratic citizen.

The basic research question is whether the databases listed above offer sources that may be used during modules of general educational-psychological courses of teacher education that are applicable of activating competences of the teacher as a democratic citizen. The nature of this presentation remains merely theoretical.

The application of Gardner's MI theory (2006) in extra-curricular activities regarding Holocaust education resulted in the researcher's attendance of several professional trainings between June 2013 and December 2016 organised by The USC Shoah Foundation - The Institute for Visual History and Education (SFI USC), The International March of the Living, and Centropa. Participation at these events resulted in deeper understanding of the main educational concepts of these initiatives and in a devoted, long-term source research of their online databases.

Between June 2013 and December 2016 sources have been analysed according to the following angles: processed topics, existing educational implementations, languages (accessibility), competences that may be touched upon via processing sources, and applicability during modules of general educational-psychological courses of teacher education. The latter needed to be examined regarding required output competences of specific courses.

Data collection and analysis carried out provides sufficient results regarding transversal competences, so implications in teacher education may follow theoretical findings.

*Módszertan I. szekció***A perszonalizált nyelvoktatás szerepe, lehetőségei az interkulturális kommunikatív kompetencia fejlesztésében: egy lehetséges modell**

Nagy Péter

Kulcsszavak: tanárszerep, egyéni kompetenciafejlesztés, interkulturális kommunikáció, orosz

Az információs társadalmakban a tudással, mint gazdasági értékkel kapcsolatos minőségi, mennyiségi elvárásokat a munkaerőpiac igényei adják. Magyarországon is kialakulóban vannak olyan munkakörök (főleg az IKT- szektorban, a piaci alapon működő oktatási- illetve egészségügyi szolgáltatásokban, a médiaiparban, a szórakoztatóiparban, a turizmusban) amelyek a munkavállalók egyéni kompetenciáin, komplex, de optimálisan strukturált tudáson alapulnak. Az interdiszciplinaritás jellemzi a kutatási ágazatokat és ennek reflexiójaként jelent meg a transzverzális kompetenciák (a változásokhoz való gyors és hatékony alkalmazkodást segítő készségek, képességek, tudás, motiváció és attitűdök) fejlesztésének szükségessége az oktatási rendszerben. Mivel a hagyományos, tényalapú, a tudás mennyiségére fókuszáló pedagógiai gyakorlat, a tantárgyi struktúrába rendezett ismeretanyag nincs összhangban a munkaerőpiacnak a tudás minőségét, a tanulási és alkalmazkodóképességet, az önálló ismeretszerzést és a magas fokú kooperációs képességet előtérbe helyező elvárásaival, napjainkra keresetté váltak az iskolarendszeren kívüli oktatási formák, szolgáltatások. (Megemlítendő, hogy az Emberi Erőforrások Minisztériuma 2017. március 7-én tette közzé a honlapján a 2019-ben bevezetendő új NAT koncepcióját, mely lényegében az élménypedagógiai módszerekre, a differenciált, s kooperatív oktatásra épül.) Az előadásban bemutatott praxisorientált modell problémaháttere egy 2006 és 2017 között végzett előkutatás (akciókutatás), amely 52 fő magyar anyanyelvű felnőtt korú nyelvtanuló orosz nyelvű, interkulturális kommunikációra való egyéni tanulássegítési folyamatát komplex módon vizsgálta. A modellalkotó komponensek közül az előadás az orosz nyelvi tankönyveknek az interkulturális kommunikatív-, és transzverzális kompetenciák fejlesztésében betöltött szerepére fókuszál, érintve a perszonalizált nyelvoktatást végző nyelvtanár sajátos szerepét a tananyagfejlesztéssel, és - szervezéssel kapcsolatosan, a nyelvtanuló kommunikációs igényeit és a nyelvtanulási stratégiájának fejlesztési lehetőségeit, a felkészítési folyamat értékelő elemzését akciókutatások keretében, az interkulturális aspektusú nyelvoktatásra vonatkozó definíciós törekvéseket, a modellalkotás folyamatába ágyazott reflexiókat, továbbá esettanulmányokat az orosz-magyar interkulturális kommunikáció tárgyköréből és perszonalizált mintakurzus (pilot) eredményeit.

Tananyag és valóság

Knausz Imre

Kulcsszavak: oktatáselmélet, tanterv, pedagógiai kultúra

Az előadás nem kutatási beszámoló, hanem az iskoláról és a pedagógiáról való gondolkodás fogalmi kereteinek alakításához kíván hozzájárulni. Célja alapvetően iskolakritikai, a modern tömegoktatásban világszerte megmutatkozó – alapvetően motivációs jellegű – válság

megértését, pontosabban a róla való diskurzus hatékonyabbá tételét próbálja szolgálni. Két fogalom bevezetésére tesz kísérletet a tananyagról való gondolkodás területén, ezek a tananyag világszerúsége és a valóságba való lehorgonyozottsága.

A tanítás során nem mindig (ritkán, szinte sohasem stb.) sikerül érzékeltetni, hogy amiről tanulunk (a tananyag) a valóságról szól, azt jeleníti meg, tehát igaz. Megtanulni valamit (egy szöveget) és azt igaznak tekinteni két különböző dolog, és attól, hogy az előbbi – a megtanulás – esetleg megtörténik az iskolában, még nem biztos, hogy bekövetkezik az utóbbi is. Nem arról van szó, hogy tanítványaink nem hisznek nekünk, sokkal inkább arról, hogy azzal kapcsolatban, amit tanítunk, nem feltétlenül érzik relevánsnak az igaz-hamis kategóriapárt. Ha viszont az így közvetített „tudás” számukra nem igaz, nem lép fel az igazság igényével, az azt is jelenti, hogy nem a valóságra vonatkozik, így nem is használatba vehető. Ez egyrészt szorosan összefügg azzal, amit – a kései Lukács egy kategóriáját felhasználva – a tananyag világszerúségének neveznék, azaz hogy mennyire vagyunk képesek az iskolában olyan beszélgetési helyzeteket létrehozni, amelyek intenzív valóságélményt nyújtanak. Másrészt ugyanilyen fontosnak tűnik, hogy a tananyag és a tanulók mindennapi tapasztalata, ez a két világ átjárható legyen, azaz a tananyag le legyen horgonyozva a tanulók által az iskolán kívül megtapasztalt valóságba.

Az előadás célja, hogy legalább vázlatosan áttekintse egy ilyen tananyagszervezés feltételeit. Ez ugyanis csak részben szűken értelmezett tantervi kérdés, szorosan összefügg tanár és tanuló viszonyával, szabadságuk mértékével, összességében azzal, amit pedagógiai kultúrának nevezhetünk.

Kutatás közben – A kollégiumpedagógus-kompetenciák fejlesztésének lehetséges irányai

Barna Viktor

Kulcsszavak: tanulói elvárások, kompetencia-térkép, módszertani bázis bővítése

A kutatás/fejlesztés célja: A fejlesztendő kollégiumpedagógusi kompetenciák meghatározása a tanulói elvárások alapján

A kollégiumpedagógusok jelentős hányada korszerűtlen, „porosz” módszertani eszközkészlettel rendelkezik. Ezek többnyire alkalmatlanok arra, hogy a kollégiumi tanulók személyiségének komplex fejlődését, és későbbi (felnőtt) életútjuk tudatos alakításához hozzájáruljanak.

A kutatásnak két – egymással összefüggő – célja van.

Egyrészt meg kell ismerni azokat a tanulói elvárásokat, amelyek megerősíthetik vagy kiegészíthetik a tanulói kompetenciafejlesztéssel kapcsolatos nevelési törekvéseket. Kiemelt célként kezeljük a latens tanulói elvárásokat, amelyeket a jelenlegi nevelési-oktatási környezetben, az erre alkalmatlan módszerek mentén nem vagy nem eléggé tudnak/akarnak artikulálni (pl. milyen „félelmek” vannak a majdani felnőtt létük kapcsán).

Másrészt fel kell mérni a kollégiumi nevelőtanárok meglevő kompetenciáit, hogy azokat összevetve az elvárható kompetenciakészlettel meg tudjuk határozni a hiányzó és/vagy fejlesztésre szoruló kompetenciák körét. Majd erre, ill. a tanulói elvárásokra építve ajánlásokat kell megfogalmazni a pedagógusképzés fejlesztésére hivatott szervezeteknek, műhelyeknek.

A kutatás/fejlesztés módszerei:

- Dokumentumelemzés (kompetencia-térképek áttekintése, adaptálása)
- Kérdőíves lekérdezés 1. – tanulói elvárások általában
- Kérdőíves lekérdezés 2. – meglevő nevelőtanári kompetenciák

- Fókuszcsoporthoz interjúk – tanulókkal, a tanulói elvárások konkretizálása
- Egyéni interjúk – kollégiumi vezetőikkel a nevelőtanári kompetenciákról

A kutatás/fejlesztés forrásai (alapjai):

- kooperatív módszerek, korszerű munkaformák és tanári szerepfelfogások megjelenése a kollégiumpedagógiában

(pl. TÁMOP 3.1.4 eredményei és azok alkalmazása a gyakorlatban)

- kompetenciaelemzés a kollégiumpedagógia területén

(egy megelőző kutatás során kialakított kollégiumpedagógusi kompetencia-térkép)

- NAT koncepcióváltás

(a NAT és a pedagógusképzés megújítására 2016-ban megindult fejlesztések;)

A kutatás/fejlesztés (várható) főbb eredményei:

- A tanulói elvárások megismerése
- A kollégiumi nevelőtanárok meglévő kompetenciáinak feltérképezése
- A kollégiumpedagógusok fejlesztendő kompetenciáinak meghatározása, módszertani bázisának kibővítése

(mozgósítható tudás „átadása” egy-egy probléma vagy jelenség értelmezése révén)

- Javaslatok a pedagógusképzés számára a kívánatos kollégiumpedagógus-kompetenciák fejlesztésére

(gyakorlati, élményszerű nevelési-tanítási módszerek elsajátítása)

A testnevelés programtartalma az erőszak megelőzésére a Szerbiai oktatási tervekben

Szlivka Andrea

Kulcsszavak: *oktatás-nevelés, sporttevékenység, megelőzés, biztonság*

Szerbiában a gyerekek és fiatalok közötti erőszak növekvő tendenciát mutat. A Szerb Oktatási Minisztérium 2009 januárjában meghozta a *Cselekvési kerettervet, az erőszak megelőzésére az oktatási intézményekben*. Ennek a kerettervnek a megvalósulása 2009 februárjában vette kezdetét. A Cselekvési keretterv célja: az oktatási intézmények erőforrásának felhasználása annak érdekében, hogy biztonságos és támogató környezetet hozzanak létre - bevonva ebbe a nevelési-oktatási folyamatok szereplőit - az iskolai és iskolán kívüli tevékenységek során a gyerekek védelmének szempontjából. Ennek a célnak a megvalósításához járulnak hozzá az olyan szabadidős tevékenységek, amelybe bekapcsolják a közösség ismert sportolói, sporttevékenységekkel foglalkozó szakembereit, de a nyári- és téli iskolai szünetek alatt szervezett sportesemények is szolgálhatják a cél megvalósulását. Munkám elsődleges célja, megvizsgálni, hogy milyen mértékben valósulhatnak meg a Cselekvési kerettervben meghatározott célok az iskolai oktatásban, valamint a tanórán és iskolán kívüli testnevelés esetében. Megvizsgálom a szakmai szervezetek részvételi szintjét és annak mértékét, hogy az elvárt tevékenységek miként jelennek meg a szakértők által létrehozott intézményi dokumentumokban, tervekben és programokban. Ezen tevékenységek megvalósítása az iskolai környezetben történik. A szakmai tanácsok, szakmai szervezetek és csoportok kapcsolódása ezen tervhez, akkor nevezhető teljes körűnek, ha azok fellelhetőek az iskolában folyó oktatási-nevelési tevékenység tervezéséhez, kivitelezéséhez és megvalósításához szükséges dokumentumokban és az egyéb intézményi szervezetek programjaiban. Az eredmények alapján arra lehet következtetni, hogy a tanítási gyakorlatban a testnevelési programok még nem teljes mértékben szolgálják a támogató és biztonságos környezet kialakítását/fejlesztését. Az iskolai program, mint háttérdokumentum nem tartalmaz olyan konkrét tanórán- és iskolán kívüli testnevelési tevékenységeket, aminek a megvalósulása

kifejezetten ösztönzőleg hatna egy biztonságos és biztos iskolai környezet szerkezetének meglétére. Az éves terv is hiányos és nem tekinthető koherens cselekvési programnak, amely az erőszak megelőzése szempontjából hatásosnak bizonyulhat az oktatási intézményekben. A diákok csapataiban a tevékenységek során nem tudatosul az iskolai sport és szabadidős sporttevékenységek hozzájárulása és közreműködése a toleráns légkör kialakításában. A testnevelő tanárok szakértői tanácsa is csak részben hajtja végre az iskolai sport és szabadidős sporttevékenységek integrációját és harmonizációját, ezért elmondható hogy a Cselekvési terv fenntarthatósága az oktatási gyakorlatban nem valósul meg sikeresen.

Pedagógiai szempontok az úszás oktatásban

Cselők Dorottya

Kulcsszavak: úszásoktatás, szakmódszertan, gyakorlat központú kutatás

A Pécsi Tudományegyetemen működő Tanárjelöltek Szakkollégiumának MTTTM nevű kutatócsoport tagjaként egy sporttudományi kutatást végzek, amely az úszás oktatásával foglalkozik. Ezt a területet több szempontból vizsgálom. Az egyik aspektus az úszás oktatásának szakmódszertani kérdéseivel foglalkozik. A hazai szakirodalom áttekintésének eredményeként világossá vált, hogy a pályakezdő edzők, oktatók számára szükséges lehet egy olyan módszertani gyűjtemény összeállítása, amely szélesebb repertoárban kínál gyakorlatokat és feladatokat. A szakmódszertani szempontok mellett ezt a területet neveléstudományi aspektusokból is vizsgálom. Vagyis amellet, hogy összefoglalom az úszás oktatásának kimeneti követelményeit, indikátorait, szintjeit és gyakorlatait, fontos szerepet szánok a pedagógiai, fejlesztési elvek vizsgálatának. Többek között vizsgálom a ráhangolódás, a játék alapú tanulás, a szerepjátékok, az egyénre szabottság, valamint az oktató hozzáállása, a magyarázat, a hibák monitorozása és javítása kérdésköreit. Vizsgálatom során számos módszertani feladat elő tesztjét végeztem el, ezek eredményeinek felhasználásával igyekszem igazolni a gyűjteménybe bekerülő gyakorlatokat pedagógiai és módszertani szempontból.

*Óvodai és általános iskolai kutatások szekció***A tanulási céllal ingázó magyar gyerekek integrációja az ausztriai óvodákba és iskolákba**

Langerné Buchwald Judit

Kulcsszavak: tanulási célú vándorlás, ausztriai óvodáztatás és iskoláztatás, integráció

Integrációról pedagógiai értelemben akkor beszélhetünk, ha „minden gyermek és tanuló megkülönböztetés, kirekesztés nélkül, egymással együttműködve, a mindenkori fejlettségi szintjén, pillanatnyi észlelési, gondolkozási és cselekvési kompetenciájához mérten egy közös tárggyal és tárgyon tanul és játszik”. Az integráció két típusát lehet alapvetően megkülönböztetni: a fogadás és a befogadást. (RÉTHY 2002: 287) Csányi Yvonne az integrált iskoláztatáson a tanulásban valamely oknál fogva akadályozott gyermekek együttnevelését érti. Az integráció szintjeit tekintve ő is megkülönbözteti a fogadást (integrációt), amikor a speciális igényű tanuló csak jelen van, sajátos igényeit nem veszik figyelembe és nem kap megfelelő segítséget a beilleszkedésben és a tanulásban; valamint az inklúziót (befogadást), amikor az iskola az egyéni differenciálás alkalmazásával támogatja a tanuló fejlődését, kibontakozását. (CSÁNYI 2001)

Az ingázó magyar gyerekek esetében a speciális igény, illetve a beilleszkedésben és tanulásban hátrányosan ható tényező elsődlegesen a német nyelv-tudásban megmutatkozó hiány, mivel a többségi nyelv a német, ez a mindennapi érintkezés és az oktatás nyelve, a magyar tanulók pedig eleve hátránnyal indulnak az osztrák gyerekekhez képest mind a tanulás, mind pedig a szociális kapcsolatok területén. A kutatás során az ausztriai óvodákba és iskolákba járó gyermekek integrációjának megvalósulását vizsgáltuk. Az óvodai és iskolai nevelést szabályozó dokumentumok elemzésével feltártuk, hogy milyen módon biztosítják a nem német anyanyelvű tanulók óvodai és iskolai integrációját. Családokkal készített interjúk segítségével, ahol a gyerekek ausztriai óvodába és/vagy iskolába járnak, arra kerestük a választ, hogy hogyan valósult meg integrációjuk az óvodában és az iskolában, azaz a mindennapi gyakorlat szintjén, és ezek alapján az integráció mely típusa azonosítható a tanulási céllal ingázó gyerekeknél.

CSÁNYI Yvonne (2001): Az együttnevelés fontosabb tényezői, feltételei. Budapest.

RÉTHY Endréné (2002): A speciális szükségletű gyerekek nevelése, oktatása Európában: Az integráció és inklúzió elméleti és gyakorlati kérdései. In Magyar Pedagógia 3. 281-300.

Digitalizáció az óvodában, A mérés-értékelés új tendenciái: A papír és számítógép alapú tesztelés összehasonlító vizsgálatai óvodás korban

Kruppa Éva

Kulcsszavak: digitalizáció, óvoda, mérés-értékelés, motiváció, teljesítménynövelés, attitűdváltás

A kutatás/fejlesztés célja: Jó gyakorlatokkal és a kutatási eredményeimmel igyekszek hozzájárulni a modern óvodapedagógiai szemlélet és módszertani kultúra előmozdításához a digitalizáció terén.

A kutatás/fejlesztés módszerei: kísérlet, megfigyelés természetes körülmények között – Óvodai csoportomban az 5-7 éves gyermekek papír és számítógép alapú tesztelése, fejlettségi szintjük mérése az életkori sajátosságaiknak megfelelő feladatokkal.

A kutatás/fejlesztés forrásai:

Elsődleges:

Csapó Benő, Molnár Gyöngyvér, Pap-szigeti Róbert és R. Tóth Krisztina (2009): A mérés-értékelés új tendenciái: a papír és számítógép alapú tesztelés összehasonlító vizsgálatai általános iskolás, illetve főiskolás diákok körében. In: Perjés István és Kozma Tamás (szerk.): Új kutatások a neveléstudományokban. Hatékony tudomány, pedagógiai kultúra, sikeres iskola. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest. 2009. 99-108.

Másodlagos:

Molnár Gyöngyvér, Magyar Andrea, Pásztor-Kovács Anita, Hülber László (2015): A mérési - értékelési rendszer elektronikus alapokra helyezésével kapcsolatos helyzetelemzés, Oktatási Hivatal 2015.

A kutatás/fejlesztés várható eredményei:

- A papír- és számítógép-alapú tesztelés során teljesítménykülönbségek adódtak.
- Az új információ-kommunikáció eszközök segítenek az óvodai nevelésben megjelenő problémák hatékony megoldásában.
- „Digitalizáció az óvodában”, az óvodapedagógus képzés újabb aspektusa.

A szülő és az óvoda kapcsolatrendszere

Imre Nóra

Kulcsszavak: szülői bevonódás, támogató környezet, partnerkapcsolati formák

A koragyerekkori nevelés és gondozás jelentőségét számos tudományterület – pszichológia, szociológia, közgazdaságtan – kiemeli, mint a gyermek fejlődésének egyik legfontosabb szakaszát. Ez a gyermek életének olyan szenzitív időszaka, mikor kognitív és nem-kognitív képességek ugrásszerűen fejlődhetnek. A koragyerekkorra, mint életkori szakaszra irányuló kutatások kimutatták, hogy az otthoni környezet, a szülői elköteleződés/bevonódás hatást gyakorolhat a későbbi iskolai eredményességre (Borgonovi, Montt 2012; Desforges, Abouchaar 2003). A szülői részvétel sokféle formát ölthet, de a pozitív, támogató környezet és a harmonikus partnerkapcsolat kialakításában szerepet játszhat az óvoda, mint nevelési intézmény (Halgunseth 2009).

Bár kutatásunk fókuszában a három éves kortól kötelező óvodáztatás szakmai megítélése állt, a vizsgálat során lebonyolított fókuszcsoportos- és egyéni interjúk lehetőséget adtak a szülő-óvoda kapcsolatrendszerének feltárására. Elsősorban hátrányos helyzetű térségek óvodáiban készítettünk óvodavezetői- és szülői interjúkat. A kvalitatív kutatásunk által nyert információkat és adatokat az Epstein-i és a Hoover-Dempsey-i modell alapján elemeztük (Epstein, Sanders 2006; Hoover-Dempsey et al. 2005). Előreláthatólag eredményeink rámutatnak arra, hogy az óvodai nevelési szakasz kiterjesztésével változtak-e a szülő-óvoda kapcsolatrendszerének egyes elemei, valamint, hogy milyen nehézségek merülhetnek fel a viszonyrendszer szorosabbá fűzésével. Igyekeztünk választ találni arra is, hogy az óvodai nevelés hatással lehet-e az alacsonyabb társadalmi státuszú szülők nevelési gyakorlatára. Meglátásunk szerint az angolszász modellek támpontot nyújthatnak - a koragyerekkori intézményes nevelés keretein belül - a szülő és óvoda közötti viszonyrendszer további javításához a gyermek fejlődése érdekében.

Tanító szakos hallgatók viszonyulása a természettudományokhoz

Szántóné Tóth Hajnalka – Bencéné Fekete Andrea

Kulcsszavak: *természettudomány, attitűd, tanítójelöltek*

A gyerekek kíváncsiak a világ csodáira, nyitottak az őket körülvevő környezet megismerésére. Az iskolapadba kerülve azonban már csökken az érdeklődésük, motivációjuk a természeti és társadalmi jelenségek felfedezése iránt. A környezet- és természetismeret tantárgyak során lehetőség nyílna számukra, hogy elsajátítsák azokat a természettudományos ismereteket, gondolkodási algoritmust, szemléletmódot, amelyek biztonságos alapozást nyújthatnak a későbbiekben a természettudományos szaktárgyak tanulásához.

Az Európai Unió által meghatározott kulcskompetenciák hálójában fontos pillér a természettudományos kompetencia, mely hozzájárul a sikeres életvitelhez a tudásalapú társadalomban. A 21. századi iskola feladata, hogy kialakítsa a tanulók természettudományos világképét, illetve olyan ismereteket nyújtson, amelyek birtokában képesek lesznek a gyerekek az élethosszig tartó tanulásra.

A pedagógus szerepe és tevékenységi köre is átalakult az utóbbi évtizedek során. Egy tanító már nem lehet minden tudományterület tudásanyagának birtokosa. Fel kell készülnie azonban arra, hogy hatékony módszerekkel tudja fenntartani a gyerekek érdeklődését, illetve tudja továbbadni számukra az önálló ismeretszerzési technikákat, amelyekkel képesek lesznek elsajátítani az új ismereteket. Ily módon nagy felelősség hárul a pedagógusképzésre is, mivel csak a jól felkészített, gazdag módszertani repertoárral rendelkező tanítók képesek élményszerűen átadni a természettudományos ismereteket. A leendő tanítók természettudományos attitűdjé döntően befolyásolja a felnövekvő nemzedék viszonyulását Földünk és környezetünk természeti és társadalmi jelenségei iránt.

Empirikus kutatásunk során a Kaposvári Egyetem tanító szakos hallgatói körében arra kerestük a választ, hogy hogyan viszonyulnak a fizika, kémia, földrajz és biológia tárgyakhoz, milyen a természettudományos ismeretekhez fűződő érzelmi attitűdjük, milyen háttérismeretekkel rendelkeznek. Kérdőíves módszerrel kérdeztük meg a leendő tanítókat arról, hogy rendelkeznek-e megfelelő természettudományos háttértudással a tárgy tanításához. Amennyiben hiányosak előismereteik, a képzés ad-e lehetőséget a természettudományos ismeretek pótlására. Kitértünk arra, hogy mennyire tartják fontosnak a természettudományok jelenlétét a tanítóképzésben. A gyerekek természettudományos érdeklődésével kapcsolatosan is megkérdeztük véleményüket, illetve elképzelésüket arról, hogy hogyan lehetne a gyerekek érdeklődését, kíváncsiságát fenntartani a környezet- és természetismeret tantárgy iránt. Milyen módszerekkel, technikákkal, programokkal, rendezvényekkel tudnák élménnyé tenni a természettudományok tanulását az életkori adottságok figyelembevételével. Előadásunk során a kutatásunk eddigi eredményeit, illetve a hallgatók javaslatait mutatjuk be.

Elutasító közoktatás ellenére

Hujber Tamásné

Kulcsszavak: *Proaktív Kollégiumi Program, rendszerszintű megújulás, kollégiumpedagógia*

A kutatás/fejlesztés célja: Kollégiumi szervezetfejlesztés, a pedagógiai mentálhigiéne általános szervezési elvként való értelmezése az intézmény elsődleges partneri körében, ezáltal a középfokon tanuló serdülő fiatalokat akadályozó problémák csökkentése, vagy adaptív válaszok fejlesztése a felmerülő problémákra.

A kutatás/fejlesztés módszerei:

1. Korábbi évek kutatásainak másod- és keresztlemzése. Az alapkutatások meghatározó standardizált tesztjei (pl.):
 - Coopersmith-féle önértékelés kérdőív
 - Marc Davis IRI tesztje
 - Gyermekdepresszió kérdőív CDI
 - Bar-On Érzelmi Intelligencia Teszt
2. Kiscsoportos, tevékenységbe ágyazott tréningmódszer
3. Interjú – Fókuszcsoportos interjú
4. Narratíva elemzés (tanulói esszék a teljesítmény- és megfelelési kényszer témakörben)

Kutatási témáink:

- Értékrend, értékorientáció vizsgálata serdülők körében
- Középiskolások önértékelésének vizsgálata
- A Z generáció motiválási lehetőségének kérdései a hátrányos helyzetű fiatalok körében
- Depresszió: növekvő kamasz-kór, vagy a kamaszkor általános tünete?
- Érzelmi intelligencia vizsgálata
- Siker vs kudarc (Teljesítmény kényszerrel élni)

A kutatás/fejlesztés forrásai:

A kutatásunk háttereként szolgáló irodalmak – a teljesség igénye nélkül – alkalmasak arra, hogy régebbi és új szerzők által leírt kapcsolódó elméleti ismereteket megalapozzák. Pl. Kulcsár Zsuzsanna, Kun Bernadett, Tóth László, Tari Annamária, Klein Sándor, Daniel Pink írásai, kutatásai.

A kutatás/fejlesztés (várható) főbb eredményei:

A fenti kutatások adatai megerősítették a középiskolás fiatalokkal való foglalkozások témaköreit, fejlesztési területeit. Kiemelten:

- alacsony önértékelés
- serdülőkori depresszió tünetegyüttese az országos átlag háromszorosa
- stressz csökkentést, feszültségoldást előírányzó programok számának emelése
- hiányszemlélet helyett proaktív gondolkodásmód
- 10-11. évfolyam kiemelt mentálhigiénes támogatása egyéni törődés, mentorálás, tanácsadás keretén belül
- 9-12. évfolyamig folyamatosan csökkenő fantázia és emelkedő személyes distressz
- intraperszonális képességfejlesztés

A fenti gondolatok megerősítik a Proaktív Kollégiumi Program létrehozásának szükségességét. A modell kiemelt területei: Kulturális értékközvetítés, tudástranszfer, adaptív pedagógiai alapok, proaktív szemlélet, tehetségprogram.

Pedagógiai – módszertani elvek:

- szükségletközpontú egyéni fejlesztés
- kortárs segítőkkel a bevonódás támogatása
- tanulói életút támogatása az óvodától a felsőoktatásig
- szinergiát erősítő, önszerveződő tanulói projektek
- önérvényesítés és közösségi érdek közötti egyensúly megteremtése
- önkéntesség szellemiségének kialakítása
- különböző módszerek produktív ötvözése: biblioterápia, Word Cafe, játékpedagógia, az évfolyam szintű projekt, a Waldorf pedagógiai elemek használata, közösségi terepasztal, reflexiós beszélgetés, a 7 Szokás Éltrevaló programja, mediáció és resztoratív vitarendezés.

Szenzomotoros felmérésre épülő Fókuszált Szenzomotoros Tréning hatása a gyermekek tanulási képességeire a nagycsoportos óvodások körében

Sarlós Erzsébet

Kulcsszavak: szenzomotoros, fejlesztés, tanulási képességek

Eredmények: Több, mint kétszáz 5-7 éves gyermeknél végeztem el szenzomotoros mérést. A nemzetközi szakirodalom tanulmányozása alapján arra a megállapításra jutottam, hogy az ÁMV vizsgálat (Lakatos Katalin: Az Állapot és mozgásvizsgálat. HRG. Budapest, 2008.) nem vesz figyelembe néhány primitív és csecsemőkori reflexet, (Moro, Galant, markoló-szopó) melyek perzisztálása hozzájárulhat a beilleszkedési, magatartási és tanulási zavarok kialakulásához. Ezért kezdtem el a Fókuszált Szenzomotoros Bemeneti Mérés és a Tréning anyagának összeállítását.

A vizsgálati eredményeim és a szakirodalom tanulmányozása (Sófalvi Sándor: A szenzomotoros integrációs terápiáról. Beszédjavító Intézet. Székesfehérvár, 2015.) alapján elmondható, hogy gyermekek idegrendszeri érettségének foka, különös tekintettel a középagyi primitív és csecsemőkori reflexek állapotára (Blythe Sally Goddard: A kiegyensúlyozott gyermek. Medicina Kiadó. Budapest, 2009), az együttmozgások meglétére, a szerialitás és a többcsatornás figyelem színvonalára, meghatározóak a tanuláshoz szükséges képességek, tekintetében. (Blythe Sally Goddard: Reflexek, tanulás és viselkedés. Medicina Kiadó. Budapest, 2015.)

135 gyermeknek írtam fel Fókuszált Egyéni Szenzomotoros Tréninget, melynek hatására (6-9 hónap) jelentős mértékben javult a gyerekek magatartása, fejlődtek a tanuláshoz szükséges képességeik.

Következtetések: Szükséges egy olyan standardizált mérési anyag összeállítása, mely a teljesség igényével feltárja a perzisztáló középagyi primitív és csecsemőkori reflexeket (Blythe Sally Goddard: Reflexek, tanulás és viselkedés. Medicina Kiadó. Budapest, 2015.) az 5-7 éves gyermekeknél, valamint megállapítja a szerialitás kialakulásának mértékét, az együttmozgások jelenlétét és megmutatja a többcsatornás figyelem állapotát.

Prevenációs illetve korrekciós céllal szükséges kidolgozni Fókuszált Egyéni és a Fókuszált Csoportos Szenzomotoros Terápia mozgásanyagát az 5-7 éves gyerekek számára.

A program várhatóan megakadályozza számos tanulási, beilleszkedési és magatartászavar kialakulását. Így a tanulás örömet ad a gyermeknek, ami hosszútávon meghatározza a tanuláshoz, az iskolához való jó viszonyt, elkerülhetővé teszi a korai iskolaelhagyást.

Támogatás: Dr. Estefánné dr. Varga Magdolna, dékán tanszékvezető főiskolai tanár, c. egyetemi tanár

Dr. Nahalka István (kandidátus, Matematika-fizika-ábrázoló geometria tanárszak, pedagógia.ELTE oktató, Kutatásmódszertan, Konstruktivista pedagógia)

Irodalomjegyzék:

Blythe Sally Goddard: A kiegyensúlyozott gyermek. Medicina Kiadó. Budapest, 2009.

Blythe Sally Goddard: Reflexek, tanulás és viselkedés. Medicina Kiadó. Budapest, 2015.

Lakatos Katalin: Az Állapot és mozgásvizsgálat. HRG. Budapest, 2008.

Smith Roley-Susanne Mailloux Zoe-Miller-Kuhaneck.Heather- Glennon-Tara: Understanding Ayres' Sensory Integration. OT Practice. 12.7 (2007).

Sófalvi Sándor: A szenzomotoros integrációs terápiáról. Beszédjavító Intézet. Székesfehérvár, 2015.

*Módszertan II. szekció***A perifériára szorított Másik**

Gaál Gabriella

Kulcsszavak: testpoétika, androgün (szöveg)test, test-töredékek, periféria, modulterv

A modulterv célja rámutatni a kortárs kultúra, azon belül a kortárs irodalom jelentőségére. Bemutatni azt, hogy értékorientált élményközpontú irodalomoktatásra van szükség, mivel az ad lehetőséget az azonosulásra; a szereplőkkel, élethelyzetekkel. Alkalmat kínál a kreatív gondolkodás fejlesztésére, az összefüggések hálójának felismerésére.

A modulterv legfőbb célkitűzése, hogy a tanulók különböző -társadalmi, szociális, kulturális, etikai- kérdéseket, problémákat érintő feladatok megoldása után képesek legyenek felismerni és véleményt formálni a test-töredékek perifériára szorítottságának ok-okozati összefüggéseiről. A diákok az órákon a hagyományos frontális osztálymunka mellett kooperatív technikákkal is dolgoznának. A modult jól illeszkedik a 12. tanterv irodalom, kortárs magyar irodalom témakörébe.

A vizsgált irodalmi műben egymással ütköző test-töredékek és sors-töredékek kavarnak céltanul térben és időben. A *Pixel* a „mai”, rohanó világot mutatja be, ahol csak egy-egy kép, benyomás marad az emberek után, mégis annak érzete határozza meg a találkozásokat, hogy egy közös testhez tartoztak valamikor. A hiányérzet megfosztja őket a test teljességének tapasztalatától.

A választott téma újszerűsége abban rejlik, hogy a novella elemzéseken bemutatható: a kötetben megjelenő (szöveg)test kétféle testtípus jellemzőit foglalja magába. Az egyik a *megkülönböztetett* testek halmaza, ilyenek azon szereplői testek, amelyek elsődlegesen előítéleteket váltanak ki másokból. Az előítéletek felszínre hívása a nemi másság vagy rasszista jegyek alapján történhet. A másik testtípust az *általános* testek alkotják. Az általános testek, a testrészek közötti hierarchikus viszonyokat jelenítik meg. A *Pixelben* egy olyan *androgün* test jön létre, amelyben minden testrész egyenértékű. Az androgün test képzete lebontja a sztereotípiákat, így válhat lehetségessé a perifériákon lévők beemelése a közös közegbe, testképebe. Ez alapján a szereplők is egyenértékűvé válnak, mert a látszatra egészséges emberek is valamilyen hiánytól szenvednek, nem különbek a valódi fizikai hiánnyal küszködő társaiknál: a hiány testközösséget teremt a kötetben.

A kötet izgalmas kihívást jelent; lehetőség nyílik kirakni egy puzzle, egy pixeles kép darabjait, ahol minden puzzle-darab külön életet él, mégis kapcsolódnak egymáshoz, együtt alkotnak egy egészet. A modulterv pedig kitűnő lehetőséget biztosítana a kapcsolódási pontok felfedeztetésével egy kompetencia és együttműködésen alapuló kortárs irodalomtanításra a közoktatásban.

Az improvizációs színházi gyakorlatok fejlesztő hatása az érzelmi intelligenciára a drámapedagógia tükrében

Kovács Fanni Noémi

Kulcsszavak: *improvizáció, drámapedagógia, érzelmi intelligencia, kooperatív tanulásszervezés*

Kutatási-fejlesztési célkitűzésem a pécsi, illetőleg Pécsi Tudományegyetemhez köthető, 2007 óta fennálló Improvokál Társulattól, valamint a hazai angolszász improvizációs vonalat képviselő társulatoktól általam összegyűjtött játékok alapján egy tréning- és színpadi gyakorlati játéktár elkészítése. Kutatási célom a gyakorlatok leírásán túl azok vizsgálata neveléstudományi aspektusok szempontjából. Az egyik terület a személyes és szociális kompetenciák fejlesztésének kérdésköre. Az improvizációs színház fejlesztő gyakorlatai kapcsán azt vizsgálom, hogy vajon ezek a gyakorlatok milyen mértékben segíthetik elő az érzelmi intelligencia komponenseinek fejlődését. Egy másik aspektusban azt vizsgálom, hogy a kooperatív pedagógiában fellelhető innovatív és új szemléletmódok vajon fellelhetők-e a leírt improvizációs gyakorlatok szervezési módjaiban. A szakirodalmi áttekintés után egy olyan elemzési szempontrendszert állítottam össze, amely lehetővé teszi, hogy résztvevői megfigyeléssel, fókuszcsoportos beszélgetéssel, video-elemzéssel vizsgálni lehessen a gyakorlatokat az érzelmi intelligencia komponensei, valamint a kooperatív tanulásszervezés alapelvei szempontjából. A kvalitatív, feltáró jellegű kutatásom eredményeit igazolni szeretném érzelmi intelligenciára vonatkozó bevizsgált tesztek segítségével is. A kiinduló hipotézis az volt, hogy az improvizációs gyakorlat valós fejlesztő hatást fejt ki a vizsgált területeken. Feltételezésem szerint körvonalazódik majd egy olyan fejlesztési szegmens, amelyben az improvizációs technikákon alapuló gyakorlatsorok tovább fejleszthetők a reformpedagógia kooperativitást támogató elemeivel. Pozitívuma az improvizációs színháznak, hogy nem feltétlenül igényel egy konkrét tartalmat, meghatározott teret és formát, vagy tárgyi feltételeket, így transzverzális módszertana alkalmazható mind a pedagógiában, mind pedig egyéb munkaerőpiaci fejlesztések során. Erre a feltételezésre épülő távlati célom ezzel a kutatással az, hogy egy olyan pedagógiai és neveléstudományi szempontból alátámasztott tréningrendszer illetve képzési csomag kerüljön kidolgozásra, amely akár az oktatás színterein, akár pedig a kommunikációs tréneri pályán alkalmazható legyen.

Traumafeldolgozás és gender a kortárs irodalomban: a projektmódszer lehetőségei a középiskolai oktatásban

Auer Eszter

Kulcsszavak: *traumafeldolgozás, projektoktatás, gender, kortárs irodalom*

A középiskolai oktatás nem fordít elegendő figyelmet olyan társadalmilag fontos kérdésekre, mint a traumafeldolgozás, családon, párkapcsolaton belüli erőszak, szexuális bántalmazás. Előadásomban azt mutatom be, hogy ezek a témák hogyan kapcsolódhatnak be az oktatásba, milyen módszerekkel kaphatnak helyet a tanórákon, az iskola életében. A gyerekek felvilágosítása, a testi integritás tudatosítása fontos feladat, amely alól az iskola sem vonhatja ki magát. Ez arra hívja fel a figyelmet, hogy minden olyan szakember, aki gyermekekkel foglalkozik, vagy éppen szülő, felelős azért, hogy a gyermekeket megfelelő információkkal lássa el, és hogy ő maga is tisztában legyen a kérdést érintő fogalmakkal. A szexuális

bántalmazás nagy százalékban a családon belül történik meg, vagy egy közeli ismerős az elkövető. Ilyenkor is fontos feladata a szakembereknek (tanárok, pszichológusok), hogy felismerje a tüneteket, bizalomteljes légkört alakítson ki, ahol a gyermek meg tud nyílni, és olyan tudással rendelkezzen, amely segítségére van abban, hogy a további lépéseket megtehesse. Most folyó kutatásomban egy olyan projekt kidolgozását valósítom meg, amely mind a diákokat, mind a tanárokat ellátja a szükséges információkkal, és segítséget nyújt abban, hogy egy társadalmilag fontos probléma megoldása már az iskola keretein belül elkezdődhessen, kilépjen az elhallgatás köréből. A szexuális bántalmazás tüneteinek ismerete a tanárok részéről, és a diákok tudatossága nagyban hozzájárulhat a megelőzéshez. Mindezeket a célokat a projektmódszer segítségével igyekszem megvalósítani. Sofi Oksanen Tisztogató című regénye alapján, a mű témájánál és megalkotottságánál fogva lehetőséget biztosít középiskolai keretek között társadalmilag fontos kérdések megvitatására, mint a bántalmazás, az elnyomás, női kiszolgáltatottság és jogfosztottság. Előadásomban ismeretem egy már megvalósult projekt eredményeit, amely a gender témájával foglalkozott, itt bemutatom a diákok saját munkáit, fejlődési eredményit.

Produktív tanulás kooperatív tanulásszervezéssel - esettanulmány egy mese születéséről

Fodor Bálint

Kulcsszavak: *produktív tanulás, kooperatív tanulásszervezés, szövegalkotás*

Előadásomban annak a saját élményű professzionális tapasztalatomnak illusztrációjára törekszem, miszerint lehetséges a kooperatív tanulásszervezés (Arató 2011, Arató - Varga 2012, Arató 2016) mentén létrejövő produktív tanulás (Bárdossy 2006, Dezső 2015:166, Bárdossy – Dezső 2016) implikációja az angol nyelvtanulás során korcsoporttól függetlenül olyan tanulócsoportban, mely még nem rendelkezik ilyen jellegű tapasztalatokkal. Az előadásomban bemutatásra kerülő bevezető foglalkozás nem csupán az első lépés az újfajta tanulási/tanítási módszer elsajátításában, de egyúttal inspirálja tanulók együtt-tanulását is. E foglalkozás a bemutatásra kerülő tanítási-tanulási mód elsajátítása mellett segít a pedagógusnak felmérni a tanulók olyan egyéni kompetencia-szintjeit, melyeket a megszokott tanórák keretein belül nem sikerül megismerni. Az ismerkedő-foglalkozás a tanulók kreativitását és humorérzékét is próbára teszi, s teret biztosít az idegen nyelven történő önkifejezésnek. A vonatkozó elméleti háttérrel párhuzamosan bemutatásra kerülnek az alkalmazott struktúrák, külön kitérve a gyakorlatban tapasztalt kihívásokra és azok lehetséges kiküszöbölésére, megelőzésére. Habár a részletezett gyakorlatok és példák kimondottan az angol nyelvi órákon kerültek alkalmazásra, könnyen adaptálhatóak más tantárgyak keretein belül is. Az általam bemutatott foglalkozás számos módon átalakítható csoportlétszámtól –és összetételtől, illetve eltérő tantárgyi jellegtől függetlenül, továbbá szolgálhat egyfajta iránymutatásként vagy ötletforrásként is a pedagógusok diverz igényeinek megfelelően.

A bemutatott foglalkozást három kísérleti csoportban próbáltam ki: az általános iskola 5-6. osztályában és a gimnáziumi 11. évfolyamon. Ezek a csoportok korábban páros munkával, vagy egyszerűbb csoportmunkával találkoztak, ezért számukra a kooperatív tanulásszervezés teljesen új koncepcióként hatott, így jól meg tudtam figyelni reakcióikat az újfajta tanulási helyzetben. Produktív tanulási eredményükről, reflexióikról és a hosszabb távon folytatott kooperatív munka eredményeiről szintén beszámolok előadásomban.

Arató Ferenc (2011): A kooperatív tanulásszervezés paradigmatis jellege. In: Kozma Tamás - Perjés István (szerk.): Új kutatások a neveléstudományokban 2010: törekvések és lehetőségek a 21. század elején. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó, pp. 11-22

- Arató Ferenc - Varga Aranka (2012): Együtt-tanulók kézikönyve. Budapest: Mozaik Kiadó
- Arató Ferenc (2016): Mítoszok és félreértések a kooperatív tanulásszervezés körül. Autómónia és felelősség. 1 pp 43-46
- Bárdossy Ildikó (2006): A befogadó iskola és környezete. Új Pedagógiai Szemle 3 pp 35-45
- Bárdossy Ildikó – Dezső Renáta Anna (2016): A produktív tanulás időszerűsége Magyarországon. Autómónia és felelősség. 1 pp 7-20
- Dezső Renáta Anna (2015): International segments of teacher education at the Institute of Education Sciences of the University of Pécs. In: Kéri Katalin (szerk.): Az európai pedagógusképzés metszetei. Pécs: PTE OTDI, pp. 163-179

*Tanárképzés szekció***Digitáliskompetencia-fejlesztés a tanári felkészítésben – egy mintakurzus bemutatása**

Mrázik Julianna

Kulcsszavak: *digitális kompetencia fejlesztése, képzők képzése, IKT-támogatott kurzus*

Kutatási tapasztalat, hogy „a digitális jártasság kialakítása több mint egyszerű kompetenciafejlesztés és inkább bizalom építése az építő és kritikai gondolkodás, problémamegoldás, kreativitás és innováció irányába” (All Aboard – Digital Skills in Higher Education, 2015:5) valamint, hogy „az IKT-kompetencia fejlesztése komplex feladat. A számos eszköz, tananyag és program ellenére is látható, hogy a tanárjelöltek ragaszkodnak a hagyományosabb tanítási modellekhez, és a meglévő informatikai tudásukhoz igyekeznek igazítani az IKT adta lehetőségeket: multimédiás szemléltetést, vázlatos prezentációt készítenek, vagy internetes házi feladatot adnak.” (Gonda Zsuzsa, 2016). Az informatikai kultúra hazai, tantárgyak szintjén történő oktatása nem váltotta be a hozzá fűződő reményeket. Vélhetően a közismereti tanárok (pusztán) informatikai át- és továbbképzése sem célravezető és egy digitális jártasság (kompetencia) kialakítása kívánatos – mely nem azonos az informatikai tudással, sokkal inkább képességgel, készséggel és az attitűddel. Ebből kiindulva – például egy tanárképzési kurzus keretében – a diszciplináris tudástartalmak mentén haladva olyan online és/vagy más informatikai megoldások szövődnek a kurzus tematikájába, amely a leendő tanárokat segítheti a digitális állampolgárságban való eligazodásban.

- Az informatikai kompetencia ne csupán a tantárgyak/kurzusok szintjén jelenjék meg, hanem műhelyek, együtt-tanuló csoportok szintjén;
- a tudás,- és kompetenciartalmak közvetítésében képviseltessék magukat az informatikai és a neveléstudományi (pedagógia) szakterület képviselői, lehetőség szerint egyidejűleg (kollaboratív tanítás, co-teaching módszerével, online eszközökkel)
- Az egyes közismereti tárgyak oktatásában jól hasznosítható informatikai megoldások, online és hardvereszközök pedagógiai megközelítésben való fókuszba helyezésével, megosztásával, megismertetésével
- IKT-fókuszú gyakorlatorientált tanulási/tanítási útmutató kidolgozása (online/offline). Mindennek elérésére online pedagógiai informatikai kurzus indítása.

Online tanári felkészítési kurzus, Facebook ® zárt csoport létrehozása, valós és késleltetett idejű kapcsolattartás, feladatok posztolása és megoldása, hozzászólások/reflexiók gyűjtése - akció jellegű kutatás keretében.

A neveléstudományi és az informatikai terület tudástranszfere. A modellkurzus produktumai 1) pozitív attitűd kialakítása a digitális világ felé, 2) felhasználói jártasság az eszközök tekintetében 3) egy tanulási/tanítási segédlet (útmutató és/vagy modellkurzus) az oktatók és a hallgatók számára. Reflexió: a féléves kurzus végeztével - a jegy megszerzését követően - a hallgatók azt kérték, hogy továbbra is maradjon fenn a kapcsolattartás a csoporton keresztül. A - főként gyakorlati jelentőségű - modellkurzus adaptálása a folyó praxis javítását idézheti elő ugyanakkor bővíthető, a helyi viszonyokhoz igazítható tanulástervezési, tanulássegítési keretet biztosíthat.

Egy foglalkoztatáspolitikai eszköz a képzés, oktatás és fejlesztés megvalósításában

Pál Balázs Gyula

Kulcsszavak: *tranzitprogram, munkaerőpiac, komplex*

Hazánk munkaerőpiaca az elmúlt évtizedben meglehetősen rugalmatlanul reagált a keresleti és kínálati viszonyok alakulására. Már a rendszerváltás óta folyamatosan jelen vannak azok a tényezők, okok, amelyek gazdasági, demográfiai és munkaerőpiaci oldalról támasztják alá a 2002-ben megindult tranzit foglalkoztatási projektek szükségességét és minél szélesebb körben történő jelenlétét. A tranzit foglalkoztatási program egy komplex módon megvalósuló tevékenység, aminek elsődleges célja, hogy a célcsoportok számára olyan képzési, oktatási, fejlesztési, szolgáltatási és foglalkoztatási egységet nyújtson, aminek segítségével minél nagyobb elhelyezkedési esélyt biztosítson a résztvevők számára a lehetőségeikhez és problémáikhoz mérten.

Képzési, oktatási és fejlesztési szempontból a tranzit programok fontosságát a következő jelenségek indokolják: a programok képesek úgy bevonni a résztvevőket, hogy a képzések nem rántják vissza őket az iskola infantilis világába; képesek lesznek a résztvevők a hiányzó alap- és kulcskompetenciák elsajátítására, amivel képesek lesznek szakmát tanulni. Ennek következtében eredményesebben érvényesülhetnek az elsődleges munkaerőpiacon.

A tranzit programok komplex módon értelmezik a célcsoportok (aktív korú munkanélküliek, megváltozott munkaképességűek, alacsony iskolai végzettségűek, periférián élők, létfenntartást biztosító jövedelem nélküliek) esetében a képzési, oktatási és fejlesztési lehetőségeket, szem előtt tartva az önálló tanulás, önfejlesztés megvalósítását.

Az előadás részletesen bemutatja az 1996 óta jelen lévő tranzit programok jellemzőit (célrendszere, célcsoportjai, munkaerőpiaci szükségessége, komplex képzési-fejlesztési-szolgáltatási jellemzői), beleértve a legismertebb szerzők (Györgyi Zoltán, Mártonfi György, Eszik Zoltán) munkásságának mérföldköveit. Ez jelenti a vizsgált téma szekunder kutatását. A primer kutatást pedig egy közelmúltban (2016) zárult kutatás (az alacsony iskolai végzettségű nők tanulási motivációja) eredményei jelentik, amelyek szintén igazolják a tranzit programok létjogosultságát a foglalkoztatáspolitikai eszközök között. A szerző elsődleges célja az előadással, hogy bemutassa a tranzitprogramok jelentőségét, megvizsgálva az eddigi eredményeket és kiindulópontja legyen a kormány által kiírt Tranzitfoglalkoztatási programok támogatása (GINOP-5.1.4-17) pályázatok keretében végbemenő programok szerző általái vizsgálatának, elemzésének.

A tanulói portfólió készítés szerepe a tehetség felismerésben és a kollégiumpedagógiában

Dancsházy-Nagy Ágnes

Kulcsszavak: *tanulói portfólió, kompetencia fejlesztés, tehetség felismerés*

Cél: A tanulók komplex személyiség és kompetenciafejlesztése, tehetség felismerése a portfólió készítés folyamata, mint módszer felhasználásával.

A tehetségfelismerés-gondozás a modern pedagógia kiemelt területe, az oktatási- nevelési munkában prioritásként szerepel. Ma már a tehetség ígéreték korrekt felkutatásához alapvető követelmény a rendszer jellegű azonosítás kialakítása az iskolában. Ennek alapja, hogy a hatékony tehetség-azonosítás érdekében a pedagógusnak többfajta módszert kell alkalmaznia,

amelyek mindegyike másfajta információval gazdagítja majd a palettát. (Balogh, 2016) A szemléletváltozásnak alapvető mozgatórugói a komplexitás, a folyamatosság, a szubjektivitás figyelembe vétele és a gondozás. Ezen sarokpontok figyelembe vételével kerestünk egy olyan eszközt, mely segíti a módszer alkalmazását a mindennapi pedagógiánkban. Minél több forrásból szerzünk információt a tanulóink képességeivel kapcsolatban, annál megbízhatóbb a személyiségfejlesztésük, tehetségazonosításuk, tehetséggondozásuk.

A portfóliókészítés folyamata egy olyan hatásvizsgálati eszközzé válhat, amely a diákok képességeinek megfelelő kihívás, ezáltal sem alul, sem túl nem teljesíthetnek.

A produktum elkészítése fejleszti a divergens gondolkodásmódot, a kritikai gondolkodást, önreflexiót, egyedi megoldásokra sarkall. Olyan áttekintést ad a diák és segítői számára, mely megkönnyíti a pályorientációt, a továbbtanulással kapcsolatos döntést, ez által rugalmas, sokszínű terület előkészítése válik lehetővé, hogy a felsőoktatásban a diák, a neki legmegfelelőbb irányban léphessen tovább.

A folyamat során a tanulók komplex személyiségfejlesztése az egyéni érdeklődésüket, tehetségüket tekinti kiindulási pontnak és az alapprogramban prioritásként meghatározott kompetenciák mentén a kollégiumi foglalkozási színtereket, tehetségműhelyeket, szakköröket használja fel a tevékenység elmélyítésére, a műveltségi látókör szélesítésére, a felfedezett tehetségek gondozására, továbbfejlesztésére. A folyamat során kevert módszerű kutatást alkalmazunk 14-18 éves kollégista diákokon.

A várható eredmények a kutatás/fejlesztés bezárásával a megfogalmazott kérdéseinkre kapott válaszok. Mely érdeklődési területek kapnak prioritást a tanulói portfóliókban? Integrálhatóak-e a meglévő tehetségműhelyekbe? Milyen mértékben mutatható ki az érdeklődés-képesség-motiváltság-tehetség koherenciája? Pedagógiai tevékenységünk mennyiben járult hozzá a komplex fejlesztéshez?

Konfliktusmegelőző tevékenységek a testnevelő tanárok munkájában

Németh Zsolt

Kulcsszavak: konfliktuskezelő stratégia, konfliktusmegelőző tevékenység, testnevelő tanárok

A testnevelő tanárok a diákjaikkal és a diákok szüleivel szemben számtalan konfliktussal szembesülnek. A felszínre került konfliktusok kezelésének folyamatát több tényező is befolyásolja, amelyek ismerete nélkül az ellentétek hatékony kezelése nem valósítható meg. A fókuszcsoportos vizsgálatban 8 fő különböző iskolatípusban tanító testnevelő tanár vett részt. A vizsgálati mintában voltak olyanok, akik a tanári életpályájuk kezdetén, a közepén és a vége felé jártak. A kutatás célkitűzése azoknak a szervezési feladatoknak, pedagógiai utasításoknak és nevelési tevékenységeknek a feltérképezése, amelyek csökkentik az esélyét a konfliktusok kialakulásának. A résztvevők véleménye szerint, a legjobb konfliktuskezelési módszer, ha a testnevelő tanárok megpróbálják a konfliktusokat megelőzni. Ehhez viszont ismerni kell a leggyakoribb helyszíneket és okokat. A pályakezdő testnevelő tanároknak főként a fegyelmezéssel kapcsolatban akadtak nehézségeik, amelyet megfelelő pedagógiai tapintattal, a szituációhoz illeszkedő kommunikációs stílussal, példamutatással és határozott fellépéssel igyekeztek orvosolni. A testnevelés órák előtti öltözői rend és a fegyelmezett magatartás már megfelelő alapot teremthet a testnevelés óra célkitűzéseinek a sikeres megvalósításához. A helyes magatartás kritériumait a testnevelő tanároknak az év elején kell közölniük, amit aztán következetesen be is kell tartatniuk. A szülőket is tájékoztatni kell a testneveléssel kapcsolatos szabályokról. A felszerelés hiányából, a késésből és az ékszerek viseléséből adódó konfliktusok gyakoriak, ezért ezeknek az eseteknek a kezelésére számítani

kell. Tehetséges sportoló esetén tudatosítani kell, hogy a diákolimpiai részvétel az elsődleges. A sportjátékok oktatása közben a labdák felvétele konfliktushoz vezethet, ha azokat egyszerre, egy szűk nyílású labdatartó hálóból akarják kivenni a diákok. A konfliktus elkerülhető, ha a labdákat egymás mellé a földre helyezzük. Konfliktust kiváltó ok lehet a kapuk és a pálya méreteinek nem egyértelmű jelölése is. A csapatalakítás közben szintén gyakoriak lehetnek a konfliktusok, ezért a testnevelő tanároknak tisztában kell lenniük a csapatválasztás folyamatának pedagógiai és pszichológiai hátterével. A sportjátékok mérkőzésein nem szabad megengedni, hogy a diákok szándékosan durva szabálytalanságokat kövessenek el és játéktársaik teljesítményét kritizálják. A helytelen kommunikációs stílust a történés pillanatában azonnal korrigálni kell, hogy megakadályozzuk a nagymértékű elterjedését. Az iskolák közötti tétmérkőzések vonatkozásában a cserejátékosoknak is megfelelő mennyiségű játéklehetőséget kell biztosítani. A mezszámok kiosztása a 10-es számú mez tekintetében és a nem megfelelő poszton történő játszás is konfliktust eredményezhet. A konfliktusok megelőzése közben a testnevelő tanároknak olyan magatartást kell tanúsítaniuk, hogy ez pozitív hatással legyen a tanítványaik sportteljesítményére és viselkedésére.

*Performance szekció***Kulturális antropológia és a személyi igazolvány**

Nyúl Eszter Anna

Kulcsszavak: állampolgárságra nevelés, személyazonosító igazolvány, átmeneti rítus

Kutatási témám az állampolgárságra nevelés, azon belül az állampolgári ismeretek oktatása. Jelen vizsgálódásom tárgya a személyi igazolvány átvételének jelentősége serdülő korban. Hipotézisem szerint 2009-ig a személyazonosító igazolvány 14 éves, korábban 16 éves korhoz kötött kötelező kiállítása és kézhezvétele átmeneti rítusként volt jelen a magyar fiatalok életében, amely ezáltal jelentősen hozzájárult az állampolgárságra neveléshez. Ennek ellenőrzésére a kutatás kulturális antropológiai szempontokból vizsgálta a személyi igazolvány egykori szerepét. Az eredmények alapján igazolható a személyi igazolvány átvételének rítusként történő értelmezése. Ez a felismerés azért is fontos, mivel jelenleg Magyarországon nincsen olyan eszköz az állampolgárságra nevelésben, amely a fiatalokat olyan erővel készíti a jogkövető állampolgári lét felismerésére, mint ahogyan erre a személyi igazolvány képes, amennyiben átmeneti rítusként fejtheti ki hatását. Ez a fel nem ismert vagy eléggé nem hangsúlyozott beavatás olyan ürt hagyott maga után, amelynek kitöltése az állampolgárságra nevelésnek lehet feladata és mindenképpen kiaknázásra vár.

Bemutakozik a Pécsi Élő Könyvtár Klub

Rimai Dávid - Nyirati András

Kulcsszavak: A Science Slam szekcióhoz csatlakozva szeretném bemutatni az „Élő Könyvtár” pécsi csapatát, melynek tevékenységében a „könyvtáros” és szervezőként működöm, kollégámmal Nyirati Andrásval, Az emberség erejével Alapítvány elnökével.

Az „Élő Könyvtár” egy koppenhágai eredetű kezdeményezés, amelyet öt fiatal hozott létre, az előítéletes gondolkodás és az erőszak megakadályozása érdekében. Az első „Human Library” nevű akció a roskilde-i zenei fesztiválon mutatkozott be, amely olyan sikeres lett, hogy 2003-ban be is került az Európa Tanács emberi jogi ifjúsági programjába. Az elnevezés ekkor változott „Living Library”-vé, azaz „Élő könyvtárrá”. Az „Élő Könyvtár” könyvei olyan személyek, akik a többségi társadalom szemében rendelkeznek egy-egy érdekes, előítéletre okot szolgáltató attribútummal, (úgy mint származás tekintetében, mozgáskorlátozottság, hallás- vagy látássérültség, felépülő függőség, étkezési zavar, vegánság, homoszexualitás, stb.). Az „Élő Könyvtár” pedig az a platform, amely lehetőséget teremt a szemtől szembeni párbeszédre, a kérdések feltevésének lehetőségére, egymás megismerésére. A „Science Slam” szekcióban bemutatkozna a pécsi önkéntes „könyvekből” álló csoport, bemutatná a már régóta működő Iskolai Élő Könyvtár foglalkozást, amely 90 perce alatt „beszélgető-szigetek” révén tud lehetőséget teremteni „könyveinkkel” való találkozásra, az élő párbeszéd megteremtésére.

Honnan tudom?

Huszár Zsuzsanna

Kulcsszavak: *tudástípusok, reflektivitás, interaktív installáció*

Az érdeklődők közreműködésével létrehozandó alkalmi installáció a tudás különböző értelmezéseire épül, és egyéni értelmezéseink aktualizálását igényli. Különféle tartalmak rendszerbe illesztése, kiegészítése és átstrukturálása révén egy interaktív, változó és nyitott "konstrukciót" hozunk létre, amelynek kialakítása során aktivitásunk fogalmi, rendszerező, manipulatív, mozgásos, kommunikatív és társas jelleget egyaránt hordoz. Az alkalmi installáció elkészítésében való közreműködés némi kísérletező kedvet igényel. A tízperces esemény alapvetően módszertani jellegű, felsőoktatás-pedagógiai irányultságú, és a pedagógusképzés kompetenciaalapú gyakorlatának továbbfejlesztésében és /vagy kritikájában lehet szerepe. A kérdés, ami a középpontba kerül, hogy a tudás forrásaira és megbízhatóságára való reflektálás milyen lehetőségeit bonthatjuk ki a deklaratív, a procedurális és a normatív tudás elemeinek felhasználása mellett. Az alapprobléma tehát, hogy tudjuk-e, honnan tudjuk, amit tudnunk, vagy tudni vélünk. Az installáció kísérletére az a tapasztalat inspirál, hogy a hallgatókkal való munka során komoly erőfeszítésekre van szükség ahhoz, hogy a felhasznált tudás reflektált legyen, és eredetének, forrásának azonosítása ne elhanyagolt kérdés vagy a jelöltek gondolkodásától és igényeitől idegen feladat maradjon.

VI. ROMOLÓGUS KONFERENCIA

„Személyes tudomány” – Hallgatói kutatások a „TESZ WHSZ” keretében

Szimpóziumvezető: Andl Helga

Kulcsszavak: *szakkollégium, hallgatói kutatás, tanuló közösség*

A szimpózium – más, „hagyományosan” szerveződő szimpóziumoktól eltérően – nem tematikus fókusz köré rendeződik. Szerveződésének alapja egy „tanuló közösség” (Andl, 2015) tagjainak bemutatkozása, a szimpózium ugyanis a Wlilocki Henrik Szakkollégium (WHSZ) hallgatói számára kíván felületet biztosítani kutatási eredményeik prezentálására.

A WHSZ létrejötte óta folyamatosan törekszik arra, hogy támogassa a tagok kutatásait. A jelenleg zajló "TESZ-WHSZ" Tevékeny közösség, Egyéni gondoskodás, Személyes tudomány a Pécsi Tudományegyetem Wlilocki Henrik Szakkollégiumában című projekt (EFOP-3.4.1- 15-2015-00009) három pillérének egyike a hallgatók tudományos életbe való bekapcsolódásának segítése, kutatásokban való részvételük ösztönzése. Ennek egyik eleme, hogy a projekt keretein belül – építve a korábbi pozitív tapasztalatokra – újfent kiírásra került egy hallgatói kutatási pályázat.

A szimpóziumon előadó hallgatók egyéni vagy párban végzett kutatásaik eredményeiről számolnak be. A kutatási témák sokfélesége – szándékaink szerint – a szakkollégium sokszínűségét is reprezentálja. A bemutatott kutatások között szerepel a középiskolás tanulók romológiai ismeretének vizsgálata, egy interaktív társasjátékhoz kapcsolódó vélemények elemzése, tanárszakos hallgatók előítéletességének kutatása, a települési szegregáció által okozott lehetséges hátrányok vizsgálata, továbbá van kutatás, mely a londoni magyar munkavállalókra irányul, valamint az Eurovíziós Dalfesztivál is vizsgálat tárgyát képezi.

Eurovíziós Dalfesztivál: Nemzetközi konfliktusok a geopolitika színpadán

Rigó Bálint

Kulcsszavak: *Eurovíziós Dalfesztivál, geopolitika, konfliktusok*

Az Eurovíziós Dalfesztivál 1956-ban indult útjára, és mára a világ egyik legnagyobb és legnézettebb műsorává nőtte ki magát. A dalverseny egyik fő céljává tűzte ki az egységes Európa-tudat megerősítését és kiszélesítését. Bár a zenei rangadó mindig is próbált elhatárolódni a politikai, etnikai és vallási ellentétektől, azonban a versenyen részt vevő országok közötti történelmi-földrajzi és kulturális kapcsolatok rendszerint megmutatkoztak a színpadon, és némely ott elhangzott dal jelentős társadalmi változások előjele, előmozdítója volt, vagy akár egy forradalom kioldozásában is nagy szerepet játszott. Tanulmányomban a fő hangsúlyt az Eurovíziós Dalfesztiválon résztvevő országok kapcsolatrendszerére, a fellépő országok közötti, a dalversenyen is tetten érhető konfliktusokra helyezem. Egy kiválasztott dal szövegének és kontextusának elemzésén keresztül szemléltetem a versenyen részt vevő országok egy csoportjának eltérő politikai, társadalmi és kulturális különbségeit, és az ezekből eredő konfliktusokat. A vizsgált dalt és annak szövegét párhuzamba állítom az érintett országok közötti politikai és közéleti megnyilvánulásokkal, ezzel egy újszerű geopolitikai, történelmi és kultúrföldrajzi aspektusból közelítve meg a dalversenyen megnyilvánuló konfliktusokat és azok társadalomföldrajzi hátterét.

A kutatás célja(i): A dalversenyen tetten érhető rejtett és kevésbé rejtett politikai, etnikai, vallási és más vonatkozású atrocitások feltérképezése és elemzése

A kutatás módszere(i): Tartalomelemzés, dalszövegelemzés, médiaelemzés

A kutatás forrásai: A kutatás során több mint 40, elsősorban angol és német nyelvű szakirodalom került feldolgozásra

1. Aliprandi, E. 2013: 1915, egy népirtás krónikája – KLIÓ 22. 1. pp. 91–98.
2. Antal L. 1976: A tartalomelemzés alapjai. – Magvető, Budapest
3. Baerug, R. (szerk): The Baltic Media World. Flera Printing-house, Riga. pp.145–158.
4. Aschauer, W. 2012: Az Eurovíziós Dalfesztivál geopolitikai háttere – Avagy miért nem volt esélye Wolf Katinak? – Földrajzi Közlemények, 136. 1. pp. 46–55.
5. Berelson, B. 1952: Content Analysis is Communications Research. – Free Press, New York. 18 p.
6. Dekker, A. 2007: The Eurovision Song Contest as a Friendship Network. – Connections 27. 3. pp. 53–58.
7. Ginsburgh, V.–Noury, A. 2008: The Eurovision Song Contest. Is voting political or cultural? – European Journal of Political Economy 24. 1. pp. 41–52.
8. Kempler SZ. 1990: Örmények. Népirtás - 1915. Török jogfosztottságban. – Rubicon 1. 3 pp. 9–13.
9. Kérdő A. 2008: A tartalomelemzés elmélete és gyakorlati alkalmazása. (szakdolgozat) – Budapesti Gazdasági Főiskola, Budapest.
10. Kolter, C. 2014: Abhazia and Nagorno Karabakh: The Comparision of Two Territorial Conflict in the South-Caucasus. – In. Kovács B.–Hakob, M. (szerk): Politikai krízisek Európa peremén: A Kaukázustól a Brit-szigetekig. Magyar Napló, Budapest. pp. 155–159.
11. Merkovity N. 2008: Politikai kommunikáció és politikai marketing. Egy politológiai jelrendszer továbbgondolása. – Politikatudományi Szemle 17. 4. pp. 77–100.
12. Nahapetyan, S. 2014: Az ellenzéki mint ellenség az Örmény – Azerbajdzsán online kommunikációban. In. Kovács B.–Hakob, M. (szerk): Politikai krízisek Európa peremén: A Kaukázustól a Brit-szigetekig. Magyar Napló, Budapest. pp. 229–236.
13. Neves, M. 2011: O fracasso português: por que Portugal nunca conseguiu vencer o Eurovisão? – Bulletin of the Faculty of Foreign Studies, Sophia University 46. 1. pp. 97–104.
14. O'Connor, J. K. 2007: The Eurovision Song Contest – The Official History. –
15. Szentgyörgyvölgyi É. 2009: Az Eurovíziós Dalfesztivál mint megrendezvény lebonyolítása és szerepe a nemzetközi kapcsolatokban. (szakdolgozat) – Budapesti Gazdasági Főiskola, Budapest.
16. Wolther, I. 2006a: "Kampf der Kulturen": der Eurovision Song Contest als Mittel national-kultureller Repräsentation. – Königshausen und Neumann, Würzburg.
17. Wolther, I. 2006b: Mehr als Musik: Die sieben Dimensionen des „Eurovision Song Contests“. – Gesis, Leibniz-Institute für Socialwissenschaften

A kutatás főbb eredményei: A kiválasztott dal elemzésén keresztül bizonyítást nyer, hogy olykor a daloknak lehet rejtett politikai, etnikai, vallási és történelmi háttere.

Ukrán-orosz konfliktusok az Eurovíziós Dalfesztiválon

Rigó Bálint - Kárász Krisztián József

Kulcsszavak: *Eurovíziós Dalfesztivál, Ukrajna, Oroszország*

Az Eurovíziós Dalfesztivál 1956-ban indult útjára, és az eltelt több mint fél évszázad alatt nem csak Európa, hanem a világ egyik legnívósabb zenei rendezvényévé nőtte ki magát. A dalverseny mindig is próbált elhatárolódni a részt vevő európai országok között feszülő politikai, etnikai és vallási ellentétektől, s mindeközben a nemzetközi konfliktusok egy új színterévé alakult át. A verseny történetében előadott dalok nem egy esetben politikai üzenetek hordozói voltak. A kutatás Ukrajna és Oroszország a dalversenyen is megmutatkozó feszült kapcsolatára fókuszál. Ennek során bemutatásra kerül a 2016-os évben győzedelmeskedő ukrán dal, amelyet több, a dalversenyen részt vevő ország és a nemzetközi média politikai tartalmúnak ítélt.

A kutatás célja(i): A dalversenyen tetten érhető rejtett és kevésbé rejtett politikai, etnikai, vallási és más vonatkozású atrocitások feltérképezése és elemzése

A kutatás módszere(i): Tartalomelemzés, dalszövegelemzés, médiaelemzés

A kutatás forrásai: A kutatás során több mint 40, elsősorban angol és német nyelvű szakirodalom került feldolgozásra

1. Aliprandi, E. 2013: 1915, egy népirtás krónikája – KLIÓ 22. 1. pp. 91–98.
2. Antal L. 1976: A tartalomelemzés alapjai. – Magvető, Budapest
3. Baerug, R. (szerk): The Baltic Media World. Flera Printing-house, Riga. pp.145–158.
4. Aschauer, W. 2012: Az Eurovíziós Dalfesztivál geopolitikai háttere – Avagy miért nem volt esélye Wolf Katinak? – Földrajzi Közlemények, 136. 1. pp. 46–55.
5. Berelson, B. 1952: Content Analysis is Communications Research. – Free Press, New York. 18 p.
6. Dekker, A. 2007: The Eurovision Song Contest as a Friendship Network. – Connections 27. 3. pp. 53–58.
7. Ginsburgh, V.–Noury, A. 2008: The Eurovision Song Contest. Is voting political or cultural? – European Journal of Political Economy 24. 1. pp. 41–52.
8. Kempler SZ. 1990: Örmények. Népirtás - 1915. Török jogfosztottságban. – Rubicon 1. 3 pp. 9–13.
9. Gerencsér B. Sz. 2014: Anyanyelvek a ringben: Kisebbség és többség nyelvi konfliktusainak kezelése belső jogi eszközökkel. – In. Kovács B.–Hakob, M. (szerk): Politikai krízisek Európa peremén: A Kaukázustól a Brit-szigetekig. Magyar Napló, Budapest. pp. 55–58.
10. Helbig, A. 2006: The Cyberpolitics of Music in Ukraine's 2004 Orange Revolution. – Current Musicology 42. 2. pp. 81–101.
11. Rácz András 2008: Az ötnapos háború – a grúziai konfliktus. – Nemzet és biztonság 10. 9. pp. 52–57.
12. Kérdő A. 2008: A tartalomelemzés elmélete és gyakorlati alkalmazása. (szakdolgozat) – Budapesti Gazdasági Főiskola, Budapest.
13. Kolter, C. 2014: Abkhazia and Nagorno Karabakh: The Comparision of Two Territorial Conflict in the South-Caucasus. – In. Kovács B.–Hakob, M. (szerk): Politikai krízisek Európa peremén: A Kaukázustól a Brit-szigetekig. Magyar Napló, Budapest. pp. 155–159.

14. Merkovity N. 2008: Politikai kommunikáció és politikai marketing. Egy politológiai jelrendszer továbbgondolása. – Politikatudományi Szemle 17. 4. pp. 77–100.
 15. Nahapetyan, S. 2014: Az ellenzéki mint ellenség az Örmény – Azerbajdzsán online kommunikációban. In: Kovács B.–Hakob, M. (szerk): Politikai krízisek Európa peremén: A Kaukázustól a Brit-szigetekig. Magyar Napló, Budapest. pp. 229–236.
 16. Neves, M. 2011: O fracasso português: por que Portugal nunca conseguiu vencer o Eurovisão? – Bulletin of the Faculty of Foreign Studies, Sophia University 46. 1. pp. 97–104.
 17. O'Connor, J. K. 2007: The Eurovision Song Contest – The Official History. –
 18. Szentgyörgyvölgyi É. 2009: Az Eurovíziós Dalfesztivál mint megarendezvény lebonyolítása és szerepe a nemzetközi kapcsolatokban. (szakdolgozat) – Budapesti Gazdasági Főiskola, Budapest.
 19. Wolther, I. 2006a: "Kampf der Kulturen": der Eurovision Song Contest als Mittel national-kultureller Repräsentation. – Königshausen und Neumann, Würzburg.
 20. Wolther, I. 2006b: Mehr als Musik: Die sieben Dimensionen des „Eurovision Song Contests“. – Gesis, Leibniz-Institute für Socialwissenschaften
- A kutatás főbb eredményei: A kiválasztott dal elemzésén keresztül bizonyítást nyer, hogy olykor a daloknak lehet rejtett politikai, etnikai, vallási és történelmi háttere

A PTE osztatlan tanárképzésben részt vevő hallgatóinak előítéletessége

Mogyorósi Renátó – Várdai Levente

Kulcsszavak: *tanárok, előítélet, cigányság*

A pedagógusszerep hatalom és felelősség is egyben. Hatalom, hiszen a diákok véleményét a családtagok és a barátok mellett a leginkább képes formálni, és felelősség, hiszen nem mindegy, hogy milyen értéket fognak közvetíteni a diákok felé. Szemléletmódja, annak nyitottsága, vagy épp zárttsága alapvető fontosságú, hiszen a jövő generációját oktatják és formálják, az ő szemléletmódjuk és véleményük alakulásában is szerepet játszanak. A pedagógusok feladata az, hogy megszüntessék a negatív berögződéseket és sztereotípiákat, felszámolják a széthúzást és a gyűlöletet, nem pedig az, hogy saját, létező előítéletüket közvetítsék az ifjúság felé. A pedagógus feladata az is, hogy elfogadásra nevelje tanítványait, ne a széthúzást, hanem az összefogást erősítse.

Kutatásunk célja az, hogy a Pécsi Tudományegyetem osztatlan tanárképzésben résztvevő hallgatói körében felmérjük a leendő pedagógusok cigányokkal kapcsolatos véleményét, megismerjük esetleges előítéleteik mértékét, válaszokat találjunk arra, hogy miben gyökerezik a kisebbségekkel kapcsolatos negatív hozzáállás, milyen esetleges nembeli, életkorbeli, lakóhelybeli és egyéb különbségeket tudunk kimutatni a hallgatók között.

Feltételezésünk szerint az egyetemen eltöltött évek pozitívan befolyásolják a hallgatók elfogadóképességét, továbbá, a konzervatívabbnak tekinthető falvakból érkező elsőévesek kevésbé nyitottak és elfogadók, mint azok, akik az egyetemvárosban nőttek fel. A férfiak hagyományosan konzervatívabb felfogással bírnak a hasonló felmérések során, feltevésünk szerint most is ki fognak jönni a nembeli különbségek.

Kérdőíves felmérésünkbe az általános adatokon túl több, kisebbségeket összehasonlító és rangsorba állítandó feladatot is beleírtunk, asszociációs kérdést is feltettünk, valamint direkt és indirekt módon próbáltuk felmérni a cigánysággal kapcsolatos hozzáállását a hallgatóknak.

Mennyire tekinthetőek előítéletesnek és zártak a tanárjelöltek? Kimutathatóak-e azok a különbségek, melyeket megfogalmaztunk feltevésünkben? Milyen okokra vezethetők vissza ezek az attitűdök, berögződések? Előadásunkban ezekre a kérdésekre fogunk választ adni.

A kutatás során felhasznált legfontosabb források:

Bigazzi S. (2002): Roma hallgatók iskolai pszichológiája in. (szerk.) László J. és Forray K. (2002): A roma közösség kultúrája és iskolapszichológiája, Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet, és Romológia Tanszék

Bigazzi S. (2013): Előítéletek. <http://www.kompetenspedagogus.hu/sites/default/files/03-Varga-Aranka-szerk-Eselyegyenloseg-a-mai-Magyarorszagon-pte-btk-nti-2013.pdf> (Utolsó letöltés: 2017. március 20.)

Buda B.(2006): Empátia – A beleélés lélektana, Urbis Könyvkiadó, Budapest

Csepeli Gy. (2005): Szociálpszichológia Osiris Kiadó, Bp.

Erikson, E. H. (2002): Gyerekkor és társadalom Osiris kiadó, Bp.

Serdült S. (2015): Lenni és lehetni. Az identitás és az inkluzív kiválóság kapcsolata. http://www.academia.edu/21987611/Identitas_Inclusive_Excellence_Lektoralt_verzio (Utolsó letöltés: 2017. március 20.)

Éld az életem - egy szerepjáték a társadalmi egyenlőtlenségek ledöntésére

Dobó Tibor – Kőszegi Krisztián

Kulcsszavak: *előítélet, egyenlőtlenség, hátrányos helyzet*

A kutatás célja, hogy a tanulók véleményén keresztül rámutasson az „Éld az életem” című interaktív társasjáték hatásaira, illetve a játék továbbfejlesztésének kiaknázása. Magyarországon meglehetősen alacsony a roma/cigány hallgatók száma a felsőoktatásban, aminek az orvoslására jött létre az Arany János Program, ami Magyarország több iskolájában működik. E programmal rendelkező intézményekhez egy foglalkozás keretén belül visszük el a játékot, ahol a diákoknak lehetőségük van egyetemistákkal beszélgetni a továbbtanulásról. Úgy gondoljuk, ez nagy motivációt ad számukra. Emellett cél a tanárszakos hallgatók körében az előítélet csökkentése, amit a tanulmányok elkezdése előtti alkalmassági vizsgálattal nem lehet kiszűrni. Feltételezzük és személyes tapasztalatok is rámutattak, hogy a hallgatók körében attitűdváltással bíró folyamat indul el az interaktív társasjáték lejátszása és a témáról való diskurzus után.

A kutatás kérdései:

Milyen hatása van a középiskolás tanulóknak?

Milyen hatással van a tanári szakos hallgatókra?

Hogyan lehet a szerepjátékot továbbfejlesztetni?

Az interaktív társasjáték egy módszer az előítéletek csökkentésére, amin keresztül egy hátrányos helyzetű diák bőrébe lehet bújni és meg tapasztalni az ő élethelyzeteit. Feltételezésünk szerint egy olyan gondolatmenetre sarkalja a játékot, mellyel átérezheti a karakter élethelyzetét, ami után a témát sokan jobban magáénak tudja érezni és akár a társadalmi felelősségvállalás útjába is elmozdulhat.

A játékkal középiskolás diákok motivációjára is lehet építeni, illetve azon építeni. Az erről való beszélgetés során olyan témák nyílnak meg, amivel ritkán találkozik a diák és lendületet adhat neki a továbbtanulásra. Emellett a játékmester példaképként is szolgálhat vagy olyan kapcsolati tőkét jelenthet, ami megkönnyíti az utat az egyetemig.

Az eredményekből szeretnénk rámutatni, milyen fontos, hogy egyre több emberhez eljusson a játék, illetve az ebben rejlő lehetőségekre is. Jelenleg hátrányos helyzetű és cigány származású karakter készült, de más jellemek is formálhatóak, így például egy bevándorló fiú.

A szentlőrinci települési szegregáció hatása a 7-8. osztályos tanulók továbbtanulási lehetőségeire

Végh Zoltán - Szegedi József

Kulcsszavak: *szegregáció, motiváció, továbbtanulás*

A kutatás elsődleges célja feltárni, hogy Szentlőrincen szegregált körülmények között élő gyerekeknek milyenek a továbbtanulási esélyei, valamint lehetőségei összehasonlítva azokkal, akik nem elszigetelten élnek. Továbbá célunk a figyelem felhívása a probléma súlyára és fontosságára. A kutatás hipotézise: A szentlőrinci szegregátumokban élő gyermekek lehetőségei, esélyei korlátozottabbak, motiváltságuk alacsonyabb, mint a nem zárt közösségekben élő gyermekeké. A kutatás fő kérdése, hogy milyen továbbtanulási utakat céloznak meg a szegregátumban élő gyermekek, többi társukhoz viszonyítva. Továbbá kérdésként fogalmazódott meg bennünk, hogy csak a szegregáció általi hátrányok jelentősek a 7.-8. osztályos tanulónál vagy vannak más tényezők is, amik befolyással vannak a gyermekek lehetőségeire, esélyeire, motivációjára. (Pl.: iskolai környezet, pedagógus)

A kutatásunkat kvantitatív módszerrel kívánjuk kivitelezni. A kérdőívünket számszerű adatokkal fogjuk rögzíteni, majd az elemzést kvantitatív módszerrel fogjuk véghez vinni. A 7.-8. osztályos diákok körében fogunk kérdőívezni.

A kutatás főbb szakirodalmi alapjai:

Lannert Judit: Pályaválasztási aspirációk (http://phd.lib.uni-corvinus.hu/86/1/lannert_judit.pdf)

Forray R. Katalin, Hegedűs T. András: Cigányok, Iskola, Oktatáspolitikai (A családi és az iskolai nevelés (218.o-223.o))

Boros Julianna: A települési szegregáció feltételezett okai és következményei (http://szociologia.btk.pte.hu/sites/default/files/Acta_Sociologia/09_Boros.pdf)

Ladányi János, Csanádi Gábor, Gerő Zsuzsa, Liskó Ilona, Szelényi Iván, Virág Tünde: Szociális és Etnikai konfliktusok - Etnikai és szociális alapú lakóhelyi szegregációk (http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0010_2A_05_Ladanyi_Sandor_Szociális_es_etnikai_konfliktusok/ar20s07.html)

Messing Vera-Molnár Emilia: „több odafigyelés kellett volna” (http://www.esely.org/kiadvanyok/2008_4/MESSING.pdf)

Zolnay János: Kasztosodó közoktatás, kasztosodó társadalom. (Esély 2016/6)

Kertesi Gábor-Kézdi Gábor: A roma fiatalok esélyei és az iskolarendszer egyenlőtlensége. (<http://real.mtak.hu/34703/1/bwp1603.pdf>)

Az eredmények tekintetében körvonalazódik számunkra, hogy van-e különbség a szegregátumban élők és nem szegregátumban élők között lévő pályaválasztási motivációk és elképzelések között. Ismereteket szerzünk arról, hogy valóban lényegesen hátráltató tényező, a szegregátumban való lét a továbbtanulás terén vagy sem.

How are you?! - a londoni magyar munkavállalók vizsgálata

Csonka Norbert Dávid

Kulcsszavak: *London, munka, kivándorlás*

A kutatásom célja a londoni magyar munkavállalók helyzetének bemutatása. A vizsgált alanyokat hólabdamódszerrel kerestem, majd félig strukturált interjút készíték velük. Alanyaimat interneten keresztül interjúvolom meg.

Kutatói kérdéseim a családi, anyagi, és munka témája köré épülnek fel. Ezeken belül különösen kíváncsi vagyok arra, hogy milyen okok vezették őket külföldre, milyen a helyzetük kint magyar munkavállalóként és látnak-e esélyt arra, hogy hazatérnek Magyarországra.

Feltételezésem szerint a kint dolgozó magyarok rendkívül sokat dolgoznak többnyire robotmunkát, és képesítésük alatt, ezeket a munkákat a magyarországi bérezés alatt nem vállalnák el. Hazatérnének, ha ugyan az a lehetőségük lenne Magyarországon is.

A felhasznált források között az alábbiakat emelem ki:

Blaskó Zsuzsa - Sik Endre - Ligeti Anna Sára (2014): Magyarok külföldön - Mennyien? Kik? Hol? In: Kolosi Tamás – Tóth István György (szerk.): Társadalmi Riport 2014. TÁRKI, Budapest. 351-372.

Blaskó Zsuzsa – Gödri Irén (2014): Kivándorlás Magyarországról: szelekció és célország-választás az „új migránsok” körében. Demográfia, 57. évf. 4. szám, 271–307.

Somogyi Noémi (2014): A külföldi munkavállalás indítékainak vizsgálata a fiatalok körében Londonban. E-Conom, 2014. (3. évf.) 1. sz.

A kutatás várható eredménye, hogy egy mikro kutatás keretében árnyalhatjuk a londoni magyar munkavállalókra vonatkozó ismereteinket.

Őskori lelőhelyek madártávlatból

Dobó Tibor

Kulcsszavak: *régészet, módszertan, őskor*

A roncsolásmentes régészet mutatja meg számunkra egy lelőhely térbeli kiterjedését és szerkezetét. Ezeknek a módszereknek köszönhetően, a leletek mellett, az ott található objektumokról is képet kapunk és az ezekben megbújó többlet információról. Munkámban összevetem a hagyományos és legújabb régészeti módszertant és ismertetem eltéréseit, fejlődését.

Az alábbi kutatói kérdéseket fogalmaztam meg a kutatás kezdetekor:

Milyen új információk nyerhetők ki Lápfő-Rétfőd lelőhely légifotóiból a mai technikákkal?

Milyen képet mutat 4 őskori lelőhely kerámiaanyaga?

Két féle kutatási formát használok: asztali kutatás a légifotók és a szakirodalmak feldolgozásához és terepi kutatást a vizsgált lelőhelyek ellenőrzéséhez, adatok pontosításához.

A legfontosabb források, melyekre támaszkodom:

Honti Szilvia: Gördülő idő. Somogy Megyei Múzeumok Igazgatósága - MTA Régészeti Intézete, 2007.

https://www.researchgate.net/profile/Kinga_Kiss/publication/262186389_Robotrepulokkal_keszitett_legifelveletek_feldolgozasa/links/0c960537098260f957000000.pdf?origin=publication_detail

Magyar régészet az ezredfordulón. Szerk.: Visy Zsolt, Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, Budapest 2003

Mesterházy Gábor – Stibrányi Máté Prediktív régészeti modellek és a magyar örökségvédelem. http://www.mnm-nok.gov.hu/images/stories/kiadvanyok/topografia/mesterhazy-stibranyi_prediktiv_modellezes.pdf

Stibrányi Máté – Mesterházy Gábor – Padányi-Gulyás Gergely Régészeti feltárás előtt – vagy helyett. Régészeti lelőhely-azonosítás, térinformatika, prediktív modellezés. Budapest: MNM-NÖK, 2012.

Következtethetünk-e megtelepedésre egy légifotón látható színelkülönbségekből? Milyen mennyiségű információ nyerhető ki egy lelőhelyről, ha nem végzünk a területen ásatást? Hogyan zajlik és mire egy szolgálhat egy terepbejárás? Előadásomban többek között ezekre a kérdésekre adok választ, illetve arra, hogy egy régész milyen módszerekkel tud dolgozni.

Középiskolás tanulók romológiai ismeretei a tanóra keretein belül és az iskolán kívüli programok által

Laboda Lilla

Kulcsszavak: *oktatás, előítélet, civilek*

Több tanulmány szól arról, hogy a középiskolás fiatalok hiányos tudással rendelkeznek a magyarországi cigány, roma népességről, csoportokról. (Laboda G., Laboda L., Tóth & Kőszegi, 2015) Fontos, hogy a középiskolás fiatalok a tananyag részeként olyan ismereteket, tudást szerezzenek a magyarországi cigány, roma népességről, csoportjairól és tagjairól, melyek megelőzhetik a sztereotípiák, előítéletek kialakulását. Kutatásom során fel szerettem volna mérni, hogy a középiskolás fiatalok milyen ismeretekkel rendelkeznek a magyarországi cigányokról, romákról. A kutatást Pécs két gimnáziumában valósítottam meg. Kérdőívet a 9. és 10. évfolyam humán tagozatának osztályaiban kérdeztem le.

A kérdőíves adatok elemzése mellett az iskolarendszeren kívüli indirekt oktatási formákat, alternatív megoldásokat keresek arra vonatkozóan, hogy a köznevelésben résztvevő tanulók minél több és árnyaltabb releváns ismerettel rendelkezzenek a cigány, roma népességről, csoportokról. Ilyenek például a civil kezdeményezések, melyek lehetőséget teremtenek arra, hogy a fiatalok tapasztalatokat, ismereteket szerezzenek a cigányságról, mint nemzetiségről, illetve kisebbségi csoportról. Ezek után azokat az alternatív utakat említeném meg, ahol a fiatalok tudást szerezhetnek a cigányságról. Megemlítem az UCCU Roma Informális Oktatási Alapítvány és a Khetanipe a Romák Összefogásáért Egyesületet.

A kutatás céljai, hipotézisek:

Célok:

- A gimnáziumba járó 9. és 10. évfolyamos diákok cigányokra, romákra vonatkozó ismereteinek feltárása, kérdőíves kutatással.
- A romológiai ismeretek bővítését célzó iskolán kívüli programok feltárása, civil szervezetek, kiemelten az UCCU szerepvállalásának bemutatása.

Hipotézisek:

- A középiskolás tanulók tudása hiányos a cigány népességről és ez a sztereotipizálás alapja lehet.
- A civil személyek/aktivisták munkája fontos, mivel tényleges tudást és példákat mutat be a

diákoknak.

A kutatás módszere:

A kvantitatív és kvalitatív kutatás közötti megkülönböztetés lényegében a numerikus (számszerű) és a nem numerikus adatok közötti különbséget jelenti. A kvantifikálás, vagy számszerűvé tétellel könnyebb adatainkból csoportokat képezni, összehasonlításokat tenni, összegzéseket készíteni. (Babbie, 2003) Így a kutatásom módszerének a kvantitatív, vagyis a kérdőíves adatfelvételt választottam.

A rendszerváltás gyermekei

Szimpóziumvezető: Híves-Varga Aranka

Előadásunk 20 évet felölelő nyomonkövető kutatásba bevont mintegy száz fiatal életútját mutatja be. Arra voltunk kíváncsiak, hogy akik a rendszerváltás idején születtek, a kilencvenes évek közepén érkeztek a rendszerváltás következtében átalakított magyar iskolarendszerbe, az ezredfordulót követően választottak középiskolát, azok napjainkban, fiatal felnőttként a családban és az iskolában felhalmozott tőkéiket miként kamatoztatják a munkaerőpiacon és személyes életükben. A reziliencia és az inkluzív környezet elméleti keretrendszerére, valamint az interszekvencia jelenségére építve tártuk fel az életút-interjúkban tetten érhető gátló és támogató tényezőket. Vizsgálati terepeink olyan települések, ahol főként hátrányos helyzetű, roma/cigány közösségek élnek, kontrollcsoportként pedig pécsi fiatalok kerültek a mintába. Az első két kutatási szakasz alapján rendelkezünk az életút-interjú alanyainkra vonatkozóan az iskolakezdésükkor (1995) és az alapfokú iskoláztatásuk végén (2003) kulcsfontosságú adatokkal. A hátrányos szociokulturális környezetből érkező kisdíjak esetén az oktatásszociológia nyelvi hátránként leírt jelensége már az iskolába belépéskor tetten érhető volt. Nyolc évvel később ugyanezen diákok lemorzsolódási és középfokra való továbbhaladási adatai tényszerűen mutatták az iskolarendszer esélykiegyenlítő funkciójának érvényesülését, de még inkább ennek elmaradását. A 2017-ben felvett életútinterjúk elemzésén keresztül láthatóvá vált, hogy a család és az iskola támogatása vagy e támogatás hiánya milyen élethelyzeteket eredményez.

Future perspectives of students from different socioeconomical background

Rayman Julianna

Kulcsszavak: *disadvantaged students, Roma/Gypsy students, inclusion*

The presentation examines the socially disadvantaged, Roma/Gypsy youths' vision of their future from the perspective of intersectionality, inclusive educational environment and resilience. The topic is part of a 20 year long longitudinal examination and at this point it aims to evoke the middle phase of the research. In 2003 nearly 100 students from different backgrounds wrote down their plans for the future. We analyzed these essays from multiple perspective as a part of the follow-up research. We observed what kind of language competencies the students – who are at the beginning of starting their secondary education - have and how goal oriented they see their future in the topics of human relations, lifestyle, work, education and leisure time. We have found that the socially disadvantaged students' language competencies in total are poorer and more underdeveloped than their peers' from higher social status. Furthermore the students from higher social background were more goal oriented and saw more opportunities in their future than their socially disadvantaged peers. Although differences in all the examined areas have been unfolded between socially disadvantaged students which can be related to the diversity of the developmental programs what each school offers. The results alone show a great deal about the future possibilities of the students who have participated in the research, which interpretation can be reinforced in the next phase of the research – with the analysis of the same students' life path interviews made in 2017.

Láthatatlan kerítés

Szücs-Rusznak Karolina – Trendl Fanni – Vezdén Katalin

A hagyományos szimpóziumi felépítést némiképp átalakítva jelentkezik kutatócsoportunk a konferenciára. A „Kutatás közben – beszámoló a Rendszerváltás gyermekei című WHSz kutatásról elnevezésű” szimpóziium egy hosszabb terjedelmű tudományos előadással kezdődik, melyet a kutatócsoport vezetője tart. Ez az előadás vázolja fel a húsz évet felölelő, nyomkövető kutatás elméleti keretrendszerét és részletesen bemutatja eddigi eredményeit. Ezt követi az a kerekasztal-beszélgetés, melynek résztvevői – a kutatócsoport fiatal tagjai - egymást után, előre meghatározott tematika szerint szólalnak meg. A megszólalók tudományos és személyes tapasztalatai további információkat nyújtanak a bemutatott kutatásról, és egyúttal képet kaphatunk arról is, miként alakul a roma szakkollégiumban a fiatal kutatóvá válás, hogyan élik meg az érintettek a kutatói szerepbe helyezkedést. Mindezen keresztül megismerhetjük a szimpóziumban ismertetett kutatás elméleti keretrendszerét, célkitűzéseit és eredményeit, valamint azt, hogy egy befogadó tudományos közeg miként segíti a fiatal kutatói generáció létrejöttét a hátrányos helyzetű, roma/cigány egyetemisták körében. Az előadók, saját kutatási tapasztalataikra alapozva képet adnak a cigány közösségekben végzett kutatás háttér munkálatainak (kutatásszervezés) tapasztalatairól, sajátosságairól. Mindezeket közös keretbe helyezi a kerekasztal beszélgetés irányítója, a szakkollégium vezetője, aki a társadalmi mobilitás és a tudományos életbe való aktív bevonódás kérdéskörét kapcsolja össze.

Beavatkozási és/vagy kutatói szerepkör?

Laboda Lilla - Pápai Boglárka - Schaffer János - Szegedi József

A hagyományos szimpóziumi felépítést némiképp átalakítva jelentkezik kutatócsoportunk a konferenciára. A „Kutatás közben – beszámoló a Rendszerváltás gyermekei című WHSz kutatásról elnevezésű” szimpóziium egy hosszabb terjedelmű tudományos előadással kezdődik, melyet a kutatócsoport vezetője tart. Ez az előadás vázolja fel a húsz évet felölelő, nyomkövető kutatás elméleti keretrendszerét és részletesen bemutatja eddigi eredményeit. Ezt követi az a kerekasztal-beszélgetés, melynek résztvevői – a kutatócsoport fiatal tagjai - egymást után, előre meghatározott tematika szerint szólalnak meg. A megszólalók tudományos és személyes tapasztalatai további információkat nyújtanak a bemutatott kutatásról, és egyúttal képet kaphatunk arról is, miként alakul a roma szakkollégiumban a fiatal kutatóvá válás, hogyan élik meg az érintettek a kutatói szerepbe helyezkedést. Mindezen keresztül megismerhetjük a szimpóziumban ismertetett kutatás elméleti keretrendszerét, célkitűzéseit és eredményeit, valamint azt, hogy egy befogadó tudományos közeg miként segíti a fiatal kutatói generáció létrejöttét a hátrányos helyzetű, roma/cigány egyetemisták körében. A megszólalók mindegyike aktívan dolgozik cigány közösségeket támogató szociális munkában, így a beavatkozási és a kutatói szerepkör közötti különbségeket személyes tapasztalatok útján tudják bemutatni. A kerekasztalnál e szerepkör változás kihívásairól és tapasztalatairól beszélnek. Az előadók egyike, doktorhallgatóként már rendelkezik kutatói tapasztalatokkal, így előadásának fókuszát a terepmunka két helyszíne (Alsószentmárton és Tiszabő) közötti különbségekre helyezi.

A terepmunka után

Dobó Tibor – Horváth Rajmund – Kőszegi Krisztián – Végh Zoltán

A hagyományos szimpóziumi felépítést némiképp átalakítva jelentkezik kutatócsoportunk a konferenciára. A „Kutatás közben – beszámoló a Rendszerváltás gyermekei című WHSz kutatásról elnevezésű” szimpóziium egy hosszabb terjedelmű tudományos előadással kezdődik, melyet a kutatócsoport vezetője tart. Ez az előadás vázolja fel a húsz évet felölelő, nyomonkövető kutatás elméleti keretrendszerét és részletesen bemutatja eddigi eredményeit. Ezt követi az a kerekasztal-beszélgetés, melynek résztvevői – a kutatócsoport fiatal tagjai - egymást után, előre meghatározott tematika szerint szólalnak meg. A megszólalók tudományos és személyes tapasztalatai további információkat nyújtanak a bemutatott kutatásról, és egyúttal képet kaphatunk arról is, miként alakul a roma szakkollégiumban a fiatal kutatóvá válás, hogyan élik meg az érintettek a kutatói szerepbe helyezkedést. Mindezen keresztül megismerhetjük a szimpóziumban ismertetett kutatás elméleti keretrendszerét, célkitűzéseit és eredményeit, valamint azt, hogy egy befogadó tudományos közeg miként segíti a fiatal kutatói generáció létrejöttét a hátrányos helyzetű, roma/cigány egyetemisták körében. A megszólalók közül elsőként a legfiatalabb – műszaki tudományok területén tanuló – szakkollégista épp e folyamatról számol be – milyen nehézségekkel kellett szembesülnie, hogyan tudott a kutatói közösség tagjává válni és ezáltal milyen tapasztalatokra tett szert. A terepmunka során elkészült hanganyagok feldolgozását végző hallgató arról számol be, hogy a cigány közösségekben készült életút-interjúk miben különböznek más terepen készült interjúktól, míg ketten a kutatáshoz felvett adatlapok feldolgozását szolgáló kódolás folyamatát mutatják be.

*Nyelvi kutatások I. szekció***Beások Kárpátalján – a nyelvcseré előszobájában**

Rosenberg Mátyás

Kulcsszavak: *dialektológia, szociolingvisztika, beás cigányok, Ukrajna*

Előadásomban be kívánok számolni Ukrajnában, a magyar határhoz közelebb eső régióban élő, egykori hagyományos famesztárségből élő, leggyakrabban beásként ismert cigány közösségekről, nyelvi valóságukról. Az előadásom kettős célt szolgál: (1) fel kívánja térképezni az egyes nyelvközösségeket, hiszen a térségben élő beásokról szóló publikációk nem lelhetőek fel; (2) hozzá kíván járulni a beás nyelvről, dialektusairól és alldialektusairól szerzett eddigi ismereteink bővítéséhez, lehetővé téve az összehasonlítást Magyarország, Szlovákia és Románia különböző területeiről származó adatainkkal.

A kutatás a maga nemében hiánypótló, ugyanis semmilyen korábbi adatgyűjtést nem végeztek az ukrain beások körében, így a téma jobb megértése hozzájárulhat annak tudományos szintű feldolgozásához, kiegészítve azt a sokszínű képet, melyet a beások magyarországi és szlovákiai csoportjaival kapcsolatban már ismerünk. Célom, hogy a beások által beszélt nyelvi variánsok könnyebben klasszifikálhatóak legyenek, továbbá felfedjem a különböző beás közösségek által beszélt nyelvjárások eredetét és a kapcsolatukat egymással. Előadásomban főként a terepmunka során gyűjtött adatokra támaszkodom: azokra a hangfelvételekre, melyek a mondatfordításos kérdőív használata, valamint spontán beszélgetés során születtek. Az így kapott eredmények pedig összehasonlíthatóak a korábbi, más országokban folytatott gyűjtésekkel, amelyek a nyelvleírást, szótárakat, illetve a lejegyzett beszélt hagyományt (népdalok, népmesék, történetek) jelentik.

A kutatás egyidejű felmérés alapján kívánja bemutatni a dialektológiai szempontból eltérő lényegesebb jelenségek megoszlását elsősorban a lexika, de a fonológia, a morfológia terén is, hogy a tényezők megoszlásából releváns következtetéseket lehessen levonni, melyek felhasználhatóak az általános nyelvészet és a nyelvtörténet számára éppúgy, mint a nyelvtervezés során felmerülő kérdések megválaszolására, valamint vizsgálja a nyelvi és társadalmi asszimiláció azon folyamatát, melynek révén két nyelv, a beás (és elvétele a magyar) használatát adják fel és térnek át az ukrán nyelvre.

Oláh cigány törzsek Magyarországon – csakugyan különböző dialektusokat beszélnek?

Baló András Márton

Kulcsszavak: *dialektus, oláh cigány, nyelvi jegyek*

Jelen előadás a magyarországi romani változatok alaktani sajátosságait analógia alapú nyelvészeti megközelítésben vizsgáló, nagyobb kutatás leágazása. A kutatás terepmunka keretében gyűjtött, teljesen friss adatokkal dolgozik, elsődleges forrása kérdőíves kérdezés, kisebb részben spontán beszéd. Az adatok alapján az előadás előzetes betekintést kíván nyújtani az északi oláh cigány dialektusok osztályozásának problémáiba. Távlati tervünk, amennyiben a kutatás folytatására lehetőség nyílik, a magyarországi oláh cigány törzsi elnevezések és az azokhoz kapcsolódó nyelvváltozatok osztályozási szempontjainak

tisztázása.

A magyarországi cigány népességet tanulmányozó etnográfiai és nyelvészeti kutatások egyik úttörő tanulmánya, Erdős (1959) számos oláh cigány törzset különböztet meg, hozzátéve, hogy különböző dialektusokat beszélnek. Ezt az elméletet tovább boncolja és erősíti többek között Tálos (1998) és Vekerdi (2000) is. Nem találunk azonban részletes leírást arra vonatkozóan, hogy melyek is pontosan a különbségek; Erdős (1959) egy jegyet említ, az -s/-h- váltakozást (nem csupán a kopulában és intervokális helyzetben, hanem a szó végén is, például a colári és másári változatokban), ami arra engedne következtetni, hogy ez a jegy, nem csak az oláh cigány és centrális dialektusok közötti átmeneti változatokban terjedt el, ahogy azt Matras (2005) írja, hanem északi oláh cigánynak tekintett változatokban is.

A közelmúltban végzett terepmunka során egy további jegyet is találtunk egy északi oláh cigány változatban, a drizáriban, a -g/-k- váltakozást. Boretzky (2003) leírása szerint a g-névmási alakok a déli oláh cigány dialektusokra jellemzőek, de azt is megjegyzi, hogy ebben a tekintetben nincs egyértelmű északi-déli izoglossza.

A fentiek fényében, és összhangban azzal, amit Elšik & Matras (2006) állítanak, miszerint az északi oláh cigány változatok homogén alcsoportot képeznek az oláh cigány dialektusokon belül, szeretném felvetni a kérdést, hogy vajon nyelvészeti szempontból, és különösen a megfelelő mennyiségű és minőségi adat híján mennyire érdemes és lehetséges a belső elnevezésű oláh cigány törzsekhez nyelvi/dialektológiai értelemben is különböző északi oláhi cigány dialektusokat rendelni.

A roma irodalmi kánon jelenléte 6-12 évesek anyanyelv és irodalom tananyagaiban

Koós Ildikó

Kulcsszavak: népmesék tanítása; tanítóképzés; roma irodalom oktatása

Az anyanyelv és irodalom műveltségi terület 6-12 éveseknek szóló tananyagában központi szerepet kapnak a népmesék, népmondák, amiknek műfaji sajátosságait is részletesen tanítjuk. A kerettanterv számos kortárs gyermekirodalmi alkotást is megnevez tananyagtartalomként. A magyarországi tanítóképzésben helyet kapott a gyermekirodalom és annak tanításához kapcsolódóan a szakmódszertan is.

Tudott, hogy a cigány népmesék jellemző jegyei eltérnek a magyar népmesékétől; a mesemondás kontextusa és céljai, a mese közösségben betöltött helye számos ponton más, mint a magyar mese esetén. Az előadásban egyrészt azt vizsgáljuk, milyen arányban vannak jelen cigány mesék, valamint a roma irodalmi kánonhoz tartozó gyermekirodalmi alkotások az anyanyelv és irodalom tankönyveinkben; másrészt megkíséreljük megtalálni azokat a szakmódszertani megoldásokat, amiknek birtokában van/lenne arra lehetőség, hogy a tananyagban a cigány mesék és szépirodalmi – gyermekirodalmi alkotások jellemző jegyeit, szimbolikáját összevethessük a magyar mesék és szépirodalmi alkotások jellemző jegyeivel. Az azonosságok és különbségek feltárása és okainak megértése (közös a tanulókkal) számos lehetőséget kínálhatnak a gyerekek irodalmi nyitottságának, érzékenységének kiművelésére. Ezen túlmenően lehetőséget adnak a kultúrák közötti kapcsolódási pontok felfedezésére, valamint jelentősen hozzájárulhatnak a multikulturális szemlélet megalapozásához, az egymást kölcsönösen be/elfogadó attitűd megalapozásához is. A leendő tanítók szépirodalmi érzékenységét és módszertani kultúráját is fontos e szemlélet jegyében formálni.

A nyelvi hátrány szerepe a tanulási akadályozottság kialakulásában

Verebélyi Gabriella

Kulcsszavak: *nyelvhasználat, összeillési zavar, nyelvi hátrány, tanulási akadályozottság*

Az iskolai követelmények sikeres teljesítésének alapja a nyelvi kompetenciák megfelelő szintje és fejlődési üteme. Az osztályokban egy nyelv (jelen esetben a magyar nyelv) különböző változatait használó gyermekek tanulnak együtt. A tanulók iskolai előmenetelét, az iskolai követelmények sikeres vagy kevésbé sikeres teljesítését jelentősen befolyásolja, hogy az egyes tanuló által birtokolt és alkalmazott nyelvváltozat mennyire közelíti meg az iskola által elvárt és alkalmazott nyelvváltozatot.

A jelen kutatás célja a nyelvi hátrány iskolai megjelenési formáinak leírása, elemzése. Alapfeltevése az, hogy a gyermeki beszédproduktumok elemzése révén pontosabban megismerhetővé válnak a nyelvi hátrány megjelenési formái, működési folyamatai. A vizsgálat eredményei alapján jól körülhatárolható kereteket kaphatunk egy adott évfolyam csoportszintű nyelvi kompetenciájáról is.

A célok elérése érdekében jelen vizsgálat a tanulók spontán beszédének összetettségét, mennyiségi és minőségi mutatóit tanulmányozza az iskoláskor különböző szakaszaiban, illetve a szociális háttér és a képességbeli változók függvényében (lásd 3.3. fejezet).

A kutatás felöleli az iskolába lépés időszakát (1. osztály), a felső tagozatba lépés idejét (5. osztály) és a középiskolai tanulmányok kezdeti időszakát (9. osztály). Vagyis a kutatás a közoktatás 4 évenkénti szintugrásait követve vizsgálja az oktatási szakaszokba való belépéshez szükséges ismeretek, elsősorban a nyelvi ismeretek meglétét, valamint fejlődési ütemét.

A dolgozat a nem tipikusan fejlődő gyermekek, a tanulásban akadályozott tanulók beszédprodukciónak több szempont szerint, különböző módszerek felhasználásával írja le, elemzi. A beszédproduktumok mennyiségi elemzése kiterjed a szavak (a), mondatok (b) számának meghatározására. A beszéd grammatikai helyességére következtethetünk a mondatok nyelvtani helyességének (c) vizsgálatával. A beszéd összetettségére utalhat a vizsgált szövegekben található lexémák (d) és nyelvtani struktúrák (e) aránya (MLU –arány). A beszédteljesítmény nyelvtani szerkesztettsége a Közlésegységek Fejlődési Mutatója (KFM–módszer) alapján kerül meghatározásra, mely mutató alapján következtethetünk a különböző évfolyamok valamint az egyének beszédprodukciónak morfológiai és szintaktikai komplexitására.

Az elemzések pedagógiai szempontból is új eredményekkel szolgálhatnak. Mind az általános iskolákban, mind a középfokú oktatásban alapvető és kiemelt feladat az anyanyelvi kompetencia folyamatos fejlesztése. Az anyanyelvi nevelés-oktatás folyamata csak úgy lehet valóban eredményes, ha figyelembe veszi az eltérő alapokkal rendelkező tanulók egyéni szükségleteit. Éppen ezért fontos a tipikusan és a nem tipikusan fejlődő gyermekek, valamint az eltérő szociális/kulturális háttérből érkező tanulók nyelvi sajátosságainak minél szélesebb körű feltárása, megismerése. Így a nevelő-oktató munka folyamán felmerülő problémák jobban beazonosíthatóbbá válhatnak, és ez maga után vonja a problémák gyorsabb és pontosabb kezelését is.

Oktatás I. szekció

„A külhoni vajdasági általános iskolai tanárok magyar nyelvű tankönyvekkel kapcsolatos nézetei.”

Bálint Krisztián

Kulcsszavak: Moodle, IKT, tankönyv

A XXI. század rohamos fejlődésének köszönhetően a tananyagok folyamatosan változnak, ebből kifolyólag vajdaságban a magyar nyelven íródott tankönyvek hiánypótlásának lehetősége napjainkban egyre inkább előtérbe kerül. Az informatika gyors fejlődésének köszönhetően, a digitális oktatásnak köszönhetően, úgy az E-Learning, mint az M-Learning alapú oktatási módszerek alkalmazása által a vajdasági általános iskolákban dolgozó tanároknak lehetőségük adódik e hiányosságok pótlására. A kutatás elsődleges célja, hogy feltárja azt, hogy az általános iskolákban dolgozó tanárok, hogyan vélekednek-e kialakult tankönyvbeli hiányosságokról. A kutatás további célja, hogy megvizsgálja, hogy a tanárok hogyan próbálják meg pótolni ezeket a hiányosságokat a saját lehetőségeik szerint.

Problémafelvetésként fogalmazódik meg, hogy a szabadkai általános iskolákban gyenge az IKT felszereltség, valamint hiányos az iskolai ingyenes Internetlefedettség, amely nagyban megnehezíti a tanárok dolgát a Blended-Learning területén. A vizsgálati mintában 5 szerbiai, szabadkai általános iskola vett részt. Az online kérdőívet 83 tanár töltötte ki. Az empirikus kutatás vizsgálata során a pedagógiai mérések tipikus eszközei, a kérdőívek kerültek felhasználásra. A kapott adatokat az SPSS program segítségével lettek kielemezve.

A hipotézis beigazolódott, miszerint a kutatásban részt vevő tanárok elégedetlenek a jelenlegi magyar nyelven kiadott tankönyv helyzettel. A megkérdezett tanárok 83%-a az iskoláktól függetlenül (χ^2 próba: $p=0,055$) fontosnak tartja, hogy ezek a hiányosságok pótolva legyenek egy LMS alapú oktatási rendszer segítségével. Sajnálatos módon azonban a kutatásban részt vevő iskolák közül, mindössze egy iskolában működik oktatási keretrendszer. A megkérdezett tanárok 54%-a az iskoláktól függetlenül (χ^2 próba: $p=0,064$) részt venne Moodle alapú képzésben, hiszen annak rutinszerű használatát még nem sajátították el. A tanárok 46%-a számára igencsak megterhelő úgy felkészülni a tanórákra, hogy színvonalas tankönyv nem áll a rendelkezésre. Egy öt fokozatú Likert skálán mérve, a tanárok 17%-a szerint kevésbé fontos, míg 28%-uk szerint fontos és 16%-uk nagyon fontosnak tartja azt, hogy az iskolákban legyen megfelelő IKT felszerelés, amely által a tankönyvbeli hiányosságok pótolhatóak lennének (illusztrációk, táblázatok, logikai összefüggések ábrázolása). Mindössze a megkérdezett tanárok 36%-a elégedett a jelenlegi IKT felszereltséggel.

Ezen felül a kutatás rávilágított arra is a hiányos tankönyvek leginkább az informatika tárgyat érintik, hiszen magyar nyelvű nyolcadikos tankönyvek egyáltalán nem léteznek. Sajnálatos módon azonban a rendelkezésre álló informatikai tankönyvek több mint 10 évvel ezelőtt íródtak. Kijelenthető, hogy napjainkban ezek a tankönyvek elavultnak számítanak.

Sajnálatos módon a gyenge Internetlefedettség, IKT felszereltség, valamint a kellő tanári digitális kompetencia hiányában a jelenlegi tankönyvbeli hiányosságok nehezen pótolhatóak a vajdasági régióban, holott jelenleg más alternatív megoldás egyenlőre nem áll a rendelkezésre.

A „kóborcigány-kérdéstől” a kényszerasszimiláción át a nemzetiségi jogok elismeréséig, avagy cigánypolitikák a 20-21. században

Hajnáczy Tamás

Kulcsszavak: „kóborcigány-kérdés”, kényszerasszimilációs cigánypolitika, nemzetiségi jogok

A Horthy-korszakban az úgynevezett „cigánykérdést” nagyrészt közegészségügyi és rendészeti kérdésként kezelték leszámítva a cigány zenészek munkavállalásával kapcsolatos szabályozásokat. A Belügyminisztérium döntően a „kóbor cigányokra” fókuszált, vagyis a magyarországi cigányságnak csupán egy töredék részére. A néhány ezer főnyi vándor cigányság letelepítését, a lovak elvételét, a vándoripar megszüntetését tartotta legégetőbb feladatnak a Belügyminisztérium, azonban arról a rendeletek egy sort sem írtak, hogy a letelepített cigányoknak, hogyan kerül fedél a fejük felé, vagy ha megfosztják őket hagyományos megélhetési forrásaiktól, miből szerzik meg mindennapi betevőjüket. A közegészségügyi rendeletek és intézkedések azonban már a cigány lakosság jelentős részét érintették, mivel ebben az időszakban jelentős részük cigánytelepen lakott. A tisztiorvosoknak rendszeresen kellett ellenőrizniük a cigánytelepeket, azért, hogy megakadályozzák a tetvesség előfordulását. Egyúttal fontos megjegyezni, hogy az előírások végrehajtása e téren is akadozott, gyakoriak voltak a mulasztások, ami miatt olykor bíróság elé is idézték a tisztiorvost.

A pártállam kiépülésével a hatalom az azt megelőző időszakhoz hasonlóan – néhány kezdeményezést leszámítva – közegészségügyi és rendészeti kérdésként tekintett az úgynevezett „cigánykérdésre”. Az 1961-es párthatározat kiadásával az MSZMP KB Politikai Bizottsága lefektette a pártállam kényszerasszimilációs cigánypolitikáját, illetve célul tűzte ki a magyarországi cigányság lakhatási, oktatási, foglalkoztatási helyzetének a megjavítását. Az 1960-as években a cigányság beiskolázása, a cigánytelepek felszámolása, valamint a cigányok foglalkoztatása jelentette a legfőbb problémát. Az 1970-es évek második felére a kezdeti nehézségek részleges megoldásával újabb kihívásokkal szembesült a hatalom; a cigány gyermekeket ugyan sikerült beiskolázni, de nem fejezték be az általános iskolát, a cigány munkavállalók rendelkeztek munkával, azonban rendre betanított vagy segédmunkásként tudtak csak elhelyezkedni, a cigánytelepek felszámolása előrehaladt, de a szegregáció korántsem szűnt meg, más formákat kezdett öltetni. A pártállam kényszerasszimilációs cigánypolitikájának a kibontakozását a helyi szintű bástyái, az illetékes tanácsok, oktatási intézmények, vállalatok akadályozták meg.

A cigányság nyelvi és kulturális jogainak elismerésének meghatározó pontjának tekinthető a sokat vitatott – 2005-ben módosított – 1993 évi LXXVII. törvény a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól, mely többek között biztosította a kisebbségi önkormányzatok rendszerét. Amik azonban csak részben váltották be a hozzájuk fűzött reményeket, számos visszasság felmerült működésük során. A parlament létrehozta az etnikai és kisebbségi jogok országgyűlési biztosának hivatalát. 1996-ban megalakult a Cigányügyi Koordinációs Tanács, melynek az volt a feladata, hogy összehangolja a minisztériumok és országos hatáskörű szervezetek cigánysággal kapcsolatos munkáját. Napvilágot látott a 2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról, 2005-ben létrejött az Egyenlő Bánásmód Hatóság. Mindezek mellett számos területen megjelent az egyenlő bánásmód elve, valamint jogsérelem esetén különböző hivatalokhoz lehetett fordulni.

A zene felemel- Snétberger Zenei Tehetség Központ bemutatása

Bogdán Anna Mária

Kulcsszavak: zenei tehetség, esélyteremtés, mentorálás

A Snétberger Zenei Tehetség Központ megalapításának ötlete 2008-ban Berlinben, Snétberger Ferenc lakásán merült fel először. Az alapító- művészeti igazgató, a szinto roma gyerekek berlini gitáriskolájában addigra már tapasztalatokat gyűjtött, és a tervei között szerepelt az, hogy Magyarországon is egy kifejezetten a roma, cigány származású zenei tehetségek felkarolásával foglalkozó iskolát alapítson. 2011 júniusában Felsőörsön megnyílt a Snétberger Zenei Tehetség Központ, amely azóta is minden évben 60-65 hátrányos helyzetű tehetséges fiatal számára biztosít 12 héten át tartó zenei képzést és tehetséggondozást. Ennek keretében a diákok intenzív zenei képzést, folyamatos mentori támogatást, személyre szabott készségfejlesztést, különórákat, vizsgafelkészítést és pályaaorientációs tanácsadást kapnak. A program olyan hangszeren játszó vagy énekes diákok részvételére alapoz, akik a hátrányos helyzetük miatt nem tudnak részesülni a megfelelő szintű zenei fejlesztésben, képzésben. A program, évente 60 tanulónak teremt esélyt arra, hogy továbbtanulásuk a tehetségüknek megfelelő irányba haladjon. Az országos szintű program öt terület köré szerveződik: a tehetségkutatás, zenei képzés, munkaerő-piaci képességfejlesztés, pályaaorientáció és karrier-tanácsadás, mentorálás és a koncert-szervezés. A felsoroltak közül a mentorálási rendszerről lesz szó részletesebben. Snétberger Ferenc életútja és munkája egyként bizonyítja a központ hitvallását, hogy a zene felemel.

*Életminőség – társadalmi mobilitás szekció***Roma életminőség hazánkban**

Kocsis Éva

Kulcsszavak: *roma, táplálkozás, életmód*

Előregedő társadalmunkban a roma kisebbség száma nő, fiatal korfájuk rávilágít arra, hogy egyre inkább fókuszba helyezzük életmódjukat, szokásaikat, hagyományaikat. A vizsgálat célja volt feltárni a romák egészségmagatartását, táplálkozási szokásaikat az ország különböző megyéjében. Társadalmi és szociálishelyzetük hogyan befolyásolja testsúlyukat, ismereteiket az egészséges életmód ajánlásairól, illetve milyen stressz megküzdő technikákat alkalmaznak problémáik kapcsán. Az elmúlt évek nemzetközi és hazai kutatásai egyértelműen bizonyítják, hogy az egészségtelen táplálkozásnak köszönhetően a lakosság egyre inkább elhízottá válik, a gyors ételek, az édességek, illetve a kevés zöldség és gyümölcsfogyasztás legtöbb esetben a hiányos ismeretek következményei. Céлом volt feltárni, hogy az esetleges súlyproblémák a romák körében ismerethiány miatt alakul ki, vagy inkább a hagyományok követése dominál. Az elhízás miatt az egyre fiatalabb korosztályt is érintik-e a krónikus megbetegedések. Káros szenvedélyeik mértékét és ezek kialakulásának mi befolyásolja, valamint a tanuláshoz és tudáshoz való hozzáállásuk változott-e az elmúlt évtizedekben.

A vizsgálatban 475, 18 év feletti roma lakos vett részt az ország megyéiben. A kutatás saját készítésű kérdőív útján történt, amelyet a célcsoport tagjai önként és anonim módon töltöttek ki. Az adatalemzést az SPSS 20. statisztikai programmal végeztem.

A vizsgálat nyomán a cigány etnikumhoz tartozó felnőttek tápláltsága csak közvetett összefüggést mutatott társadalmi/szociális helyzetükkel. A vizsgált populáció jellemzően nem volt túlsúlyos, egészségmagatartásukat leginkább az iskolai végzettségük és a lakhelyük jellege befolyásolta. A dohányzás mindenhol, míg az alkohol, a kávé és az üres kalóriák fogyasztása szignifikánsan a vidékiekre, míg az energiatartal kedvelése a fővárosiakra jellemző. Hagyományaikat elmondásuk szerint őrzik, de az nem befolyásolja egészségmagatartásukat. Egészségi állapotuk nem, azonban egészségügyi ellátottságuk igen rossz. Nagy változás a romák gondolkodásában az oktatás fontossága, így egy szakma megszerzését is már elvárják gyermekeiktől. Az integrálódott romákra már a kevesebb gyermekszám a jellemző, azonban a telepeken élő szegregált roma lakosság helyzete továbbra is elkeserítően rossz.

Elsősorban az ország keleti régióiban élő romák helyzetén kell mielőbb változtatni a lakáskörülményeiket, munkalehetőségeiket illetően. Nagyobb súlyt kellene fektetni az iskoláztatásukra, hiszen az igény már megvan bennük a tanulásra, képzésre. Az egészségügyi helyzetükön a kisebb települések tekintetében kell javítani, illetve a szűrési lehetőségeket el kell eljuttatni hozzájuk, de a szélesebb körű tájékoztatás is fontos lenne számukra egészségük javítása érdekében. A roma lakosság helyzetének javítása nagymértékben oktatáspolitikai és kormánypolitikai intézkedéseket kíván elsősorban.

Roma fiatalok egészségmagatartása

Mózes Noémi - Kocsis Éva

Kulcsszavak: *étkezési szokás, roma lakosság, tápláltsági állapot*

Kutatás célja: A WHO szerint a gyermekkori elhízás egyik a legkomolyabb népegészségügyi kihívás a 21. században. A probléma világméretű, leginkább az alacsony és közepes jövedelmű országokban jellemző. Gyakorisága már riasztó méreteket öltött. Kialakulásában fontos szerepet játszanak a családok étkezési szokásai és a fizikai aktivitás is. Célunk az általunk már elkészített Budapestre koncentrált kutatás kibővítése, ezért kérdőíves felmérésünket kiterjesztettük Baranya és Somogy megyére is. Kíváncsiak voltunk, hogy az eltérő földrajzi területeken a táplálkozási szokások mennyire hasonlítanak vagy különböznek. A vizsgálat során eltéréseket kerestünk egyes élelmiszercsoportok fogyasztása, hagyományaik őrzése kapcsán, és hogy étkezési szokásaikat milyen mértékben alakítja szociálishelyzetük és a szülők iskolázottsága.

Módszerei: Megfigyeléses ökológiai típusú kvantitatív-keresztmetszeti kutatásunk Baranya, Somogy megyére és Budapestre terjedt ki. 226 fő 10-18 év közötti roma fiatalot mértünk fel. Az adatok gyűjtése céljából saját készítésű kérdőívet használtunk, melyben szociodemográfiai, otthoni étkezési szokásokkal kapcsolatos, hagyományos roma ételek fogyasztása, fizikai aktivitással kapcsolatos kérdések szerepeltek. Az adatok statisztikai elemzésére IBM SPSS Statistics 22.0 programot használtuk.

Főbb eredmények: A Budapesten élő fiatalok egészségesebbnek gondolják étkezésüket, mint a vidékiek. Ezt alátámasztja, hogy a fővárosban élők több zöldséget, gyümölcsöt, tejet és tejterméket esznek. Kenyérfajták közül szívesebben fogyasztják a teljes kiőrlésűt. A vidéken élők körében elterjedtebb a zsírhasználat. A vizsgálatban részt vevő gyerekek előszeretettel vesznek sós snacket illetve édességet, amit családjuk anyagi helyzete nem befolyásol. A fővárosiak jelentősen több energiatartalmat isznak, és gyakrabban járnak gyorsétterembe, mint vidéki társaik. Az egészségtelen, cukrozott üdítőitalok fogyasztása rendszeres volt a vizsgált populációban. A szegény családokban élő gyerekek gyakrabban étkeznek az iskolában. Elmondható, hogy a roma gyerekek körében a túlsúly és az elhízás ugyanolyan jelentős probléma, mint a többségi társadalomban.

Megállapítható hogy a rossz anyagi helyzetben lévő családokban a szülők igyekeznek a gyerekek alapvető szükségleteit kielégíteni viszont nem rendelkeznek megfelelő tudással az egészséges táplálkozásról, ezért fontos lenne ismereteiknek fejlesztése annak érdekében, hogy a felnövekvő generáció egészségesebb legyen.

Roma/cigány fiatalok társadalmi mobilitása – munkaerő-piaci esélyek

Boros Julianna

Kulcsszavak: *cigány, társadalmi mobilitás*

A cigány népesség körében a szülők társadalmi státuszát meghatározza az alacsony iskolai végzettség, szakképzetlenség magas aránya, melynek következményeképpen munkaerő-piaci esélyeik rosszabbak a társadalom többségéhez képest. A rendszerváltozás politikai-, gazdasági változásai mellett a cigány lakosságot nagymértékben sújtotta a foglalkoztatáspolitikában megjelenő válság, mely következtében elsőként az alacsony iskolai végzettségű,

szakképzetlen, betanított és segéd munkások – elsősorban cigány férfiak – veszítették el munkahelyüket, ezáltal a család megélhetése került veszélybe. A szegénység leginkább a gyermekes családokat sújtotta, s a szülők iskolai végzettség és piacképes szakismeret hiányában a tartós munkanélküliség állapotába kerültek. Gyermekük számára a társadalmi mobilitás és státusz változás egyetlen lehetséges útja az iskola volt. A gyermekek iskolai sikerességének elősegítése, támogatása, a felzárkóztatás, a hátrányok kompenzálása egyre fontosabbá vált, azzal a törekvéssel, hogy a gyermekek számára lehetőséget kell biztosítani a szegénységből való kitörésre, melynek egyetlen útja az oktatási rendszeren keresztül vezet, ahol a piacképes tudás megszerzése a cél. Az elmúlt 20 évben különböző oktatási programok megvalósítására került sor a cigány gyermekek esélyeinek növelése érdekében, a tudományos kutatások többsége napjainkban a diplomás- illetve a diplomát szerző cigány fiatalok életútjával foglalkozik, viszont nagyon kevés információ, tudásunk van azzal kapcsolatban, hogy azok a cigány fiatalok, akik érettségit szereztek, esetleg lediplomáztak milyen mértékben tudták hasznosítani megszerzett iskolai végzettségüket és bekapcsolódni a munkaerőpiacra. Előadásomban szeretném bemutatni 19 cigány felnőttel 2015-2016-ban készített életút interjúk alapján, hogy a magasabb iskolai végzettség megszerzése mennyiben segítette elő munkaerő-piaci esélyeiket, s milyen tapasztalataik vannak a munka világában. Az eredmények azt mutatják, hogy az iskolai végzettség mellett több olyan tényező (kapcsolati tőke, előnyben részesítés, diszkrimináció, identitás, kultúra, reziliencia) is szerepet játszik munkaerő-piacon történő elhelyezkedésben, vagyis az iskolai végzettség önmagában nem jelent garanciát a munka világába történő integrációhoz.

*Nyelvi kutatások szekció II.***Cigány gyermekek és nyelvi konfliktusok az iskolában – A nyelvi szocializáció-kutatás új metodológiája**

Kresztyankó Annamária

Kulcsszavak: nyelvi szocializáció, iskolai sikeresség, kutatómódszertan

Az etnikai klasszifikáció-alapú vizsgálatok kapcsán az empirikus társadalomkutatások módszertani buktatóiról már számos kritika született (Ladányi-Szelényi 2000), amely a nyelvi szocializáció kutatására is kihat, ugyanis a nyelvészeti, szociológiai és kulturális antropológiai szakirodalmi háttér tanulmányozását követően láthatjuk, hogy a cigányok nyelvi szocializációjával kapcsolatos definíciók, megállapítások és megközelítésmódok nincsenek összhangban:

1. a kvantitatív szociológia élesen elválasztható kategóriák mentén tárgyalja e témaköröket legtöbbször kérdőíves módszerek segítségével (vö. Bernstein 1971, 1996, Havas 1999, 2002, 2004, Kemény–Janky–Lengyel 2004, Ladányi–Szelényi 2000),
2. a kulturális antropológia közösségspecifikáltan és kvalitatív metodológiát alkalmazva jár el (vö. Bakó 2008, Horváth 2007, Stewart 1987, Pálos 2010, Prónai 2007),
3. míg a nyelvészeti kutatások ezen kvantitatív és kvalitatív metodológiai irányzatokat keverve, olykor látens módon megjelenő elméleti szemlélet(ek)et közvetítenek (vö. Bartha 1999, 2002, 2007, 2011, Forray 2007, Réger 1987, 1990, 1998, Szalai 2007, 2009).

Vizsgálatom során kerülöm a hagyományos szociológiai és a klasszikus labovianus szociolingvisztikai kutatások metodológiáját.

Céлом annak bemutatása, hogy a gyermekcsoportokon keresztül megtalált és meghatározott közösségek nyelvi szokásait bemutassam, így kutatásom a konstruktivista antropológia módszereit felhasználva mutatja be a nyelvi szocializációs folyamatokat. Kvalitatív kutatásom során általam kiválasztott településeken általános iskolákat kerestem fel az országos kompetenciamérések eredményeinek összehasonlítása alapján, majd az iskolán keresztül a gyermekek családját is bevontam, így a gyermekek nyelvhasználata mindkét szocializációs szintéren megfigyelhetővé válik. A terepmunka során résztvevői megfigyelői pozícióban veszek részt a közösségek mindennapjaiban.

Kutatásom során tehát sem kérdőívekre, sem strukturált interjúkra nem támaszkodom, s azt feltételezem, hogy az etnicitás ('visible ethnicity') és a gyakorlóközösségek ('community of practice') nyelvhasználati jellemzői nem állnak oksági kapcsolatban egymással (vö. Sharma 2017), így az etnolektus és a nyelvi hátrány fogalmainak újradefiniálására van szükség, melyre előadásomban kísérletet is teszek.

„Most mindent kipróbáltunk mi már... mindent, ami létezik. Mindenféle könyvet.” A transzlingvális kommunikáció pedagógiája

Heltai János Imre – Jani-Demetriou Bernadett

Kulcsszavak: transzlingválás, társas gyakorlatok, komplex beszédmodok, nyelvi források, nyelvi ideológiák

A magyarországi metanyelvi diszkurzusokat egynyelvűségi és sztenderdista nyelvi ideológiák alakítják. A nemzetiségi intézmények kivételével a magyarországi oktatási intézmények egyetlen (tan)nyelve a magyar sztenderdként meghatározódó nyelvi források halmaza. Ez a helyzet olyan oktatási intézményekben is, ahová egyébként otthon nem (csak) magyarul beszélő roma diákokat iskoláznak be.

2017 januárjában egy kelet-magyarországi, roma diákokat oktató, spontán szegregálódott intézményben annak vezetőjével közösen egy olyan nyelvpedagógiai program megvalósításába kezdtünk, amely nemcsak figyelembe veszi azt, hogy a gyermekek otthoni beszédmodjai az iskolaitól eltérők, hanem ezeket a tanulási folyamatba bevonva erőforrásként fel is használja. Ezt a transzlingvális kommunikáció pedagógiájának nevezzük. A transzlingválás fogalma egyrészt beszédmodot (García 2009), másrészt pedagógiai gyakorlatot (Garcia et al. 2017) is jelöl. Utóbbi integrálja az otthoni és az iskolai közösségi és társas gyakorlatokat, megismerési módokat, illetve támogatja a gyermekeket szociális-érzelmi fejlődésükben és komplex nyelvi identitásuk kialakításában.

Ez a nyelvpedagógia szemléletváltásra készíti a közösség tagjait, az iskolát, a tanárokat és a tágabb környezetet is. Előadásunkban bemutatjuk, hogyan nehezítik meg a program kivitelezését az egynyelvű sztenderd beszédmodhoz kapcsolódó ideológiák, illetve bemutatjuk, miért látjuk szükségesnek és hogyan látjuk lehetségesnek ezek ellenére is sikerre vinni a programot.

Hivatkozások:

García, Ofelia 2009. Education, Multilingualism and Translanguaging in the 21. Century. In: Skutnabb-Kangas, Tove et al. (ed.): Social Justice through Multilingual Education. Multilingual Matters, Cromwell. 140-158.

García, Ofelia – Johnson, Susanna Ibarra – Seltzer, Kate 2017: The Translanguaging Classroom: Leveraging Student Bilingualism for Learning. Philadelphia: Caslon.

„Ha cigányul tudod, akkor cigányul is jó”

Czumpft Krisztina

Kulcsszavak: nyelvi ideológia, szimbolikus hatalom és erőszak, cigányok/romák, nyelvi forrás

Nyelvi ideológiáink határozzák meg nyelvről és beszélésről való gondolkodásunkat. Előadásomban egy kelet-magyarországi, kétnyelvű gyermekeket fogadó, és e gyermekek számára egy speciális oktatási programot kidolgozó óvoda példájával bemutatom, hogyan határoznak meg az egynyelvűség ideológiái még egy, a gyerekek kétnyelvűségét felismerő és figyelembe vevő pedagógiai programot is.

Az óvoda egy kisváros szegregált roma közösségének spontán szegregálódott intézménye. A helyi roma közösség a többség felől érkező szimbolikus hatalom és erőszak (Bourdieu 1991) következtében úgy gondolkodik, hogy az általa használt romani nyelvi forrásoknak nincs keresnivalója az iskolában. A közösség tagjai azt szeretnék, hogy a gyermekek magyar nyelvi

kompetenciái gyorsan fejlődjenek. Az intézményi szintű diszkurzusok szintén az egynyelvű (magyar) sztenderd nyelvhasználatot tekintik a siker feltételének, és csak annyiban vesznek tudomást a gyerekek romani forrásairól, amennyiben azok az egynyelvűségi ideológiák szolgálatába állíthatók. Az ezek mentén kialakított program a gyerekek romani nyelvi forrásait eszközként kezeli a jobb magyar nyelvi kompetenciák kialakításához. Amellett érvelek, hogy egy a gyermekek valós szükségleteihez igazodó, a romani nyelvi forrásokat erőforrásként kezelő, a gyerekek nyelvi repertoárjának egészét fejlesztő program még sikeresebb lehetne. Előadásom alapja a településen a KRE BTK-n alakult kutatócsoportunk terepmunkája.

Hivatkozás:

Bourdieu, Pierre 1991. *Language and Symbolic Power*. Cambridge Mass.: Harvard University Press.

Egy baranyai cigány közösség formális és nem formális tanulási színtereinek vizsgálata. Kutatás közben

Orsós Anna - Gergye Eszter

Kulcsszavak: *nyelv, szociológia, antropológia, iskolázottság, társadalmi integráció*

A kutatás Kétújfalu beás közösségének több szempontú komplex vizsgálatát tűzte ki céljául, hogy ezen keresztül feltárjon olyan sajátosságokat, melyek a magyarországi beás közösségeket jellemzik történeti, nyelvi, szociológiai, antropológiai, foglalkozásváltási, iskolázottsági, társadalmi integrációs szempontból.

Az empirikus vizsgálat kérdésfelvetései, hipotézisei sokrétűek – illeszkedve az egyes vizsgálati szempontokhoz, az alábbiakban, a mennyiségi korlátok miatt –, csak néhány kiemelésre van lehetőségünk:

1. A vizsgált közösségek milyen társadalom-földrajzi kontextusba illeszkednek, és ezek a jellemzők miként befolyásolták élethelyzetüket? Azt feltételezzük, hogy a kiválasztott közösség fejlődését alapvetően befolyásolta az a társadalmi kontextus, amely körülvette. Úgy véljük, hogy a társadalom-földrajzi kontextus feltárása magyarázatot tud majd adni olyan fejlődési folyamatokra, amelyek hatással voltak a közösség fejlődésének más vizsgált területeire is.

2. Településszerkezetileg milyen sajátosságok jellemzik a vizsgált közösséget? Meddig maradt fenn a teleprendszer, s ennek megszűnése milyen kontextusban értelmezhető településszerkezeti, településszociológiai szempontból? Azt gondoljuk, hogy a közösség alakulására alapvetően hatottak a településen való elhelyezkedési lehetőségeik.

3. Hogyan emlékeznek a közösségek, s benne a közösség tagjai saját történetükre? Úgy véljük, hogy mivel a beás közösségek írásbelisége az 1990-as évek elejére tehető, így történetük írott formában nem, vagy csak szórványosan került rögzítésre. Azt feltételezzük, hogy az írásos emlékeken túl még feltárhatók és az ismeretek jelentősen bővíthetők arra vonatkozóan, hogy egy-egy közösség tagjai milyen emlékeket őriznek az adott településre érkezésről, letelepedésről.

Célunk, hogy a hazai beás cigány közösségek komplex vizsgálatával kezdődjön meg a hazai kisebbségi csoportra vonatkozó ismeretek tudományos igényű rendszerezése és bővítése, tekintettel arra, hogy ezidáig többnyire csak a közösségi emlékezet tartja számon a közösségekben azokat az ismereteket, amelyek történetiségükről, nyelvhasználatukról, társadalmi átalakulásainak folyamatairól adnak képet. A körülöttünk és velünk élők megismerése lehetőséget teremt egy „élő” párbeszéd kialakítására a többségi társadalom és a

kisebbségek között, segíti egymás megértését, a sokszínűség elfogadását és hozzájárulhat az előítéletek csökkentéséhez is.

*Oktatás II. szekció***Együtt vagy külön?
Tanodák a köznevelésben**

Gelencsérné Bakó Márta

Kulcsszavak: törvényi rendelkezések, tanoda, iskolai eredményesség, lehetőség

A címben feltett kérdés évtizedek óta foglalkoztatta és foglalkoztatja a neveléssel, oktatással foglalkozó szakembereket.

Kutatásom célja, hogy igazolást nyerjek a címben foglaltak eldönthetőségére vonatkozóan. Kutatói kérdésként fogalmazódik meg, hogy a tanodák több évre (évtizedre) vonatkozó tapasztalata alapján a tanoda-programok napjainkra a nevelés-oktatási szerves részei?

Kutatások bizonyítják, hogy a roma gyermekek kevésbé jutnak hozzá jó minőségű iskolai szolgáltatásokhoz, mely által tovább erősödik a különbség az iskolai eredményesség tekintetében. (Forray-Hegedűs, 2003; Kemény-Jankó-Lengyel, 2004)

A sikeres iskolai előmenetel azonban nemcsak a felszereltségen, hanem a pedagógusok felkészültségén, (a pedagógiai, pszichológiai, tudás mellett nyelvi fejlesztés, társadalomtörténeti, cigány művészeti ismeretek), a módszerek megválasztásának helyességén, valamint az egyénre való odafigyelés lehetőségén is múlik. (Réger, 2002; Forray, 2005)

A cigányság iskoláztatása szempontjából a tartalmi megújítás igénye mellett a törvényi rendelkezések szintjén is hosszú volt az út a jelen helyzetig, lásd az 1961-es párthatározattól a 2011-évi CXCV. nemzeti köznevelési törvényig, melyben már jól kategorizálható fogalomként jelenik meg a hátrányos helyzet.

Kvantitatív kutatással helyzetelemzést adok a hazai Tanodákról, az ott foglalkoztatott gyermekek számáról, a programok fontosságáról és létjogosultságáról. Bemutatom azokat a lehetőségeket és eredményeket, melyek a cigány tanulók iskolai sikerességét segítik elő.

A tanulási motiváció növelése a Kett-módszer segítségével

Bencéné Fekete Andrea

Kulcsszavak: Kett módszer, élmény, tanulási motiváció

A szociokulturális háttér és a gyerekek iskolai sikeressége között szoros kapcsolat van, az eltérések okai azonban még csak részben kerültek feltárára. A hátrányos helyzetű tanulók eredménytelenségének egyik oka lehet a tanulási motiváció hiánya. A megoldás az esélyegyenlőség biztosítása érdekében a feladat az iskolára hárul. A tanuláshoz fűződő pozitív emocionális élmények ösztönzően hatnak a gyerekek tanulási kedvére. Az iskolai környezetben kell biztosítani a gyerekek számára élményeket kell biztosítani, hogy öntevékenyen vegyen részt az ismeretszerzés folyamatában.

A Kett-módszer értelemorientált pedagógia, amely nem bizonyos területeket akar fejleszteni, hanem olyan élményteret hoz létre, amelyekben a gyermek tapasztalatimpulzusokkal találkozhatnak, amelyek egzisztenciális gazdagodást eredményeznek. A gyermek önálló tevékenységével bekapcsolódhat egy élménydús világba. A módszer segítségével a tanulók

képességei fejleszthetőek. Az önálló tevékenység, az alkotás öröme élményt nyújt, szabad teret biztosít a gyermeki fantáziának. Az embert testi-lelki-szellemi egység, aki kapcsolatban van kortársaival és a környezetével, elválaszthatatlan egy belső személyi központtól, amely lehetővé teszi az életfolyamat önálló vezetését. A pedagógiai gyakorlatban a helyettesítés elve az egyik, a Kett módszer 12 alapelve közül, mely aktivizálja a gyermeki fantáziavilágot. A Kett-módszer lehetővé teszi, hogy az igaz történetek, a mesék feldolgozása során a gyerekek a hallottakat elképzeljék, majd ezt követően gondolataikat, érzelmeiket, kétségeiket - melyeket szavakkal nehezen tudnának megfogalmazni, vagy nem is szeretnék - eszközök segítségével kifejezzék. Az asszociáció segítségével a történeteket jelekkel, szimbólumokkal, gesztusokkal képekben jelenítik meg. A hangok nyomán, asszociációkon keresztül közeledik egymáshoz a képzelet és a valóság világa, megérintve a gyermekeket, segítve a megértést. Az ily módon történő észrevétlen tanulás a gyerekeket sikerélményhez juttatja és növeli a motivációjukat az új ismeretek megszerzése iránt. Az előadás során bemutatásra kerül, hogy a Kett-módszer segítségével milyen módon pótolható a tanulás iránti motiváció hiánya.

Tértapasztalat, etnicitás, szocializáció

Kovács Péter

Kulcsszavak: szómaesztétika, szocializáció, etnicitás

A jelenkori kultúra vizsgálatakor egyre inkább előtérbe kerül azon értelmezési keret, amely desingkultúra-tudomány (Szentpéteri 2010) néven vált ismeretessé. Ezen szemléletmód középpontba helyezi a világban való létezés, a hétköznapiaság eredendően tervezett mivoltát, ennek mentén pedig az érdeklődés a vizuális kultúrától egyre inkább a designkultúrára tevődik át (Julier 2014). Az ehhez kapcsolódó kortárs esztétikákban ezzel párhuzamosan megnő a mindennapiság, hétköznapiaság esztétikai keretben történő interpretációja, illetve ezen esztétikai mozzanatban a látás prioritását felváltják a testre ható legkülönbözőbb mechanizmusok, amelyek Richard Shusterman szómaesztétika-elmélete (Shusterman 2014) mentén kerülnek leginkább fókuszba. Shusterman – párhuzamban Palasmaa építészetelméleti munkájával – amellet érvel, hogy az esztétikai tapasztalat a teljes testi érzékelést mozgósítja, ennek mentén pedig a látás mellett a szaglás, a hallás, a taktilitás és a tértapasztalat is konstruálja azt.

Feltételezésem szerint a szocializáció alapvetően határozza meg az esztétikai tapasztalatot, valamint azt a nyelvi-fogalmi készletet, amellyel az esztétikai tapasztalat verbalizálódik. Előadásom a shusterman-i megközelítésmódot kívánja teoretikus alapnak tekinteni és ezt átültetni a praxis keretei közé. Az esztétikai tapasztalat létrehozásában ugyanis lényegi szerephez jutnak azon szocializációs mechanizmusok, amelyek során a "társas lény" mint társadalmi konstrukció kialakul. Erre alapozva szociológiai módszerek segítségével kívánom vizsgálat tárgyává tenni hogy a szómaesztétikai tapasztalatot, illetve ezen tapasztalat nyelvi reprezentációját mennyiben határozzák meg, illetve árnyalják a társas közeg jellegzetességei. Vizsgálatom a középiskolás korosztályra, 14-15 éves korú fiatalokra fókuszál, és a kérdőíves vizsgálat, illetve a mélyinterjúk nyomán megfogalmazódó tendenciákat kívánja áthelyezni a szómaesztétika keretébe. Kutatásomban két középiskola egy-egy osztályát (50-60 adatközlő) vonom be. A MŰPÁ-ban a tanulókkal tett látogatás és az ott megélt esztétikai benyomások elemzése mentén kívánom a hipotézisemet megvizsgálni.

Felhasznált irodalom:

Julier, Guy 2014. A vizuális kultúrától a designkultúráig. Budapest: Disegno. 2014/1.

Shusterman, Richard, Szómaesztétika és az élet művészete. JATEPress, Szeged, 2014.

Szentpéteri Márton 2012. Design és kultúra. Befogadó designkultúra. Budapest: Építészfórum.

Cigány nemzetiségi nevelést folytató óvodák Baranya megyében

Pápai Boglárka

Kulcsszavak: *cigány nemzetiségi óvoda, nemzetiségi nevelés, cigány nemzetiség*

A kutatásom célja, hogy bemutassam a Magyarországon működő cigány nemzetiségi óvodák mindennapjait, működési elveit, mozzatórugóit, szabályozásait. A vizsgálat középpontjában főként a Baranya megyei intézmények állnak, hiszen ez az a régió, mely több nemzetiségi programnak ad helyet, lásd Pécsi Tudományegyetem Romológia és Nevelésszociológia tanszék, Gandhi Gimnázium és Kollégium.

Kutatói kérdések:

A helyi közösség igényeire építve állították össze a nemzetiségi nevelés tartalmát?

Mit szeretnének a szülők, milyen igényeik vannak, érvényesülnek-e az elvárásaik a nemzetiségi neveléssel kapcsolatban?

Mit takar a cigány nemzetiségi nevelés az óvodában?

Hogyan és miként érvényesülnek a nemzetiségi jogok a nemzetiségi nevelésben?

Feltételezem, hogy Baranya megyében, amely híres az innovációról, ennek ellenére nem működnek együtt a helyi cigány nemzetiségi önkormányzatokkal az óvodai intézmények a nemzetiségi nevelési programjuk összeállítása során.

A kutatás módszereinek a következőket választottam: dokumentumelemzés, fókuszcsoportos vizsgálat a szülőkkel, kérdőívezés az óvodavezetőkkel, valamint interjúk készítésének együttesével szeretnék választ kapni a feltett kérdéseimre.

A kutatás várható eredményei: a gondolatmenet ismertetése és papírra vetése következtében árfogóbb képet kaphatunk a jelenleg cigány nemzetiségi neveléssel működő óvodai intézmények pedagógiai módszereiről, segédleteiről.

A kutatás főbb forrásai:

1993. évi LXXVII. törvény a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól

32/1997. (XI.5.) MKM rendelet a Nemzeti, etnikai kisebbség óvodai nevelésének irányelve és a Nemzeti, etnikai kisebbség iskolai oktatásának irányelve kiadásáról

17/2013. (III. 1.) EMMI rendelet a nemzetiség óvodai nevelésének irányelve és a nemzetiség iskolai oktatásának irányelve kiadásáról

Jelentés a nemzeti és etnikai kisebbségi óvodai nevelés helyzetéről